

*Evaluacija primjene nastavnih planova i programa
u 5 porodica zanimanja u SSO BiH*

*Evaluacija primjene nastavnih planova
i programa u 5 porodica zanimanja*

Izdavač:

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO, OSNOVNO I
SREDNJE OBRAZOVANJE

Za izdavača:

Maja Stojkić, direktorica/ravnateljica
Slavica Ivošević, zamjenica direktorice i rukovodilac PJ Banja Luka

Autori:

Slavica Ivošević
Dušan Sarajlić
Muharem Saračević
Ahmet Pelko
Zoran Bogdanović
Mehmed Rahmanović
Miroslav Ćurić

Lektura:

Lejla Kalamujić

Štampa:

Štamparija Grafid d.o.o. Banja Luka

Tiraž:

550 komada

Projekt podržao GIZ u okviru Programa jačanja javnih institucija BiH

Banja Luka, februar / veljača 2013. godine

Evaluacija primjene nastavnih planova i programa

u 5 porodica zanimanja u SSO BiH

NAPOMENA:

Gramatički izrazi u ovom tekstu upotrijebljeni su u jednom rodu i označavaju lica i muškog i ženskog pola.

Skraćenice tradicionalni B, tradicionalni H i tradicionalni S NPP, koje su upotrijebljene u dokumentu, nisu službeni nazivi nastavnih planova i programa i korišteni su radi lakšeg prikupljanja, objedinjavanja i obrade podataka. Pojašnjene ovih skraćenica dato je u odjeljku 3. Pregled nastavnih planova i programa u SSO BiH.

Sadržaj

1. UVOD	7
1.1. CILJEVI I ZADACI ISTRAŽIVANJA	7
2. METODOLOGIJA EVALUACIJE	9
2.1. METODE I INSTRUMENTI	9
2.2. POPULACIJA I UZORAK	11
3. PREGLED NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA u SSO BiH	15
4. EVALUACIJA 5 PORODICA ZANIMANJA u SSO BIH	24
4.1. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU	
2. Šumarstvo i obrada drveta	24
4.1.1. OPIS UZORKA U PORODICI 2	24
4.1.2. ANKETA NASTAVNIKA	26
4.1.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA	
4.1.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA /PREDUZEĆA	53
4.1.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 2	54
4.2. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU	
4. Mašinstvo i obrada metala	58
4.2.1. OPIS UZORKA U PORODICI 4	58
4.2.2. ANKETA NASTAVNIKA	60
4.2.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA	73
4.2.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA /PREDUZEĆA	95
4.2.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 4	98
4.3. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU	
8. Geodezija i građevinarstvo	100
4.3.1. OPIS UZORKA U PORODICI 8	100
4.3.2. ANKETA NASTAVNIKA	100
4.3.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA	114
4.3.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA /PREDUZEĆA	128
4.3.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 8	129
4.4. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU	
10. Ugostiteljstvo i turizam	131
4.4.1. OPIS UZORKA U PORODICI 10	131
4.4.2. ANKETA NASTAVNIKA	132
4.4.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA.....	150
4.4.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA / PREDUZEĆA	164
4.4.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 10	170

4.4.6 ZAKLJUČNA RAZMATRANJA ISTRAŽIVANJA ZA PORODICU 10. U BOSNI I HERCEGOVINI.....	177
4.5. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU	
11. Ekonomija, pravo, administracija i trgovina	179
4.5.1. OPIS UZORKA U PORODICI 11.	179
4.5.2. ANKETA NASTAVNIKA	180
4.5.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA	188
4.5.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA/PODUZEĆA	200
4.5.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 11	201
5. ZAKLJUČAK I OPĆE PREPORUKE.....	205
<i>Prilog.....</i>	211

1.UVOD

Reformskim procesima u Bosni i Hercegovini u srednjem stručnom obrazovanju od 1998. godine pa do danas, aktivnostima obrazovnih institucija i/ili radom više projekata, izvršene su različite promjene u nastavnim planovima i programima.

Stalni i ubrzani napredak tehnologija zahtijeva promjene i razvoj u oblasti obrazovanja. Fleksibilnost u pogledu znanja, vještina i stavova postaje ključni zahtjev svake organizacije i sistema, a kvalitet postaje imperativ. U BiH ne postoji uspostavljen sistem niti indikatori za osiguranje kvaliteta na nivou države, a do sada nije bilo značajnijih istraživanja i procjene kvaliteta NPP-a i njihove primjene.

U okviru ovog projekta planirana je i provedena prva faza evaluacije NPP-a, odnosno kvaliteta primjene NPP za sva zanimanja iz 5 porodica. Nosilac svih aktivnosti, uz materijalnu podršku GIZ-a, bila je Agencija za POiS obrazovanje BiH. Istraživanje je provedeno u FBiH i Distriktu Brčko, i ono predstavlja nastavak (drugi dio metodološki kompatibilnih) aktivnosti koje su prethodno, u 2011. godini, vođene u Republici Srpskoj. U fazi statističke analize i predstavljanja rezultata objedinjeni su i prezentovani rezultati istraživanja za čitavu BiH (za FBiH i RS).

Obrađeni podaci i prikazani rezultati predstavljaju povratne informacije koje mogu pomoći ključnim akterima u oblasti SSO u BiH pri analizi, procjeni, planiranju i kreiranju stavova i odluka vezanih za razvoj i primjenu NPP.

1.1.CILJEVI I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Opći cilj:

Postavljanje mjerila za evaluaciju reforme srednjeg stručnog obrazovanja - evaluacija primjene NPP-a.

Specifični ciljevi:

Provesti prvu fazu evaluacije NPP-a za 5 porodica zanimanja kroz analizu primjene NPP u 5 porodica zanimanja u SSO BiH na uzorku škola. Razviti metodologiju, tehnike i instrumentarij za evaluaciju kao osnovu za davanje preporuka za unapređenje postojećih praksi.

Zadaci:

- Formiranje ekspertskog tima (glavne komisije) i potkomisija za evaluaciju (ministarstva obrazovanja/prosvjete, pedagoški zavodi/Zavod za školstvo, nastavnici)
- Rad na instrumentariju
- Formiranje uzorka škola i prikupljanje podataka
- Priprema i izvođenje evaluacije
- Unos i analiza podataka
- Priprema izvještaja i publikacija
- Predstavljanje rezultata

2. METODOLOGIJA EVALUACIJE

2.1. METODE I INSTRUMENTI

Ovo pilot istraživanje imalo je teoretsku metodološku osnovu u dokumentima i metodologiji urađenoj u okviru projekta EU (Priručnik o pilot testiranju, praćenju i evaluaciji NPP, EU VET3, 2009. godine).

Predmet evaluacije je organizacija i kvalitet NPP zanimanja, odnos NPP sa realnom situacijom i potrebama tržišta, primjenljivost NPP, prikladnost i uključenost odgovarajućih predstavnika u razvoj NPP, zadovoljnost i utjecaj NPP na bolje zapošljavanje. Na osnovu toga su kreirani kriteriji, te razrađena i definirana pitanja za evaluaciju (upitnike).

Primijenjena je forma eksterne kvantitativne/kvalitativne evaluacije, korištenjem tehnika pismene komunikacije/ankete i instrumenata razvijenih u obliku upitnika.

U istraživanju se kao izvor podataka/informacija koriste grupe ispitanika (anketiranih) i to: učenici završnih razreda srednjih stručnih škola, tehničkih i mješovitih škola iz cijele BiH, nastavnici koji predaju anketiranim učenicima, roditelji učenika i predstavnici privrednih subjekata iz područja anketiranja.

Dio istraživanja koji je u ovoj fazi sproveden u FBiH i Distriktu Brčko je nastavak (2 dio) aktivnosti koje su prethodno, u 2011. godini, izvedene u Republici Srpskoj. U fazi statističke analize i prestavljanja rezultata objedinjeni su i prezentovani rezultati istraživanja za čitavu BiH (i za FBiH i RS).

Kriteriji evaluacije

U skladu sa ciljevima, predmetom, odabranom formom, tehnikama i vrstom instrumenata glavna komisija je utvrdila grupe kriterija za evaluaciju:

- Kvalitet NPP zanimanja (profila) – planiranje u profilu
- Odnos nastavnog plana i programa sa realnom situacijom i potrebama tržišta
- Primjenljivost NPP
- Proces razvoja NPP
- Dugoročni utjecaj NPP

Na osnovu utvrđenih grupa kriterija definirana su pitanja koja su razvrstana u 4 vrste upitnika (pogledati Prilog: Upitnici za evaluaciju):

- Upitnik za nastavnike (30 pitanja)
- Upitnik za učenike (10 pitanja)
- Upitnik za roditelje (10 pitanja)
- Upitnik za društvene partnere (preduzeća/kompanije) (12 pitanja)

Izrađena su dva seta upitnika u kojima su pitanja prilagođena tome da li su primijenjeni modularni NPP ili tradicionalni (tradicionalni) NPP.

Također treba naglasiti da se, zbog potrebe za objedinjavanjem rezultata za cijelu BiH, vodilo računa da kriteriji i pitanja iz upitnika koji su korišteni za istraživanje u RS budu zastupljeni i u FBiH i Brčko Distriktu u skladu sa primijenjenom vrstom NPP.

Evaluaciono tijelo

Glavna komisija za evaluaciju

Projektni tim Agencije za POiS formirao je glavnu komisiju (ekspertni tim) za evaluaciju sa 7 članova (5 eksternih članova-eksperata iz svih dijelova BiH i 2 predstavnika Agencije za POiS obrazovanje):

- Muharem Saračević
- Ahmet Pelko
- Zoran Bogdanović
- Mehmed Rahmanović
- Miroslav Ćurić
- Dušan Sarajlić
- Slavica Ivošević.

Glavna komisija je pripremila, razradila i metodološki vodila proces evaluacije, od izbora metoda, tehnika, instrumenata, izbora uzorka, nadzora i pružanja podrške potkomisijama. Glavna komisija je izradila i usvojila jedinstvenu formu za obradu i analizu podataka i interpretaciju rezultata za svaku porodicu zanimanja.

Potkomisije za evaluaciju

Za svaku porodicu zanimanja (5 porodica) formirana je potkomisija koju su činila 3 člana. Predsjednik svake potkomisije je bio jedan od eksternih članova glavne komisije a ostali članovi su bili nastavnici/direktori koji rade u školama gdje su zastupljene posmatrane porodice zanimanja. Predsjednici potkomisija (ujedno i članovi glavne komisije) su i autori poglavlja vezanog za interpretaciju rezultata u ovoj publikaciji.

- Potkomisija za porodicu 2. Šumarstvo i obrada drveta:
Muharem Saračević, Enes Hrkić, Nada Miletić.
- Potkomisija za porodicu 4. Mašinstvo i obrada metala:
Ahmet Pelko, Zijah Malićbegović, Zoran Landeka.
- Potkomisija za porodicu 8. Geodezija i građevinarstvo:
Zoran Bogdanović, Mirsad Jusić, Damir Kadribašić.
- Potkomisija za porodicu 10. Ugostiteljstvo i turizam:
Mehmed Rahmanović, Iso Kadušić, Mate Rebrina.
- Potkomisija za porodicu 11. Ekonomija, pravo, administracija i trgovina:
Miroslav Ćurić, Elizabeta Dervišević, Dragica Štrbac.

Potkomisije su bile odgovorne za dio istraživanja koji je obuhvatio pripremu (komunikaciju sa školama, pripremu procesa anketiranja), anketiranje nastavnika, anketiranje učenika završnih razreda, njihovih roditelja i poslodavaca u odabranom uzorku primjenom upitnika, kao i za analizu rezultata ankete. Svaki član potkomisije je bio zadužen za određeni broj škola.

Direktori škola

Svaki direktor anketirane škole je u saradnji sa članom potkomisije u fazi pripreme evaluacije upoznao nastavnike, učenike, roditelje i poslodavce sa istraživanjem, a tokom evaluacije omogućio provođenje (podjelu i popunjavanje upitnika) ankete i sumiranje rezultata na nivou škole.

2.2. POPULACIJA I UZORAK

Populacija

Projektne aktivnosti su započele u 2011/2012. školskoj godini, kada su formirana evaluacijska tijela, pripremljen detaljan metodološki dizajn, određeni izvori a faza anketiranja je provedena u školskoj 2012/13. školskoj godini (u prvom polugodištu). Zato su u istraživanju korišteni podaci o učenicima i školama iz školske 2011/2012. godine.

U Tabeli 1 su prikazani podaci o učenicima srednjih stručnih, tehničkih i mješovitih škola (izuzev gimnazija, umjetničkih, vjerskih i specijalnih škola) koji su prikupljeni direktno od svake škole (od ukupno 207 državnih škola obrađene su 204) za 2011/2012. školsku godinu. Kakav je omjer škola i učenika trogodišnjih i četvećgodišnjih zanimanja prikazan je u Tabeli 2.

Tabela 1: Broj učenika po porodici zanimanja / kantoni, entiteti, Distrikt Brčko, BiH za 2011/12. š.g.

Kanton	Unsko-sanski kanton	Posavski kanton	Tuzlanski kanton	Zeničko-dobojski kanton	Bosansko-podrinjski kanton	Srednjobosanski kanton	Hercegovačko-neretvanski kanton	Zapadno-hercegovački kanton	Kanton Sarajevo	Kanton br. 10	Federacija BiH	Republika Srpska	Distrikt Brčko	Ukupno BiH
Porodica zanimanja	521	129	1435	616	108	143	225	150	695	46	4068	2978	543	7589
1. Poljoprivreda i prerađivačka industrija	324	0	78	483	0	256	0	0	358	35	1534	1299	0	2833
2. Šumarstvo i obrada drveta	0	0	782	263	0	0	0	0	0	0	1045	75	0	1120
3. Geologija, rudarstvo i metalurgija	2000	88	3020	2286	76	1479	844	428	2130	207	12558	5481	320	18359
4. Mašinstvo i obrada metala	816	85	2142	2113	25	1378	1024	157	1584	494	9818	5150	356	15324
5. Elektrotehnika	184	0	532	145	19	31	124	0	560	16	1611	678	0	2289
6. Hemija, nemetali i grafičarstvo	349	18	457	767	18	169	33	0	40	0	1851	275	81	2207
7. Tekstilstvo i kožarstvo	292	0	797	765	19	258	562	0	753	0	3446	1668	106	5220
8. Geodezija i građevinarstvo	793	0	1433	1173	18	740	605	163	663	0	5588	2562	52	8202
9. Saobraćaj	732	88	779	748	31	721	712	0	552	286	4649	3640	301	8590
10. Ugoštinjstvo i turizam	1644	150	3668	2998	89	2373	1829	1050	1541	585	15927	9819	832	26578
11. Ekonomija, pravo, administracija i trgovina	535	110	2294	978	0	1037	1090	0	1596	34	7674	3493	366	11533
12. Zdravstvo	228	14	494	825	70	460	220	178	548	58	3095	929	187	4211
13. Ostale djelatnosti	8418	682	17911	14160	473	9045	7268	2126	11020	1761	72864	38047	3144	114055
Ukupno za sve porodice														

Tabela 2: Broj škola i učenika (po spolu) trogodišnjih i četverogodišnjih škola / kantoni, entiteti, Distrikt Brčko, BiH za 2011 / 12, š.g.

	škola	Broj obrađenih škola	Učenika III godišnjih zanimanja MUŠKI	Učenika III godišnjih zanimanja ŽENSKI	Učenika IV godišnjih zanimanja MUŠKI	Učenika IV godišnjih zanimanja ŽENSKI	Ukupno Učenika
Unsko- sanski kanton	14	14	2169	1065	2566	2618	8418
Posavski kanton	2	2	168	69	231	214	682
Tuzlanski kanton	24	24	3666	1633	6048	6564	17911
Zeničko-dobojski kanton	20	20	3866	1835	4624	3835	14160
Bosansko-podrinjski kanton	3	3	165	61	90	157	473
Srednjobosanski kanton	21	21	2074	892	3161	2918	9045
Hercegovačko-neretvanski kanton	20	20	1283	550	2825	2610	7268
Zapadnohercegovački kanton	4	3	424	253	756	693	2126
Kanton Sarajevo	21	19	1921	904	4568	3627	11020
Kanton br. 10	6	6	334	211	666	550	1761
Federacija BiH	135	132	16070	7473	25535	23786	72864
Republika Srpska	69	69 +2 privatne	6416	2432	14151	15048	38047
Distrikt Brčko	3	3	618	263	1055	1208	3144
Ukupno BiH	207	204 +2 privatne	23104	10168	40741	40042	114055

Uzorak

Usvojenom metodologijom za evaluaciju porodica: 2. Šumarstvo i obrada drveta, 4. Mašinstvo i obrada metala, 8. Geodezija i građevinarstvo, 10. Ugostiteljstvo i turizam, 11. Ekonomija, pravo, administracija i trgovina, utvrđeno je da će evaluacija biti vršena na uzorku i da će se koristiti metoda sistemsko-stratumskog uzorka, gdje su stratumi entiteti odnosno kantoni u FBiH. Pored škola u RS, uzorak obuhvata minimalno jednu školu svakog kantona u kojim se pojavljuju zanimanja iz posmatrane populacije (pet porodica zanimanja).

U istraživanju se tretiraju četiri grupe ispitanika:

- učenici jednog odjeljenja završnog razreda svakog zanimanja uzorkovane škole,
- nastavnici stručnih predmeta i općeobrazovnih predmeta ispitanih učenika,
- roditelji ispitanih učenika (po jedan roditelj),
- predstavnici društvenih partnera/preduzeća/kompanija (najmanje dva) iz oblasti rada za koji se obrazuju anketirani učenici.

3. PREGLED NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA u SSO BiH

Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini je započela 1998. godine. Prvi modularni nastavni planovi i programi razvijeni su u okviru EU PHARE programa za šest zanimanja.

Pred početak reforme, u srednjem stručnom obrazovanju u Bosni i Hercegovini primjenjivani su sljedeći nastavni planovi i programi:

- Nastavni planovi i programi za srednje stručne škole, Republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, pedagoški zavod, školska 1994/95. i 1995/96. godina
- Nastavni planovi i programi za tehničke i srodne škole, Republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, pedagoški zavod, školska 1994/95. i 1995/96. godina
- Zajednički i posebni stručni dijelovi nastavnih planova srednjih strukovnih škola HRHB za školsku 1996/97. godinu, Ministarstvo društvenih djelatnosti Hrvatske Republike Herceg Bosne
- Nastavni planovi i programi Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske iz 1993/94. godine

Nakon uvođenja modularnih nastavnih planova i programa za nabrojane NPP se koriste termini klasični ili tradicionalni. Ovi NPP su osnova za tradicionalne NPP koji se još uvijek primjenjuju.

Od 2000-te godine u okviru projekata PHARE VET, EU VET 1, EU VET 2, EU VET 3 i GTZ razvijeni su modularni nastavni planovi i programi za 79 zanimanja. Na osnovu razvijene metodologije i već razvijenih modularnih NPP u Republici Srpskoj su izrađeni modularni NPP za sve porodice zanimanja i zanimanja (Modularni nastavni planovi i programi Republike Srpske, Ministarstvo prosvjete i kulture RS) i primjenjuju se u svim srednjim stručnim i mješovitim školama Republike Srpske od 2004/05. školske godine.

U Federaciji BiH modularni NPP su implementirani u pilot školama. Primjena modularnih NPP je različita po kantonima. U nekim kantonima su pilot škole nastavile da primjenjuju modularne NPP a pridružile su im se i ostale škole, dok se u drugim kantonima poslije pilot faze odustalo od modularnih NPP.

Nastavni planovi i programi za srednje stručno obrazovanje u Bosni i Hercegovini u školskoj 2011/12. godini

Tokom školske 2011/12. godine prikupljeni su i obrađeni podaci iz 207 srednjih stručnih i mješovitih škola u Bosni i Hercegovini. Na osnovu tih podataka urađen je pregled NPP koji se primjenjuju u srednjem stručnom obrazovanju Bosne i Hercegovine te je utvrđeno da se u kantonima FBiH, Republici Srpskoj i Distriktu Brčko primjenjuju sljedeći NPP:

EU VET NPP – Modularni nastavni planovi i programi za 60 zanimanja koji su razvijeni u okviru EU VET projekata.

GTZ NPP - Modularni nastavni planovi i programi za 23 zanimanja koji su razvijeni u okviru GTZ projekata.

Modularni RS NPP – Modularni nastavni planovi i programi koje je razvilo Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske. Primjenjuju se u srednjim stručnim i mješovitim školama u Republici Srpskoj od 2004/05. školske godine.

Tradicionalni B NPP – Osnova ovih nastavnih planova i programa su NPP za srednje strukovne i tehničke škole Republike Bosne i Hercegovine iz 1994/95. i 1995/96. godine. Primjenjuju se u školama u kojima se nastava izvodi na bosanskom jeziku. Ovi NPP primjenjuju se u Unsko-sanskom kantonu, Tuzlanskom kantonu, Zeničko-dobojskom kantonu, Bosansko-podrinjskom kantonu, Srednjobosanskom kantonu, Hercegovačko-neretvanskom kantonu i Kantonu Sarajevo. Većina kantona koristi ove NPP u izvornom obliku i pod imenom pod kojim su objavljeni. U kantonu Sarajevo ovi NPP su inovirani a izmjene su uglavnom nastale u nacionalnoj grupi predmeta, prilagođavanjem zanimanju i uvođenjem izbornih područja.

Tradicionalni H NPP – Osnova ovih nastavnih planova i programa su Zajednički i posebni stručni dijelovi nastavnih planova srednjih strukovnih škola HRHB iz 1996/97. godine. Primjenjuju se u školama u kojima se nastava izvodi na hrvatskom jeziku.

Izvorni nastavni plan i program je inoviran uvođenjem novih zanimanja i manjim korekcijama. Ovako izmjenjene tradicionalne NPP usvojila su kantonalna ministarstva Posavskog kantona, Hercegovačko-neretvanskog kantona, Zapadnohercegovačkog kantona i Kantona br. 10, a primjenjuje se i u Srednjobosanskom kantonu u školama koje izvode nastavu na hrvatskom jeziku.

Tradicionalni S NPP – Nastavni planovi i programi iz 1993. godine koji se u Republici Srpskoj primjenjuju za 3 zanimanja.

Vlastiti modularni NPP – Modularni nastavni planovi i programi koje su razvile škole primjenjuju se u Ekonomskoj školi u Bijeljini, Srednjoj trgovačkoj školi u Sarajevu i Srednjoj školi za saobraćaj i komunikacije u Sarajevu.

Vlastiti tradicionalni-novi – Tradicionalni nastavni planovi i programi za nova zanimanja koje su razvile škole primjenjuju se u Srednjoj školi metalčkih zanimanja u Sarajevu.

Vlastiti (Danski) – Primjenjuje se u Ekonomskoj školi u Sarajevu od 1999/2000. školske godine. Program je razvijen u saradnji sa danskim Sindikatom trgovine i Udruženjem poslodavaca trgovine i uslužnih delatnosti a usklađen je sa evropskim standardima i savremenim metodama obrazovanja.

Primjena nastavnih planova i programa za srednje stručno obrazovanje u Bosni i Hercegovini u školskoj 2011/12. godini

Za srednje stručno obrazovanje Bosne i Hercegovine karakteristična je primjena više različitih modularnih i tradicionalnih nastavnih planova i programa. Analiza primjene NPP za 2011/12. školsku godinu rađena je na osnovu podataka koje su dostavile škole i predstavlja u velikoj mjeri pouzdanu sliku o primjeni različitih NPP u srednjem stručnom obrazovanju.

Svi NPP koji su u primjeni mogu se svrstati u modularne (EU VET i GTZ NPP, modularni RS, vlastiti modularni) i tradicionalne (tradicionalni B, tradicionalni H, tradicionalni S, vlastiti tradicionalni).

U Tabeli 1 prikazani su sumirani podaci o broju učenika po primijenjenim NPP u SSO BiH. U Tabeli 2 je prikazan broj zanimanja po vrsti primijenjenih nastavnih planova i programa.

Tabela 1: Primjena nastavnih planova i programa po broju učenika u BiH za 2011/12. školsku godinu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Usko-sanski kanton	3000	363	7940	2350	246	157	475	232	2303		17066	1216	1067	19349
Posavski kanton			727	300		182	70		250		1529	517		2046
Tuzlanski kanton											0	36095	29	36124
Zeničko-dobojski kanton											0	100		100
Bosansko-podrinjski kanton											39997			39997
Srednjobosanski kanton							2534		7368		13173			13173
Hercegovačko-neretvanski kanton							4189	1894		1761	130	119	2048	2297
Zapadnohercegovački kanton									130					
Kanton Sarajevo									341					
Kanton br. 10									628					
Federacija BiH														
Republika Srpska														
Distrikt Brčko														
Ukupno BiH	8418	682	17911	14160	473	9045	7268	2126	11020	1761	72864	38047	3144	114055
NPP														
EU VET														
GTZ														
Modularni RS														
Tradicionalni S														
Tradicionalni B	5418		9244	10484	227	4722	2534				39997			39997
Tradicionalni H		319		1026		3984	4189	1894			13173			13173
Vlastiti modularni														
Vlastiti tradicionalni-novi														
Vlastiti (Danski)														
Ukupno za sve NPP														

Tabela 2: Primjena nastavnih planova i programa po broju zanimanja u BiH za 2011/12. školsku godinu

	Broj zanimanja po NPP									Broj zanimanja po dva NPP	Broj zanimanja ukupno	Broj zastupljenih porodica zanimanja
	EU VET	GTZ	Modularni RS	Tradicionalni B	Tradicionalni H	Tradicionalni S	Vlastiti modularni	Vlastiti tradicionalni-novi	Vlastiti (Danska)			
Entitet/kanton/distrikt	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Unsko-sanski kanton	24			40						3	61	12
Posavski kanton	9				8						17	8
Tuzlanski kanton	31	7		45						9	74	13
Zeničko-dobojski kanton	25	5		56	20					32	74	13
Bosansko-podrinjski kanton	6			14							20	10
Srednjobosanski kanton	5	2		37	42					25	61	13
Hercegovačko-neretvanski kanton	9	2		32	38					21	60	11
Zapadnohercegovački kanton	3				13					1	15	6
Kanton Sarajevo	27	5		41			3	3	1	9	71	12
Kanton br. 10					20						20	10
Republika Srpska	11	6	69			3	1			14	76	13
Distrikt Brčko	11		1				23				35	10

Vidljivo je da se od ukupno 114 055 učenika, po modularnim NPP obrazuje 60 444 učenika ili 53 %, a po tradicionalnim 53 611 učenika ili 47 %.

Najzastupljeniji su tradicionalni B NPP i školovanjem po ovim nastavnim planovima i programima je obuhvaćeno 39 997 učenika (35 %). Sljedeći po zastupljenosti su modularni RS NPP sa 36 124 učenika i EU VET NPP sa 19 349 učenika.

Unsko-sanski kanton

Srednje stručne škole Unsko-sanskog kantona školuju učenike za 61 zanimanje iz 12 porodica zanimanja (nije zastupljena geologija, rudarstvo i metalurgija).

Primjenjuju se tradicionalni NPP na bosanskom jeziku i EU VET nastavni planovi i programi. Karakteristično za USK je da se modularni EU VET programi primjenjuju u potpunosti, bez izmjena. Tradicionalni B NPP se primjenjuje za 40 zanimanja, EU VET NPP za 24 zanimanja, a za tri zanimanja se primjenjuju oba NPP.

Srednjim stručnim obrazovanjem obuhvaćeno je 8418 učenika. Po EU VET NPP obrazuje se 3000 učenika ili oko 36 %, a 5418 učenika ili oko 54 % po tradicionalnom B NPP.

Posavski kanton

Dvije srednje stručne škole Posavskog kantona obrazuju 17 zanimanja iz 8 porodica zanimanja.

Zastupljen je tradicionalni NPP na hrvatskom jeziku za 8 zanimanja i EU VET NPP za 8 zanimanja. Po EU VET NPP školuje se 363 učenika (53 %) i po tradicionalnom H NPP školuje se 319 učenika.

Tuzlanski kanton

Srednje stručno obrazovanje Tuzlanskog kantona obrazuje učenike za 74 zanimanja i zastupljene su sve porodice zanimanja.

Primjenjuju se tradicionalni B NPP, a od modularnih EU VET i GTZ nastavni planovi i programi. Obrazovanjem po modularnim NPP obuhvaćeno je 8667 učenika ili oko 48 % (7940 učenika po EU VET NPP i 727 učenika po GTZ NPP). Po tradicionalnom B NPP obrazuje se 9244 učenika ili 52%.

Tuzlanski kanton je na drugom mjestu u Federaciji BiH, poslije Bosansko-podrinjskog kantona, po procentu primjene modularnih NPP i treba istaći da se u odnosu na prethodnu školsku godinu taj procenat uvećao za 7 % (41 % za 2010/11. i 48 % za 2011/12. školsku godinu).

Kada se primjena NPP posmatra po broju zanimanja podaci su sljedeći: najveći broj, 45 zanimanja, je po tradicionalnom B NPP; po EU VET NPP je 31 zanimanje i po GTZ NPP je 7 zanimanja. Za 9 zanimanja se primjenjuju dva različita nastavna plana i programa.

Zeničko-dobojski kanton

U Zeničko-dobojskom kantonu srednjim stručnim obrazovanjem je obuhvaćeno 14 160 učenika i zastupljeno je 74 zanimanja iz svih 13 porodica zanimanja.

Primjenjuju se tradicionalni NPP na bosanskom jeziku i tradicionalni NPP na hrvatskom jeziku, a od modularnih EU VET i GTZ NPP. Najveći broj učenika obuhvaćen je obrazovanjem po tradicionalnom B NPP i to 10 484 učenika ili 74 %. Po modularnim NPP školuje se 2 650 učenika ili oko 19%.

Posmatrano po broju zanimanja, tradicionalni NPP na bosanskom jeziku se primjenjuje za 56 zanimanja, tradicionalni NPP na hrvatskom jeziku za 20 a modularni NPP za 30 zanimanja. Ukoliko se primjena modularnih NPP izražava prema broju zanimanja bila bi oko 28 %. Specifično za ZDK je da se veliki broj zanimanja, čak 32, obrazuje po dva različita nastavna plana i programa.

Bosansko-podrinjski kanton

BPK ima u srednjim stručnim školama zastupljeno 20 zanimanja koja su iz 10 porodica zanimanja.

U primjeni su tradicionalni B i EU VET NPP. Tradicionalni NPP je usvojilo Kantonalno ministarstvo sa izmjenama i novim zanimanjima preuzetim od Kantona Sarajevo. Po EU VET NPP se obrazuje 246 učenika (52%) za 6 zanimanja, a 227 učenika (48 %) po tradicionalnom B NPP se obrazuje za 20 zanimanja.

Srednjobosanski kanton

Srednje stručne škole u SBK obrazuju 9045 učenika za 61 zanimanje iz svih 13 porodica zanimanja.

Tradicionalni NPP na hrvatskom jeziku se primjenjuje za 42 zanimanja za koja se obrazuje 4722 učenika ili 52 %. Po tradicionalnom NPP na bosanskom jeziku školuje se 3 984 učenika ili 44 % za 37 zanimanja. SBK ima veoma malu zastupljenost modularnih nastavnih planova i programa po kojima se obrazuje 335 učenika ili oko 4 % i to za 7 zanimanja. Za veliki broj zanimanja, čak 25, primjenjuju se dva NPP.

Hercegovačko-neretvanski kanton

U HNK srednje stručno obrazovanje je zastupljeno sa 60 zanimanja iz 11 porodica zanimanja i obrazuje 7268 učenika.

Najveći broj učenika se školuje po tradicionalnom NPP na hrvatskom jeziku (4189 učenika ili 58 %) a ovi NPP se primjenjuju od 1998. godine, kada su prihvaćene unijete izmjene i nova zanimanja u do tada korištene NPP. Po tradicionalnom NPP na bosanskom jeziku školuje sa 2534 učenika ili 35 %. Obrazovanjem po modularnim NPP obuhvaćeno je samo 545 učenika ili oko 7 %.

Primjena NPP posmatrano po broju zanimanja je sljedeća: tradicionalni H za 38 zanimanja, tradicionalni B za 32 zanimanja, EU VET za 9 zanimanja i GTZ za 2 zanimanja. Za 21 zanimanje primjenjuju se dva NPP.

Zapadnohercegovački kanton

U ZHK je srednjim stručnim obrazovanjem obuhvaćeno 2126 učenika i zastupljeno je 15 zanimanja iz 6 porodica zanimanja.

Primjenjuje se tradicionalni NPP na hrvatskom jeziku za 13 zanimanja i EU VET NPP za 3 zanimanja (jedno zanimanje je po dva NPP). Ako se primjena NPP posmatra po broju učenika onda se dolazi do podataka da je tradicionalnim H NPP obuhvaćeno 89 % učenika a 11% se obrazuje po modularnim EU VET NPP.

Kanton Sarajevo

Srednje stručne škole Kantona Sarajevo obrazuju 11020 učenika za 71 zanimanje iz 12 porodica zanimanja (nema geologije, rudarstva i metalurgije).

Za KS je karakteristično šarenilo u primjeni nastavnih planova i programa a prema podacima dobivenim iz škola koristi se sedam različitih NPP.

Obrazovanjem po tradicionalnim nastavnim planovima i programima obuhvaćeno je 70 % učenika. Po tradicionalnim B NPP školuje se 7368 učenika u 41 zanimanju. Vlastit tradicionalni-novi NPP razvila je i primjenjuje ga Srednja škola metalških zanimanja u Sarajevu za 3 zanimanja u kojima je 341 učenik.

Po modularnim NPP obrazuje se 30 % učenika. Pored EU VET i GTZ modularnih NPP, primjenjuje se izmijenjeni EU VET NPP i dva tipa vlastitog modularnog NPP. Po različitim modularnim NPP obrazuje se ukupno 36 zanimanja. Za 9 zanimanja primjenjuju se 2 NPP.

Kanton br. 10

U Kantonu br. 10 za 20 zanimanja iz 10 porodica zanimanja obrazuje se 1761 učenik.

Primjenjuju se tradicionalni NPP na hrvatskom jeziku za svih 20 zanimanja. Ovi NPP su u primjeni od 2004. godine kada je donesena odluka o kantonalnim NPP (osnova je NPP HRHB sa unijetim izmjenama i novim zanimanjima).

Republika Srpska

U Republici Srpskoj je srednjim stručnim obrazovanjem obuhvaćeno 38 047 učenika. Zastupljeno je 76 zanimanja iz svih 13 porodica zanimanja.

U Republici Srpskoj se od 2004/05. školske godine primjenjuju modularni nastavni planovi i programi koje je razvilo Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske – modularni RS NPP. Ovi NPP se u školskoj 2011/12. godini primjenjuju za

69 zanimanja i obrazovanjem po ovim NPP obuhvaćeno je 36 095 učenika ili 95 %.

Od ostalih NPP-a koji se pojavljuju u RS-u najznačajnije je učešće EU VET NPP sa 1216 učenika u 11 zanimanja i GTZ NPP sa 517 učenika u 6 zanimanja. Vlastiti modularni programi se primjenjuje u Ekonomskoj školi u Bijeljini i obuhvataju 119 učenika. Jedini tradicionalni NPP (tradicionalni S) koriste se u Tehnološkoj školi u Banjaluci za 3 zanimanja sa 100 učenika (0,26 %).

Četrnaest zanimanja se obrazuje po dva različita nastavna plana i programa.

Distrikt Brčko

Srednje stručne škole u DB obrazuju 3 144 učenika za 35 zanimanja iz 10 porodica zanimanja.

SSO je jedino u Distriktu Brčko u potpunosti zasnovano na modularnim nastavnim planovima i programima.

Najveći broj zanimanja i učenika obuhvaćen je vlastitim modularnim NPP (23 zanimanja i 2 048 učenika ili 65 %). EU VET NPP primjenjuju se za 11 zanimanja sa 1 067 učenika i za 1 zanimanje (ginekološko-akušerski tehničar) koristi se modularni RS NPP.

4. EVALUACIJA 5 PORODICA ZANIMANJA u SSO BIH

4.1. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU

2. Šumarstvo i obrada drveta

4.1.1. OPIS UZORKA U PORODICI 2

Metodologijom istraživanja je određeno da se evaluacija provede na uzorku škola a da se anketom obuhvate učenici iz jednog odjeljenja završnih razreda, nastavnici koji predaju posmatranim učenicima, roditelji učenika i predstavnici privrednih subjekata iz područja anketiranja.

U Porodici 2 „Šumarstvo i obrada drveta“ u školskoj 2012/2013 godini na području FBiH postoji 20 škola u kojim se za neko od zanimanja obrazuju učenici u završnim razredima. Škole koriste različite NPP tj. tradicionalne i modularne (GTZ i EU-VET), NPP na bosanskom i hrvatskom jeziku.

Vodeći računa o kriterijima određeno je da se evaluacija u FBiH provede na uzorku škola (7 škola) što je prikazano u Tabeli 1.

Tabela 1: Uzorak škola za Porodicu 2 u FBiH

Grad/Mjesto	Naziv škole	Naziv Zanimanja	Stepen	Primjenjen NPP (vrsta)	UKUPNO UČENIKA
Bosanska Krupa	MSŠ "Safet Krupić"	Tehničar finalne obrade drveta	IV	TRADICIONALNI B	24
Bosanska Krupa	MSŠ "Safet Krupić"	Stolar	III	EU VET	14
Bosanska Krupa	MSŠ "Safet Krupić"	Šumarski tehničar	IV	TRADICIONALNI B	22
Gračanica	MSŠ Gračanica	Stolar	III	EU VET	18
Zavidovići	Srednja tehnička škola Zavidovići	Šumarski tehničar	IV	TRADICIONALNI B.	30
Zavidovići	Srednja tehnička škola Zavidovići	Tehničar finalne obrade drveta	IV	TRADICIONALNI B.	23
Zenica	JU Mješovita srednja škola Zenica	Ėkološki tehničar	IV	EUVET	24
Kiseljak	SSŠ Fojnica	Šumarski tehničar	IV	TRADICIONALNI H	14
Sarajevo	Srednja škola za okoliš i drvni dizajn	Tehničar hortikulture	IV	EUVET	19

Sarajevo	Srednja škola za okoliš i drvni dizajn	Rasadničar	III	EUVET	12
Sarajevo	Srednja škola za okoliš i drvni dizajn	Šumar	III	EUVET	6
Sarajevo	Srednja škola za okoliš i drvni dizajn	Stolar	III	GTZ	5
Sarajevo	Srednja škola za okoliš i drvni dizajn	Tapetar-dekorater	III	GTZ	5
Hadžići	Srednjoškolski centar Hadžići	Stolar	III	tradicionalni B	12
					228

Planirano je da se obuhvate sva zanimanja i zvanja III i IV stepena iz gore navedenih tehničkih i stručnih škola i to:

- stolar (EU-VET i GTZ, tradicionalni NPP na bosanskom jeziku),
- rasadničar (EU-VET)
- šumar (EU-VET)
- tapetar-dekorater (GTZ)
- šumarski tehničar (tradicionalni NPP na bosanskom i hrvatskom jeziku)
- tehničar hortikulture (EU-VET)
- ekološki tehničar (EU-VET)
- tehničar finalne obrade drveta (tradicionalni NPP na bosanskom jeziku)

Planirani uzorak Porodice 2 je: 228 učenika i roditelja, 105 nastavnika OOP i ST nastave i 28 društvenih partnera. Brojno stanje nakon anketiranja uzorka Porodice 2 je sljedeće: 218 učenika (95,50 %), 180 roditelja (79 %), 13 društvenih partnera (46,50 %), te 78 nastavnika OOP i ST nastave (74,30 %).

Tabela 2: PREGLED ŠKOLA, ZANIMANJA I UZORKA U PORODICI 2

Zanimanje	Nastavnici		Učenici		Roditelji		Poslodavci	
	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS
Šumarski tehničar	78	26	57	56	49	56	13	14
Tehničar za obradu drveta				40		26		
Tehničar finalne obrade drveta			48		36			
Šumar			6	23	6	18		
Rasadničar			12		12			
Stolar			45	12	35	12		
Tapetar-dekorater			6		6			
Tehničar hortikulture			18		18			
Ekološki tehničar			26		18			
UKUPNO:					218	131		

4.1.2. ANKETA NASTAVNIKA

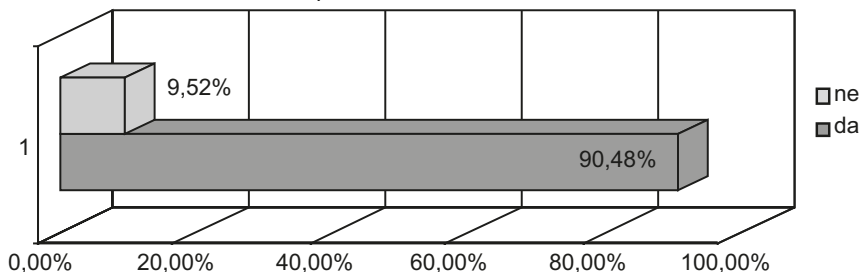
❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

◆ *Nastavnici stručnih predmeta*

Prema ispitivanjima iz anketa, 90,50% nastavnika smatra da je klasifikacija zanimanja primijenjena u školama usklađena sa potrebama tržišta rada, a 9,50 % smatra da to nije slučaj te smatraju da potrebe tržišta rada možemo zadovoljiti obrazovanjem kadra tehničar za CNC tehnologije i CNC operator.

Grafikon 1: Smatrate li da je klasifikacija zanimanja primijenjena u vašoj školi usklađena s potrebom tržišta rada?

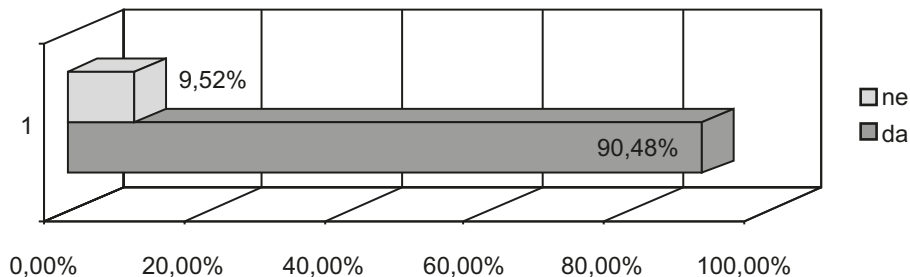
Nastavnici smatraju da su suvišna zanimanja uslužnih djelatnosti i tekstilne struke, te da se treba dati prednost proizvodnim zanimanjima.

Isto tako, 90,50% nastavnika smatra da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a jednog zanimanja, dok njih 9,50% smatra da to nije slučaj, te da treba izbaciti tradicionalne predmete koji nemaju veze sa strukom npr. historiju, demokratiju i ljudska prava te dodati napredne predmete i one koji su podržani novijom tehnologijom, stručne predmete iz šumarstva, na primjer: informatika sve 4 godine.

90,48% nastavnika smatra da je sedmični fond časova predmeta koji predaju (po razredima) dobro planiran u NPP-u, a 9,52% smatra da nije, te navode da službe ministarstva trebaju voditi brigu o tome, kao i da se predmet drvne konstrukcije uvede 3 časa sedmično u I., II. i II.I godini.

85,71% nastavnika smatra da je dobar omjer teorije i prakse (posmatrajući zanimanje, predmet i godinu), a ostalih 14,29% nastavnika ima suprotno mišljenje, te ističu: za prvu godinu tehničara za obradu drveta smanjiti broj časova praktične nastave sa 6 na 3 časa, dati veći fond časova iz struke za predmete iskrčenje šuma i tehnologija drveta, a kod stolara uvesti 12 časova praktične nastave sedmično.

Grafikon 2: Sedmični fond časova predmeta koji predajete (po razredima) dobro je planiran u NPP-a.

Znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja - slaže se 57,14% nastavnika, u potpunosti se slaže ili ne zna 19,05% nastavnika, ne slaže se 4,76% nastavnika.

U izradu modularnih NPP-a treba da se uključe predstavnici pedagoških zavoda/ Zavoda za školstvo i predstavnici privrede podjednako, a nakon toga da se podjednako uključe sindikat, predstavnici tržišta rada, te predmetni nastavnici.

95,24% nastavnika ST nastave smatra da je broj modula u okviru vašeg predmeta/ razreda dovoljan, a 4,76% smatra da je potrebno u praktičnoj nastavi smanjiti broj modula. Također smatraju da se predviđeni NPP treba obuhvatiti i dati ministarstvu da, u saradnji sa predmetnim nastavnicima, to uradi.

Nastavnici su složni da naziv modula i šifra ukazuju na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju, te da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani. Također se slažu da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula, tako da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane.

Da su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni u potpunosti se slaže 9,53% nastavnika. Zatim, njih 57,14% se slaže, 28,57% ne zna, a 4,76% se ne slaže. Oni navode Dendrologiju i Organizaciju i ekonomiku poslovanja kao nove izborne predmete.

Da su sadržaji NPP-a/predmeta/modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada i da su smjernice za projektnu sedmicu dobro definirane, te da su uputstva/ smjernice za maturu precizne i sveobuhvatne, te smjernice za ocjenjivanje modula precizno definirane slaže se 71,43% nastavnika, u potpunosti se slaže njih 9,53% , ne zna 14,28%, a ne slaže se 4,76%.

Zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost: 76,19% nastavnika se slaže, 14,28% se ne slažu, a 9,52% nastavnika ne znaju.

Sa tvrdnjom da zbir svih modula zajedno čini NPP-e jednog zanimanja u potpunosti se slaže 9,52% nastavnika, slaže se 76,19% nastavnika, a 14,28% se ne slaže sa tom tvrdnjom.

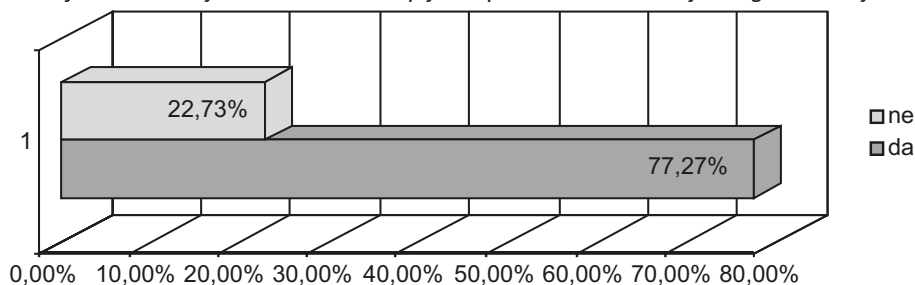
61,90% nastavnika smatra da sedmični/dnevni broj časova učenike ne opterećuje, 23,80% smatra da opterećuje, 9,52% smatra da mnogo opterećuje te njih 4,76% smatra da uopće ne opterećuje.

◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

77,28% nastavnika smatra da je klasifikacija zanimanja primijenjena u njihovoj školi usklađena s potrebom tržišta rada, a 22,72% to ne smatra tačnim, te navode sljedeća zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici, a nedostaju u postojećoj klasifikaciji zanimanja: kuhar, konobar, frizer, električar, elektromehaničar, obućar, sajđžija, šumarski tehnolog, prerađivač drveta i vatrogasac. Za suvišna zanimanja smatraju šumarski tehničar, cvjećar i veterinarski tehničar.

Da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a jednog zanimanja slaže se 77,27% nastavnika, dok se 22,73% ne slaže, te navode da treba izostaviti Fiziku i Historiju za I razred, a dodati 2-3 izborna predmeta iz struke svake godine: Sigurnost i mjere zaštite na radnom mjestu, Zaštita stanovništva u raznim situacijama (požar, poplava, udar groma, udar struje), Zaštita školske populacije od nasilja i upotrebe narkotika, općeobrazovne predmete (povećati broj modula - sedmični fond časova i po razredima, Historija I i IV razred ili I i II razred, tehničarima bi trebalo više Fizike).

Grafikon 3: Da li je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a jednog zanimanja?

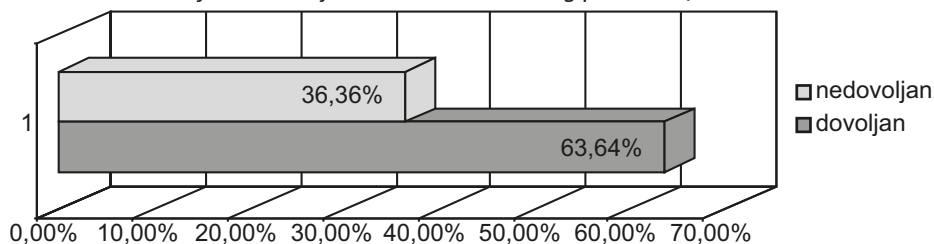
Nastavnici su podijeljenog mišljenja po pitanju planiranja sedmičnog fonda časova prema predmetima koje predaju u NPP, te navode da se treba vratiti na stari NPP, ukinuti module, u svim razredima povećati fond časova, u III. razredu povećati broj časova matematike za 1, dodati 1 čas TIZO, više časova maternjeg jezika, povećati fond časova na 4+4+3+3 i dio uvrstiti u vježbe (praktičnu nastavu). 81,81% nastavnika smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, a 18,18% smatra da nije, te navode da teorija iz matematike ne prati praksu, kao i da je premali broj časova za potrebnu dopunu. Na primjer: trigonometrija za šumarsku struku.

Da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja u potpunosti se slaže 9% nastavnika, 54,54% se ne slaže, dok 18,18% ne zna ili se ne slaže.

Nastavnici OOP smatraju da u izradu modularnih NPP-a treba da se uključe prvo predmetni nastavnici i predstavnici tržišta rada zajedno, zatim predstavnici pedagoških zavoda/Zavoda za školstvo i predstavnici iz privrede, a potom i sindikat.

Broj modula u okviru vašeg predmeta/ razreda je dovoljan smatra 63,63% nastavnika, dok 36,37% smatra da je nedovoljno. Također ističu da bi promjena broja modula u toku jedne školske godine u okviru TIZO trebala bi biti minimalno 4 zbog raznovrsnosti programa, određenih sportova te fizičke aktivnosti učenika u toku godine. I razred - 4 časa sedmično, II razred - 4 časa sedmično, III razred - 3 časa sedmično, a IV razred - 3 časa sedmično. Moduli u nastavi matematike nisu i ne mogu biti zaokružene cjeline.

Grafikon 4: Broj modula u okviru vašeg predmeta/razreda

Naziv modula i šifra ukazuje na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju. Nastavnici to potvrđuju u 86,36% slučajeva, a ne potvrđuju u 13,63% slučajeva, te ističu promjenu modula u okviru predmeta islamska vjeronauka i za drugi strani jezik ali bez konkretnih naziva. Nastavnici smatraju da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani, te da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula.

Nastavnici navode prijedlog promjena jedinica u modulima: Bosanski jezik - spojiti 3. i 4. modul; 2. i 4. modul bi onda imao naziv Fonetika sa morfologijom, što bi bio uvod u postojeći modul 6 (sintaksa); promijeniti jedinice modula u 4. razredu za TIZO, te ubaciti po još jedan modul u svim razredima radi raznovrsnosti programa. Treba redefinirati module u cijelosti.

Nastavnici smatraju da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane, ali da treba redefinirati smjernice za nastavnike: Engleski jezik - smjernice su suviše šture, ograničavajuće i suviše; u svim modulima iz Vjeronauke nemoguće je neke smjernice pratiti odnosno realizirati ciljeve .

Na pitanje da li su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni, 9% nastavnika u potpunosti smatra da jesu, 45,45% smatra da jesu, 36,36% ne zna, a 9% nastavnika smatra da nisu.

Nastavnici navode sljedeći prijedlog promjena izbornih predmeta: da i engleski jezik bude izborni predmet, te da se ukine mogućnost izbora "NIŠTA" za učenike pri izboru pohađanja predmeta vjeronauka i kulture religija.

Na pitanja: Sadržaji NPP-a/predmeta/modula su prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada; smjernice za projektnu sedmicu su dobro definisane; uputstva / smjernice za maturu su precizna i sveobuhvatna; zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost, 4,54% nastavnika se u potpunosti slaže, 59% se slaže, 30% ne zna, a 6,46% se ne slaže.

Na pitanje da li su smjernice za ocjenjivanje modula precizno definirane, te da li zbir svih modula zajedno čini NPP-e jednog zanimanja, 73% nastavnika je odgovorilo potvrdno, 4,5% nije znalo, a 22,5% je odgovorilo odrično.

31,82% nastavnika smatra da sedmični/dnevni broj časova opterećuje učenike, 13,64% nastavnika ne zna, 50% nastavnika smatra da ne opterećuje, dok 4,54% nastavnika smatra da uopće ne opterećuje.

★ Tradicionalni NPP (na bosanskom i hrvatskom jeziku)

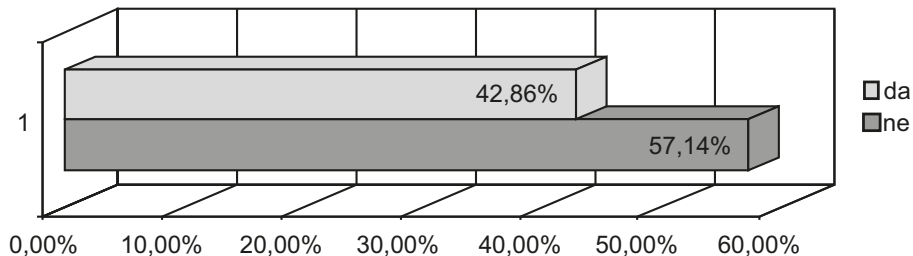
◆ *Nastavnici stručnih predmeta*

Nastavnici koji rade po programu na bosanskom jeziku su podijeljenog mišljenja oko tvrdnje da je klasifikacija zanimanja primijenjena u njihovoj školi usklađena s potrebom tržišta rada tj. njih 57,14% tvrdi da jeste, a 42,86% tvrdi da nije i navode zanimanje „kulinar“ koje je potrebno lokalnoj zajednici, a nedostaje u postojećoj klasifikaciji zanimanja. Nastavnici koji rade po programu na hrvatskom jeziku, 100 % tvrde da je klasifikacija zanimanja zadovoljavajuća.

Isto tako, nastavnici programa na bosanskom jeziku tvrde da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a jednog zanimanja u omjeru 57,14%, a njih 42,86% tvrdi da to nije slučaj, te navode da treba izostaviti općeobrazovne predmete koji nemaju vezu sa praksom, a dodati predmete CNC tehnologije u proizvodnji namještaja, konstruisanje pomoću računara... Nastavnici koji rade po programu na hrvatskom jeziku su mišljenja da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u jednog zanimanja, ali i da treba dodati Latinski jezik.

Nastavnici smatraju da je sedmični fond časova predmeta koji predaju (po razredima) dobro planiran u NPP-u po bosanskom i hrvatskom programu.

Grafikon 5: Da li je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a jednog zanimanja?

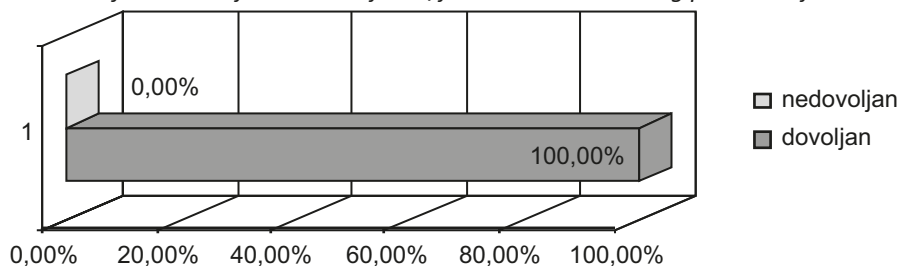
42,85% nastavnika po programu na bosanskom jeziku smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući u NPP-u, a njih 57,15% smatra da nije i navode kao prijedlog promjene: II i III razredi smanjiti fond teoretske nastave, povezati teoriju i praksu putem vježbi i zadataka i povećati broj sati. Stručni predmeti imaju malo časova u odnosu na praktičnu nastavu TFOD (prvi razred 2 časa, četvrti razred 4 časa), šumarski tehničar - uvesti praksu u sve razrede. Nastavnici po programu na hrvatskom jeziku se slažu da je omjer teorije i prakse zadovoljavajući.

Da znanja i vještine koje vaši učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja, nastavnici programa na bosanskom jeziku u 71,43% se slažu, a 28,57% se ne slažu, dok se nastavnici programa na hrvatskom jeziku slažu u potpunosti.

Nastavnici programa na bosanskom jeziku smatraju da tradicionalne NPP-e koje koriste treba mijenjati i navode sljedeći prijedlog: pristup informacionim tehnologijama, opremljenost škole, dodatna edukacija nastavnog kadra, CNC tehnologije, konstruisanje putem računara. Nastavnici programa na hrvatskom jeziku su istog mišljenja i navode: osvježiti teoriju i praksu i uskladiti sa savremenim dostignućima nauke i tehnike šumarske struke.

Objе grupacije nastavnika smatraju da svi subjekti podjednako treba da učestvuju u izradi NPP-a, ali daju prioritet predmetnim nastavnicima. Također, obje grupacije nastavnika su mišljenja da je dovoljan broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta.

Grafikon 6: Broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru vašeg predmeta je?

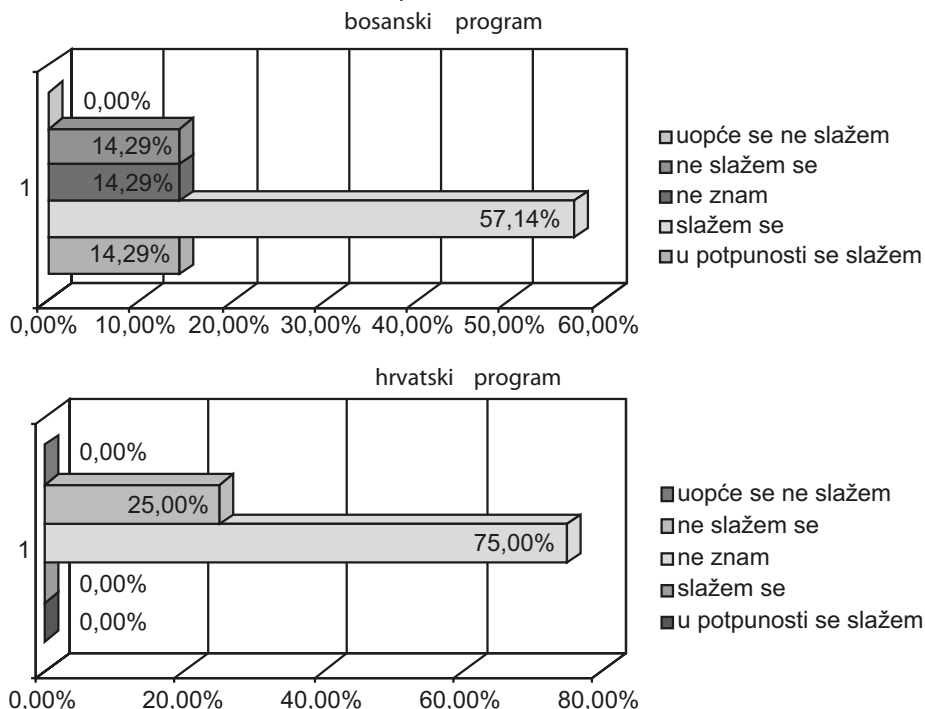

Nastavnici smatraju da su ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta precizno definirani kao i da su uputstva za izvođenje nastave precizno i sveobuhvatno definirana, te misle da je potrebno uvesti izborne predmete u okviru zanimanja. Nastavnici smatraju da se u njihovim školama vrši izmjena NPP-a u skladu s potrebama tržišta rada, te se slažu da u okviru NPP-a, kao metod za razvoj vještina učenika, može poslužiti uvođenje projektne sedmice.

Nastavnici izjavljuju da pri realizaciji sadržaja NPP-a koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa. Slažu se da su uputstva za maturu precizno definirana.

Nastavnici po programu na bosanskom jeziku se slažu da NPP-i koje koriste omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost 57,14%, u potpunosti se slažu 14,28%, te njih 14,29% ne zna ili se ne slaže; dok nastavnici hrvatskog programa ne znaju 75% i ne slažu se 25%.

Grafikon 7: NPP-i koje vi primjenjujete ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost.

Nastavnici obje grupacije slažu se da NPP-i koje primjenjuju sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje.

Sa tvrdnjom: NPP-i koje vi primjenjujete ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja, 14,28% nastavnika po programu na bosanskom jeziku se u potpunosti slaže, 42,85% se slaže, 28,57% ne zna, te se njih 14,28% ne slaže. 75% nastavnika po programu na hrvatskom jeziku ne zna, a njih 25% se ne slaže.

Nastavnici su podijeljenog mišljenja oko toga da li sedmični/dnevni broj časova učenike opterećuje. Neki smatraju da ih opterećuje, a neki da ih ne opterećuje.

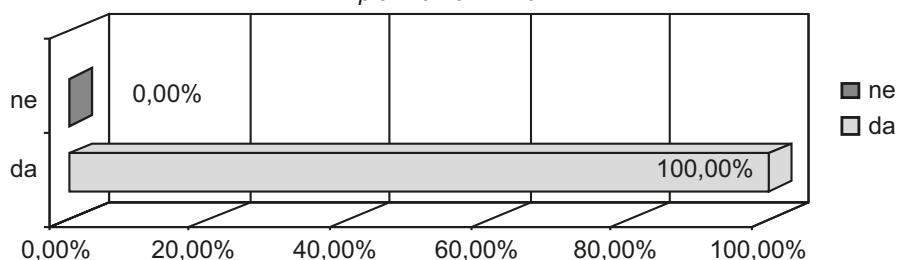
◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

70 % nastavnika koji rade po programu na bosanskom jeziku tvrde da je klasifikacija usklađena s potrebom tržišta rada, a njih 30 % smatra da nije te navode da je zanimanje „kuhar“ potrebno lokalnoj zajednici, a misle da je gimnazija nepotrebna. Nastavnici po programu na hrvatskom jeziku se slažu da je klasifikacija zanimanja zadovoljavajuća.

Da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a jednog zanimanja smatra 75% nastavnika po programu na bosanskom jeziku, a 100 % po hrvatskom programu. 25% nastavnika po programu na bosanskom jeziku tvrdi da nije adekvatna i smatraju da treba izostaviti Vjeronauku, a potrebno je dodati više časova Engleskog jezika u IV razredu, Etiku i drugi strani jezik.

Nastavnici smatraju da je sedmični fond časova predmeta koji predaju (po razredima) dobro planiran u NPP-a te da je omjer teorije i prakse odgovarajući u NPP-u, ali da treba povećati broj časova stručne nastave na uštrb općih predmeta.

Grafikon 8: Sedmični fond časova predmeta koji predajete (po razredima) dobro je planiran u NPP-a.

Nastavnici se slažu da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja.

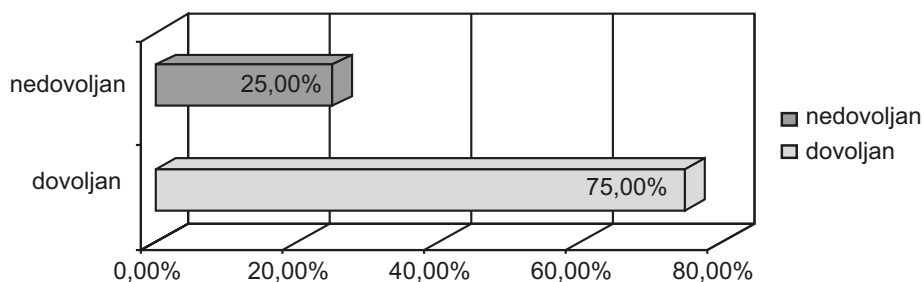
Nastavnici po programu na bosanskom jeziku smatraju da tradicionalne NPP-e treba mijenjati i navode prijedlog promjena: više audiovizuelnih sadržaja, modernije tematske jedinice; samim tim i interesantnija nastava, novi nastavni planovi, obuka za nove alate i mašine i novu tehnologiju, više povezati teoriju sa konkretnim radom mašina, koristiti Internet za potrebe predmeta, nastavni plan i program iz bosanskog jezika je preobiman za ovo zanimanje, reducirati udžbenik u skladu sa

izabranim zanimanjem. Nastavnici po programu na hrvatskom jeziku smatraju da tradicionalni NPP ne treba mijenjati.

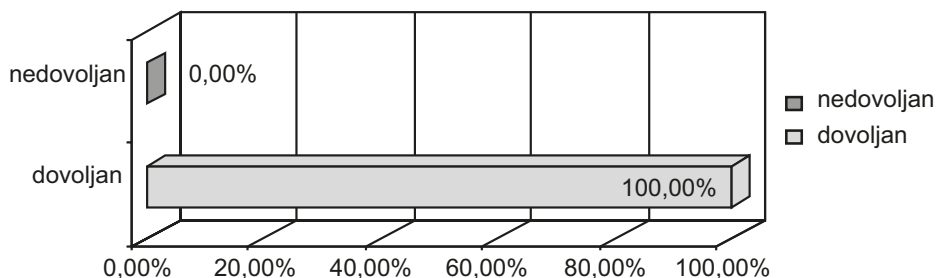
Nastavnici obje grupacije smatraju da u izradi/reviziji/promjeni NPP-a treba da se uključe ovim redoslijedom: predmetni nastavnici, predstavnici pedagoških zavoda/ Zavoda za školstvo, predstavnici tržišta rada, predstavnici privrede te sindikat.

Broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta je dovoljan za 75% nastavnika, a za njih 25% nije iz bosanskog programa te sugerišu da se malo suže i urede nastavne cjeline za predmet bosanski jezik jer su preopširne, a udžbenici neadekvatni. Nastavnici hrvatskog programa smatraju da je broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta dovoljan.

Grafikon 9: Broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta
bosanski program

hrvatski program

Nastavnici se slažu da su ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta precizno definirani, s tim da bi bilo poželjno kod predmeta organizacija i ekonomika rada redefinirati sadržaj, ciljeve i zadatke. Isto tako saglasni su da su uputstva za izvođenje nastave precizno i sveobuhvatno definirana.

70% nastavnika programa na bosanskom jeziku smatra da je potrebno uvesti izborne predmete u okviru zanimanja, a 30% je protiv toga jer učenici već imaju stručne predmete, a uvođenje izbornih predmeta bi ih dodatno opteretilo; dok su nastavnici hrvatskog programa 100% za uvođenje izbornih predmeta.

50% nastavnika programa na bosanskom jeziku misli da se u školi vrši izmjena NPP-a u skladu s potrebama tržišta rada, a 50% njih nije upoznato s tim i smatra da je neophodno uspostavljanje stalne veze između tržišta rada i obrazovanja učenika u skladu sa zanimanjima koja su odabrali i tako ih pripremati za rad i osposobljavati za tržište rada. 100% nastavnika programa na hrvatskom smatra da se u njihovim školama vrši izmjena NPP-a u skladu s potrebama tržišta rada.

Da u okviru NPP-a, kao metod za razvoj vještina učenika, može poslužiti uvođenje projektne sedmice nastavnici su podijeljenih mišljenja. 50% nastavnika se slaže sa ovom inicijativnom, dok ostalih 50% kaže da ne zna.

Nastavnici pri realizaciji sadržaja NPP-a koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa.

60% nastavnika iz oba programa smatra da su uputstva za maturu precizno definirana.

Nastavnici u 60% slučajeva ne znaju da NPP-i koje primjenjuju ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost.

50% nastavnika smatra da NPP-i koje primjenjuju ne sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje, a ostali ili ne znaju (40%) ili se ne slažu (10%).

Nastavnici su podijeljenih mišljenja da NPP-i koje primjenjuju ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja (50% se slaže, a 50% ne slaže).

60% nastavnika misli da sedmični/dnevni broj časova učenike ne opterećuje.

❖ **Evaluacija u RS (GTZ, EU-VET i RPZ)**

Nastavnici u RS-u navode da je nomenklatura zanimanja usklađena s potrebama tržišta rada. Nastavnici navode da tržištu rada trebaju sljedeća zanimanja: tehničar za obradu drveta, tehničar za hortikulturu, ekološki tehničar, tehničar za pejzažnu arhitekturu, od kojih većina ne postoji u sadašnjoj nomenklaturi.

Većina nastavnika smatra da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u.

Nastavnici koji su se izjasnili da nije adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u predlažu da se smanji broj općeobrazovnih predmeta, poveća broj stručnih predmeta i doda ekologija.

Nastavnici rade po programima u kojima je sedmični fond časova adekvatno raspoređen, pa nema prijedloga za bilo kakve izmjene.

Raspodjela vremena za teoriju i praksu je adekvatna, nastavnici su se izjasnili 100% potvrdno i nema prijedloga za promjene.

Znanja koja vaši učenici steknu tokom školovanja u školi omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja. Anketirani nastavnici se slažu sa ovom tvrdnjom.

Prema mišljenju nastavnika u izradi NPP-a trebaju da učestvuju prema sljedećem rangu:

1. stručnjaci iz privrede
2. predmetni nastavnici
3. stručnjaci za tržište rada
4. predstavnici Pedagoškog zavoda
5. univerzitetski profesori
6. socijalni partneri

Prema rezultatima, nastavnici smatraju da su za izradu modularnih NPP-a najbitniji stručnjaci iz privrede.

100% nastavnika je mišljenja da je broj modula u okviru predmeta/razreda dovoljan, kao i da naziv modula ukazuje na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju.

Svi anketirani nastavnici smatraju da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula adekvatno definirani.

Nastavnici se slažu da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula. Također smatraju da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane.

Nastavnici misle da je izborni predmet u okviru zanimanja adekvatno određen. Slažu se da su sadržaji modula prilagođeni potrebama lokalne privrede nastavnici, kao i da su smjernice za projekat sedmicu adekvatne.

Slažu se i po pitanju tvrdnje da su uputstva /smjernice za maturu su precizna i sveobuhvatna. Zajednički moduli dovoljni su i adekvatni za horizontalnu prohodnost. A, smjernice za ocjenjivanje modula su detaljne i precizne. Saglasni su i sa tvrdnjom da zbir svih modula zajedno čini cjelinu NPP zanimanja.

Nastavnici su suprotnog mišljenja po pitanju opterećenosti učenika fondom časova.

Po gore navedenom može se zaključiti da nastavnici iz FBiH i RS u većini slučajeva dijele ista mišljenja. Korelacije u sličnim razmišljanjima možemo naći u navodima o adekvatnoj zastupljenosti predmeta u NPP-u jednog zanimanja, te da se primat obrazovanja učenika da obrazovanju u ST predmetima i PN. Oni smatraju da je fond časova dobro raspoređen uz preporuke za povećanjem fonda časova ST predmeta i PN (FBiH - Drvne konstrukcije I,II,III godina). Nastavnici se slažu da moduli i šifra modula ukazuju na sadržaje koji se izučavaju u okviru predmeta, da su izborni predmeti dobro raspoređeni, da nazivi modula ukazuju na sadržaje istih, da je zbir svih modula dobro raspoređen, da NPP-i omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost, te da su učenici neopterećeni fondom časova. Isto razmišljanje dijele oko reevidencije NPP-a te uključenja stručnjaka iz privrede, socijalnih partnera, sindikata, predstavnika tržišta rada i nastavnika.

4.1.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA

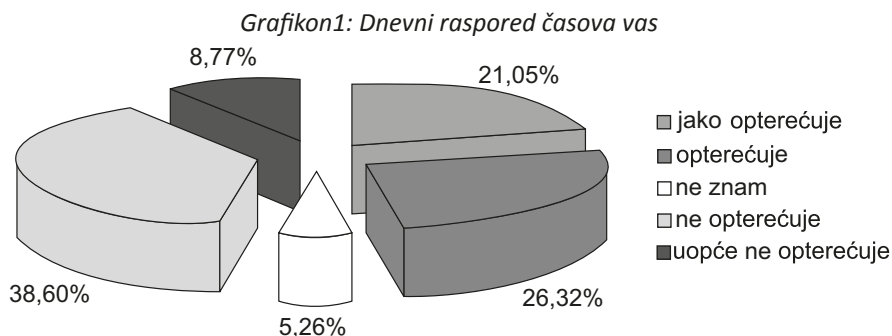
Zanimanje: Šumarski tehničar

❖ Evaluacija u FBiH

★ Tradicionalni NPP (bosanski i hrvatski program)

Roditelji učenika ovog zanimanja imaju stepen stručne spreme u omjeru: OŠ 18,4%, SSS 67,3%, VŠS 4,1%, te VSS 10,2%.

Anketirani učenici iz ovog zanimanja, u omjeru 61,43% muških i 38,57% ženskih učenika, izjašnjavaju se različito po pitanju da li ih dnevni raspored časova opterećuje.

Roditelji su suprotnog mišljenja i izjasnili su se da dnevni raspored časova njihovo dijete ne opterećuje ili uopće ne opterećuje (50%), njih 21,4% je odgovorilo da ne zna, a 28,6% da opterećuje ili uopće ne opterećuje.

Učenici i roditelji imaju iste stavove po pitanju da li su predmeti koje izučavaju učenici u okviru ovog zanimanja odgovarajući, što potvrđuju procentualno podudarnim stavom: 80% se slaže da su predmeti odgovarajući, a 20% se ne slaže, s tim da navode da bi trebalo izostaviti predmete: politika, vjeronauka, TiZO, engleski jezik, povijest, ekonomija, a dodati: praktični rad na terenu i drugi strani jezik.

Učenici odgovaraju da je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran sa DA u 64,91%, a sa NE 35%, te navode da je to uzrok previše sati stručnih predmeta u jednom danu i puno predmeta, dok IV razredi nemaju dovoljno matematike. 100% roditelja potvrđuju dobro planiranje fonda školskih časova po razredima i predmetima.

Učenici i roditelji istovjetno odgovaraju da predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada su stručno-teoretski

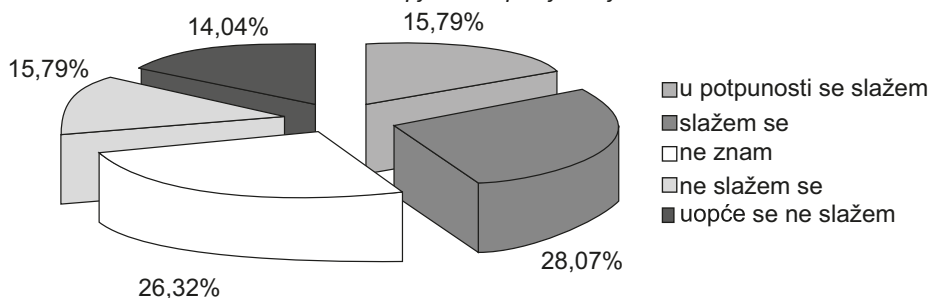
predmeti i praktična nastava, te predmeti u funkciji struke, strani jezik i matematika.

Učenici i roditelji smatraju da nastavne predmete općeobrazovne funkcije (TiZO, vjeronauka, latinski, sociologija, ekonomija) sa kompletnim sadržajem treba smatrati suvišnim.

Na pitanje: „Nastavnim planom i programom je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta“, učenici raznoliko odgovaraju, ali se većinom slažu (u potpunosti se slažu – 15,78%, slažu se – 38,59%, ne znaju – 14%, ne slažu se ili se uopće ne slažu – 30%), dok roditelji podržavaju uvođenje izbornog predmeta (92%) , a samo 8% roditelja se ne slaže.

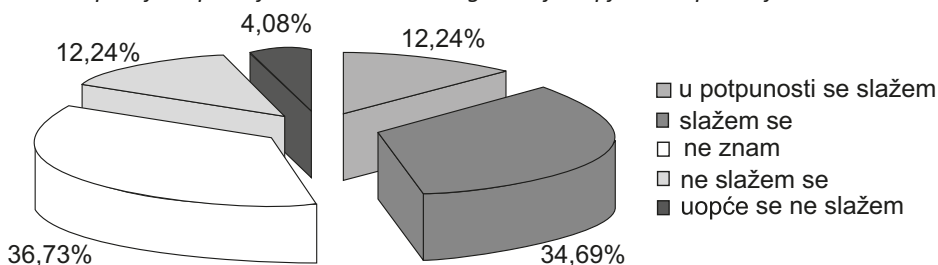
Zanimljiva su stajališta učenika i roditelja na tvrdnju: „Znanja i vještine koje stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje“. Tako učenici odgovaraju:

Grafikon 2: Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje:

te roditelji:

Grafikon 3: Znanja i vještine koje vaše dijete stječe tokom srednjoškolskog obrazovanja uz primjenu postojećih NPP-a ne omogućavaju uspješno zaposlenje u struci:

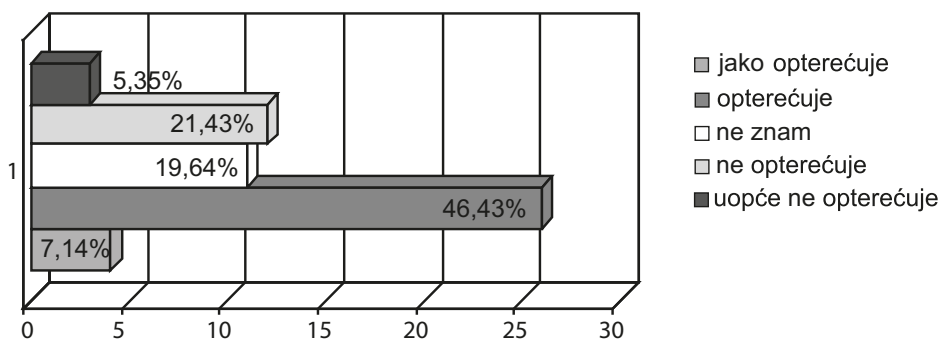
Učenici i roditelji dodaju da je neophodno više terenskog rada, više praktične nastave, više stručnih eskurzija i posjeta rasadnicima i privrednim subjektima, više saradnje roditelja i profesora, više stručnih predmeta, te da treba uvesti stručne

ekskurzije, a usmeni na maturalnom iz matematike ukinuti, kao i poboljšati materijalne uslove za rad.

❖ Evaluacija u RS

7,14% učenika misli da ih dnevni raspored časova mnogo opterećuje, 46,43% misli da ih opterećuje, 19,64% ne zna, 21,43% misli da ih ne opterećuje, dok se 5,35% učenika izjasnilo da ih uopće ne opterećuje. Roditelji smatraju suprotno. Na ostale navode roditelji podržavaju mišljenja učenika.

Grafikon 1: Dnevni fond časova vas
Dnevni raspored časova

89,29% ispitanih učenika misli da su predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja adekvatni, a njih 10,71% da nisu.

Učenici smatraju da praktičnu nastavu treba uvesti u sve godine, ali bez naznake sa kojim sadržajima.

Da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen nastavnim planom i programom misli 83,93% učenika, a da nije 16,07% učenika.

Učenici predlažu da se sedmični fond časova smanji na 25 i istovremeno uvede predmet zaštita šuma sa 2 časa u četvrti razred.

Najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada prema mišljenju učenika daju sljedeći predmeti: iskorištavanje šuma, zaštita šuma, srpski jezik, stručni predmeti, uređivanje šuma, botanika i primjena računara.

Učenici smatraju da su suvišne funkcije (86,95%) u okviru predmeta matematika, historija i preduzetništvo.

Da su izborni predmeti adekvatno određeni u nastavnom planu i programu u potpunosti se slaže 10,71% učenika, slaže se njih 57,14%, ne zna 21,43%, a ne slaže se 10,71% učenika.

Sa tvrdnjom da znanja koja steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada u potpunosti se slaže 21,43% učenika, slaže se njih 60,71%, ne zna 14,29%, a ne slaže 3,51% učenika.

- Iz gore navedenog mogu se izvesti sljedeća ista mišljenja učenika i roditelja, iz RS-a i FBiH, za zanimanje „šumarski tehničar“: učenici smatraju da ih dnevni raspored sati opterećuje, a roditelji smatraju suprotno; obje grupacije smatraju da su predmeti dati u NPP-u ovog zanimanja adekvatni, ali navode potrebu za povećanje PN, smanjenje broja sati OOP, te da se izostave predmeti vjeronauka, historija/povijest, poduzetništvo, demokratija i ljudska prava. Smatraju da je sedmični fond časova po razredima dobro planiran, ali prijedlog je da se poveća fond časova ST predmeta jer, kako navode, oni su i najzaslužniji za razvoj sposobnosti učenika u struci. Slažu se da su izborni predmeti dobro raspoređeni, te se slažu da znanja i vještine koje stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje učenika na tržište rada. Većina učenika i roditelja navode neprimjerene uslove rada u toku PN (nepostojanje adekvatnih didaktičkih pomagala, kabineta, i sl.)

Zanimanje: Tehničar za obradu drveta

❖ Evaluacija u RS

Stručna sprema anketiranih roditelja učenika u okviru ovog zanimanja je: OŠ 6,67%, SSS 73,33%, VŠS 13,33%, VSS 6,67%.

33% roditelji misli da dnevni raspored časova mnogo opterećuje njihovu djecu, njih 40% misli da opterećuje njihovu djecu, 26,67% ne zna, 6,67% misli da dnevni raspored časova ne opterećuje njihovu djecu, a njih 13,3% misli da ih uopće ne opterećuje. Većina učenika smatra da ih dnevni raspored časova opterećuje.

93,33% roditelja smatra da su predmeti zastupljeni u NPP adekvatno zastupljeni, 6,67% misli da nisu, zbog opterećenosti gradivom iz stručnih predmeta, dok se učenici slažu sa tom tvrdnjom u 95,83% slučajeva.

Svi roditelji i učenici su se potvrdno izjasnili o tvrdnji da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen nastavnim planom i programom, te nema prijedloga za korekcije, dok je prijedlog učenika da se PN uvede u sve godine.

40% roditelja misli da engleski jezik najviše doprinosi razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada, zatim matematika (33,33%), a mašine i uređaji, konstruisanje, praktična nastava i obrada drveta po 6,66%. Isto mišljenje imaju i učenici.

Roditelji i učenici navode da je u okviru engleskog jezika suvišna književnost, u matematici funkcije, a u fizičkom vaspitanju vježbe snage.

Sa tvrdnjom da su izborni predmeti adekvatno određeni u nastavnom planu i programu u potpunosti se slaže 26,67% roditelja, slaže se 46,67% roditelja, a ne zna njih 26,67%. Učenici se većinom slažu u sličnom omjeru.

Mišljenja roditelja su podijeljena i oko znanja koja djeca stječu tokom školovanja, a koja im omogućavaju da se uspješno uključe na tržište rada. Sa tvrdnjom se u potpunosti slaže 13,33% roditelja, slaže se 60%, ne zna 13,33%, ne slaže se 6,67%, a uopće se ne slaže 6,67% anketiranih roditelja. Mišljenja učenika su u sljedećim omjerima: u potpunosti se slaže 12,5%, slaže se 20,8%, 37,5% ne zna, 8,33% se ne slaže 20,8% učenika se u potpunosti ne slaže. Roditelji su u okviru svoje ankete dali preporuku da se više pažnje posveti općem obrazovanju.

★ **Modularni NPP (GTZ)**

Stručna sprema anketiranih roditelja učenika u okviru ovog zanimanja je: SSS 100%.

Da dnevni raspored časova njihovu djecu mnogo opterećuje misli 9,09% roditelja, da ih opterećuje misli 36,4% roditelja, da ih ne opterećuje misli 36,36% roditelja, a da ih uopće ne opterećuje misli 18% roditelja . Učenici su se izjasnili da ih ne opterećuje.

72,23% anketiranih roditelja i 87,5% učenika smatra da su predmeti adekvatno zastupljeni u NPP, dok 27,3% roditelja i 12,5% učenika smatra da nisu, te da u okviru zanimanja treba više praktične nastave. Učenici navode da se gradivo iz predmeta Tehnologija ponavlja.

Većina roditelja i učenika misli da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen prema NPP-u. Nema prijedloga za izmjene.

I roditelji i učenici smatraju da su predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada Praktična nastava i stručni predmeti, a predmet koji je suvišan u okviru ovog zanimanja je demokratija i ljudska prava.

Roditelji se 100% slažu s tvrdnjom da su izborni predmeti adekvatno određeni u okviru zanimanja, kao i da znanja koja djeca stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada.

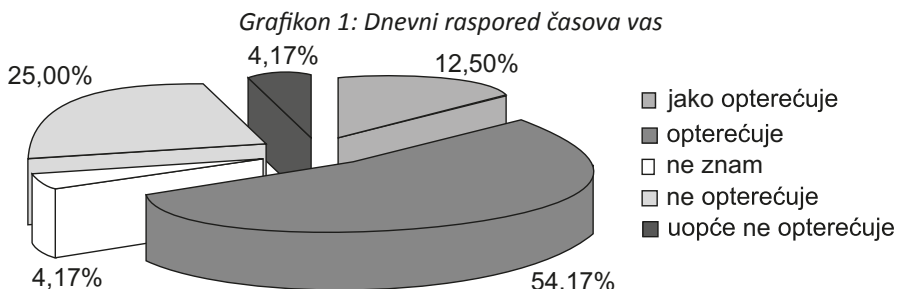
Zanimanje : Tehničar finalne obrade drveta

❖ **Evaluacija u FBiH**

★ **Tradicionalni NPP (bosanski program)**

Stručna sprema roditelja ispitanika: OŠ 33,33%, SSS 52,8%, VŠS 8,3% i VSS 5,6% Ispitani uzorak učenika: 56,25% muških i 43,75% ženskih učenika.

Učenci misle da ih dnevni raspored časova opterećuje ili mnogo opterećuje (66,5%). Sličnog mišljenja su i roditelj, njih 55,5% smatra da učenike opterećuje dnevni raspored časova.

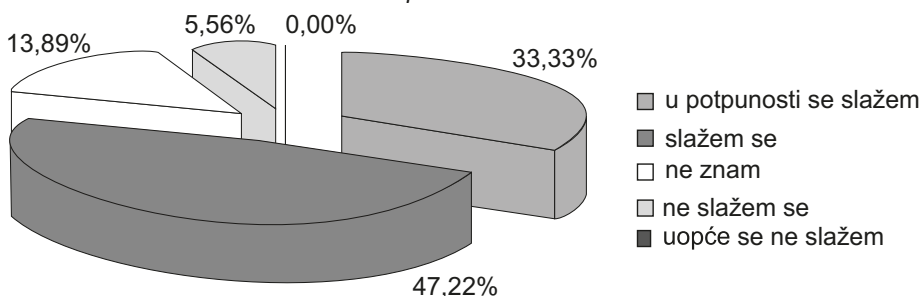
Učenci i roditelji imaju isto mišljenje oko toga da su predmeti koje izučavaju učenici ovog zanimanja odgovarajući, što potvrđuju u 77% slučajeva. Također, smatraju i da treba izostaviti predmete koje izučavaju, a koji nemaju veze sa strukom (misleći na općeobrazovne predmete), a dodati Praktičnu nastavu zbog rada kod zapošljavanja, Dizajn i oblikovanje namještaja, više časova Praktične nastave, uvesti CNC tehnologije i Konstruisanje pomoću računara.

60,74% učenika se slaže da je sedmični fond školskih časova za jedan predmet u jednoj školskoj godini dobro planiran, a 39,58% se ne slaže s tim, te navode da bi se trebali smanje blok časovi i da bi dnevno trebalo biti najviše 6 časova. S tim se slažu i njihovi roditelji.

Učenci i roditelji se slažu da stručno-teoretski predmeti i praktična nastava najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje učenika na tržište rada, te da općeobrazovnim predmetima: historija, bosanski jezik, hemija, vjeronauka, demokratija, fizika, matematika, tjelesni odgoj i sociologija treba smanjiti fond časova ili izbaciti sadržaj.

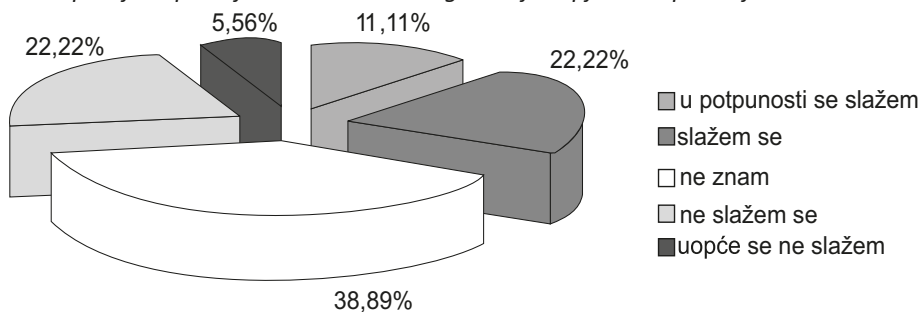
Roditelji i učenici su istovjetnog mišljenja oko uvođenja izbornog predmeta.

Grafikon 2: Nastavnim planom i programom je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

Roditelji i učenici se slažu da znanja i vještine koje učenik stječe tokom srednjoškolskog obrazovanja uz primjenu postojećih NPP-a ne omogućavaju uspješno zapošljavanje u struci.

Grafikon 3: Znanja i vještine koje učenik stječe tokom srednjoškolskog obrazovanja uz primjenu postojećih NPP-a ne omogućavaju uspješno zaposlenje u struci:

Zanimanje: Šumar

❖ Evaluacija u FBiH

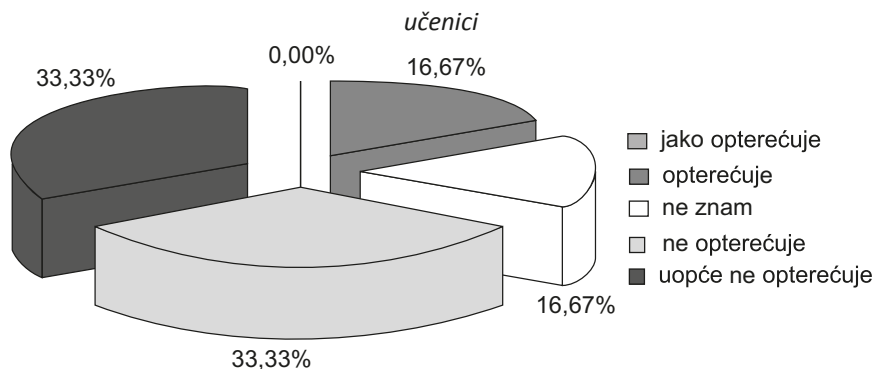
★ Modularni NPP

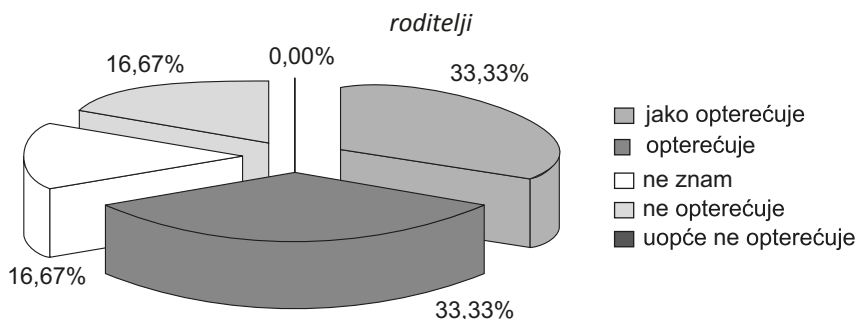
Stručna sprema roditelja ispitanika: OŠ 16,66%, SSS 83,34%.

Ispitani uzorak učenika 100% muški učenici.

66,66% učenika je odgovorilo da ih dnevni raspored časova uopće ne opterećuje ili ne opterećuje, dok su roditelji odgovorili suprotno. Izjavili su da su njihova djeca previše opterećena rasporedom sati.

Grafikon 1: Dnevni raspored časova vas/vaše dijete:

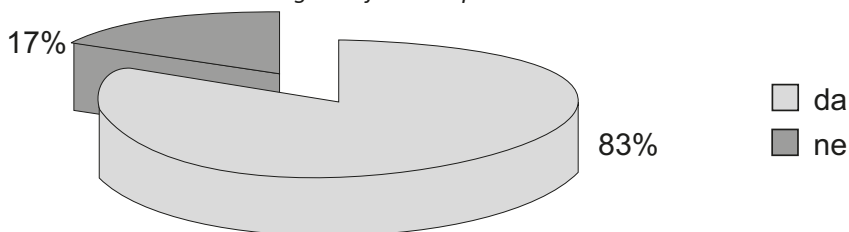

Učenci i roditelji misle da su predmeti koje učenici izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući, ali da bi trebali izostaviti demokratiju i ljudska prava, a dodati strani jezik.

Obje grupe su saglasne da je ukupan sedmični fond školskih časova za jedan predmet u jednoj školskoj godini dobro planiran.

Grafikon 2: Ukupan sedmični fond školskih časova za jedan predmet u jednoj školskoj godini je dobro planiran:

Obje grupacije se slažu da stručni predmeti i praktična nastava najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje učenika na tržište rada.

Roditelji misle da općeobrazovne predmete (demokratija i ljudska prava, bosanski jezik, vjeronauka) treba izostaviti sa cjelokupnim sadržajem, dok se učenici po tom pitanju nisu izjasnili.

Na pitanje da li su izborni predmeti u NPP-u dobro planirani 50% učenika se u potpunosti slaže ili slaže da su predmeti dobro planirani, dok se 66% roditelja slaže, 16,66% ne zna, a 16,66% se ne slaže.

Učenci se u potpunosti slažu ili slažu (83,33%) da znanja i vještine koje steknu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada, dok se samo 50% roditelja slaže sa tom tvrdnjom, a ostali se ne slažu ili ne znaju.

❖ Evaluacija u RS

4,34% učenika misli da ih dnevni raspored časova mnogo opterećuje, 34,78% misli da ih opterećuje, 21,74% ne zna, 17,39% smatra da ih ne opterećuje, a 21,74% da ih uopće ne opterećuje. S druge strane čak 50% roditelja ne zna, a ostali imaju podjeljeno mišljenje po tom pitanju.

Da su predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja adekvatni slaže se 65,22% anketiranih učenika. Njih 34,78% smatra da predmeti nisu adekvatni, a 100% roditelja podržava tu tvrdnju.

Da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen nastavnim planom i programom misli 69,57% učenika. Njih 30,43% smatra da sedmični fond časova nije adekvatno određen, a 100% roditelja podržava tu tvrdnju.

Učenici misle da nastavni predmeti lovstvo - 68% i iskorištavanje šuma - 30,4% najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada.

U nastavnom predmetu matematika učenici misle da treba izbaciti trigonometriju (100%).

Sa tvrdnjom: Znanja koja stječeš tokom školovanja omogućavaju ti uspješno uključivanje na tržište rada, slaže se 21,74%, ne zna 65,22%, a ne slaže se 13,04% anketiranih učenika; dok 50% roditelja ne zna, a 50% se slaže.

- Iz gore navedenog mogu se naći podudarnosti u mišljenjima roditelja i učenika, na nivoima RS-a i FBiH, za zanimanje „šumar“: da učenike opterećuje fond časova, da su adekvatni predmeti u okviru zanimanja, a da je ukupan broj časova po predmetu i godina adekvatan, da su stručno-teoretski predmeti najzaslužniji za razvoj vještina i znanja učenika, te da se izostavi trigonometrija – matematika iz zanimanja. Učenici i roditelji nisu iznijeli pozitivan stav prema tome da znanja koja učenik stječe tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada.

Zanimanje: Rasadničar

❖ Evaluacija u FBiH

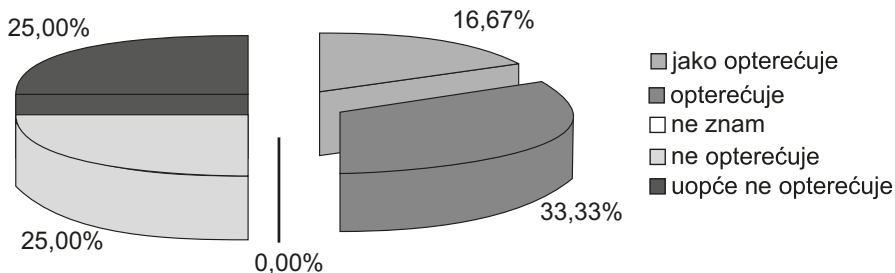
★ Modularni NPP

Stepen stručne spreme roditelja ovog zanimanja: OŠ 16,66%, SSS 58,33%, VŠS 25%.

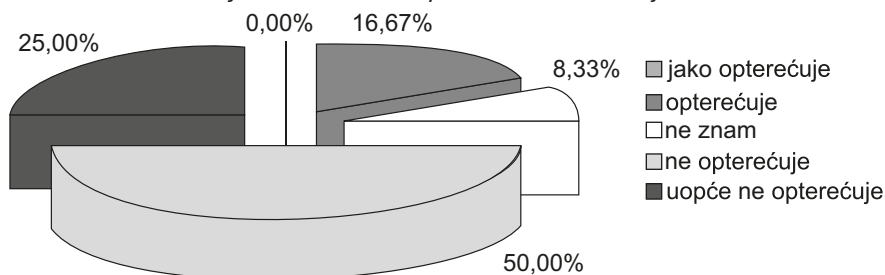
Uzorak broji muških učenika 16,67%, te ženskih učenika 83,33%.

Učenci su podijeljenog mišljenja oko toga da li ih dnevni fond časova opterećuje. 50% smatra da ih opterećuje, a 50% da ih ne opterećuje. Roditelji ipak zadržavaju mišljenje da učenike fond časova ne opterećuje.

Grafikon 1: Dnevni raspored časova vas:

Grafikon 2: Dnevni raspored časova vaše dijete:

Učenci i roditelji misle da su predmeti koje učenici izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući, ali da bi trebali izostaviti: matematiku, bosanski jezik i vjeronauku; a dodati: engleski jezik, geografiju i informatiku.

Objе grupacije smatraju da je sedmični fond časova dobro planiran po razredima i predmetima, ali da treba uvesti predmete koji će povećati opće znanje i utjecati na odgoj djece, a sve ostale osavremeniti i učiniti interesantnijim.

Objе grupacije navode stručne predmete i praktičnu nastavu, ali i bosanski jezik i matematiku, kao predmete koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje učenika na tržište rada, te navode da su matematika i bosanski jezik potrebni predmeti, ali im je gradivo preopširno.

Učenci i roditelji smatraju da je izborni predmet u NPP-u dobro određen, te su saglasni da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada.

Zanimanje: Stolar

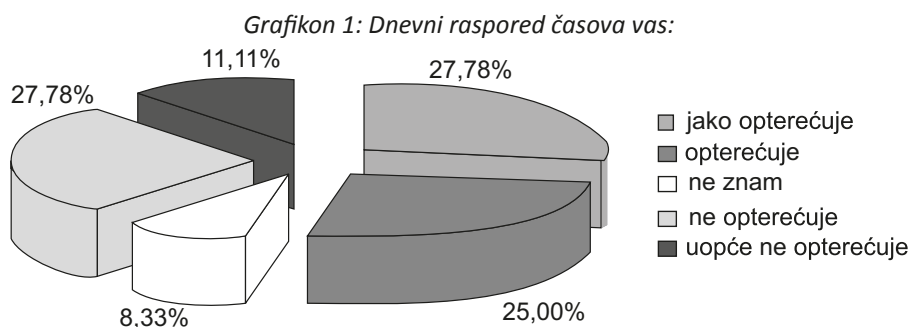
❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Stepen stručne spreme roditelja ispitanika: OŠ 28,57%, SSS 64,28%, VŠŠ 7,14%.

Uzorak broji 100% mušku populaciju učenika.

Na pitanje da li ih dnevni raspored sati opterećuje, učenici su odgovarali različito.

Roditelji tih učenika su odgovorili slično kao i učenici (43% ne opterećuje, 53% opterećuje, 4% ne znaju).

Roditelji su zadovoljni sa predmetima koje izučavaju njihova djeca (100%; dok 88,88% učenika je zadovoljno, a 11,11% je nezadovoljno, te navode da treba izostaviti: vjeronauku, engleski jezik, demokratiju i ljudska prava i bosanski jezik, a treba dodati: fiziku i informatiku).

Objе grupacije misle da je sedmični fond časova dobro planiran po razredima i po predmetima.

Objе grupacije navode stručne predmete i praktičnu nastavu kao predmete najzaslužnije za uspješno uključivanje učenika na tržište rada.

Na pitanje: „Izborni predmeti u nastavnom planu i programu su dobro određeni?“ , 22,22% učenika se u potpunosti slaže, 33,33 % se slaže, 36,11% ne zna i 8,33% se ne slaže, dok se 80% roditelja slaže sa tom tvrdnjom.

Učenici i roditelji se slažu da je izborni predmet u NPP-u dobro određen, te su istog mišljenja da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada.

★ Tradicionalni NPP (program na bosanskom jeziku)

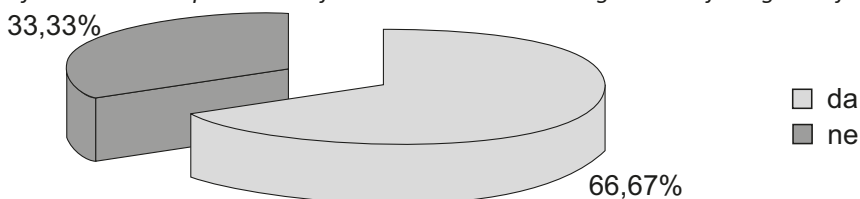
Stepen stručne spreme roditelja ispitanika: OŠ 42,9%, SSS 57,1%.

Populacija učenika 100% muška.

44,4% učenika smatraju da ih sedmični i dnevni fond časova opterećuje, 55,6% da ih ne opterećuje, dok 42,9% roditelja smatra da njihovu djecu fond časova opterećuje, 28,6% ne zna, a 28,6% roditelja izjavljuje da fond časova djecu ne opterećuje.

Roditelji smatraju da su predmeti koje učenici izučavaju u okviru zanimanja odgovarajući, dok to mišljenje dijeli samo 66,67% učenika. Ostali učenici smatraju da treba izostaviti: engleski jezik, matematiku i vjeronauku, a treba dodati: više časova praktične nastave.

Grafikon 1: Da li su predmeti koje izučavate u okviru vašeg zanimanja odgovarajući:

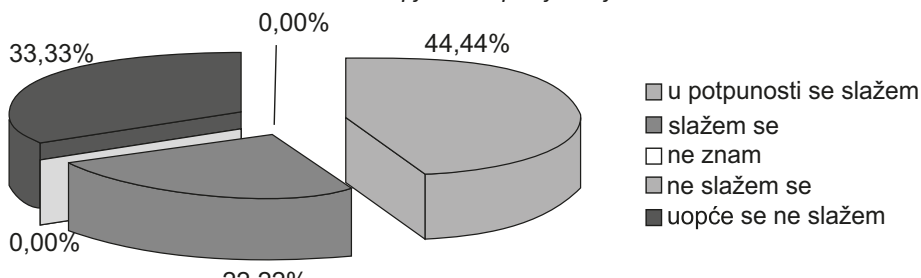
Obje grupacije smatraju da je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran.

Obje grupacije navode stručne predmete i praktičnu nastavu kao predmete najzaslužnije za uspješno uključivanje učenika na tržište rada. Učenici navode da su nastavni predmeti: engleski jezik, matematika, bosanski jezik i vjeronauka suvišni.

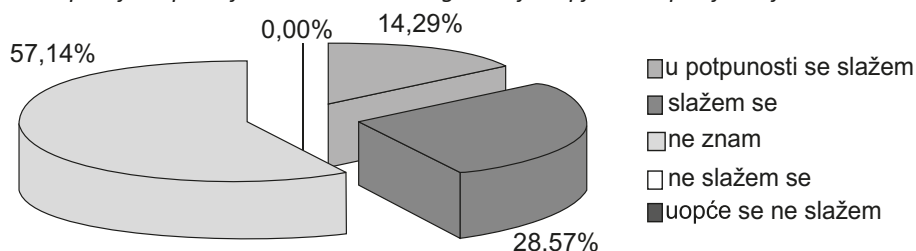
Da je nastavnim planom i programom potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta u potpunosti se slaže ili slaže 33,33% učenika, također 33,33% ne zna, a preostalih 33,33% se ne slaže ili u potpunosti ne slaže. 42,9% roditelja je za uvođenje izbornog predmeta, 42,9% ne zna, a samo 14,3% roditelja se uopće ne slaže sa tvrdnjom.

Na tvrdnju: „Znanja i vještine koje stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje.“, 66,6% učenika se slaže, a 33,3% ne slaže, dok se roditelji slažu ili ne znaju.

Grafikon 2: Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje:

Grafikon 3: Znanja i vještine koje vaše dijete stječe tokom srednjoškolskog obrazovanja uz primjenu postojećih NPP-a ne omogućavaju uspješno zapošljavanje u struci.

❖ Evaluacija u RS

Stručna sprema roditelja: OŠ 41,67%, SSS 58,33%.

50% učenika smatra da ih dnevni raspored časova mnogo opterećuje. 25% učenika smatra da ih opterećuje, 16,67% ne zna, a 8,33% učenika smatra da ih uopće ne opterećuje. Većina roditelja smatra da dnevni raspored časova ne opterećuje učenike.

66,67% učenika i roditelja misli da su predmeti dati u nastavnom planu i programu adekvatni, dok njih 33,33% misli da nisu.

Učenici traže dnevno opterećenje od 6 časova, te predlažu da se izbací matematika i fizičko vaspitanje.

Svi anketirani misle da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen nastavnim planom i programom.

Učenici i roditelji misle da su nastavni predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada: Praktična nastava, Tehnologija obrade drveta, Mašine i uređaji i Konstruisanje.

Učenici su mišljenja da su suvišni predmeti fizičko vaspitanje, matematika i demokratija i ljudska prava, dok roditelji navode predmet demokratija i ljudska prava kao suvišan.

Sa tvrdnjom: „Znanja koja stječeš tokom školovanja omogućavaju ti uspješno uključivanje na tržište rada.“, u potpunosti se slaže 25% učenika, slaže se njih 16,67%, ne zna 8,33%, ne slaže se 25% i uopće se ne slaže 25% učenika. Roditelji se slažu sa tvrdnjom.

Iz gore navedenog može se zaključiti da u okviru zanimanja „stolar“ na nivou RS-a i FBiH roditelji i učenici imaju sljedeće stavove: roditelji i učenici nisu se jasno izjasnili da li dnevni fond časova opterećuje učenike, ali se može zaključiti da je to pozitivno, obje grupacije su zadovoljne sa predmetima koje učenici izučavaju te navode da treba izostaviti: vjeronauku, engleski jezik, demokratiju i ljudska prava, bosanski jezik i matematiku, a treba dodati: fiziku i informatiku. Objе gru-

pacije su mišljenja da je sedmični fond časova dobro planiran po razredima i predmetima. Obje grupacije navode stručne predmete i Praktičnu nastavu kao predmete najzaslužnije za uspješno uključivanje učenika na tržište rada. Roditelji se slažu da je izborni predmet u NPP-u dobro određen, a slažu se i da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada, dok učenici ovaj stav uzimaju sa rezervom.

Zanimanje: Tapetar-dekorater

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Stepen stručne spreme roditelja: 100% SSS.

Uzorak populacija: muški učenici 83,33% i ženski učenici 16,67%.

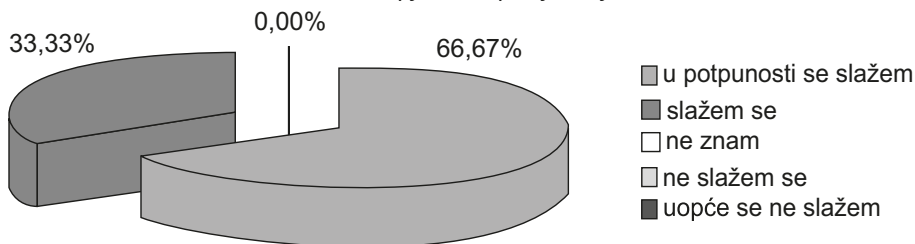
Roditelji i učenici imaju suprotne stave o tome kako dnevni i sedmični raspored školskih časova utječe na učenike. Učenici smatraju da su opterećeni, a roditelji smatraju da nisu opterećeni.

Obje grupacije smatraju da su predmeti koje učenici izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući, bez prijedloga da se neki predmet izostavi ili doda. Isto tako, obje grupacije smatraju da je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran, bez navedenih prijedloga za promjenom.

Učenici i roditelji misle da praktična nastava i stručni predmeti doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada, te navode sljedeće predmete suvišnim u sklopu zanimanja: demokratija i ljudska prava, historija i bosanski jezik.

Učenici se slažu da su izborni predmeti u NPP-u dobro određeni, kao i da će im znanja i vještine koje steknu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti uspješno zapošljavanje. Roditelji učenika dijele isto mišljenje.

Grafikon 1: Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje:

Zanimanje: Ekološki tehničar

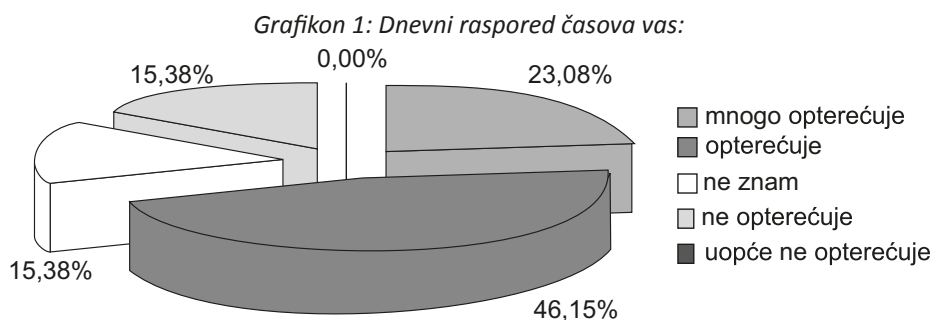
❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Stepen stručne spreme roditelja: OŠ 22,22%, SSS 55,56%, VŠS 11,11%, VSS 11,11%.

Populacija broji: 46,15% muških učenika, te 53,85% ženskih učenika.

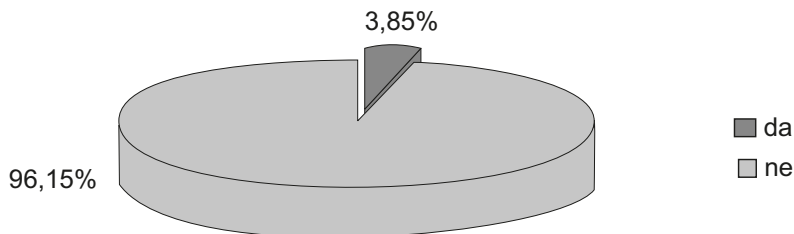
Učenici misle da ih dnevni raspored časova opterećuje.

Samo 55,56% roditelja podržava svoju djecu u toj tvrdnji, ostali ne znaju ili kažu da ih ne opterećuje (27,78%).

Učenici izjavljuju da predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja nisu odgovarajući, a roditelji su podijeljenog mišljenja. 44,44% roditelja se slaže sa tvrdnjom učenika, pa navode da treba izostaviti: historiju, biohemiju, tehnološke operacije, ekonomiku preduzeća, matematiku, informatiku i biološku zaštitu, a dodati: praktičnu nastavu u preduzećima, geografiju, muzički odgoj i likovni odgoj.

Grafikon 2: Predmeti koje izučavaš u okviru svog zanimanja su odgovarajući:

Roditelji i učenici imaju procentualno suprotna stajališta oko toga da li je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran. Roditelji kažu da jeste, a učenici da nije, te navode prijedlog promjena: po 6 časova dnevno, uvesti manje prakse, Vjeronauku prebaciti u izborni predmet, rasteretiti sadržaj predmeta.

Učenci i roditelji smatraju da su sljedeći predmeti esencijalni za ovo zanimanje: hemija, njemački jezik, biohemija, matematika, engleski jezik, ekonomika preduzeća, praktična nastava i njemački jezik.

Učenci smatraju da su sljedeći predmeti suvišni sa kompletnim sadržajem: historija, demokratija i ljudska prava, tehničko crtanje, fizika, tehnološke operacije, alati i mašine i latinski jezik. Isto misle i roditelji.

Učenci se ne slažu da su izborni predmeti dobro planirani u NPP-u, te se ne slažu da će znanja i vještine koje steknu biti dovoljne za plasiranje na tržište rada. Roditelji misle isto.

Zanimanje: Tehničar hortikulture

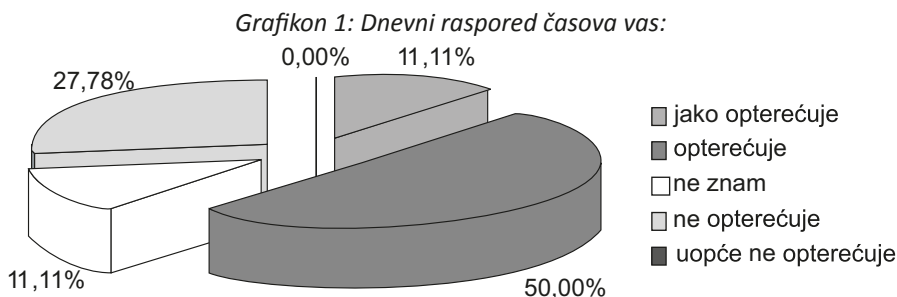
❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Stepen stručne spreme roditelja: OŠ 11,11%, SSS 61,11%, VŠS 22,22%, VSS 5,56%.

Populacija uzorka broji: 5,56% muških, te 94,44% ženskih učenika.

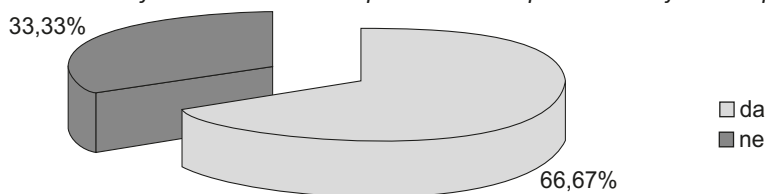
Učenci tvrde da ih opterećuje trenutni raspored sati, dok roditelji imaju podijeljena mišljenja oko toga da učenike raspored opterećuje ili ne opterećuje.

66,67% učenika smatra da su predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja zadovoljavajući, 33,33% učenika tvrdi suprotno, te navodi da je potrebno izostaviti: Likovno, Ekonomiku, Geodeziju, Historiju, TiZO, Praktičnu nastavu, kao i forsiranje predmeta koji nemaju presudnu važnost za struku. Također smatraju da treba dodati: predmete važne za struku, crtanje, praksu iz sađenja biljaka, više učenja o projektima i strane jezike.

Isti mišljenje učenici imaju po pitanju ukupnog sedmičnog fonda školskih časova za jedan predmet u jednoj školskoj godini dobro planiran.

Grafikon 2: Sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima je dobro planiran:

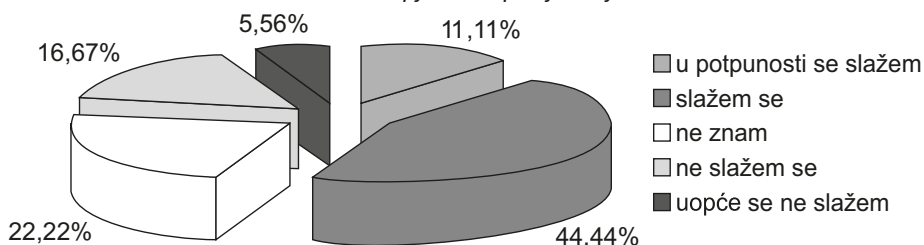
Roditelji smatraju da su predmeti koje učenici izučavaju u okviru ovog zanimanja zadovoljavajući, te da je ukupan sedmični fond školskih časova za jedan predmet u jednoj školskoj godini dobro planiran.

Roditelji i učenici navode da su stručni predmeti i Praktična nastava najzaslužniji za razvoj sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje učenika na tržište rada.

Učenici navode da su sljedeći predmeti i sadržaji suvišni u okviru njihovog zanimanja: Likovno, Alati i mašine (mnoge stvari ne trebaju u budućem poslu), P.N. (ukinuti kreiranje portfolija jer je skupo za učenike), matematika (geometrija), ekonomika (previše ih opterećuje), historija (preobimno gradivo), geodezija (učenje oblasti koje nisu povezane sa zvanjem) i matematika (geometrija).

Objе grupacije slažu se da je izborni predmet dobro planiran u NPP-u, ali učenici sumnjaju da će im znanja i vještine koje steknu tokom školovanja omogućiti uspješno zaposlenje, dok roditelji vjeruju da hoće.

Grafikon 3: Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje:

4.1.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA /PREDUZEĆA

Anketiranje društvenih partnera je obavljeno u najznačajnijim firmama iz oblasti šumarstva i obrade drveta. Na primjer: JP "ŠPD ZDK" d.o.o. ZAVIDOVIĆI, „ŠPD/ŠGD šume srednje Bosne“, KJKP „PARK“ Sarajevo, d.o.o. „ISOWOOD“ Gračanica, „Standard Furniture Company“ dd Sarajevo, „Regionalna deponija Moščanica“ Zenica.

Anketirani su: direktori preduzeća, profesori, šefovi službi, šef masiva, rukovodilac rasadnika, šumarski tehničari i inženjer rasadničke proizvodnje.

Osnovna zanimanja anketiranih preduzeća su: uzgoj šuma i ostale djelatnosti u šumarstvu, proizvodnja, uzgoj i zaštita bilja, proizvodnja ukrasnog bilja, održavanje gradskih zelenih površina, finalna obrada drveta, proizvodnja namještaja, prihvat i zbrinjavanje komunalnog otpada.

Najznačajnija zanimanja koja zapošljavaju anketirana preduzeća su: dipl. ing. šumarstva, dipl. pravnik, dipl. ekonomista, šumarski tehničari, ekonomski tehničari, hortikulturni i šumarski inženjeri, šumari, poljoprivredni tehničari, stolari, tapetari, sjekač motorista i ekološki tehničari.

Društveni partneri su zadovoljni znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovim preduzećima.

Društveni partneri potenciraju sljedeće oblasti koje bi trebalo uvesti u NPP-ove: povećanje znanja informatičke pismenosti i znanja stranog jezika, rukovanje mašinama, upotreba hemijskih sredstva, zaštita i ekologija, više terenske nastave, poboljšanje uslova rada, izrada mreže škola, kao i upravljanje CNC mašinama.

Društveni partneri smatraju da upisna politika nije usklađena sa tržištem rada, ali da ponuda svršenih srednjoškolaca zadovoljava potrebe za radnom snagom u njihovom preduzeću.

Društveni partneri su spremni da učestvuju u prilagođavanju NPP-a potrebama lokalne privrede. Realizaciju praktične nastave bi podržali prihvatanjem učenika u svoje preduzeće.

60% društvenih partnera je upoznato sa činjenicom da se u školama primjenjuju modularni NPP-ovi u skladu sa zahtjevima EU, ali većini nije poznato da su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca, koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji, na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnim NPP-ima.

4.1.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 2

Nalaz istraživanja za Porodicu 2 u FBiH:

Uzorak anketiranih učenika, nastavnika, roditelja i društvenih partnera je zadovoljavajući, s tim da broj škola koje rade po hrvatskom programu nije relevantan. Anketiranje je sprovedeno u samo jednoj školi, jer je nedovoljan broj škola iz Prodice 2 koje rade po hrvatskom programu.

Učenici, roditelji i društveni partneri dali su relevantne odgovore sa potpunim komentarima, dok se nastavnici nisu upuštali u dubinu i suštinu odgovora (na većinu pitanja su negativno odgovarali, bez obrazloženja stavova).

Nastavnici stručno-teoretskih predmeta i praktične nastave smatraju da je klasifikacija zanimanja usklađena sa potrebama tržišta rada, s tim da nastavnici ST i PN potenciraju uključenje zanimanja proizvodne djelatnosti. Nastavnici smatraju

da je adekvatna zastupljenost predmeta NPP-a jednog zanimanja, s tim da predlažu da se izostave pojedini predmeti ili smanji fond časova općeobrazovnih predmeta na uštrb stručno-teoretskih predmeta i praktične nastave. Nastavnici se slažu da je sedmični fond časova predmeta koji predaju dobro planiran po NPP-u i da je omjer teorije i prakse odgovarajući. Smatraju da svršeni učenici imaju zadovoljavajući nivo znanja koji im omogućava uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja. Nastavnici misle da treba mijenjati tradicionalne NPP-e, s tim da postojeće modularne NPP-e treba modernizovati ili osavremeniti. Također smatraju da u izradi, reviziji i promjeni NPP-a trebaju da se uključe sljedećom hronologijom: predmetni nastavnici, predstavnici pedagoških zavoda/Zavoda za školstvo, predstavnici tržišta rada, predstavnici privrede te sindikat. Nastavnici smatraju da je dovoljan broj nastavnih cjelina u okviru predmeta. Uputstva za izvođenje nastave, ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta su precizno definirani. Oni misle i da je neophodno uvesti izborni predmet, ali samo iz stručno-teoretske nastave. Također smatraju da se ne vrši izmjena NPP-a u skladu sa potrebama tržišta rada, jer ne postoji povezanost škole i privrede. Nastavnici se slažu sa uvođenjem projektne sedmice, te smatraju da se ne koriste savremene metode pri izvođenju nastave. Smatraju da su uputstva za maturu precizno definirana, da NPP omogućava vertikalnu i horizontalnu prohodnost, te sadrži detaljna uputstva za ocjenjivanje učenika, te da modularni NPP-i omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja. Nastavnici smatraju da sedmični fond časova ne opterećuje učenike.

Učenici i roditelji imaju podijeljeno mišljenje po pitanju rasporeda školskih časova. Učenici smatraju da ih raspored opterećuje, a roditelji smatraju suprotno. Roditelji misle i da su predmeti u okviru zanimanja odgovarajući. Obje grupacije smatraju da u okviru NPP-a treba izostaviti općeobrazovne predmete kao što su vjeronauka, historija, demokratija i ljudska prava, a dodati više predmeta u funkciji struke kao što su: primijenjena matematika, informatika u struci, strani jezik i CNC tehnologije. Obje grupacije smatraju i da je ukupni fond časova dobro planiran. Mišljenja su da su stručno-teoretski predmeti i praktična nastava ključni za uspješno uključivanje učenika na tržište rada i smatraju da su općeobrazovni predmeti u ovoj porodici manje bitni. Roditelji smatraju da je neophodno uvođenje izbornog predmeta, a učenici se ne slažu sa tom konstatacijom. Roditelji nemaju stava o tome da li učenici tokom srednjoškolskog obrazovanja stječu znanja i vještine koje su mu potrebne za uspješno zaposlenje u struci, dok učenici smatraju da stječu znanja i vještine koje su im potrebne za zaposlenje u struci. Roditelji i učenici smatraju da je potrebno više saradnje škole i privrede kroz posjete, jednodnevne ekskurzije i praktičnu nastavu učenika u firmama.

Anketirani su društveni partneri koji odgovaraju djelatnosti (zanimanjima) za Porodicu 2. Partneri nemaju znanja o tome da je upisna politika škola povezana sa

potrebama tržišta rada. Zadovoljni su ponudom svršenih srednjoškolaca iz porodice 2, te žele sudjelovati u prilagođavanju NPP-ova lokalnim potrebama (privredama). Društveni partneri realizovali bi praktičnu nastavu prihvatanjem učenika u svoje radionice. Društveni partneri navode neophodnost uvođenja predmeta sa CNC tehnologijama u Porodicu 2. Oni su upoznati sa činjenicom da postoje škole koje rade po modularnom NPP-u, ali nemaju znanja o tome da je metodologija rada tih škola bolja u odnosu na škole koje rade po tradicionalnom planu.

Nalaz istraživanja za Porodicu 2 u RS-u:

1. Većina anketiranih nastavnika je mišljenja da nomenklatura zanimanja zadovoljava potrebe tržišta rada, ali mišljenja onih koji ukazuju na potrebu da se neka nova zanimanja uvedu, treba razmotriti i uvesti u proceduru njihovo uvođenje kao što je tehničar hortikulture, ekološki tehničar i sl.;
2. Većina nastavnika, učenika i roditelja smatra da je zastupljenost predmeta u nastavnom planu i programu adekvatna, ali izvjestan broj njih smatra da u zanimanju „šumarski tehničar“ treba uvesti predmet ekologija. Smatraju i da se u NPP RPZ za tehničara za obradu drveta, u sve godine, treba uvesti praktična nastava. Roditelji zahtijevaju i povećanje sati praktične nastave. Učenici su uglavnom saglasni s tvrdnjom da treba izvršiti analizu sadržaja predmeta „praktična nastava“.
3. U tehničkim zanimanjima sadržaj praktične nastave u završnoj godini treba biti u skladu sa zanimanjem uz primjenu informacionih tehnologija.
4. Analizirati zastupljenost predmeta u NPP-u, te uvesti paran broj časova (2, 4) zbog lakšeg ocjenjivanja.
5. Pri izmjeni NPP-a neophodno je angažovati provjerene stručnjake iz proizvodnje i tržišta rada kao savjetnike.
6. Iznaci mogućnost dnevnog rasterećenja učenika kroz smanjenje časova pojedinih predmeta, dovođenje dnevnog opterećenja u sklad sa zakonskim rješenjem.
7. Dograditi smjernice za projekat sedmicu i ocjenjivanje modula.
8. Obučiti nastavnike da dograđuju module za potrebe lokalne privrede - uvesti obavezu da škola u saradnji sa lokalnom privredom izvrši analizu bitnih sadržaja i prilagodi ih u propisanom okviru od 30%.
9. Uzeti u razmatranje mišljenje učenika o suvišnim predmetima i gradivu, naročito u zanatskim zanimanjima kada su u pitanju sadržaji iz matematike, ali i iz stručnih predmeta.
10. Izvršiti analizu sadržaja stručnih predmeta u cilju uspostavljanja korelacije i izbjegavanja ponavljanja gradiva kroz više predmeta ili u okviru istog predmeta čime se mogu postići uštede u vremenu (dnevno opterećenje).
11. Dati mogućnost da eksperimentalne škole (bivše ili nove) mogu praviti veće zahvate u izmjenama NPP-a kao cjeline ili djelomično.

12. U stručnim školama centralno mjesto treba da zauzima praktična nastava sa stručno-teoretskim predmetima.
13. Nastaviti započetu obuku nastavnika u primjeni savremenih metoda u nastavi.
14. Raditi na razvijanju svijesti da NPP-i nisu jednom za svagda urađeni, nego da je to proces u kome moraju da učestvuju svi nastavnici.

Nalaz istraživanja za Porodicu 2 u BiH:

Analiza istraživanja Porodice 2 u RS-u i FBiH pokazuje adekvatnu zastupljenost predmeta u NPP-ovima kod većine nastavnika, učenika i roditelja, ali izvjestan broj njih smatra da je neophodno poboljšanje stručno-teoretske i praktične nastave, te da treba smanji broj časova općeobrazovne nastave. Smatraju i da je neophodno uvesti predmete u funkciji struke, da bi učenici stekli bolje znanje i vještine, kako bi se lakše zaposlili.

Neophodna je modernizacija i osavremenjavanje modularnih NPP-a te približavanje tržištu rada kroz aktivno uključivanje socijalnih (društvenih) partnera (privreda, sindikat, privredne komore, udruženja privrednika i nevladin sektor).

Svi anketirani smatraju da su tradicionalni NPP-i zastarjeli, te da ih treba zamijeniti sa modularnim NPP-ima koji su fleksibilni i usklađeni sa potrebama tržišta rada (uz modernizaciju i osavremenjivanje trenutnih modularnih NPP-a).

Iznaći mogućnost dnevnog rasterećenja učenika kroz smanjenje fonda časovao-pćeobrazovne nastave. Dograditi smjernice za projekat sedmicu i ocjenjivanje modula. U modularnom NPP-u uvesti predmete sa parnim brojem modula. Izvršiti analizu bitnih sadržaja u okviru modula i NPP-a te obučiti nastavnike za razvoj modula i NPP-a u skladu sa potrebama lokalnog tržišta rada. Razmotriti mišljenja učenika o višku sadržaja iz pojedinih predmeta po određenom zanimanju, te razmotriti i analizirati pojedine stručne predmete zbog ponavljanja istog gradiva, te izvršiti njihovu korelaciju sa praktičnom nastavom.

Raditi na obuci nastavnika u skladu sa smjernicama za nastavnike, primijeniti savremene metode rada u nastavi, tehnike ocjenjivanja, kroz mjerljive indikatore i očekivane rezultate za učenike (zadovoljno tržište rada sa nivoom znanja i vještina svršenih srednjoškolaca).

Društveni partneri nisu pokazali interes za sudjelovanje u prilagođavanju NPP-a za potrebe lokalnog tržišta, ali ističu potrebu za uključivanje u nastavni proces posredstvom praktične nastave učenika u firmama. Određeni broj firmi smatra da se učenici trebaju osposobiti na savremenim tehnologijama (CNC tehnologije, tehnologije proizvodnje, informatika u struci). Veliki broj škola nije u mogućnosti to implementirati, ali su firme spremne da pomognu u realizaciji za osposobljavanje na novim tehnologijama u svojim postrojenjima.

4.2. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU

4. Mašinstvo i obrada metala

4.2.1. OPIS UZORKA U PORODICI 4

U FBiH nastava u porodici mašinstvo i obrada metala izvodi se u 69 škola koje u završnim razredima, gdje se vršilo anketiranje, pohađa 5131 učenik. Od toga 3213 učenika pohađa III stepen, a 1918 učenika IV stepen. Procjenjujemo da nastavu u ovim odjeljenjima izvodi oko 1500 nastavnika.

Evaluacijom, na osnovu metodologije i kriterija uzorkovanja, u porodici *Mašinstvo i obrada metala* u FBiH obuhvaćeno je deset škola u deset kantona, od toga sedam škola koje nastavu izvode po nastavnom planu i programu na bosanskom i tri škole po nastavnom planu i programu koji se izvodi na hrvatskom jeziku.

- Mašinsko-saobraćajna škola Bihać
- Srednja škola "Pere Zečevića" Odžak
- MSŠ "Hasan Kikić" Gradačac
- Mješovita srednja škola Tešanj
- Mješovita srednja škola Gornji Vakuf
- JU Srednja mašinsko-saobraćajna škola Mostar
- Srednja strukovna škola Posušje
- Srednja strukovna škola "Silvije Strahumir Kranjčević" Livno
- Željeznički školski centar Sarajevo
- JU Srednja stručna škola "Džemal Bijedić" Goražde

Evaluacijom su obuhvaćeni: učenici završnih razreda, III razredi u stručnim školama i IV razredi u tehničkim školama, njihovi roditelji, nastavnici i društveni partneri u firmama koje zapošljavaju ovu populaciju.

U anketi je obuhvaćeno 16 zanimanja i to šest tehničkih i deset stručnih. Evaluacija je vršena za obrazovanje učenika po tradicionalnom NPP i modularnim NPP na bosanskom jeziku i tradicionalnom NPP na hrvatskom jeziku. U anketi su obuhvaćena zanimanja iz NPP 1993/94. godine, NPP koji su donošeni u kantonalnim ministarstvima obrazovanja, te prilagođenim NPP Republike Hrvatske usvojeni u kantonalnim ministarstvima obrazovanja. Kako je nomenklatura zanimanja done-sena kasnije, a ništa se generalno nije radilo na inoviranju NPP-a, pojedina zanimanja nisu u skladu sa zvaničnom nomenklaturom. Evaluacija je rađena i na modularnim NPP-ima koji su urađeni u saradnji sa GTZ-om i izučavaju se u JU Srednjoj mašinsko-saobraćajnoj školi Mostar, Mješovitoj srednjoj školi Tešanj i Željezničkom školskom centru Sarajevo.

Zanimanja koja su evaluirana po NPP iz 1993/94. su: mašinski tehničar, automehaničar, bravar, zavarivač, metalostrugar, mašinbravar, plinski i vodoinstalater, instalater centralnog grijanja.

Zanimanja koja su anketirana iz NPP na hrvatskom jeziku su: računalni tehničar u strojarstvu, tehničar za vozila i vozna sredstva, automehaničar i bravar.

Zanimanja koja su modificirana u školama i usvojena u kantonalnim ministarstvima, a imaju novi naziv su: mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje/projektovanje i tehničar za mehatroniku.

Modularni NPP-i urađeni u saradnji sa GTZ-om su: tehničar mehatronike vozila (IV stepen stručne spreme) i automehaničar, instalater, zavarivač, obrađivač metala rezanjem i limar (III stepen stručne spreme) .

Planirano je anketiranje:

- 522 učenika raspoređenih u 26 odjeljenja, i to 16 mješovitih (sastavljenih od dva i više zanimanja) i 10 cjelovitih, a koji se školuju po svim navedenim NPP-ima.
- 522 roditelja ovih učenika.
- 165 nastavnika.
- 84 društvenih partnera, koji zapošljavaju ovu populaciju.

Tabela 1: PREGLED ŠKOLA, ZANIMANJA I UZORKA U PORODICI 4.

Zanimanje	Nastavnici		Učenci		Roditelji		Poslodavci					
	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS				
Mašinski tehničar	131	156	18	228	18	187	39	56				
Instalater			27	108	26	110						
Automehaničar			109	88	103	91						
Bravar			30	85	29	87						
Zavarivač			23	11	23	11						
Obrađivač metala rezanjem			28	20	28	8						
Mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje			47		46							
Tehničar za mehatroniku			6		6							
Tehničar mehatronike vozila			13		13							
Tehničar za vozila i vozna sredstva			11		11							
Računalni tehničar u strojarstvu			33		33							
Instalater centralnog grijanja			33		36							
Plinski i vodoinstalater			19		18							
Metalostrugar			36		36							
Mašinbravar			6		6							
Limar			9		9							
UKUPNO					448	540			441	494		

Anketiranju je pristupilo 448 učenika (85,82%), 441 roditelj (84,48%), 131 nastavnika (79,39%) i 39 društvenih partnera (45,88%). Može se konstatovati da se radi o reprezentativnom uzorku. Zbog malog broja društvenih partnera koji su se odazvali pozivu da učestvuju u anketiranju nastavnih planova i programa svi su evaluirani zajedno.

4.2.2. ANKETA NASTAVNIKA

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

◆ *Nastavnici stručnih predmeta*

Anketirani su nastavnici koji izvode nastavu po nastavnom planu i programu na bosanskom jeziku, a zaposleni su u Željezničkom školskom centru Sarajevo, JU Srednjoj mašinsko-saobraćajnoj školi Mostar i Mješovitoj srednjoj školi Tešanj. Dobiveni rezultati su uzeti kao reprezentativan uzorak i odgovori su analizirani u skladu sa kompetencijama nastavnika i zanimanja u kojima izvode nastavu. Ukupno je anketirano 19 nastavnika stručnih predmeta koji su dali sljedeće odgovore:

1. Nastavnici smatraju da je nomenklatura zanimanja u njihovim školama primijenjena i usklađena sa potrebama tržišta: 89,47% smatra da jeste, ali 10,52% smatra da nije.
2. Zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici, prema mišljenju nastavnika, a koja nedostaju su: automehaničari, metalostrugari, mašinbravari, krojači i limari.
3. Zanimanja koja su suvišna po nomenklaturi su novoprodukcija kao prodavači, poslovni sekretari i frizeri.
4. Nastavnici smatraju, (89,47% „DA“ i 10,52% „NE“) da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-a u sklopu zanimanja.
5. Nastavnici misle da je predmet demokratija i ljudska prava suvišan u stručnim školama. Smatraju da treba dodati što više sati praktične nastave i informatike.
6. 94,73% nastavnika smatra da je fond časova predmeta koji predaju dobro isplaniran, dok 5,26% smatra da fond časova nije dobro isplaniran.
7. Nije bilo prijedloga promjena.
8. Nastavnici smatraju da je omjer teorije i prakse odgovarajući, (94,73% „DA“), dok je ponovo jedan od ispitanika odgovorio „NE“ (5,26%).
9. Nije navedeno na koji način uvesti promjene.

10. Nastavnici smatraju da vještine i znanja koje učenici stječu tokom školovanja pomažu u daljem školovanju, ali i uključivanje na tržište rada kao što se vidi iz tabele:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
26,31%	31,57%	0	42,1%	0

11. Prema mišljenju nastavnika u izradi nastavnih planova i programa treba uključiti, prema rangu od 1 do 5, adekvatne predstavnike kako bi moduli bili pravilno raspoređeni u izučavanju predmeta. Nastavnici smatraju da na prvom mjestu trebaju biti predmetni nastavnici, predstavnici privrede, pedagoški zavodi, predstavnici tržišta rada i sindikat.
12. Nastavnici smatraju da je broj modula koji se izučavaju u sklopu predmeta dovoljan. U 100% slučajeva su potvrdno odgovorili.
13. Nije bilo prijedloga promjena.
14. Naziv modula nije potrebno mijenjati, također smatraju da i šifre modula dobro ukazuju na sadržaje koji se izučavaju u okviru nastavnih planova i programa.
15. Nije bilo prijedloga promjena.
16. 89,47% nastavnika smatra da su ciljevi, zadaci i sadržaji dobro izdefiniрани, dok njih 10,53% smatra da nisu.
17. Nema prijedloga za redefiniranje ciljeva , zadataka i sadržaja.
18. Pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula su dobro izdefiniрани ciljevima modula:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
5,26%	68,42%	26,32%	0	0

19. Nema prijedloga promjena sadržaja modula.
20. Smjernice za nastavnike u okviru modula su dobro definirane (89,47% „DA“ i 10,53% „NE“).
21. Nema prijedloga promjena za redefiniranje smjernica u okviru modula.
22. Izborni predmeti u okviru zanimanja određeni su na sljedeći način:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
5,26%	52,63%	36,84%	5,26%	0

23. Nema prijedloga promjena za izborne predmete.
24. Sadržaji NPP-a/predmeta/modula prilagođavaju se lokalnim potrebama tržišta rada (zakonska mogućnost do 30%):

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
5,26%	47,36%	36,86	10,2%	0

25. Smjernice za projektnu sedmicu su dobro izdefiniране:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
21,04%	57,89%	10,52	10,52%	0

26. Upustva za maturu su sveobuhvatna i precizna:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
10,04%	52,63%	21,05%	15,78%	0

27. Zajednički moduli omogućavaju vertikalnu i horizontalnu prohodnost:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
15,78%	57,89%	15,78%	10,52%	0

28. Smjernice za ocjenjivanje modula precizno su definirane.

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
5,26%	31,57%	15,78%	47,36%	0

29. Zbir svih modula zajedno čine NPP-e jednog zanimanja;

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
31,57%	47,36%	21,05%	0	0

30. Sedmični/dnevni broj časova učenika prema mišljenju nastavnika:

Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
0	21,05%	5,26%	68,42%	5,26%

Prema svemu navedenom može se zaključiti da su nastavnici stručnih predmeta, koji nastavu izvode po modularnom NPP-u, veoma zadovoljni izučavanjem modula, jer veliki broj nastavnika smatra da su moduli prilagođeni indeksu inkluzivnosti i metodologiji usmjerenoj na dijete.

◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

Anketirani su nastavnici općeobrazovnih predmeta koji izvode nastavu po NPP-u na bosanskom jeziku. Anketirani su nastavnici koji su zaposleni u Željezničkom

školskom centru Sarajevo, JU Srednjoj mašinsko-saobraćajnoj školi Mostar i Mješovitoj srednjoj školi Tešanj. Dobiveni rezultati su uzeti kao reprezentativan uzorak i odgovori su analizirani u skladu sa kompetencijama nastavnika i zanimanja u kojima izvode nastavu. Ukupno je anketirano 18 nastavnika koji su dali sljedeće odgovore:

1. Nastavnici smatraju da je nomenklatura zanimanja u njihovim školama primijenjena i usklađena sa potrebama tržišta (88.89% smatra da jeste, a 11,11% smatra da nije).
2. Zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici, prema mišljenju nastavnika, a koja nedostaju su: automehaničari i autolimari.
3. Zanimanja koja se izučavaju u ovim NPP-ovima nisu suvišna i treba ih izučavati.
4. Nastavnici smatraju (sa 83,25% „DA“ i 16,75% „NE“) da je zastupljenost u NPP-ima u sklopu zanimanja adekvatna.
5. Nastavnici misle da je predmet demokratija i ljudska prava suvišan, a da treba dodati što više stranih jezika.
6. 94,45% nastavnika smatra da je fond časova predmeta koji predaju dobro isplaniran, dok 5,55% nastavnika smatra da fond časova nije dobro isplaniran.
7. Navedeno je da je potrebno izučavanje bosanskog jezika po četiri časa od prvog do četvrtog razreda.
8. 94,44% nastavnika smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, dok je ponovo jedan od ispitanika odgovorio „NE“ (5,55%).
9. Nije bilo prijedloga promjena odnosa teorije i prakse.
10. Nastavnici smatraju da vještine i znanja koje učenici stječu tokom školovanja pomažu u daljem školovanju, ali i uključivanje na tržište rada, u sljedećem omjeru:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
11,11%	66,67%	11,11%	11,11%	0%

11. Prema mišljenju ispitanih nastavnika u izradu NPP-a treba uključiti, prema rangu od 1 do 5, adekvatne predstavnike kako bi moduli bili pravilno raspoređeni u izučavanju predmeta. Nastavnici smatraju da na prvom mjestu trebaju biti predmetni nastavnici, predstavnici privrede, pedagoški zavodi, predstavnici tržišta rada i sindikat.
12. Nastavnici smatraju da je broj modula koji se izučavaju u sklopu predmeta dovoljan. U 100% slučajeva su potvrdno odgovorili.
13. Nema prijedloga promjena broja modula.
14. Naziv modula i šifre modula ukazuju na sadržaje koji se izučavaju u okviru predmeta.
15. Nema prijedloga promjena naziva i šifre modula.

16. Također, 88,89% nastavnika smatra da su ciljevi, zadaci i sadržaji dobro izdefiniрани, dok njih 11,11% smatra da nisu.
17. Nema prijedloga za redefiniranje ciljeva, sadržaja i zadataka.
18. Pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula su dobro izdefiniрани ciljevima modula:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
11,11%	72,22%	5,56%	11,11%	0%

19. Nema prijedloga za promjene.
20. Smjernice nastavnika su dobro definirane, odgovorilo je „DA“ 88,89% nastavnika, a „NE“ 22,23% nastavnika.
21. Nema prijedloga za redefiniranje smjernica.
22. Da su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni smatra 83,25% nastavnika, dok njih 16,75% ne dijeli takvo mišljenje.
23. Nemaju prijedloga promjena izbornih predmeta.
24. Nastavnici misle da su sadržaji NPP-a/modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
11,11%	61,11%	16,67%	11,11%	0%

25. Smjernice za projektnu sedmicu su dobro izdefinisane:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
22,22%	55,55%	5,56%	11,11%	5,56%

26. Upustva za maturu su sveobuhvatna i precizna:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
5,56%	33,33%	33,33	22,22%	5,56%

27. Zajednički moduli omogućavaju vertikalnu i horizontalnu prohodnost:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
11,11%	55,55%	5,56%	22,22%	5,56%

28. Sedmični/dnevni broj časova učenike, prema mišljenju nastavnika, opterećuje:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
11,11%	55,55%	5,56%	22,22%	5,56%

29. Zbir svih modula čine NPP jednog zanimanja;

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
11,11%	55,55%	11,11%	16,67%	5,56%

30. Sedmični/dnevni broj časova učenike:

Mnogo opterećuje	opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
5,26%	27,77%	11,11%	50%	5,56%

★ Tradicionalni NPP

◆ *Nastavnici stručnih predmeta*

Anketirano je 48 nastavnika koji nastavu izvode po NPP-u na hrvatskom i bosanskom jeziku u gradovima: Gradačac, Goražde, Mostar, Posušje, Livno, Bihać, Odžak i Gornji Vakuf-Uskoplje, Oni su dali odgovore koji su pokazali da stari NPP-ovi trebaju biti prilagođeni učenicima njihovim potrebama i kompetencijama i potrebama tržišta, koje svakim danom teži savremenom načinu života i svakodnevnom upotrebljavanju savremenih tehnologija u životu savremenog čovjeka. Nastavnici su veoma ozbiljno pristupili anketi, te izrazili zadovoljstvo što je pokrenuto ovakvo istraživanje.

1. 83,33% nastavnika smatra da je nomenklatura zanimanja u njihovim školama primijenjena i usklađena sa potrebama tržišta rada, a njih 16,66% smatra da nije.
2. U postojećoj nomenklaturi zanimanja nedostaju: građevinska struka, tehničari drumskog saobraćaja, zavarivač i operater na CNC mašinama.
3. Zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici, prema mišljenju nastavnika, a koja nedostaju su: tehničar za ugostiteljstvo, automehaničar i elektromehaničar.
4. Zanimanja koja se izučavaju u ovim NPP-ovima nisu suvišna i sva treba izučavati.
5. 85,41% nastavnika smatra da je zastupljenost predmeta u NPP-a u sklopu zanimanja adekvatna, a njih 14,58% da nije.
6. Prema mišljenju nastavnika predmet demokratija i ljudska prava je suvišan u stručnim školama. Smatraju da treba biti manje sati hidraulike i pneumatika, da treba pojednostaviti NPP iz matematike i bosanskog jezika, da je potrebno reducirati predmete elektrouređaji na motornim vozilima i tehničko crtanje na računaru“, a da treba uvesti više časova tjelesnog i zdravstvenog odgoja i stranih jezika.

7. 95,88% nastavnika smatra da je fond časova predmeta koji predaju dobro isplaniran, dok 6,25% nastavnika smatra da fond časova nije dobro isplaniran.
8. Tehničarima treba povećati fond časova iz maternjeg jezika, te više časova tjelesnog i zdravstvenog odgoja.
9. 89,58%) nastavnika smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, dok njih 10,41% smatra da omjer nije odgovarajući, te navode da je potrebno izučavanje bosanskog jezika po četiri časa od prvog do četvrtog razreda.
10. Nastavici smatraju, prema sljedećoj tabeli, da vještine i znanja koje učenici stječu tokom školovanja pomažu u daljem školovanju, ali i uključivanje na tržište rada:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
2,08%	77,08%	10,41%	10,41%	0%

11. 37,5% ispitanika smatra, da tradicionalne NPP treba mjenjati, a njih 62,5% da ne treba.
12. Prema mišljenju ispitanih nastavnika NPP treba prilagoditi savremenom društvu, raznovrsnijim metodama i različitim oblicima rada prilagođenim potrebama djece.
13. Prema mišljenju nastavnika u izradi nastavnih planova i programa treba uključiti, prema rangu od 1 do 5, adekvatne predstavnike kako bi moduli bili pravilno raspoređeni u izučavanju predmeta. Nastavnici smatraju da na prvom mjestu trebaju biti predmetni nastavnici, predstavnici privrede, pedagoški zavodi, predstavnici tržišta rada i sindikat.
14. 95,83%) nastavnika smatra da je broj nastavnih jedinki koji se izučavaju u sklopu predmeta dovoljan, a njih 4,16% smatra da nije dovoljan.
15. Nastavnici smatraju da je potrebno konkretizirati ishode učenja, uvesti više sporta, broj nastavnih sadržaja smanjiti, i bolje koordinirati teoriju i praksu.
16. Također, 85,41% nastavnika smatra da su ciljevi, zadaci i sadržaji precizno definirani, a njih 14,58% smatra da nisu.
17. Nastavnici koji su negativno odgovorili smatraju da treba redefinirati predmete: računarom upravljani sistemi, kompjutersku grafiku i automatizaciju proizvodnje.
18. Uputstva za izvođenje nastave precizno su i sveobuhvatno definirana smatra 87,5% nastavnika. 12,5% nastavnika je mišljenja da uputstva za izvođenje nastave nisu precizno i sveobuhvatno definirana.
19. Nastavnici smatraju da treba više sredstava za rad.
20. 85,4% nastavnika smatra da je potrebno uvoditi izborne predmete, a njih 12,5% smatra da nije.
21. Treba pripremiti četverogodišnjaka za dalje obrazovanje. Osnove matematike su loše. Treba poboljšati dopunsku nastavu.

22. 79,16% ispitanih nastavnika smatra da je potrebno izvršiti izmjenu NPP u skladu sa potrebama tržišta rada, a njih 20,83% smatra da nije potrebno.

23. Nastavnici koji su odgovorili sa „NE“, koji su dali prijedloge i razloge zbog kojih je potrebno izvršiti promjene nedostatak pedagoških zavoda, prilagođavanje potrebama tržišta rada, slaba saradnja sa nadležnim organima, nepostojanje predstavnika tržišta rada, nisu uključeni u izradu NPP, a trebali bi.

24. Projektna sedmica je potrebna za razvoj vještina učenika:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
56,25%	35,41%	6.25%	2.08%	0%

25. U izradi NPP-a koriste se savremene metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa odgovorili su DA (70,84%) i NE (29,16%)

26. Smjernice za izradu mature su precizno definirane:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
16,66%	52,08%	12.5%	4,16%	0%

27. Nastavnici smatraju da NPP koji se primjenjuje ne omogućava horizontalnu i vertikalnu prohodnost:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
8,33%	31.25%	12.5%	43,75%	2.08%

28. NPP-i koji se primjenjuju ne sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
4,16%	45,83%	0	45,83%	4,16%

29. NPP-i koji se primjenjuju ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
4,16%	52.082%	12,5%	29,16%	2.08%

30. Sedmični/dnevni broj časova učenike:

Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
2,08%	27,08%	4,16%	56,25%	10,41%

◆ *Nastavnici općeobrazovnih predmeta*

Anketirano je 47 nastavnika općeobrazovnih predmeta koji nastavu izvode po NPP-u na hrvatskom i bosanskom u gradovima: Gradačac, Goražde, Mostar, Posušje, Livno, Bihać, Odžak i Gornji Vakuf- Uskoplje. Nastavnici su dali odgovore koji su pokazali da stari NPP-i trebaju biti prilagođeni učenicima, njihovim potrebama i kompetencijama, te potrebama tržišta koje svakim danom teži savremenom načinu života i svakodnevnom upotrebljavanju savremenih tehnologija u životu savremenog čovjeka.

1. 73,91% nastavnika smatra da je nomenklatura zanimanja u njihovim školama primijenjena i usklađena sa potrebama tržišta, a njih 26,08% smatra da nije.
2. U postojećoj nomenklaturi zanimanja nedostaju: građevinska struka, tehničari drumskog saobraćaja, zavarivač, operater na CNC mašinama i služba za turizam.
3. Zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici prema mišljenju nastavnika, a koja nedostaju su: tehničar za ugostiteljstvo, automehaničar, elektromehaničar, vozač motornih vozila, frizer, konobar i prodavač.
4. 86,95% nastavnika smatra da je zastupljenost predmeta u NPP-a u sklopu zanimanja adekvatna, a njih 15,21% smatra da zastupljenost nije adekvatna.
5. Nastavnici misle da je predmet demokratija i ljudska prava suvišan u stručnim školama, da su nepotrebne pojedinosti iz hrvatskog jezika, da treba pojednostaviti NPP iz matematike i bosanskog jezika, da je potrebno reducirati strane jezike i prilagoditi ih potrebama savremenog tržišta, da treba uvesti nove metode i više praktične nastave i tjelesnog odgoja.
6. 91,30% nastavnika smatra da je fond časova predmeta koji predaju dobro isplaniran, dok 10,86% nastavnika smatra da fond časova nije dobro isplaniran.
7. Tehničarima treba povećati fond časova iz maternjeg jezika, te uvesti više časova tjelesnog i zdravstvenog odgoja, a za prvi razred povećati broj časova praktične nastave.
8. 80,43% nastavnika smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, a njih 17,37% smatra da nije odgovarajući.
9. Navedeno je da je potrebno izučavanje bosanskog jezika po četiri časa od prvog do četvrtog razreda, ali i to da nedostaje povezivanje teorije sa praksom.
10. Nastavnici smatraju da vještine i znanja koje učenici stječu tokom školovanja pomažu u daljem školovanju, ali i uključivanju na tržište rada:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
2,10,86%	52,17%	17,39%	10,86%	2,17%

11. 39,13% anketiranih nastavnika smatra da tradicionalne NPP treba mijenjati, dok njih 63,04% smatra da ne treba.

12. Prema mišljenju ispitanih nastavnika NPP-e treba prilagoditi savremenim društvu, raznovrsnijim metodama rada i različitim oblicima rada prilagođenim potrebama djece i interesima učenika. Također, treba uvesti kulturu komuniciranja u nastavu i više časova maternjeg jezika.
13. Prema mišljenju nastavnika u izradi nastavnih planova i programa treba uključiti, prema rangu od 1 do 5, adekvatne predstavnike kako bi moduli bili pravilno raspoređeni u izučavanju predmeta. Nastavnici smatraju da na prvom mjestu trebaju biti predmetni nastavnici, predstavnici privrede, pedagoški zavodi, predstavnici tržišta rada i sindikat.
14. 76,08% nastavnika smatra da je broj nastavnih jedinki koji se izučavaju u sklopu predmeta dovoljan, a njih 23,91% smatra da nije dovoljan.
15. Nastavnici smatraju da je potrebno konkretizirati ishode učenja, uvesti više časova sporta, smanjiti broj nastavnih sadržaja, bolje koordinirati teoriju i praksu, izmijeniti pojedine sadržaje i prilagoditi ih specifičnostima škole.
16. Također, 91,3% nastavnika smatra da su ciljevi, zadaci i sadržaji precizno definirani, a njih 6,52% da nisu.
17. Nastavnici koji su negativno odgovorili smatraju da treba redefinirati matematiku i hrvatski jezik.
18. Uputstva za izvođenje nastave precizno su i sveobuhvatno definirana, smatra 89,13% ispitanika. Njih 13,04% smatra da nisu.
19. Nastavnici smatraju da treba više sredstava za rad, te da treba izmijeniti NPP-e.
20. 93,47% nastavnika smatra da je potrebno uvoditi izborne predmete, a njih 8,69% smatra da ne treba.
21. Ispitanici su primijetili i sljedeće: treba uvesti pripremanje četverogodišnjaka za dalje obrazovanje, osnove matematike su loše, treba poboljšati dopunsku nastavu i raspored predmeta treba prilagoditi u skladu sa strukom. Oni smatraju i da ministarstvo ne podržava promjene lokalne zajednice, te da nedostaju pedagoški zavodi.
22. Ispitani nastavnici smatraju da je potrebno izvršiti izmjenu NPP-a u skladu sa potrebama tržišta rada. 56,52% ispitanika je odgovorilo sa „DA, a 36,95% ispitanika je odgovorilo sa „NE“.
23. Nastavnici koji su odgovorili sa „NE“ dali su prijedloge i razloge zbog kojih je potrebno izvršiti promjene. To su: nedostatak pedagoških zavoda, prilagođavanje potrebama tržišta rada, slaba saradnja sa nadležnim organima, nepostojanje predstavnika tržišta rada (isti nisu uključeni u izradu NPP a trebali bi biti) i nedostatak kadra.
24. Projekt nu sedmica je potrebna za razvoj vještina učenika:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
17,39%	65,22%	21,73%	0%	0%

25. U U izradi NPP-a koriste se savremene metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa. 78,26% ispitanika je odgovorilo sa „DA, a 21,73% ispitanika je odgovorilo sa „NE“.

26. Smjernice za izradu mature su precizno definirane:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
13,04%	50%	23,92%	13,04%	0%

27. Prema mišljenju nastavnika NPP koji se primjenjuje ne omogućava horizontalnu i vertikalnu prohodnost:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
4,35%	21,73%	23,92%	13,04%	4,35%

28. NPP koji se primjenjuju ne sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
4,35%	45,65%	2,17%	45,65%	2,17%

29. NPP koji se primjenjuju ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja:

U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
0	36,96%	13,04%	32,62%	17,39%

30. 30.Sedmični/dnevni broj časova učenike:

Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
13,04%	17,39%	8,69%	56,5%	8,69%

❖ Evaluacija u RS

- 73,718% ispitanika smatra da je nomenklatura zanimanja u njihovoj školi usklađena s potrebama tržišta rada, dok njih 26,28% smatra da nomenklatura zanimanja nije usklađena sa potrebama tržišta rada.
- Ispitanici smatraju da nedostaju sljedeća zanimanja: varilac, autolimar, mehatroničar i tehničar energetike.
- Manji broj ispitanika smatra da je suvišno zanimanja vazduhoplovni i mašinski tehničar.
- 93% nastavnika se slaže da je zastupljenost predmeta u nastavnom planu i programu adekvatna, a njih 6,9% smatra da nije.

5. Prijedlozi promjena: uskladiti plan i program predmeta srpski jezik sa zanimanjem. Većina smatra da su programi stručnih predmeta preopširni, kao i da radionice treba upotpuniti neophodnim sredstvima za rad.
6. 144 nastavnika radi po programu RPZ, 3 nastavnika po programu EU VET i 9 nastavnika po programu GTZ.
7. 92,3% nastavnika smatra da je adekvatno određen sedmični fond časova po razredima i nema prijedloga za promjene.
8. 7,7% nastavnika smatra da fond časova nije adekvatan i predlaže promjene: povećati fond časova fizičkog vaspitanja na 3 časa sedmično i povećati fond tehnologije zanimanja.
9. 89,03% nastavnika je izjavilo da je raspodjela vremena za teoriju i praksu odgovarajuća.
10. 10,97% nastavnika je predložilo da demokratija treba ostati u trećem razredu sa manjim fondom časova, a tehnologija zanimanja treba biti zastupljena sa fondom od 3 do 4 časa sedmično.
11. O tome da li znanja koja učenici steknu tokom školovanja u školi omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja, nastavnici su se izjasnili na sljedeći način: u potpunosti se slaže 12,3%, slaže se 64,29%, ne zna 14,29%, a ne slaže se 9,09%.
12. Učešće u izradi modularnih nastavnih planova i programa pojedinih stručnjaka nastavnici su rangirali na sljedeći način:
 - predmetni nastavnici-19,14%
 - univerzitetski profesori-13,26%
 - predstavnici Pedagoškog zavoda-17,38%
 - stručnjaci iz privrede-15,53%
 - stručnjaci za tržište rada -16,37%
 - socijalni partneri-18,31%
13. Broj modula u okviru predmeta je dovoljan. Opredjeljenje nastavnika je sljedeće: 95,11% smatra da jeste, dok 4,89% smatra da nije dovoljan.
14. Prijedlozi: Matematika – u trećem i četvrtom razredu povećati broj modula sa 3 na 4. Srpski jezik - dodati modul Komunikacija u prvi i drugi razred, te module uskladiti sa ponuđenim udžbenicima.
15. 97,4% nastavnika smatra da naziv modula ukazuje na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju.
16. Nema prijedloga za eventualne promjene.
17. Ciljevi, zadaci i sadržaji modula adekvatno su definirani. Pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula. Smjernice za nastavnike u okviru modula precizno su i sveobuhvatno definirane. Potvrdno je odgovorilo 94,7% nastavnika. Oni misle da nema potrebe da se bilo šta mijenja.

18. 5,3% se nije pozitivno odgovorilo. Oni su predložili da se u predmetu srpski jezik treba dodati modul Komunikacija u prvi i drugi razred.
19. O tome da li pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima, nastavnici su se izjasnili na sljedeći način: u potpunosti se slaže 9,8%, slaže se 62,09%, ne zna 24,18%, ne slaže se 2,61%, a uopće se ne slaže 1,3%.
20. Prijedlozi promjena: Srpski jezik - romantizam, realizam i moderna ne mogu se izučavati u jednom modulu.
21. Smjernice za nastavnike su precizno i sveobuhvatno definisane smatra 93,46% nastavnika, a njih 6,54% se ne slaže sa tvrdnjom.
22. 6,54% nastavnika koji se ne slažu sa prethodnom tvrdnjom je predložilo da treba redefinirati smjernice u svim modulima.
23. O tome da su izborni predmeti adekvatno određeni u okviru zanimanja, nastavnici su se izjasnili na sljedeći način: u potpunosti se slaže 9,8%, slaže se 62,09 %, ne zna 24,18 %, ne slaže se 2,61 %, a uopće se ne slaže 1,3%.
24. Prijedlozi su da treba promijeniti sadržaj modula.
25. O tvrdnji da su sadržaji modula prilagođeni lokalnim potrebama nastavnici su se izjasnili: u potpunosti se slaže 5,8%, slaže se 66,45%, ne zna 15,48%, ne slaže se 11,61%, a uopće se ne slaže 0,65%.
26. Smjernice za projektnu sedmicu su adekvatne: 54,25% nastavnika je odgovorilo potvrdno, a njih 45,75% odrično.
27. O tvrdnji da su uputstva/smjernice za maturu precizna i sveobuhvatna, opredjeljenja nastavnika su sljedeća: 76,48% se slaže, 15,03% ne zna, a 8,49% se ne slaže.
28. Zajednički moduli dovoljni su i adekvatni za horizontalnu prohodnost: 75,16% nastavnika se slaže, 15,69% nastavnika ne zna, dok se 9,14% nastavnika ne slaže.
29. Smjernice za ocjenjivanje modula detaljna su i precizna: 72,72% anketiranih nastavnika se slaže, 15,58 % se ne slaže,, a 11,69 ne zna.
30. O tvrdnji da zbir svih modula zajedno čine cjelinu NPP zanimanja, nastavnici su se izjasnili: 88,46% se slaže, a 11,54% se ne slaže.
31. Dnevni raspored časova učenike ne opterećuje misli 38,06%, dok 50,33% nastavnika misli da dnevni raspored opterećuje učenike. 11,61% nastavnika ne zna da li dnevni raspored opterećuje učenike.

Nastavnici smatraju da je nomenklatura u svim školama gdje se vršilo anketiranje usklađena sa potrebama tržišta rada. Prema mišljenju nastavnika, kako u FBiH tako i u RS, predmet demokratija i ljudska prava je suvišan u stručnim i tehničkim školama, a potrebno je izučavanje više praktične nastave.

Anketirani nastavnici navode da je u izradi nastavnih planova i programa potrebno uključiti predmetne profesore na prvom mjestu (u FBiH). U RS smatraju da su predstavnici privrede najbitniji u izradi NPP-a. U FBiH predstavnici privrede su na drugom mjestu, zatim dolaze pedagoški zavodi pa tek onda sindikat.

Broj modula koji se izučavaju su dovoljni u sklopu predmeta. Također, u anketi navode da su smjernice za nastavnike dobro izdefiniране.

U FBiH i RS nastavnici smatraju da je potrebna projektna sedmica jer im modularni pristup omogućava vertikalni i horizontalnu prohodnost.

Smjernice za ocjenjivanje učenika su također dobro i precizno izdefiniране.

Prema svemu navedenom možemo zaključiti da su nastavnici u FBiH i RS zadovoljni modularnim nastavnim planom i programom jer izučavanjem modula veliki broj anketiranih nastavnika smatra da je modularni pristup NPP-u prilagođen indeksu inkluzivnosti i metodologiji usmjerenoj na dijete. Također, nastavnici navode da je kod izučavanja nastave po tradicionalnom NPP-u potrebno mijenjati i prilagođavati učenicima njihovim potrebama i kompetencijama, te potrebama tržišta rada koje svakim danom teži savremenom načinu života. Nastavnici predlažu uvođenje novih didaktičkih sredstava i metoda u NPP-a, kako bi gradivo bilo zanimljivo za učenike i kako bi učenik postao centar zbiljanja.

4.2.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA

❖ Evaluacija u FBiH

Zanimanje: Mašinski tehničar

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (18 učenika) za ovo zanimanje je 66,67% muških i 33,33% ženskih. Anketiran je isti broj njihovih roditelja, od kojih 16,67% ima OŠ, 66,67% SSS, 11,11% VŠS i 5,6% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	16,7 %	33,33%	5,6%	38,9%	5,6%
Roditelji		50%		38,9%	11,1%

2. Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici i roditelji su odgovorili identično: 94, 4% sa „DA“ i 5,6% sa „NE“.

3. U prijedlogu promjena: u malom procentu izostavili bi demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, a uveli više praktične nastave.
4. 94,4% ispitanika smatra da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući, a njih 5,6% smatra da nisu.
5. Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
6. Ispitanici se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti, bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada, doprinose sljedeći predmeti: engleski jezik, matematika, obrada na CNC mašinama, automatizacija proizvodnje i konstrukcija alata.
7. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku, sociologiju, te tjelesni i zdravstveni odgoj.
8. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	50%	38,8%	5,6%	5,6%	
Roditelji	22,2%	61,1%	5,6%	5,6%	

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	44,4%	16,7%	27,8%	11,1%	
Roditelji	11,1%	33,3%	27,8%	11,1%	5,6%

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete dok učenici traže i više vannastavnih aktivnosti.

Zanimanje: Instalater

★ Modularni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (27 učenika) za ovo zanimanje svi su muški. Anketirano je 26 njihovih roditelja, od kojih 15,38% ima OŠ, a 84,62% SSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	11,11 %	55,56%	3,7%	29,63%	
Roditelji	0	26,92%	11,55%	26,92%	34,61%

2. Učenici (sa 70,37% „DA“ i sa 29,63% „NE“) i roditelji (sa 88,41% „DA“ i sa 11,59% „NE“) kažu da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
3. U prijedlogu promjena: u malom procentu učenici bi izostavili engleski jezik i vjeronauku i poduzetništvo, a uveli tehnologiju obrade, dok roditelji traže više praktične nastave.
4. Učenici (sa 55,56% „DA“ i sa 44,44% „NE“) i roditelji (sa 84,62% „DA“ i sa 15,38% „NE“) kažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima, koji se izučavaju u ovom zanimanju, dobro planiran.
5. Učenici kažu da je malo praktične nastave, a da vjeronauka nije dobro planirana. S tim se slažu i roditelji.
6. Za najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada ispitanici navode sljedeće predmete: tehnologija zanimanja, praktična nastava i stručni predmeti. Pored toga roditelji dodaju: matematiku i poduzetništvo.
7. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku i engleski jezik.
8. Izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro su određeni:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	3,7%	37,04%	18,52%	25,92%	14,82%
Roditelji	11,54%	53,85%	19,23%	15,38%	

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	11,11%	35,04%	14,82%	29,62%	7,41%
Roditelji	23,08%	46,15%	11,54%	11,54%	11,54%

10. Učenici bi uveli više stručnih predmeta, a roditelji žele bolje uvezivanje prirodnih subjekata i bolje planiranje praktične nastave.

Zanimanje: Automehaničar

★ Modularni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (34 učenika) za ovo zanimanje je 100% muške populacije. Anketirano je 28 roditelja od kojih: 25% ima OŠ, 75% SSS, 0% VŠS i 0% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje: .

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	17,64%	20,58%	11,76%	32,35%	2,94%
Roditelji	0%	3,57%	28,57%	50%	17,85%

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici i roditelji su odgovorili: učenici (76,47% sa „DA“ i 23,52% sa „NE“) a roditelji (92,85%) sa „DA“ i 3,57 sa „NE“) da su predmeti odgovarajući za izučavanje u sklopu zanimanja.
- U prijedlogu promjena: u malom procentu izostavili bi demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, a uveli više praktične nastave.
- 94,17% učenika smatra da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući, a njih 5,88% smatra da nisu odgovarajući. Svi roditelji su odgovorili da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
- Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
- Učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: engleski jezik, matematika, remont i održavanje motora i motornih vozila, praktična nastava, te stručni predmeti.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku, te tjelesni i zdravstveni odgoj.
- Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	5,88%	61,76%	23,52%	8,82%	0%
Roditelji	3,57%	53,57%	21,42%	17,85%	0%

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	41,17%	35,29%	38,23%	8,82%	2,94%
Roditelji	10,71%	50%	17,85%	14,28 %	7,14%

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete koji se izučavaju u sklopu njihovog zanimanja.

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (78 učenika) za ovo zanimanje je 100% muške populacije. Anketirana su 62 roditelja od kojih: 32,25 % ima OŠ, 66,12 % SSS, 1,16 %VŠS i 0% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	26,92%	23,07%	18%	33,33%	8,97%
Roditelji	8,08%	20,96%	11,3%	45%	14,5%

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici i roditelji su odgovorili: učenici (78,2% sa „DA“ i 21,79% sa „NE“). 100% roditelja je reklo da su predmeti odgovarajući za izučavanje u sklopu zanimanja.
- U prijedlogu promjena: u malom procentu izostavili bi demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, a uveli više praktične nastave.
- 98,38% učenika je odgovorilo sa „DA“, a 1,61% sa „NE“, da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući. Također, 89,74% roditelja je rekli „DA“, a 10,25% „NE“.
- Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
- Učenici i roditelj i se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: engleski jezik, matematika, remont i održavanje motora i motornih vozila, praktična nastava, te stručni predmeti.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku, sociologiju, te tjelesni i zdravstveni odgoj.
- Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	32,05%	30,76%	33%	10,3%	5,12%
Roditelji	35,89%	42,3%	19,2%	12%	3,84%

- Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	35,89%	42,3%	19,6%	11,5%	3,84%
Roditelji	35,89%	42,3%	19,2%	12 %	3,84%

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete, dok učenici traže i više vannastavnih aktivnosti.

Zanimanje: Bravar

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (30 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketiran je 29 njihovih roditelja od kojih: 20,69% ima OŠ, 75,86 SSS i 3,45% VŠS. Anketa je vršena u NPP-u na bosanskom i hrvatskom jeziku. Uoporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	13,33 %	10%	23,33%	33,33%	20%
Roditelji	3,45%	10,34%	10,34%	51,72%	24,14%

Uoprednom analizom je utvrđeno da su dnevnim opterećenjem zadovoljni učenici koji nastavu pohađaju na NPP-u na bosanskom jeziku.

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući, učenici su odgovorili: 89,66% sa „DA“ i 10,34% sa „NE“, a roditelji: 86,67% sa „DA“ i 13,33% sa „NE“.
- U prijedlogu promjena: u malom procentu izostavili bi demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, a uveli više praktične nastave i tehničko crtanje.
- 96,67% učenika smatra da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući, a njih 3,33% smatra da predmeti nisu odgovarajući. 93,1% roditelja smatra da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući, a njih 6,9% smatra da predmeti nisu odgovarajući.
- Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
- Učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose predmeti: poduzetništvo, praktična nastava i stručni predmeti.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku, maternje jezike i matematiku.
- Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	20%	33,33%	33,33%	6,67%	6,67%
Roditelji	31,04%	34,48%	20,69%	10,34%	3,45%

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	33,33%	30%	40%	6,67%	
Roditelji	20,61%	34,48%	27,59%	10,34%	6,89%

10. Neznatan broj roditelja bi povećao praktičnu nastavu.

Zanimanje: Zavarivač

★ Modularni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (17 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketiran je isti broj njihovih roditelja od kojih: 41,18% ima OŠ, 52,94% SSS, a 5,88% VŠS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	17,65 %	11,76%	5,88%	35,29%	29,41%
Roditelji	5,88%	11,76%	0%	58,88%	23,53%

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici su odgovorili da potpuno odgovaraju, a roditelji 88.24% sa „DA“ i 11.74% sa „NE“.
- U prijedlogu promjena: mali procenat učenika bi izostavio bosanski jezik i vjeronauku, a uveo više tehnologiju obrade i konstruisanje, dok roditelji traže uvođenje sociologije.
- Učenici (88,23% sa „DA“ i 11,76% sa „NE“) i roditelji (94,12% sa „DA“ i 5,88% sa „NE“) kažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
- Učenici predlažu da se poveća fond časova prakse.
- Učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: poduzetništvo, tehnologija zanimanja, praktična nastava i matematika.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku i bosanski jezik.
- Izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro su određeni:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	29,41%	52,94%	11,76%	5,88%	
Roditelji	23,52%	52,94%	17,65%	5,88%	

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	17,64%	70,59%	5,88%		
Roditelji	29,41%	70,59%			

10. Učenici bi uveli više stručnih predmeta, a roditelji bi žele bolje uvezivanje privrednih subjekata.

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (6 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketiran je isti broj njihovih roditelja od kojih 100% ima SSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Na pitanje da li dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete, i roditelji i učenici su odgovorili isto. 33,33% smatra da opterećuje, a 66,67% smatra da ne opterećuje.
2. Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući, i učenici i roditelji su odgovorili potvrdno.
3. Ni roditelji ni učenici nemaju prijedloga promjena Nastavnog plana i programa.
4. Učenici i roditelji se potpuno slažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
5. Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
6. Nemaju prijedlog koji predmeti najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada.
7. Nemaju prijedlog koji su predmeti koji su suvišni.
8. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	33,33%	16,67%	0	50%	
Roditelji	33,33%	33,33%			33,33%

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	33,33%	33,33%			33,33%
Roditelji		33,33%	33,33%	33,33%	

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete, dok učenici traže i više vannastavnih aktivnosti.

Zanimanje: Obradivač metala rezanjem

★ Modularni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (28 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketirano je 28 njihovih roditelja od kojih: 32,14 % ima OŠ, a 67,86% SSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	17,86 %	14,29%	0%	60,71%	7,15%
Roditelji	89,29%	10,71%			

- Učenici (85,74% sa „DA“ i 14,29% sa „NE“) i roditelji (89,29% sa „DA“ i 10,71% sa „NE“) kažu da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
- U prijedlogu promjena: učenici predlažu manje općeobrazovnih predmeta, a roditelji bi izostavili vjeronauku. Učenici bi uveli više stručnih predmeta i prakse, dok roditelji nemaju prijedloga.
- Učenici (85,71% sa „DA“ i 14,29% sa „NE“) i roditelji (96,43% sa „DA“ i 3,57% sa „NE“) kažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima koji se izučavaju u ovom zanimanju dobro planiran.
- Učenici kažu da je malo praktične nastave s čime se slažu i roditelji.
- Učenici i roditelji za najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada navode poduzetništvo, a roditelji još navode i praktičnu nastavu.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: vjeronauku i engleski jezik.
- Izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro su određeni:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	28,57%	50%	10,71%	7,15%	3,57%
Roditelji	32,14%	39,29%	17,86%	10,71%	

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	42,86%	39,29%	7,15%	7,15%	3,57%
Roditelji	28,57%	50%	7,15%	10,71%	3,57%

10. Učenici bi uveli više praktične nastave u proizvodnji, a roditelji nemaju prijedloga.

❖ Evaluacija u FBiH

Zanimanje: Mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje/projektovanje

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (47 učenika) za ovo zanimanje 61,70% muških i 38,30% ženskih. Anketiran je isti broj roditelja od kojih: 12,76% ima OŠ, 72,34% SSS, 8,51% VŠS i 4,25% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	17,02 %	29,78%	2,12%	46,80%	4,25%
Roditelji	2,12%	31,91%	8,5%	51,06%	4,25%

Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici i roditelji su odgovorili identično: 85,11% sa „DA“ i 14,89% sa „NE“.

2. U prijedlogu promjena: izostavili bi sociologiju i vjeronauku, a uveli praktičnu nastavu.
3. I učenici i roditelji se slažu (93,1% sa „DA“ i 6,39% sa „NE“) da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
4. Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
5. U velikom broju, učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: kompjuterska grafika, modeliranje mašinskih elemenata i konstrukcija, poduzetništvo, matematika, ispitivanje mašinskih elemenata i konstrukcija.
6. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada roditelji i učenici ubrajaju: sociologiju, tjelesni i zdravstveni odgoj, a učenici dodaju još i vjeronauku.

7. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenci	12,76%	53,19%	17,02%	17,02%	
Roditelji	17,02%	51,06%	10,63%	14,89%	2,12%

8. Znanja i vještine koje se stječe tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada.

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenci	2,12%	21,27%	36,17%	29,78%	10,63%
Roditelji		46,48%	40,42%	8,51%	2,12%

9. U prijedlogu promjena učenci bi povećali fond stručnih predmeta, poboljšali odnos profesora prema učenicima, a traže i odobrene ekskurzije. Roditelji traže i više praktičnog rada, poboljšanja vaspitanja djece, uvođenje obrazovanja po uzoru na EU i više vannastavnih aktivnosti.

Kako je ovo NPP koji je modificiran u školama i usvojen u kantonalnim ministarstvima obrazovanja vršena je uporedna analiza sa zanimanjem „mašinski tehničar“, iz koje su proistekli sljedeći zaključci:

- da novi predmeti koji su uvedeni u ovo zanimanje učenci i roditelji podjednako smatraju bitnim za uključivanje u tržište rada;
- da je i dalje ostao problem izbornih predmeta koji ni ovdje nisu predviđeni;
- da su dosadašnje metode rada prevaziđene i da je potrebno raditi na drugačiji način;
- da treba uvoditi obrazovanje po uzoru na Evropsku uniju.

Zanimanje: Tehničar za mehatroniku

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (6 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketiran je isti broj njihovih roditelja od kojih: 50% ima SSS, 33,33% VŠS i 16,67% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Uporednom analizom je utvrđeno da učenci i roditelji nisu zadovoljni dnevnim i sedmičnim opterećenjem pa se njih 83,33% izjasnilo da su mnogo opterećeni, a 16,67% da su opterećeni.
2. Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući, učenci i roditelji su odgovorili_ 50% sa „DA“ i 50% sa „NE“.

3. U prijedlogu promjena: učenici bi izostavili sociologiju, demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, dok bi roditelji izostavili sociologiju, a uveli više praktične nastave.
4. Roditelji (83,33% sa „DA“ i 16,67% sa „NE“) kažu da je sedmični fond časova dobro isplaniran, dok učenici tvrde suprotno (16,67% sa „DA“ i 83,33% sa „NE“).
5. U prijedlogu promjene predmeta i sadržaja učenici suvišnom smatraju matematiku.
6. Učenici i roditelji smatraju da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište imaju: engleski jezik, CAM, matematika i roboti, a roditelji još dodaju praktičnu nastavu i programiranje.
7. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada učenici ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku i sociologiju, a roditelji: sociologiju i tjelesni i zdravstveni odgoj.
8. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	50%	0%	16.67%	33,33%	
Roditelji	50%	0%	33,33%	16.67%	

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	16.67%		33,33%		50%
Roditelji	33,33%	16.67%	50%		

10. U prijedlogu promjena i učenici i roditelji bi povećali praktičnu nastavu.

Zanimanje: Tehničar mehatronike vozila

★ Modularni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (13 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketirano je 13 njihovih roditelja od kojih: 7,69 % ima OŠ, 84,61% SSS i 7,69% VŠS. Uopredo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici		38,45%	15,39%	30,77%	15,39%
Roditelji		38,45%	15,39%	23,08%	23.08%

2. Učenici i roditelji kažu da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju u potpunosti odgovarajući.
3. Nema prijedloga promjena nastavnog plana i programa.
4. Učenici i roditelji (92,31% sa „DA“ i 7,69% sa „NE“) kažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima koji se izučavaju u ovom zanimanju dobro planiran.
5. Učenici i roditelji nemaju prijedlog promjena.
6. Učenici i roditelji za najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada navode sljedeće predmete: praktična nastava, tehnički pregled vozila, poduzetništvo informatika i engleski jezik.
7. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: vjeronauku, demokratija i ljudska prava, sociologiju i tjelesni i zdravstveni odgoj.
8. Izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro su određeni:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	7,69%	38,46%	53,85%		
Roditelji	7,69%	38,46%	38,46%	15,39%	

9. Znanja i vještine koje se stežu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici		38,46%	46,15%	15,39%	
Roditelji		38,46%	7,69%	46,15%	7,69%

10. Učenici i roditelji smatraju da bi možda trebalo uvesti više praktične nastave u proizvodnji, te posvetiti posebnu pažnju edukaciji profesora.

Zanimanje: Tehničar za vozila i vozna sredstva

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (11 učenika) za ovo zanimanje je 100% muškaraca. Anketiran je isti broj njihovih roditelja od kojih: 18,2% ima OŠ, a 81,8% SSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni i sedmični raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	9,1 %	18,2%	27,3%	36,4%	9,1%
Roditelji		27,3%	18,2%	54,5%	

2. Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući, učenici i roditelji su odgovorili identično: 100% sa „DA“.
3. Nije bilo prijedlogu izmjena nastavnog plana i programa.
4. Roditelji smatraju da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju u potpunosti odgovarajući, dok je 72,7% učenika odgovorilo sa „DA“, 27,3% sa „NE“.
5. Roditelji nemaju prijedloga promjene predmeta i sadržaja, dok učenici smatraju da nemaju adekvatne uvijete za održavanje časova (Dva nastavnika predaju jedan predmet).
6. Najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada učenici smatraju sljedeće predmete: praktična nastava, vozila i vozna sredstva, politika i ekonomija i stručne predmete, dok roditelji dodaju radioničke vježbe i motore SUS.
7. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada učenici ubrajaju: regulaciju i upravljanje, radioničke vježbe i engleski jezik, a roditelji nemaju prijedloga.
8. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	27,3%	18,2%	45,5%	9,1%	
Roditelji		54,5%	45,5%		

9. Znanja i vještine koje se steču tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici		18,2%	18,2%	36,4%	27,3%
Roditelji	27,3%	27,3%	27,3%	9,1%	9,1%

10. Učenici i roditelji bi povećali praktičnu nastavu i stručne predmete, a učenici traže i obnovu WC-ova.

Zanimanje: Računalni tehničar u strojarstvu

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (33 učenika) za ovo zanimanje je 90,90% muških i 3,1% ženskih. Anketiran je isti broj njihovih roditelja od kojih: 6,06% ima OŠ, 60,60% SSS, 27,3% VŠS i 6,06% VSS. Nastavni plan i program izvodi se na hrvatskom jeziku.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni i sedmični raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	45,5 %	30,3%	0%	21,2%	3,03%
Roditelji		3,03%	0%	84,8%	12,07%

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici su odgovorili 87,9% sa „DA“ i 12,1% sa „NE“, a roditelji 100% sa „DA“.
- Izmjenu nastavnog plana i programa učenici vide tako što bi izbacili matematiku i tjelesnu i zdravstvenu kulturu, a uveli glazbenu i likovnu kulturu. Roditelji nemaju prijedloga.
- Roditelji i učenici smatraju da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući (90,9 % sa „DA“ i 9,1% sa „NE“).
- Učenici nemaju prijedloga promjene predmeta i sadržaja, dok roditelji traže poboljšanje sadržaja praktične nastave.
- Najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada učenici smatraju sljedeće predmete: vođenje procesa računalom, strojarske konstrukcije, tehnička mehanika, računarom upravljani numerički sistemi, strani jezik, praktična nastava, stručni predmeti, računalstvo, matematika, elektrotehnika, kontrola kvalitete i politika i gospodarstvo.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici ubrajaju: tjelesnu i zdravstvenu kulturu, dok roditelji navode povijest i zemljopis.
- Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	42,42%	18,18%	21,21%	9,1%	9,1%
Roditelji	15,15%	39,5%	27,3%	6,06%	6,06%

- Znanja i vještine koje se steču tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	6,06%	18,18%	30,30%	24,24%	21,21%
Roditelji	15,15%	33,33%	21,21%	24,24%	3,03%

- Učenici i roditelji nemaju prijedloga promjena.

Zanimanje: Instalateri centralnog grijanja

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (33 učenika) za ovo zanimanje 100% je muška populacija. Anketirano je 36 roditelja od kojih: 19,44 % ima OŠ, 75 % SSS, 5,55 %VŠS i 5,55% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	9,09%	9,09%	15,2%	42,5%	24,5%
Roditelji	0%	5,6%	16,7%	61,11%	13,88%

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući, učenici i roditelji su odgovorili sljedeće: učenici - 75,75% sa „DA“ i 24,24% sa „NE“, a roditelji - 97,2% sa „DA“ i 2,8% sa „NE“.
- U prijedlogu promjena: u malom procentu izostavili bi demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, a uveli više praktične nastave i informatike.
- Učenici smatraju (93,93% sa „DA“ i 6,06% sa „NE“) da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući, dok su svi roditelji (100%) rekli da izučavanje premeta odgovara zanimanju.
- Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
- Učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: engleski jezik, matematika, remont i održavanje motora i motornih vozila, praktična nastava, te stručni predmeti.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku, sociologiju i tjelesni i zdravstveni odgoj.
- Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	3,03%	39,39%	48,5 %	9,10%	0%
Roditelji	19,44%	50%	19,4%	5,55%	0%

- Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	12,12%	21,21%	57,6%	6,6%	3,5%
Roditelji	19,44%	22%	36,1%	22,2 %	0%

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete, a učenici traže i više vannastavnih aktivnosti, te sredstva i metode rada prilagođene zanimanju koje izučavaju.

Zanimanje: Plinski i vodoinstalater

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih ispitanika (19 učenika) za ovo zanimanje svi su (100) muškarci. Anketirano je 18 roditelja od kojih: 33,3 % ima OŠ, 61,11% SSS i 5,55 % VŠŠ.

Uopredo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	36,84%	10,5%	21,05%	10,5%	0%
Roditelji	5,55%	11,11%	33,3%	55,6%	0%

- Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući, učenici i roditelji su odgovorili sljedeće: svi učenici i roditelji (100%) su odgovorili sa „DA“.
- U prijedlogu promjena kod anketiranih ispitanika nije bilo prijedloga.
- Slažu se sa 18 (94,73) sa DA i 1 (5,26) sa NE da je sedmični fond časova po razredima i predmetima dobro isplaniran
- Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja, osim ozbiljnije shvaćanje časa odjeljske zajednice.
- Učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: praktična nastava i stručni predmeti.
- U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku, sociologiju i tjelesni i zdravstveni odgoj.
- Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	5,26%	26,3%	36,84 %	26,3%	5,26%
Roditelji	11,1%	38,88%	16,7%	2,2%	5,26%

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	21,05%	36,8%	21,05%	10,52%	10,52%
Roditelji	22,2%	27,77%	33,3%	2,22 %	0%

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete, dok učenici traže i više vannastavnih aktivnosti te sredstva i metode rada prilagođene zanimanju izučavaju.

Zanimanje: Metalostrugar

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (36 učenika) za ovo zanimanje je 100% muške populacije. Anketirano je 36 roditelja od kojih: 23,63% ima OŠ, 70,9% SSS, 3,6% VŠS i 1,81% VSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova Vas opterećuje:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	23,63%	12,72%	14,55%	38,18%	10,9%
Roditelji	5,45%	10,9%	10,9%	40%	14,54%

2. Na pitanje da li su predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja odgovarajući učenici i roditelji su odgovorili sljedeće: učenici - 72,72% sa „DA“ i 5,45% sa „NE“, a roditelji - 96,36% sa „DA“ i 3,63% sa „NE“. Nekoliko učenika nije uopće odgovorilo na ovo pitanje.
3. U prijedlogu promjena: u malom procentu izostavili bi demokratiju i ljudska prava i vjeronauku, a uveli više praktične nastave i tehnologije zanimanja.
4. Učenici se slažu (94,54% sa „DA“ i 5,45% sa „NE“) da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući. Roditelji su rekli sljedeće: 94,54% sa „DA“ i 5,45% sa „NE“, iz čega se može zaključiti da predmeti koji se izučavaju zaista odgovaraju ovom zanimanju.
5. Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaj, a osim da se raspored časova treba izmijeniti i prilagoditi ispitanicima.
6. Učenici i roditelji se slažu da najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada doprinose sljedeći predmeti: tehnologija zanimanja, matematika, praktična nastava, te stručni predmeti.

7. U predmete manje bitne za uključivanje u tržište rada i učenici i roditelji ubrajaju: demokratiju i ljudska prava, vjeronauku i tjelesni i zdravstveni odgoj.
8. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	9,09%	34,54%	40%	14,54%	1,81%
Roditelji	18,18%	38,18%	21,81%	16,36%	1,81%

9. Znanja i vještine koje se steču tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	29,69%	38,18%	23,63%	3,63%	5,45%
Roditelji	25,45%	30,9%	18,18%	23,63 %	0 %

10. Neznatan broj učenika i roditelja bi povećao praktičnu nastavu i stručne predmete, te smatraju da bi se raspored časova trebao prilagoditi potrebama učenika.

Zanimanje: Mašinbravar

★ Tradicionalni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (6 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketiran je isti broj njihovih roditelja od kojih svi imaju SSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici			33,33%	66,67 %	
Roditelji		66,67%		33,33%	

2. Predmeti koji se izučavaju u okviru ovog zanimanja učenici i roditelji smatraju da u potpunosti odgovaraju.
3. Ni roditelji ni učenici nemaju prijedloga promjena nastavnog plana i programa.
4. U potpunosti se slažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima koji se izučavaju u ovom zanimanju odgovarajući.
5. Nije bilo prijedloga promjene predmeta i sadržaja.
6. Nemaju prijedlog koji predmeti najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada.

7. Učenici kažu da su demokratija i ljudska prava, te kultura religije suvišni predmeti, a roditelji nemaju takvih prijedloga.
8. Da li je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	33,33%	16,67%	16,67%	33,33%	
Roditelji			66,67%	33,33%	

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici		33,33%	33,33%	33,33%	
Roditelji			83,33%	16,67%	

10. Ni učenici ni roditelji nemaju dodati ništa što nije obuhvaćeno ovim upitnikom.

Zanimanje: Limar

★ Modularni NPP

Od ukupnog broja anketiranih (9 učenika) za ovo zanimanje svi su muškarci. Anketirano je 9 njihovih roditelja od kojih svi imaju SSS.

Uporedo su analizirani odgovori učenika i roditelja.

1. Dnevni raspored časova opterećuje Vas/Vaše dijete:

	Mnogo opterećuje	Opterećuje	Ne znam	Ne opterećuje	Uopće ne opterećuje
Učenici	11,11 %	44,44%	11,11%	33,33%	0%
Roditelji	0%	0%	22,22%	77,78%	0%

2. Učenici i roditelji kažu da su predmeti koji se izučavaju u ovom zanimanju u potpunosti odgovarajući.
3. Nema prijedloga promjena predmeta.
4. Učenici (88,89% sa „DA“ i 11,11% sa „NE“) i roditelji (100% sa „DA“) kažu da je sedmični fond školskih časova po predmetima koji se izučavaju u ovom zanimanju dobro planiran.
5. Učenici traže tri dana školske prakse u svim razredima, a roditelji nemaju zahtjeva.
6. Za najveći doprinos razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje u tržište rada učenici navode praktičnu nastavu, dok roditelji još dodaju tehnologiju zanimanja.

7. Po mišljenju učenika i roditelja nema suvišnih predmeta u ovom zanimanju.
8. Izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro su određeni.

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	22,22%	77,78%			
Roditelji		22,22%	77,78%		

9. Znanja i vještine koje se stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada:

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam	Ne slažem se	Uopće se ne slažem
Učenici	22,22%	77,78%			
Roditelji		66,67%	33,33%		

10. Ni učenici ni njihovi roditelji nemaju nikakvih prijedloga.

❖ Evaluacija u RS

Mišljenja anketiranih roditelja RS:

Anketirano je 495 roditelja, učenika trećeg i četvrtog razreda, u zanimanjima: mašinski tehničar, automehaničar, instalater, varilac, bravar i obrađivač metala rezanjem. Stepenn stručne spremne roditelja je: OŠ 18,182%, SSS 73,94%, VŠS 6,061%, VSS 1,6% i dr. 0.2 %.

1. Sa tvrdnjom da dnevni raspored časova opterećuje njihovo dijete slaže se 46,06% roditelja, ne zna 21,21% , a ne slaže se 32,73% roditelja.
2. 81,75 % roditelja smatra da su predmeti dati u NPP adekvatni, a 18,22% smatra da nisu.
3. Prijedlozi izmjena su sljedeći: izostaviti preduzetništvo, engleski jezik, demokratiju, fizičko vaspitanje i matematiku , a uvesti predmet vjeronauka.
4. 88,052% ispitanika smatra da je ukupan sedmični fond časova po predmetima adekvatno određen, a 11,95% se ne slaže.
5. Prijedlog promjena: previše teorije iz matematike i energetike, previše časova dnevno, povećati fond časova primjene računara i praktične nastave.
6. Na pitanje koji nastavni predmet najviše doprinosi razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada roditelji smatraju da su to: praktična nastava, tehnologija zanimanja, engleski jezik, primjena računara, svi stručni predmeti, matematika, srpski jezik i fizičko vaspitanje.
7. Kada je u pitanju nastavni predmet i suvišno gradivo u okviru njega odgovor je sljedeći: književnost i romantizam - srpski jezik, geometrijska tijela i funkcije – matematika, solidvorks i eksel - ..., Kao suvišni predmeti navedeni su:

matematika, istorija, energetika, demokratija, preduzetništvo, kultura religija, fizičko...

8. Da su izborni predmeti adekvatno određeni u NPP-u slaže se 62,45% roditelja, ne zna 27,51%, a ne slaže se 10,04% roditelja.
9. Da znanja koja dijete stječe tokom školovanja omogućavaju mu da se uspješno uključi na tržište rada slaže se 67,16%, ne zna 17,68% i ne slaže se 15,16% roditelja.
10. Roditelji smatraju da je u nastavi previše teorije (učenici su nezainteresovani i nemaju motiva za rad). Pored toga mišljenja su da je mali procenat zapošljavanja, ali i da nedostaju posjete učenika fabrikama i proizvodnim pogonima.

Mišljenja anketiranih učenika RS:

Anketirano je 540 učenika (479 dječaka i 61 djevojčica) u zanimanjima: mašinski tehničar, automehaničar, instalater, varilac, bravar i obrađivač metala rezanjem.

1. Sa tvrdnjom da ih dnevni raspored časova opterećuje slaže se 52,59%, ne zna 8,51% , a ne slaže se 38,9% učenika.
2. 75,93 % učenika smatra da su predmeti dati u NPP adekvatni, a 24,07% smatra da nisu.
3. Prijedlozi izmjena su sljedeći: izostaviti demokratiju, engleski jezik, automatizaciju i matematiku , a uvesti predmet vjeronauka, likovno i seksualno obrazovanje.
4. 83,33% smatra da je ukupan sedmični fond časova po predmetima adekvatno određen, a 16,67% smatra da nije.
5. Prijedlog promjena: smanjiti dnevni i sedmični fond časova, smanjiti broj matematike, a dodati više časova fizičkog, prakse i tehnologije zanimanja.
6. Na pitanje koji nastavni predmet najviše doprinosi razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada učenici su odgovorili sljedeće: praktična nastava, tehnologija zanimanja, engleski jezik, primjena računara, svi stručni predmeti, matematika, srpski jezik i fizičko vaspitanje.
7. Kada je u pitanju nastavni predmet i suvišno gradivo u okviru njega odgovor je sljedeći: književnost gramatika, poezija, lektira (srpski jezik), logaritmi, korjenovanje i funkcije (matematika, grafički radovi ... Kao suvišni predmeti navedeni su: matematika , istorija, demokratija, kultura religija, fizičko...
8. Da su izborni predmeti adekvatno su određeni u NPP slaže se 63,83% učenika, ne zna 22,96%, i ne slaže se 13,27% učenika.
9. Da im znanja koja stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada slaže se 62,64%, ne zna 24,52% i ne slaže se 12,84% učenika.
10. Učenici smatraju da časove treba skratiti na 35 minuta, da se knjige trebaju obezbijediti učenicima, i da se školske radionice trebaju bolje opremiti.

Upoređujući rezultate evaluacije za RS i FBiH po nastavnim planovima, za koje je rađena evaluacija, u oba entiteta (koji su vidljivi iz tabele br.1) došlo se do sljedećih zaključaka: Roditelji smatraju da dnevni raspored časova opterećuje njihovo dijete:

- U RS se slaže 46,06% roditelj , ne zna 21,21% , a ne slaže se 32,73%.
- U FBiH se slaže 28,44% roditelja, ne zna 8,44%, a ne slaže se 63,12%.

Po istom pitanju učenici su se izjasnili na sljedeći način:

- U RS se slaže 52,59% učenika , ne zna 8,51% , a ne slaže se 38,9%.
- U FBiH se slaže 37,34% učenika, ne zna 13,39%, a ne slaže se 49,37%.

Uporednom analizom može se zaključiti da su i učenici i njihovi roditelji u FBiH zadovoljniji dnevnim i sedmičnim opterećenjem.

Većinom, učenici i roditelji smatraju da su predmeti koji se izučavaju u okviru NPP-a odgovarajući, dok se slažu da je demokratija i ljudska prava suvišan predmet. Vjeronauku u FBiH smatraju suvišnom, dok bi je u RS-u rado uveli u nastavu.

Profesori su zadovoljni sa znanjima i vještinama koje stječu njihovi učenici i smatraju da se oni u velikoj mjeri mogu uključiti u tržište rada. Za uključivanje na tržište rada smatraju bitnim stručne predmete, praktičnu nastavu, ali smatraju da bi bilo potrebno više povezati teoriju i praksu i unaprijediti zainteresovanost učenika.

4.2.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA /PREDUZEĆA

Prilikom istraživanja anketirano je 39 društvenih partnera, koji podržavaju zapošljavanje svršenih srednjoškolaca po nastavnom planu i programu, koji se izvodi na bosanskom i hrvatskom jeziku. Partneri se nisu odazvali sva zanimanja, jer nisu prepoznali važnost evaluacije ili su smatrali da njihovo mišljenje nije bitno, koliko je bitno mišljenje učenika i roditelja. U krajnjoj analizi uzeto je 39 društvenih partnera različitih profila zanimanja po modularnom i tradicionalnom nastavnom planu i programu, pa su tokom ankete odgovarali: direktori, rukovodioci, radnici, administratori, poslovođe, konstruktor, inženjeri, operateri, ...Predstavnicu preduzeća u kojima je vršena anketa su odgovorili da zapošljavaju srednjoškolske iz mašinske grupe zanimanja, a poseban akcent su stavili naz zanimanja: automehaničar, mašinbravar, mašinski tehničar, bravar, zavarivač, instalatere tehničar za mehatroniku i tehničar mehatronike vozila.

1. Koliko su zadovoljni zanimanjima i vještinama svršenim srednjoškolcima koja rade u njihovim preduzećima, odgovorili su:

U potpunosti su zadovoljni	Zadovoljni	Neodlučni ste	Nezadovoljni ste	U potpunosti ste zadovoljni
51,28%	30,76%	5,12%	12,82%	0%

- Po mišljenju društvenih partnera, kod svršenih srednjoškolaca, treba uvesti što više praktične nastave, pratiti savremene zahtjeve tržišta, omogućiti im da rade na novim tehnologijama tokom školovanja, omogućiti im praktičnu nastavu i rad tokom školovanja, u firmama koje će im pokazati kako da teorijsko znanje primjene praktično.
- Na pitanje da li je upisna politika u kantonu usklađena sa potrebama tržišta rada:

U potpunosti je usklađena	Usklađena je	Ne znam	Nije usklađena	Uopće nije usklađena
0	76,92%	15,38%	7,69%	0%

- Na pitanje da li ponuda za radnom snagom u vašem preduzeću zadovoljavaju srednjoškolce koji završavaju svoje obrazovanje, anketirani ispitanici su odgovorili:

U potpunosti zadovoljava	Zadovoljava	Ne znam	Ne zadovoljava	Uopće se ne zadovoljava
12,82%	51,28%	30,76%	12,82%	0%

- Na pitanje da li žele da učestvuju u izradi nastavnih planova i programa, radi potreba lokalne zajednice i privrede, odgovorili su sljedeće:

U potpunosti želim	Želim	Ne znam	Nisam spreman	Uopće ne želim
15,38%	38,46%	0%	38,46%	7,69%

- Na pitanje u kom vidu su spremni podržati realizaciju praktične nastave, ispitanici su odgovorili:

Prihvaćenjem učenika na praksu	Učešćem u opremanju školskih radionica	Učešćem u izradi programa praktične nastave	Obukom nastavnika praktične nastave za primjenu novih tehnologija	Nismo zainteresovani
74,35%	0%	0%	25,64%	0%

Ispitanici su dodali u anketi da žele: da učenici imaju više praktične nastave i da im se omogući rad u radionicama tokom školovanja, više informatičkog obrazovanja, da u školama radionice budu opremljene CNC mašinama, da se kod učenika stvore bolje radne navike.

Na pitanje da li su upoznati da u školama u Bosni i Hercegovini primjenjuju modularni nastavni planovi i programi, 100% ispitanika je odgovorilo da jesu.

Na pitanje da li su kod srednjoškolaca koji su slušali nastavu po modularnom NPP, u odnosu na srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnom NPP, znanja i vještine više razvijene, 100% je odgovorilo da jesu.

Anketirano je 56 društvenih partnera (direktora, rukovodioca, administratora, poslovođa, radnika...). Preduzeća u kojima su zaposleni anketirani bave se servisiranjem motornih vozila, mašinskom obradom, grijanjem i klimatizacijom i prodajom. Navedena preduzeća zapošljavaju sva zanimanja iz mašinske struke.

❖ Evaluacija u RS

Mišljenja anketiranih društvenih partnera:

Na pitanje koliko ste zadovoljni kompetencijama svršenih srednjoškolaca koji rade u vašem preduzeću, dobiveni su sljedeći odgovori: u potpunosti je zadovoljno 14,28% , zadovoljno je 55,36% , neodlučno je 10,71%, nezadovoljno je 19,64% , a u potpunosti nezadovoljan nije bio niko od anketiranih.

Ispitanici smatraju da su potrebne promjene, u smislu povećanja kompetencija, kod automehaničara, zavarivača i autolimara. Neophodne su promjene i u načinu komunikacije, vladanju, tehničkoj disciplini i odgovornosti.

Na pitanje da li je upisna politika usklađena sa potrebama tržišta rada, odgovorili su: Niko od ispitanih ne smatra da je u potpunosti usklađena, 21,57% smatra da je usklađena, ne zna njih 13,73% , da nije usklađena smatra 50,98%, i da uopće nije usklađena smatra 13,73% ispitanika.

Da ponuda zanimanja zadovoljava potrebe kadrova u njihovom preduzeću smatra: 62,5% ispitanika, ne zna njih 10,71% , a 26,79% misli da ne zadovoljava.

Na pitanje da li su spremni da učestvuju u prilagođavanju NPP potrebama lokalne privrede njih 24,53% u potpunosti je spremno, 56,6% je spremno, 7,5% ne zna, 9,43% nije spremno i 1,89% uopće nije spremno.

Na pitanje u kom vidu su spremni pomoći u realizaciji praktične nastave njih 69,23% je odgovorilo da bi prihvatili učenike na praksu, 3,08% bi učestvovalo u opremanju radionica u školi, 16,92% bi učestvovalo u izradi programa prakse i 10,77% bi pomogli demonstriranjem novih tehnologija nastavnicima i realizatorima praktične nastave.

Ono što su dodatno željeli reći odnosi se na potrebu da učenici imaju više znanja iz struke, više informatičkog obrazovanja, da bolje znaju strane jezike. U školama je potrebno opremiti radionice CNC mašinama. Učenike treba slati na sajmove, ostvariti bolju saradnju sa malim preduzetnicima, stvarati bolje radne navike i disciplinu kod učenika, uvesti ljekarske kontrole na droge i alkohol.

Prilikom istraživanja anketirano je 39 društvenih partnera u FBiH i 56 u RS. Nisu se odazvali društveni partneri za sva zanimanja, jer nisu prepoznali važnost evaluacije ili su smatrali da njihovo mišljenje i nije toliko bitno koliko mišljenje roditelja, učenika i nastavnika.

U krajnjoj analizi kod društvenih partnera bilo je različitih profila zanimanja, pa su tako tokom ankete odgovarali: direktori, rukovodioci, radnici, administratori, poslovođe, konstruktori, inženjeri, operateri i itd. Preduzeća u kojima je vršena anketa u FBiH i RS su odgovorili da zapošljavaju srednjoškolce iz mašinske grupe predmeta. Po mišljenju predstavnika društvenih partnera svršenim srednjoškolcima treba više prakse tokom školovanja. Pored toga, tokom školovanja, treba pratiti savremene zahtjeve tržišta rada, te omogućiti učenicima da rade na novim tehnologijama.

U RS i FBiH anketirani ispitanici misle da je upisna politika u skladu sa potrebama tržišta rada. Također, ispitanici su izjavili da su zadovoljni svršenim srednjoškolcima koji su zaposleni u njihovim firmama.

Predstavnici privrede u RS i FBiH su odgovorili da žele učestvovati u izradi nastavnih planova i programa, ali su odgovorili i da žele podržati učenike uključivanjem u njihove firme tokom školovanja, kako bi oni usavšili praktičnu nastavu.

100% ispitanika je odgovorilo da su upoznati sa modularnim nastavnim planom i programom koji se izučava u FBiH i RS, te smatraju da su učenici koji nastavu pohađaju po tom sistemu obrazovanja bolje pripremljeni za rad, od onih koji imaju tradicionalan pristup u nastavnom procesu.

4.2.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 4

Evaluacijom u struci mašinstvo i obrada metala, kako u FBiH tako i u RS, obuhvaćeni su učenici, roditelji učenika, nastavnici i društveni partneri. Nakon sumiranja rezultata i analiza po zanimanjima došlo se do sljedećih zaključaka:

- Učenici, nastavnici i roditelji smatraju da je demokratija i ljudska prava nepotreban predmet u stručnim i tehničkim školama.
- Nastavnici koji nastavu izvode po tradicionalnom nastavnom planu i programu žele da se izmjene pojedini dijelovi i da prilikom izrade koriste raznovrsnija didaktička sredstva i metode rada kako bi se pratili zahtjeve savremenog tržišta rada.
- Nastavnici su dali prijedlog da se u izradi NPP-a uključe i predstavnici privrede, što su poslije i ispitanici iz društvene zajednice potvrdili. Oni žele raditi na izradi nastavnih planova i programa koji će učenika staviti u centar zbivanja.
- Roditelji i učenici su se složili da znanja i vještine koje učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja učenicima omogućavaju aktivno učešće na tržištu rada.
- Svi ispitanici anketiranja su ukazali na potrebu da se više izučava praktična nastava i da se ista bolje poveže sa teorijskim znanjima. Ispitanici su istakli da je to ključni predmet za zaposlenje.

- Ispitanici su tokom istraživanja ukazali na činjenicu da je modularni nastavni plan i program prilagođen potrebama tržišta rada i da se radi po metodologiji usmjerenoj na dijete i indeks inkluzivnost čemu teži današnje školstvo.
- Kako je u nekim školama došlo do modifikacije NPP-a u FBiH, a upoređujući analizu po tradicionalnom NPP-u, došlo se do zaključaka da su novi predmeti, koji se izučavaju u sklopu modificiranih NPP-a, bitni za aktivno uključivanje, ali je ostao problem prilagođavanja novoj metodologiji usmjerenoj na učenika.
- Posebno se treba osvrnuti na zanimanje tehničar za mehatroniku koji se izučava u niz mašinskih škola, a nomenklaturom je smješten u porodicu elektrotehnike. U toku istraživanja razgovarali smo sa nastavnicima i rukovodstvima škola u kojima se izučava ovo zanimanje i došli smo do podataka da je odnos predmeta koji se izučavaju u ovom zanimanju cca: 40% općeobrazovnih predmeta, mašinska grupa 30%, elektrotehnička 15%, a informatičkih i hibridnih predmeta oko 15%. Time smo došli do zaključka da tehničar za mehatroniku pripada porodici zanimanja broj 4.

4.3. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU

8. Geodezija i građevinarstvo

4.3.1. OPIS UZORKA U PORODICI 8

Nomenklatura zanimanja definira da se u porodici geodezija i građevinarstvo učenici obrazuju u sljedećim zanimanjima: građevinski tehničar, geodetski tehničar, armirač-betonirac, izolater-asfalter, kamenorezac, tesar- podooblogač i zidar. Stanje na terenu govori da u potpunosti nije ispoštovana nomenklatura zanimanja jer se učenici obrazuju i u zanimanjima kao što su: građevinski tehničar visokogradnje i građevinski tehničar niskogradnje, geodetski tehničar, zidar-fasader-izolater, keramičar, keramičar-oblogač, moler, moler-farbar-soboslikar i tesar.

U porodici geodezija i građevinarstvo, na području FBiH, Republike Srpske i DB, evaluacija nastavnih planova i programa je vršena u sljedećim zanimanjima:

- četverogodišnja zanimanja: građevinski tehničar, geodetski tehničar i arhitektonski tehničar, i
- trogodišnja zanimanja; zidar-fasader, moler farbar, keramičar teracer i monter suhe gradnje.

Tabela 1: PREGLED ŠKOLA, ZANIMANJA I UZORKA U PORODICI 8:

Zanimanje	Nastavnici		Učenici		Roditelji		Poslodavci	
	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS
Građevinski tehničar	77	33	77	151	64	106	17	2
Geodetski tehničar			55	10	33	10		
Arhitektonski tehničar			40		27			
Zidar-fasader			5	12	4	7		
Keramičar -teracer			45		27			
Moler-farbar			7		5			
Monter suhe gradnje			16		8			

4.3.2. ANKETA NASTAVNIKA

❖ Evaluacija u FBiH

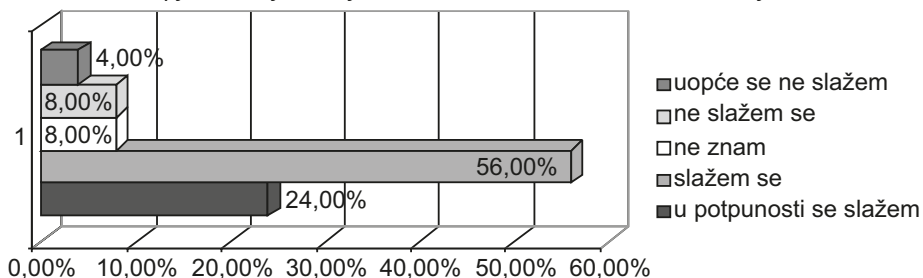
★ Modularni NPP

◆ Nastavnici stručnih predmeta

24% nastavnika stručno-teorijskih predmeta smatra da klasifikacija zanimanja, koja je primijenjena u školi u kojoj su zaposleni, nije usklađena sa potrebama

tržišta rada, te da bi bilo potrebno uvesti zanimanja kao što je vodoinstalater, armirač, monter suhe gradnje, dimnjačar i tesar. Da su predmeti adekvatno zastupljeni u nastavnom planu i programu smatra 84% ispitanih nastavnika dok 16% smatra da bi bilo potrebno izvršiti određene korekcije i iz nastavnog plana i programa: izostaviti biologiju, njemački jezik i religijsku kulturu, a dodati: časova matematike (veći fond časova u III i IV razredu), primjenu savremene geodetske opreme, sanaciju starih objekata i sociologiju. Jedan broj nastavnika je predložio održavanje seminara na kojem bi bila sprovedena sveobuhvatna analiza i na kojem bi bile predložene korekcije i izmjene nastavnog plana i programa. Da je sedmični fond časova predmeta koji predaju (po razredima) dobro planiran u nastavnom planu i programu smatra 68% nastavnika, dok njih 32% smatra da nije dobro planiran. Omjer teorije i prakse je odgovarajući smatra 92% nastavnika. Nastavnici navode da bi bilo potrebno izvršiti sljedeće korekcije: da treći i četvrti razred ima po tri časa matematike sedmično, da se iz nastavnih sadržaja u trećem razredu izbaci AUTO CAD jer se isti predmet sluša u drugoj godini, da se pojedini nastavni sadržaji iz organizacije građenja ponavljaju, kao i da račun izravnavanja u trećem razredu bude tri časa. Nastavnici smatraju da je praksa koncipirana kao stručno-teorijski predmet, a ne kao praktičan rad u radionici ili na gradilištu, te da se organizacija gradnje (poduzetništvo) više odrađuju kroz praksu sa zanatlija-ma.

Grafikon 1. Znanja i vještine koje vaši učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja:

Da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja u potpunosti se slaže 24% nastavnika, slaže se 56% nastavnika, 8% nastavnika ne zna, 8% se ne slaže, a samo 4% se uopće ne slaže sa ovom konstatacijom.

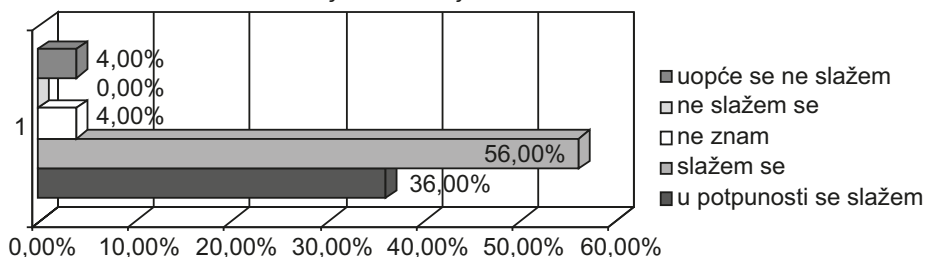
Prilikom izrade nastavnih planova i programa na prvom mjestu treba da budu uključeni nastavnici, zatim predstavnici tržišta rada, predstavnici pedagoških zavoda/zavoda za školstvo, te predstavnici privrede i sindikata.

Prema mišljenju nastavnika broj modula u okviru predmeta koje predaju je zadovoljavajući. Pojedini nastavnici smatraju da je potrebno izvršiti promjene u okviru

modula i to: treba organizovati raspravu dugogodišnjih predavača u nastavi te napraviti sveobuhvatan NPP sa detaljnim sadržajem, kako u teoretskom pogledu tako i za praktičnu nastavu; u drugom razredu zanimanja „keramičar“ izbaciti modul livenog teraca (to se na tržištu ne radi jer postoje novi materijali); tehničko crtanje sa nacrtnom geometrijom treba da ima ili manji ili veći broj časova u drugom razredu.

Da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro su definirani smatra 84% nastavnika, a da nisu smatra 16%. Neki od nastavnika smatraju da su udžbenici koji su predloženi za pojedine module fakultetski i da u predmetu estetika u trećem i četvrtom razredu treba vršiti redefiniranje sadržaja. Da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula u potpunosti se slaže 36% nastavnika, 56% se slaže, 4% ne zna, 4% se uopće ne slaže.

Grafikon 2. Pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula:

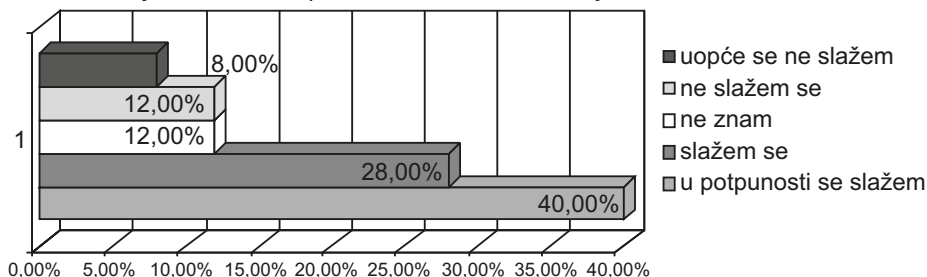

Nekolicina nastavnika smatra da je potrebno napraviti promjene nastavnih jedinica u okviru modula i to: treba uvesti module poduzetništvo i poduzetnik, poduzetnička ideja, pravni oblici poduzetničkog poduhvata i ekonomska opravdanost poduzetničkog poduhvata. Organizacija građenja - modul 03 povećati jedinicu 1, a 2 ukinuti zbog preklapanja (jedinica 2 se detaljno obrađuje u praktičnoj nastavi). Računari u građevinarstvu - nije bitan naziv nego suština jer se mora razraditi i trećem i četvrtom razred (povezano gradivo). Građevinske konstrukcije - građevinski tehničar modul 04 – jedinica dimnjaci i ventilacije treba prebaciti u modul 02 „otvori u zidovima“. Građevinski tehničari - predmet drvo ide prije nego što se iz građevinskih konstrukcija rade krovovi. Arhitektonski tehničari - organizacija građenja četvrtog razred treba smanjiti dio o mehanizaciji i proračunu učinka, a povećati broj časova ili jedinica za planiranje u građenju.

Većina nastavnika (80%) smatra da su smjernice za nastavnike dobro definirane, dok samo 20% nastavnika smatra da nisu, te da treba redefinirati sljedeće smjernice: smjernice za literaturu, smjernice za ocjenjivanje učenika, estetika keramike 03. i 04. modul.

Preko 60% nastavnika smatra da su izborni predmeti dobro određeni, dok 20% nastavnika misli da nisu, a 12 % nastavnika nema određeno mišljenje po ovom pitanju.

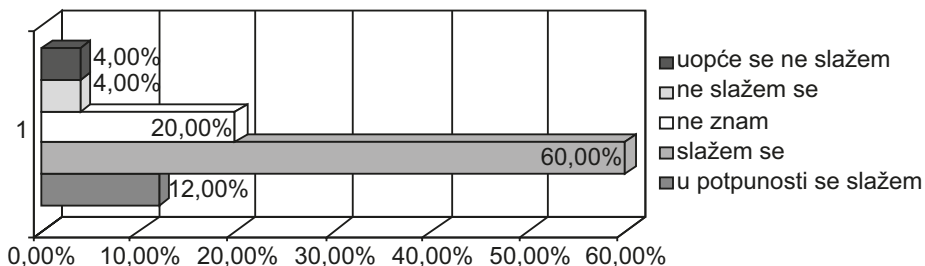
Grafikon 3. Izborni predmeti u okviru zanimanja su dobro određeni:

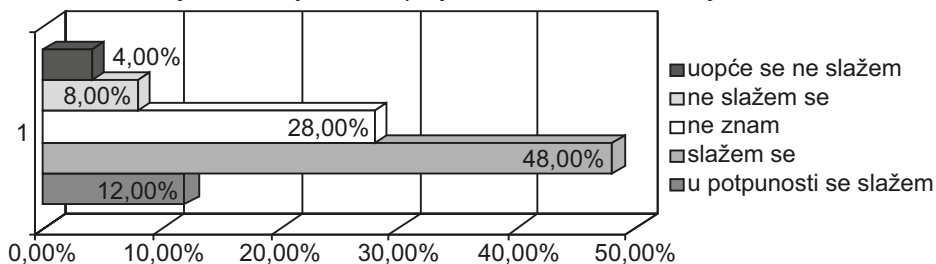
Komentari nastavnika, vezano za izborne predmete, su sljedeći: broj izbornih predmeta je nedovoljan, pa učenici nemaju mogućnost da odaberu željeni predmet; učenike ne treba ograničavati već im dati mogućnost izbora bilo kojeg predmeta; potrebno je više sati za projektovanje i organizaciju gradilišta.

Više od 70% nastavnika smatra da su sadržaji nastavnih planova i programa prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada, 8% nastavnika se ne slaže, a 20% nastavnika je izjavilo da ne zna.

Grafikon 4. Sadržaji NPP-a/predmeta/modula su prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada:

Grafikon 5. Smjernice za projekt sedmicu su dobro definirane:

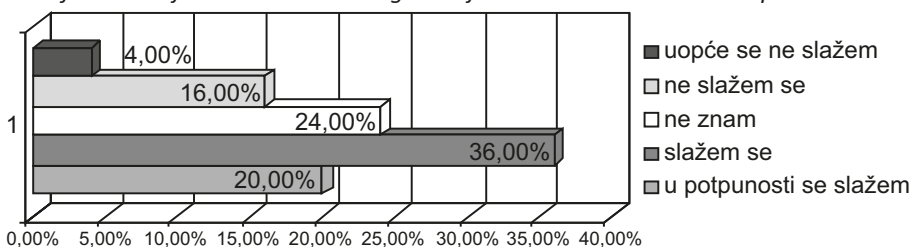

Na pitanje da li su smjernice za projekt sedmicu dobro definirane, 60% nastavnika je izjavilo da jesu, 12% nastavnika je izjavilo da nisu, dok 28% nastavnika ne zna.

Za više od 70% nastavnika smjernice za maturu su precizne i sveobuhvatne, dok za 4% nastavnika nisu, a 20% nastavnika ne zna.

Zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost za 56% nastavnika, dok se 20% nastavnika ne slaže sa tom konstatacijom, a 24% nastavnika ne zna.

Grafikon 6. Zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost:

Za 68% nastavnika smjernice za ocjenjivanje su precizno definirane, dok za 8% nastavnika nisu, a 12% nastavnika ne zna.

Prema mišljenju 40% nastavnika sedmični fond časova učenike opterećuje, 52% nastavnika misli da ne opterećuje, dok 8% nastavnika ne zna.

◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

Većina nastavnika općeobrazovnih predmeta smatra da je klasifikacija zanimanja u njihovoj školi usklađena sa potrebama tržišta rada i da je zastupljenost predmeta u nastavnom planu i programu jednog zanimanja adekvatna. Manji procenat nastavnika, njih 12%, misli da zastupljenost nije adekvatna. Neki od njih smatraju da treba izostaviti predmete kao što su vjeronauka i religijska kultura, te da treba dodati hemiju, građevinske konstrukcije i svima povećati fond časova matematike. Također, većina nastavnika smatra da je fond časova predmeta koji predaju dobro planiran u nastavnom planu i programu. Jedan broj nastavnika smatra da je potrebno u trećem i četvrtom razredu uvesti po tri časa matematike sedmično, da drvene konstrukcije treba razdvojiti od čeličnih konstrukcija u trećem razredu, u okviru praktične nastave, te da traju po dva modula umjesto po jedan. Za hrvatski jezik i književnost potreban je jedan sat više sedmično, a za engleski jezik je potrebno uvesti po tri časa sedmično za sve razrede.

Preko 80% nastavnika misli da znanje i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja.

U izradi modularnih NPP-a treba da se uključe, na prvom mjestu nastavnici i predstavnici pedagoških zavoda/zavoda za školstvo, potom predstavnici tržišta rada i privrede i na kraju predstavnici sindikata.

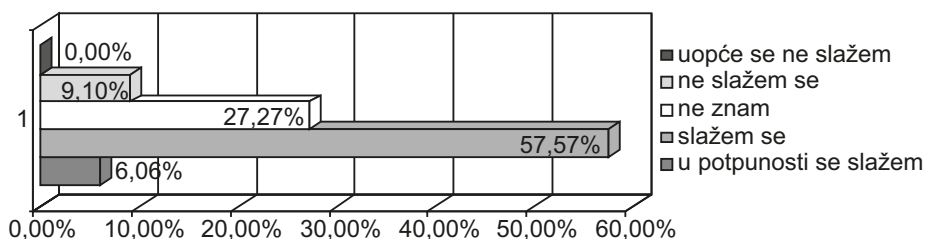
Većina nastavnika smatra da je broj modula u okviru predmeta/razreda zadovoljavajući.

Jedan broj nastavnika smatra da je potrebno izvršiti izvjesne korekcije u okviru modula: modularni NPP za drugi razred previše opterećuje učenike, nemoguće je obraditi sve module u okviru fonda od 4 časa. Modul stereometrija i dio modula analitička geometrija je potrebno prebaciti u treći razred, modul 7 matematička indukcija i realne funkcije iz trećeg razreda prebaciti u četvrti, a fond časova u trećem i četvrtom razredu povećati na tri časa sedmično. Računari u građevinarstvu - crtanje putem AutoCAD-a treba početi u drugom razredu zbog primjene u trećem i četvrtom razredu, engleski jezik treba uvesti u sve tri godine, po tri časa sedmično i tri modula po razredu.

Većina nastavnika, 90%, smatra da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani, kao i da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula.

Kod predmeta „tjelesno i zdravstveno obrazovanje“, košarkaški dvokorak treba raditi odskok i polaganje sa boljom rukom i nogom, a ne obrnuto kako se zahtjeva. Smjernice za nastavnike u okviru modula su precizno i sveobuhvatno definirane smatra 87,87% nastavnika, a preko 90% nastavnika smatra da je izborni predmet u okviru zanimanja dobro određen.

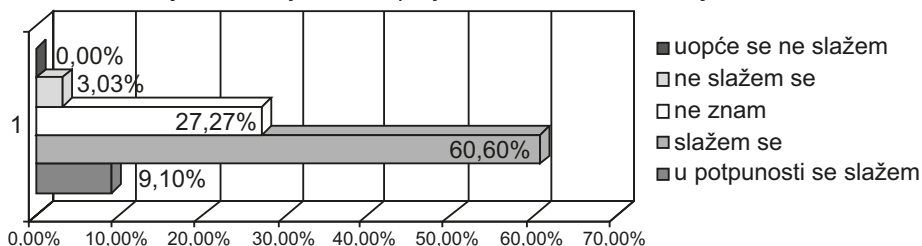
Grafikon 7. Sadržaji NPP-a/predmeta/modula su prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada:

Sadržaji nastavnih planova i programa su prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada, smatra preko 60% nastavnika, a da nisu smatra 9% nastavnika. 27,27% nastavnika ne zna da li su sadržaji nastavnih planova i programa usklađeni sa lokalnim potrebama tržišta rada.

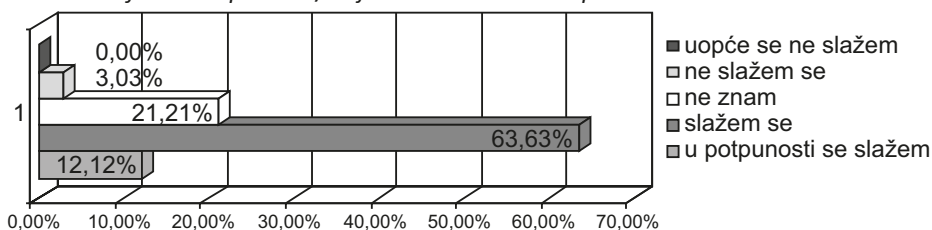
Da su smjernice za projekt sedmicu dobro određene smatra manje od 70% nastavnika, dok oko 3% smatra da smjernice nisu dobro određene, a 27,27% nastavnika ne zna.

Grafikon 8. Smjernice za projekt sedmicu su dobro definirane:

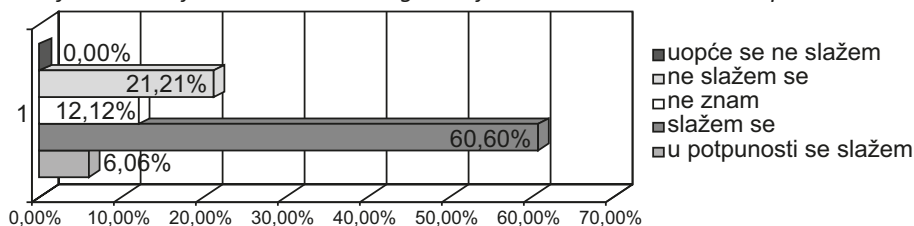
Da su uputstva/smjernice za maturu dobro određene i da su sveobuhvatne smatra preko 75% nastavnika, 3% to ne smatra, dok se 21,21% nastavnika izjasnilo da ne zna.

Grafikon 9. Uputstva /smjernice za maturu su precizna i sveobuhvatna:

Kada su u pitanju zajednički moduli 66,66% nastavnika smatra da oni omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost, 21,21% se ne slaže, dok je 12,12% izjavilo da ne zna.

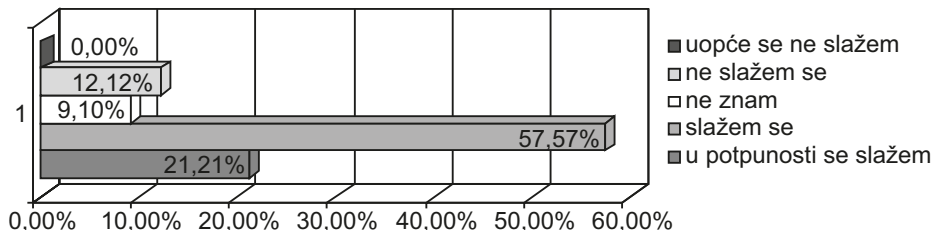
Grafikon 10. Zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost:

Smjernice za ocjenjivanje modula su precizno definirane smatra preko 78% nastavnika, 12,12% se ne slaže, a preko 9% je izjavilo da ne zna.

Da sedmični fond časova ne opterećuje učenike smatra 63,63% nastavnika, 21,21% smatra da ih opterećuje, dok se 15,15% izjasnilo da ne zna.

Grafikon 11. Smjernice za ocjenjivanje modula su precizno definirane:

★ Tradicionalni NPP

◆ Nastavnici stručnih predmeta

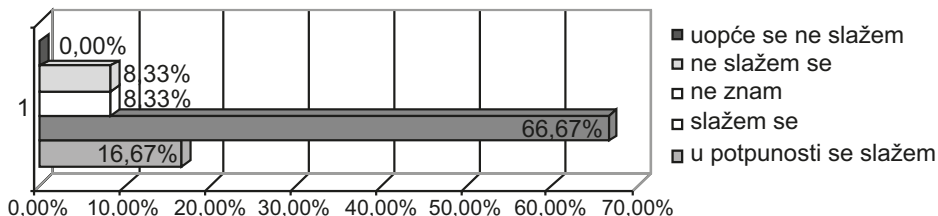
100% nastavnika koji su učestvovali u anketi smatra da je, kod tradicionalnih Nastavnih planova i programa, klasifikacija zanimanja primijenjena u njihovoj školi usklađena sa potrebama tržišta rada. Da je adekvatna zastupljenost predmeta u nastavnom planu i programu jednog zanimanja smatra 75% nastavnika, dok 25% ne smatra.

Jedan broj nastavnika smatra da je iz nastavnog plana i programa potrebno izostaviti biologiju, hemiju, sociologiju i demokratiju, a da je potrebno uvesti informatiku u drugom razredu za geodetskog tehničara i posjete gradilištima za građevinske tehničare. Sedmični fond časova predmeta koje predaju (po razredima) je dobro planiran u nastavnom planu i programu smatra preko 91% nastavnika.

Kada je u pitanju omjer teorije i prakse nastavnici su se izjasnili polovično za i protiv (50%).

Pojedini nastavnici smatraju da je potrebno: uvođenje prakse u prvi razred od 20 časova, a u treći od 30 časova. Također, oni smatraju da je potrebno više sati predvidjeti za proračune izolacije, te da učenici u trećem i četvrtom razredu trebaju imati više posjeta gradilištu (ono što učenici vide ostaje im i nakon školovanja).

Grafikon 12. Znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja:

Da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja u potpunosti se slaže 16,67%

nastavnika, slaže se 66,67% nastavnika, 8,33% se ne slaže, a 8,33% nastavnika je izjavilo da ne zna.

66,67% nastavnika misli da tradicionalne Nastavne planove i programe treba mijenjati, dok njih 33,33% smatra da nisu potrebne bilo kakve promjene.

Nastavnici navode da je potrebno izvršiti sljedeće promjene u Nastavnim planovima i programima: uvesti nove tehnologije i predmete bazirane na novim saznanjima i tehnologijama i znanosti, izvršiti usaglašavanje sa savremenim metodama rada i savremenim instrumentima za geodeziju, prilagoditi nastavni plan i program potrebama daljeg školovanja učenika, dati više časova odgovarajućim tematskim cjelinama (da se vrednuje vrijeme za pregled vježbi), te uvesti kabinetsku nastavu.

U izradi nastavnih planova i programa treba da se angažuju prvo predmetni nastavnici, potom predstavnici tržišta rada i privrede, zatim predstavnici pedagoških zavoda/zavoda za školstvo i na kraju sindikat.

Da je broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta koje predaju dovoljan smatra 91,67% nastavnika, a 8,33% smatra da je nedovoljan. Pojedini nastavnici smatraju da broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta treba postaviti na drugačiji način. U nastavnom planu i programu u trećem razredu predviđena su četiri časa fizike zgrade. Zbog obimnosti plana predlaže se izučavanje predmeta i u četvrtom razredu. Pojedini nastavnici smatraju da su nastavne cjeline dobro postavljene, ali da učenike treba odvoditi na gradilište.

Da su ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta precizno definirani smatra 100% anketiranih nastavnika. Uputstva za izvođenje nastave su precizno i sveobuhvatno definirana, smatra 83,33% nastavnika. Pojedini nastavnici smatraju da je potrebna bolja organizacija nastavnih jedinica.

50% nastavnika smatra da treba uvesti izborni predmet. Neki od nastavnika smatraju da postojeći nastavni plan i program zadovoljava sve zahtjeve, neki smatraju da nije dobro usko usmjereno obrazovanje, a neki smatraju da su u okviru zimanja već uvedeni izborni predmeti.

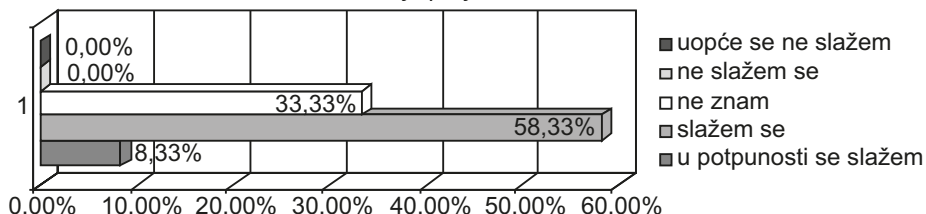
Da se izmjene nastavnih planova i programa u školama svrše u skladu sa zahtjevima tržišta rada smatra 41,67% nastavnika, dok njih 58,33% navodi da se ovakve promjene u njihovim školama ne vrše.

Razlozi zbog kojih se ne vrši izmjena nastavnog plana i programa u skladu sa zahtjevima tržišta rada su: zato što se primjenjuju nastavni planovi i programi koje određuje ministarstvo (NPP se mijenjaju uz saglasnost zavoda i ministarstva osim 20% sadržaja koje može mijenjati nastavnik). Nastavni planovi i programi se ne mijenjaju na nivou škole nego trebaju i druge saglasnosti, nadležni trebaju pratiti tržište rada.

Da se u nastavni plan i program, kao metodu za razvoj vještina učenika, treba uvesti projekt sedmica u potpunosti se slaže 8,33% nastavnika, slaže se 58,33%

nastavnika, što čini 66,66% nastavnika, dok njih 33,33% ne zna. Interesantno je primijetiti da se nijedan nastavnik nije izjasnio protiv.

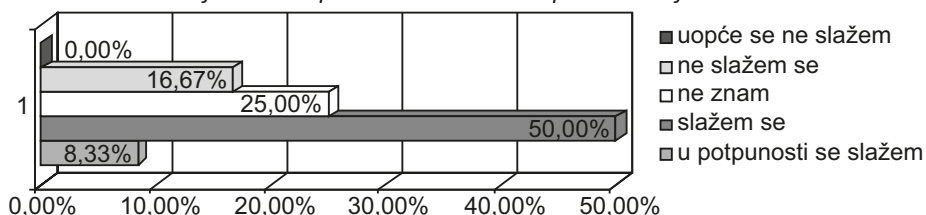
Grafikon 13. U okviru NPP-a, kao metodu za razvoj vještina učenika, može poslužiti uvođenje projekt sedmice:

Pri realizaciji sadržaja iz nastavnih planova i programa svi nastavnici koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa.

Da su uputstva za mature precizno definirana u potpunosti se slaže 8,33% nastavnika, 50% se slaže, a 16,67% se ne slaže. Čak 25% nastavnika ne zna da li su uputstva za mature precizno definirana.

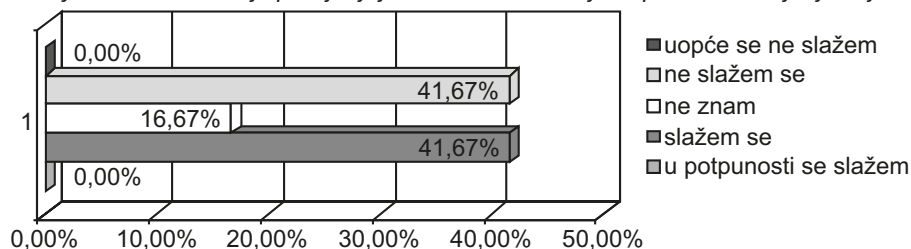
Grafikon 14. Uputstva za maturu su precizno definirana:

Nastavni planovi i programi omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost za 16,67% nastavnika, a za 41,67% nastavnika ne omogućavaju. 41,67% nastavnika se izjasnilo da ne zna.

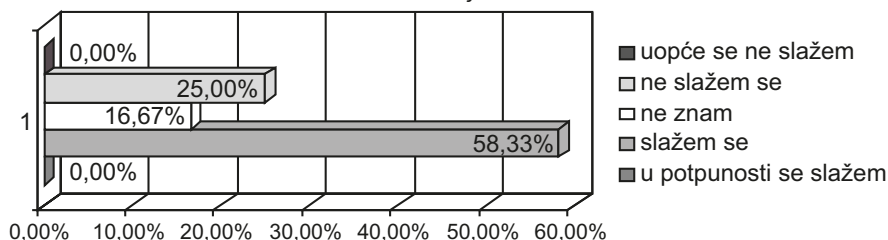
Da nastavni planovi i programi koji se primjenjuju sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje smatra 41,67% nastavnika, isto toliko ih ne smatra, dok njih 16,67% ne zna.

Grafikon 15. NPP-i koje primjenjujete ne sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje:

Da je moguća izmjena nastavnih sadržaja u nastavnim planovima i programima koji se primjenjuju smatra 58,33% nastavnika, ne slaže se 25% nastavnika, dok 16,67% ne zna.

Grafikon 16. NPP-i koje Vi primjenjujete ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja:

Da sedmični fond časova ne opterećuje učenike smatra 75% nastavnika, a 25% smatra da sedmični fond časova opterećuje učenike.

◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

Klasifikacija zanimanja koja je primijenjena u školama u kojim je provedeno anketiranje je usklađena sa potrebama tržišta rada, smatra 71,42% nastavnika. 28,57% nastavnika smatra da nije.

U nastavnom planu i programu su adekvatno zastupljeni nastavni predmeti, smatra 57,14% nastavnika, dok njih 42,85% to ne smatra.

U nastavnim planovima i programima je dobro planiran sedmični fond časova, smatra 71,42% nastavnika, dok njih 28,58% to ne smatra.

Odnos teorije i prakse u nastavnim planovima i programima je dobro ostvaren, smatra 57,14% nastavnika, a tome se protivi njih 42,85%.

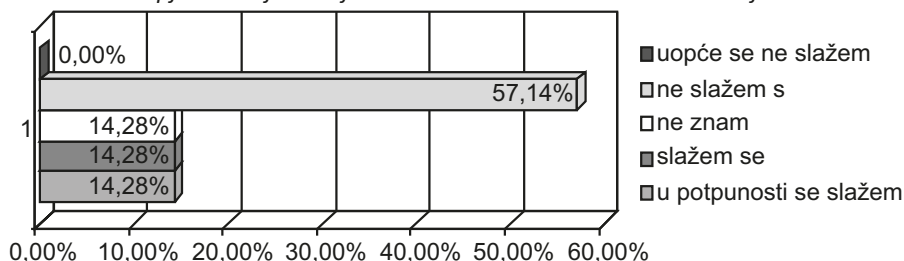
Nastavnici ističu da je potrebno izvršiti sljedeće promjene: učenici četvrtog razreda građevinskih tehničara trebali bi imati praktičan rad, program demokratije i ljudskih prava treba da predviđa 10 sati prakse, ali zbog programa PiG to je neizvodivo, trebalo bi uvrstiti 50% teorije i 50 % prakse.

Da znanja i vještine, koje steknu tokom školovanja, omogućavaju učenicima uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja smatra 28,56% nastavnika, 57,14% se ne slaže, dok 14,28% nastavnika ne zna.

Čak 85,71% nastavnika ne smatra da je potrebno vršiti bilo kakve promjene u tradicionalnim nastavnim planovima i programima. Nastavnici koji su se izjasnili da su potrebne promjene smatraju da je potrebno uvesti više praktičnog rada, da treba izbaciti suvišne stvari iz teorijskih predmete, da nastavni plan i program za strani jezik treba izmijeniti iz temelja, da je potrebno uvesti više grupnog rada i povezati teoriju sa praksom, ostaviti profesorima više slobode u prilagođavanju

nastavnog plana i programa, te da djeca trebaju imati više slobode u izboru lektire.

Grafikon 17. Znanja i vještine koje vaši učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja:

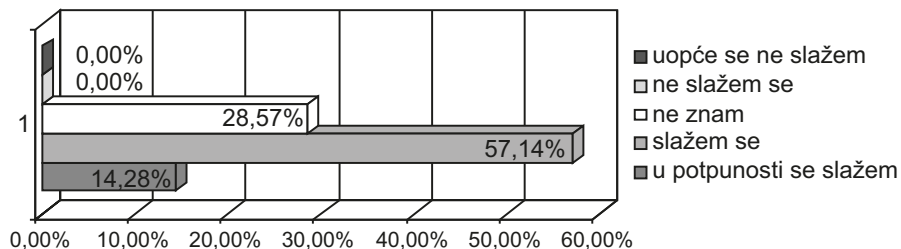

Pri izradi nastavnih planova i programa treba da budu uključeni prvenstveno predmetni nastavnici, a zatim predstavnici pedagoških zavoda/zavoda za školstvo, tržišta rada, privrede i na kraju predstavnici sindikata. Da je broj nastavnih cjelina u okviru nastavnih planova i programa dobro planiran, te da su ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta precizno definirani smatra 100% anketiranih nastavnika. Da su uputstva za izvođenje nastave precizno i sveobuhvatno definirana smatra 71,42% nastavnika, a sa tom konstatacijom se ne slaže njih 28,57%.

Da izborni predmet treba biti uveden smatra 57,14% nastavnika, dok je njih 42,85% protiv toga.

Neki od komentara koje su nastavnici naveli kada je u pitanju prethodno pitanje su: da treba uvesti više predmeta vezanih za zanimanje, da učenicima treba omogućiti neku vrstu specijalizacije u okviru zanimanja i da izborne predmete trebaju birati sami učenici. Čak 85,71% nastavnika navode da se u njihovoj školi vrše izmjene u nastavnim planovima i programima, u skladu sa potrebama tržišta rada. Pojedini nastavnici smatraju da je potrebno poboljšanje nastavnih planova i programa, jer oni ne prate tržište rada, te da je potrebno izvršiti redukciju nastavnog gradiva.

Grafikon 18. Da li se slažete da u okviru NPP-a, kao metoda za razvoj vještina učenika, može poslužiti uvođenje projektne sedmice:

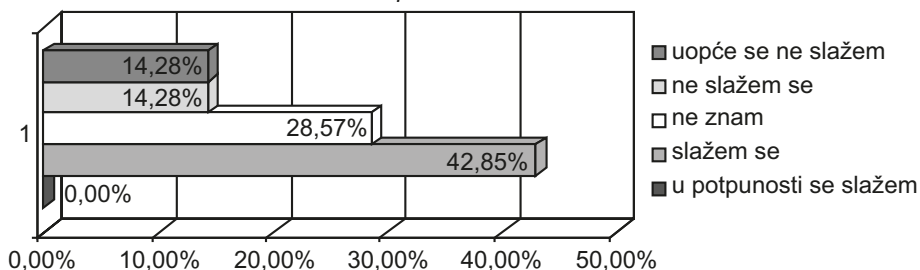

Na pitanje da li se slažete da u okviru nastavnog plana i programa, kao metoda za razvoj vještina učenika može poslužiti uvođenje projekt sedmice, 14,28% nastavnika se u potpunost slaže, 57,14% se slaže, dok je 28,57% izjavilo da ne zna. Interesantno je primijetiti da niko od nastavnika nije izjavio da se ne slaže.

Da se pri realizaciji nastavnih sadržaja koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa izjasnilo se 71,42% nastavnika. Preko 71% nastavnika se slaže da su uputstva za maturu precizno definirana, oko 14% se ne slaže sa tim, a oko 14% nastavnika se izjasnilo da ne zna.

Nastavni planovi i programi koji se primjenjuju omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost po mišljenju 28,56% nastavnika, s tom konstatacijom se ne slaže 42,85% nastavnika, dok 28,57% nastavnika ne zna.

Grafikon 19. NPP-i koje vi primjenjujete ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost:

Da Nastavni plan i program koji se primjenjuje ne sadrži detaljna uputstva za ocjenjivanje misli 71,42% nastavnika, 14,28% misli da sadrže, a 14,28% nastavnika ne zna. Također, da nastavni plan i program koji se primjenjuje ne omogućava brze izmjene nastavnih sadržaja misli 28,57% nastavnika, dok 71,42% misli da omogućavaju. Po mišljenju 85,71% nastavnika, sedmični fond časova opterećuje učenike, dok 14,28% nastavnika ne misli tako.

❖ Evaluacija u RS

Od ukupnog 33 nastavnika, koliko je bilo obuhvaćeno anketom, njih 6 se složilo sa svim ponuđenim odgovorima, odnosno oni smatraju da ne treba bilo šta mijenjati. Dakle, 18,18% nastavnika smatra da su nastavni planovi i programi sasvim dobri. 11 ili 33,33% nastavnika smatra (traži) da se uvede zanimanje „arhitektonski tehničar“. 27 nastavnika ili 81,81% traži da se poveća fond časova predmeta koji predaju. Nastavnici smatraju da: crtanje sa nacrtom, u prvom i drugom razredu, treba povećati za po jedan čas; da fond časova statike i otpornosti treba povećati na četiri časa; da organizacija građenja, u trećem i četvrtom razredu, treba sadržavati dva časa teorije i 2 časa prakse; da kod organizacije arhitekture treba uskladiti broj časova i broj modula; da kod građevinskih konstrukcija treba

u prvom razredu dodati po jedan čas sedmično (oduzeti od prakse), povezati gradivo predmeta i praktične nastave da se međusobno dopunjuju i izvršiti pre-raspodjelu gradiva. Građevinske konstrukcije treba da se slušaju u prvom i drugom razredu sa po dva časa teorije i dva časa prakse; da kod predmeta niskogradnja sa hidrogradnjom treba paralelno izvoditi treći i četvrti modul u drugom polugodištu. U drugom razredu treba zamijeniti redoslijed modula, jer po trenutnom redoslijedu nije moguće raditi neusklađenosti sa modulima iz statike (treba prvo raditi module 3 i 4 pa onda 1 i 2 što nastavnici i rade u okviru onih 30% izmjene na sjednici vijeća). U četvrtom razredu od jednog predmeta treba napraviti dva istog fonda (2+3). U okviru predmeta niskogradnja modul geodezija zamijeniti časovima praktičnog rada sa instrumentima; fond časova predmeta beton treba, u trećem i četvrtom razredu, imati dva časa teorija i dva časa praksa; primjena računara treba da se sluša više časova u prvom razredu na uštrb prakse i da se predmet izučava kroz sve četiri godine.

Neki od nastavnika navode da je zanimanje „građevinski tehničar“, koji se obrazuje po važećem nastavnom planu i programu, preopširan, te da tržište rada traži usko specijalizovan kadar.

Nastavnici predlažu da se promjene izborni predmeti: matematika, organizacija građenja, primjena računara i građevinske konstrukcije.

Oni smatraju da treba uvesti nove predmete: slobodno crtanje, enterijer, projektovanje zgrada u kojem se obrađuju privredni objekti, javne zgrade i poljoprivredni objekti.

❖ Evaluacija u DB

★ Modularni NPP

◆ *Nastavnici stručnih predmeta*

Da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja smatraju svi ispitani nastavnici. 50% nastavnika se izjasnilo da su sadržaji modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada; da su smjernice za projektnu sedmicu dobro definirane; da su smjernice za maturu precizne i sveobuhvatne; da su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni i da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani.

◆ *Nastavnici općeobrazovnih predmeta*

66,67% nastavnika općeobrazovnih predmeta smatra da je sedmični fond časova predmeta koji predaje dobro određen, a njih 33,33% misli da bi trebalo izvršiti korekcije u smislu povećanja broja časova i sadržaja iz srpskog jezika i književnosti u četvrtom razredu. Također, oni smatraju da treba povećati sedmični fond

časova, za jedan čas, za hrvatski jezik i književnost, te da se godišnji fond časova matematike sa 90 poveća na 120 časova. Da je omjer teorije i prakse dobar smatraju svi anketirani nastavnici. Više od 85% nastavnika smatra da su znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja dobar osnov za uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja.

4.3.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA

Zanimanje: Građevinski tehničar

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Da ih dnevni raspored časova mnogo opterećuje smatra 20,51% učenika. 30,77% učenika smatra da ih opterećuje, 23,77% učenika ne zna, dok 25,64% učenika smatra da ih raspored ne opterećuje. 8,57% roditelja smatra da dnevni raspored časova mnogo opterećuje učenike, 25,71% da opterećuje, a njih 40% smatra da dnevni raspored časova ne opterećuje učenike. 25,71% roditelja se izjasnilo da ne zna. Podaci koje navode učenici i roditelj su različiti.

Da su predmeti, koje izučavaju u okviru svog zanimanja, odgovarajući smatra 84,61% učenika, a to isto smatra i 88,57% roditelja, dok je suprotnog mišljenja 15,38% učenika, odnosno 11,43% roditelja. Neki od anketiranih učenika smatraju da iz nastavnog plana i programa treba izbaciti: ekologiju i demokratiju i ljudska prava, da treba uvesti više praktične nastave, engleskog i njemačkog jezika, kao i to da je potrebno uvesti izborne predmete. Neki od roditelja smatraju da je iz nastavnog plana i programa potrebno izbaciti ekologiju i demokratiju i ljudska prava, a potrebno uvesti više časova matematike i praktične nastave.

66,67% učenika misli da je sedmični fond časova, za jedan predmet po razredima i predmetima, dobro planiran. Isto misli i 82,85% roditelja. 33,33% učenika, odnosno 17,14% roditelja, smatra da fond časova nije dobro planiran. Učenici navode da su časovi nekih od predmeta raspoređeni svaki dan u sedmici, da dnevno opterećenje učenika u četvrtom razredu bude 5 časova i da je manje blok nastave. Neki od roditelja smatraju da je potrebno više časova za stručne predmete, praktične radove i matematiku, te da se dešava da su u jednom danu svi časovi jednog predmeta.

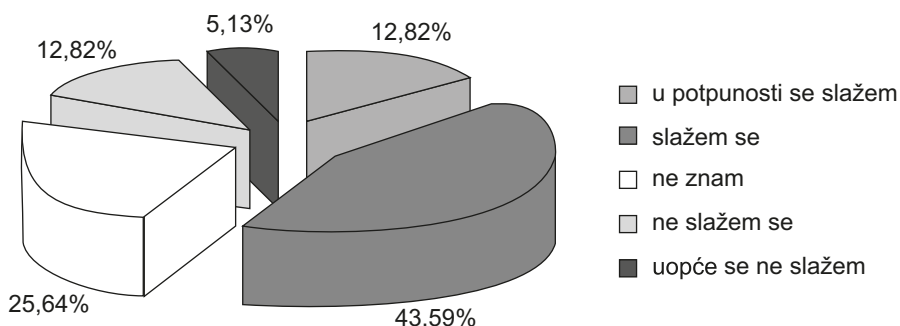
Učenici smatraju da su praktična nastava, organizacija građenja, poduzetništvo, građevinske konstrukcije, saobraćajnice i mostovi, statika, informatika, beton, izborni predmet, projektovanje zgrada, stručni predmeti, demokratija i ljudska prava i ekologija, predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti učenika,

bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada. Roditelji smatraju da su građevinske konstrukcije, strani jezik, praktičan rad, poduzetništvo, saobraćajnice i mostovi, stručni predmeti, statika, informatika, matematika, beton, organizacija građevnja, fizika, praktična nastava, projektovanje zgrada, stručni predmeti i niskogradnja, predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje njihove djece na tržište rada. Vjeronauka, bosanski jezik i književnost, tjelesni i zdravstveni odgoj, historija, demokratija i ljudska prava i ekologija su predmeti koji su manje bitni za uključivanje njihove djece na tržište rada.

Nastavni predmeti u kojim ima suvišnih sadržaja po mišljenju učenika su: demokratija i ljudska prava, vjeronauka, poduzetništvo, izborni beton, bosanski jezik i književnost, engleski jezik, tjelesni i zdravstveni odgoj, ekologija i matematika. Oni su istakli da je u navedenim predmetima gradivo preobimno.

Da je izborni predmet je dobro određen smatra 56,41% učenika, odnosno 68,57% roditelja. 17,95% učenika, odnosno 19,84% roditelja smatra da nije, a 25,64% učenika, odnosno 14,28% roditelja ne zna.

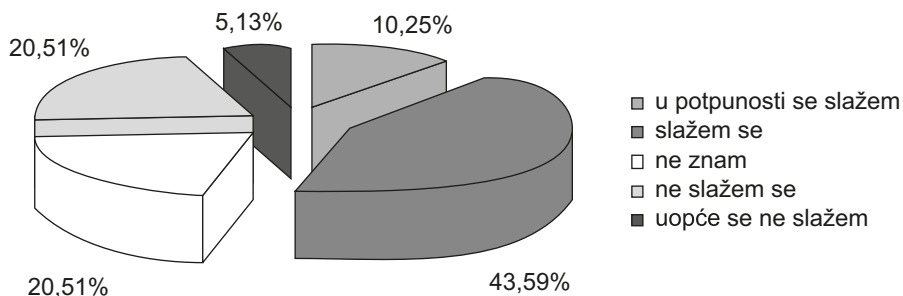
Grafikon 20. Da li su izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro određeni? – učenici:

Da će im znanja i vještine koja stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti uspješno zapošljavanje smatra 54,84% učenika, odnosno 59,99% roditelja. 25,64% učenika i 22,86% roditelja smatra da neće, dok 20,51% učenika i 17,14% roditelja ne zna.

Učenici su naveli da je potrebno više praktičnog rada i materijala za praktičan rad, te da je potrebno smanjiti obim gradiva općeobrazovnih predmeta. Također, učenici su naveli da je potrebno povećati broj sati matematike, jer je bitna za dalje školovanje. Praktična nastava nije dobro organizovana jer se vrši u školi, potrebno ju je realizirati van škole, preveliki je godišnji fond časova, gradivo treba da bude konkretnije. Učenici su naveli i da je upitnik dobar.

Grafikon 21. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti će Vam uspješno zapošljavanje – učenici:

Roditelji misle da bi djeca morala imati praktičnu nastavu izvan škole (na gradilištu), da je potrebno više praktičnog rada, da razredni starješina ne treba biti osoba koja učenicima ne predaje niti jedan predmet. Oni su se žalili i na to da nastavnici upotrebljavaju pogrdne riječi.

★ Tradicionalni NPP

Da dnevni raspored časova opterećuje smatra 73,68% učenika i 51,71% roditelja, 18,42% učenika i 27,57% roditelja smatra da ne opterećuje, dok 7,89 učenika i 20,70% roditelja ne zna.

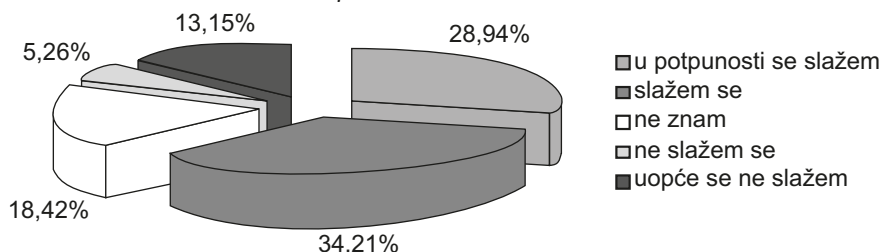
Da su predmeti koje izučavaju, u okviru svog zanimanja, adekvatni smatra 76,1% učenika i 86,20% roditelja, dok je suprotnog mišljenja 23,70% učenika i 13,79% roditelja. Neki od učenika smatraju da je iz nastavnog plana i programa potrebno izostaviti: politiku, vjeronauku, povijest umjetnosti, engleski jezik, matematiku, organizaciju građenja, hemiju i biologiju, da je potrebno dodati: praktičnu nastavu, neke izborne predmete, njemački i španski jezik, fiziku zgrade, konstrukcije, projektovanje i vjeronauku. S druge strane, neki od roditelja smatraju da je potrebno izostaviti predmete koji nisu predmeti zanimanja, a da se treba dodati više praktične nastave.

Sedmični fond časova po mišljenju 39,47% učenika i 62,0% roditelja je dobro planiran po razredima i predmetima, dok 60,52% učenika i 37,93% roditelja smatra da nije. Učenici navode da je 5 sati kod jednog nastavnika previše u jednom danu, da je potrebno više časova matematike i stručnih predmeta, da je previše blok časova, dok roditelji navode da su predmeti van struke previše zastupljeni i da je potrebno uvesti više praktične nastave.

Svi stručni predmeti, građevinske konstrukcije, matematika, engleski jezik, betonske konstrukcije, informatika, saobraćajnice i mostovi, beton i armirani beton, informatika, tjelesni odgoj i bosanski jezik su predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada. Kao suvišne predmete učenici navode vjeronauku, politiku, povijest umjetnosti, biologiju i

ekologiju, hidrotehniku, hemiju i bosanski jezik (previše lektire). Slične odgovore na ovo pitanje su dali i roditelji. Roditelji smatraju da su vjeronauka, povijest i umjetnost arhitekture, politika i ekonomija, bosanski jezik, historija, biologija, hemija, sociologija i hidrotehnika manje bitni predmeti za uključivanje njihovog djeteta na tržište rada.

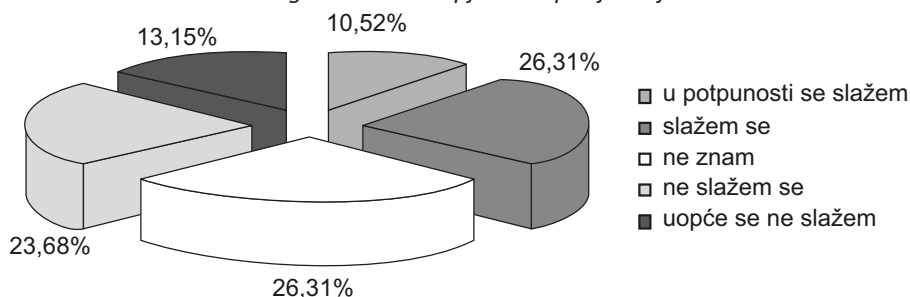
Grafikon 22. Nastavnim planom i programom je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta – učenici:

Da je nastavnim planom i programom potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta smatra 63,15% učenika i 34,48% roditelja, da to nije potrebno smatra 18,41% učenika i 31,02% roditelja, dok 8,42% učenika i 34,48% roditelja ne zna.

Da će im znanja i vještine koja stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti uspješno zapošljavanje smatra 36,83% učenika, dok 36,83% učenika smatra da im to neće omogućiti uspješno zapošljavanje. 26,31% učenika ne zna.

Grafikon 23. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje

Da će njihovoj djeci znanja i vještine koja steknu tokom srednjoškolskog obrazovanja, uz primjenu postojećih NPP-a, omogućiti uspješno zaposlenje u struci smatra 44,82% roditelja, dok njih 20,68% to ne smatra, a 34,48% ne zna.

Na kraju, učenici smatraju da su svi predmeti potrebni, ali da je sadržaj preopširan, da je potrebno uvesti neke edukativne animacije, prezentacije, te da treba uvesti više prakse. Neki učenici su naveli da će završiti srednjoškolsko školovanje bez ijednog dana prakse.

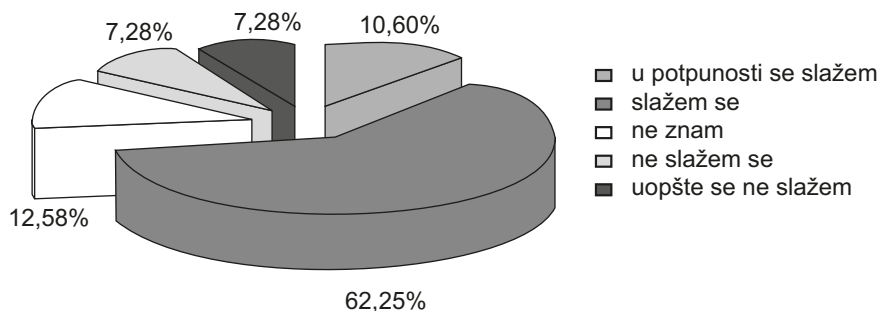
Roditelji su naveli da će djeca završiti školovanje bez dana prakse. Oni smatraju da treba znatno poboljšati kvalitet predavanja i uslove u nastavi, te podići kriterij ocjenjivanja. Također, roditelji misle da je odnos profesor-učenik loš, da profesori ne znaju objasniti djeci svoj predmet, da se zanimanje „građevinski tehničar“ puno opterećuje sa predmetima i znanjima koje neće primjenjivati u praksi, a da učenici nedovoljno savladavaju stručne predmete da bi kasnije uspješno mogli obavljati radne zadatke. Pored toga naveli su i da privreda i školsko nisu u skladu, odnosno da školstvo ne osposobljava kadrove za privredu.

❖ Evaluacija u RS

Dnevni raspored časova opterećuje 63,57% učenika, 29,15% ne opterećuje, dok njih 7,28% ne zna da li ih opterećuje. 74,84% učenika smatra da su adekvatni predmeti dati u nastavnom planu i programu. Jedan broj učenika smatra da bi trebalo smanjiti fond časova srpskog jezika, a povećati fond časova matematike i fizike, jer se ovi predmeti polažu na prijemnim ispitima na fakultetima. Također, oni smatraju da je potrebno više časova praktične nastave i stručnih predmeta. Učenici misle i da su primjena računara, projektovanje, niskogradnja, matematika, engleski jezik, građevinske konstrukcije, statika, beton i organizacija predmeta koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada. Suvišnog gradiva ima u ekologiji, hemiji, srpskom jeziku i matematici, a suvišni su predmeti su: izvodi, integrali, lektira, kruženje fosfora, lanci ishrane, vitamini, i sl. Sličnog razmišljanja su i roditelji.

Da su izborni predmeti, dati u nastavnom planu i programu, dobro određeni smatra 72,85% učenika i 56,60% roditelja.

Grafikon 24. Izborni predmeti su adekvatno određeni u nastavnom planu i program – učenici:

Da znanja stečena tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada smatra 46,35% učenika, dok se sa tim ne slaže 24,49% učenika, a njih 29,14% ne zna.

Na kraju, učenici su dali sljedeći komentar: da pojedini profesori gube vrijeme na nebitnim stvarima i gradivu; da su uslovi za rad katastrofalni; da je evidentan nedostatak prakse i praktičnog rada i da se treba izmijeniti nastavni plan predmeta praktična nastava; da je previše besmislenih grafičkih radova; da se organizuju obavezni odlasci na gradilišta, preduzeća i sl. (ne samo povremeno i ne samo na inicijativu profesora, kao do sada); da ministarstvo treba organizovati NPP prema kojem će biti štampani udžbenici, jer učenici za jedan predmet moraju imati tri različita udžbenika i to ona koja su štampana prije 20 godina i kojih u Banjaluci ima ukupno 50, a potrebno je 300, obzirom na način na koji se radi; da nema dovoljno stručnih predmeta i da su profesori nejasni (da neće da sarađuju).

❖ Evaluacija u DB

Jedan broj anketiranih učenika smatra da iz nastavnog plana i programa treba izostaviti ekologiju i demokratiju i ljudska prava, a engleski i njemački jezik uvrstiti kao izborne predmete. Iste predmete treba izostaviti i po mišljenju roditelja, a potrebno je uvesti više praktične nastave. Također, 53,33% učenika i 73,33% roditelja smatra da sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima nije dobro planiran. Nastavni predmeti projektovanje zgrada, organizacija građenja, demokratija, ekologija, građevinske konstrukcije, i beton najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada. Isto misle i roditelji učenici. Suvišnih sadržaja po mišljenju učenika ima u tjelesnom i zdravstvenom odgoju, ekologiji i matematici, dok roditelji misle da suvišnih sadržaja ima u historiji, demokratiji i ljudskim pravima, ekologiji i tjelesnom i zdravstvenom odgoju. 60% učenika i 66,66% roditelja smatra da će im znanja i vještine koja učenici steknu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti uspješno zapošljavanje; 26,66% učenika i 13,34% roditelja to ne smatra, a 13,33% učenika i 20% roditelja ne zna.

Zanimanje: Geodetski tehničar

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

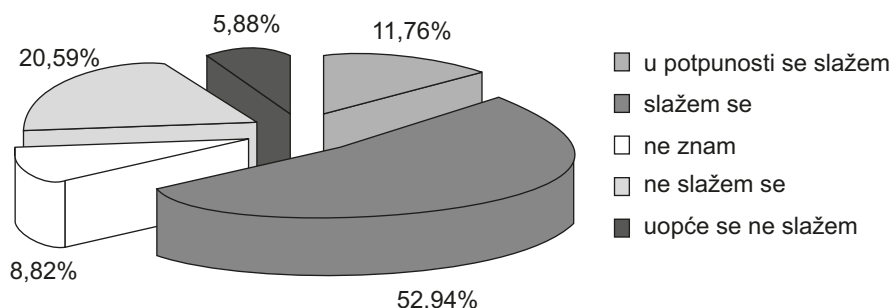
Dnevni raspored časova po mišljenju 23,53% učenika i 18,18% roditelja mnogo opterećuje učenike, 29,41% učenika i 27,27% roditelja misli da ih opterećuje, ne zna 14,70% učenika i 13,63 roditelja, dok 26,07% učenika i 40,90% roditelja smatra da raspored ne opterećuje, a da uopće ne opterećuje smatra 5,88% učenika. Da su predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući misli 88,23% učenika i 95,45% roditelja.

Neki od učenika smatraju da treba da bude manji broj časova tjelesnog i zdravstvenog odgoja, da se broj časova bosanskog jezika i književnosti smanji u četvrtom razredu sa dva na jedan čas, a da se engleski jezik sa dva časa izučavanja poveća na četiri. Roditelji smatraju da treba izostaviti demokratiju i ljudska prava, a uvesti više sadržaja iz praktične nastave.

Suvišnih sadržaja ima u matematici, vjeronauci, tjelesnom i zdravstvenom odgoju, poduzetništvu, katastru, demokratiji i ljudskim pravima i bosanskom jeziku i književnosti.

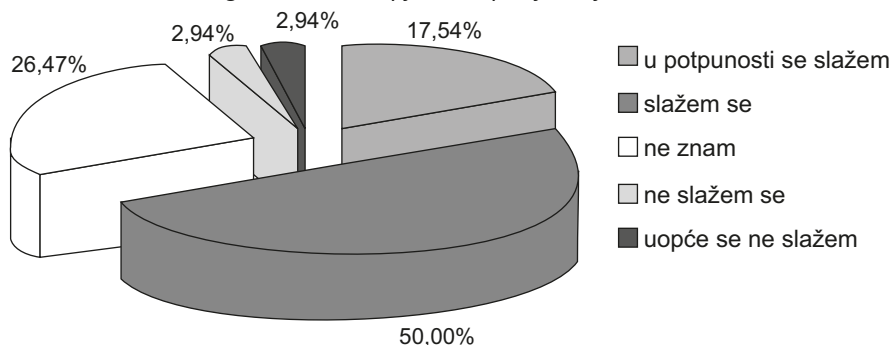
Da su izborni predmeti dobro određeni smatra 64,70% učenika i isto toliko roditelja, dok 26,42% učenika i 9,10% roditelja smatra da nisu, a 8,82% učenika i 27,27% roditelja ne zna.

Grafikon 25. Izborni predmeti u nastavnom planu i programu su dobro određeni – učenici:

67,54% učenika i 86,36% roditelja smatra da znanja i vještine koja stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju učenicima uspješno zapošljavanje, 5,88% učenika to ne smatra, a 26,47% učenika i 13,63% roditelja ne zna.

Grafikon 26. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će vam uspješno zapošljavanje – učenici:

I učenici i roditelji smatraju da je potrebno uvesti više časova praktične nastave.

★ Tradicionalni NPP

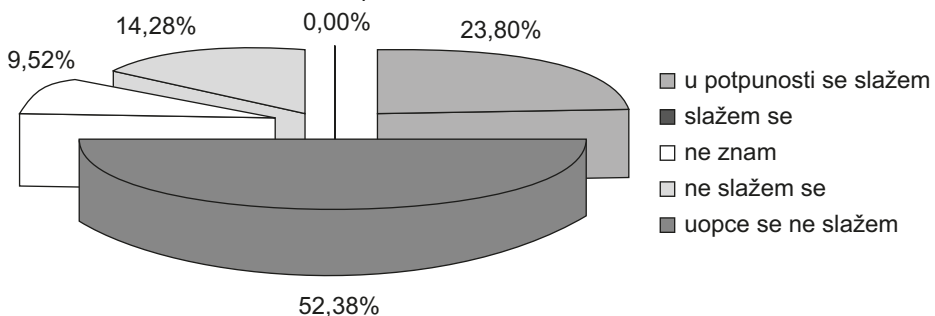
9,52% učenika i isto toliko roditelja smatra da dnevni raspored učenike mnogo opterećuje, 33,33% učenika i 45,45% roditelja smatra da opterećuje, 47,61% učenika i 36,36% roditelja smatra da ne opterećuje, dok 9,52% učenika i isto toliko roditelja ne zna.

Predmeti: praktična nastava, katastar i geodezija, po mišljenju učenika, najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada. Mišljenje roditelja je uglavnom isto kao i mišljenje učenika.

Neki od učenika smatraju da u predmetima: sociologija, bosanski jezik, demokratija i ljudska prava i fotogrametrija ima suvišnih sadržaja.

Da je potrebno uvesti izborni predmet smatra 76,18% učenika i 63,63% roditelja, 9,52% ne zna učenika i isto toliko roditelja, a ostali se ne slažu.

Grafikon 27. Nastavnim planom i programom je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta – učenici:

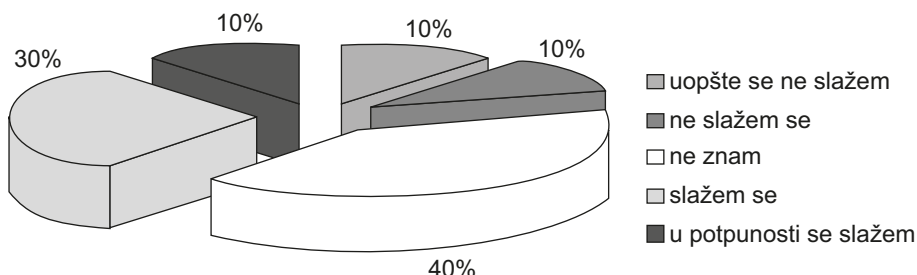
Da će im stečena znanja i vještine tokom srednjoškolskog obrazovanja će omogućiti uspješno školovanje smatra 43,66% učenika, 28,57% učenika ne zna, a ostali učenici smatraju da im neće omogućiti uspješno zaposlenje. Sličnog razmišljanja su i roditelji.

❖ Evaluacija u RS

Po mišljenju 60% roditelja, predmeti koji su zastupljeni u nastavnom planu i programu zanimanja učenika nisu adekvatni, dok 40% roditelja smatra da jesu.

Izborni predmeti su adekvatno određeni u nastavnom planu i programu, po mišljenju 40% učenika i 40% roditelja, 40% učenika i 40% roditelja ne zna, a 20% učenika i 20% roditelja se ne slaže sa ovom konstatacijom.

Grafikon 28. Izborni predmeti su adekvatno određeni u nastavnom planu i program – učenici:

Da im znanja koja učenici stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada smatra 70% učenika i 50% roditelja, a 30% učenika i 30% roditelja se ne slaže sa ovom konstatacijom, dok 20% roditelja ne zna.

Zanimanje: Arhitektonski tehničar

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

70% učenika i 88,23% roditelja smatra da su dobro odabrani predmeti koje učenici izučavaju u okviru zanimanja, a 30% učenika i 11,77% roditelja smatra da nisu. Također, oni misle da je potrebno dodati više časova praktične nastave na terenu, da se treba više izučavati moderna arhitektura, da se doda više sati matematike, hemije, beton statike, a da treba izostaviti građevinske konstrukcije, vjeronauku i fiziku.

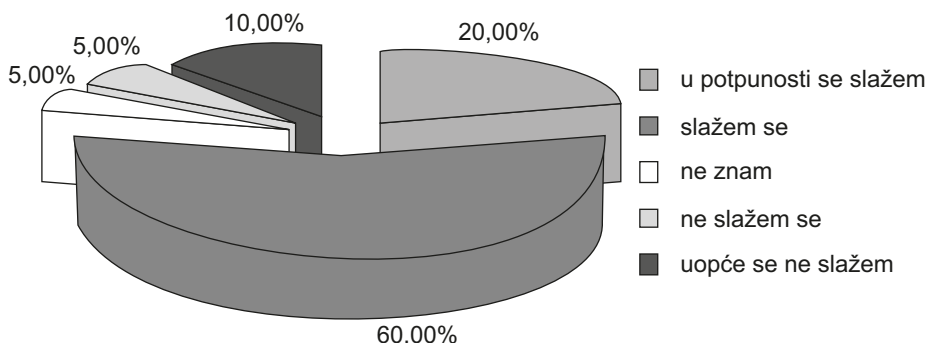
Da je sedmični fond časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 45% učenika, dok ostali nisu ovog mišljenja. Neki učenici smatraju da je potrebno uvesti više časova matematike i građevinskih konstrukcija.

Nastavni predmeti: projektovanje, praktična nastava, engleski jezik, razvoj arhitekture, građevinske konstrukcije, materijali, stručni predmeti, bosanski jezik, matematika, po mišljenju učenika, najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada.

Organizacija građenja, konstruktivni sistemi, svo gradivo koje se ponavlja u sklopu građevinskih konstrukcija, demokratija i ljudska prava, poduzetništvo, vjeronauka, historija i geodezija su predmeti za koje učenici smatraju da imaju suvišnih sadržaja.

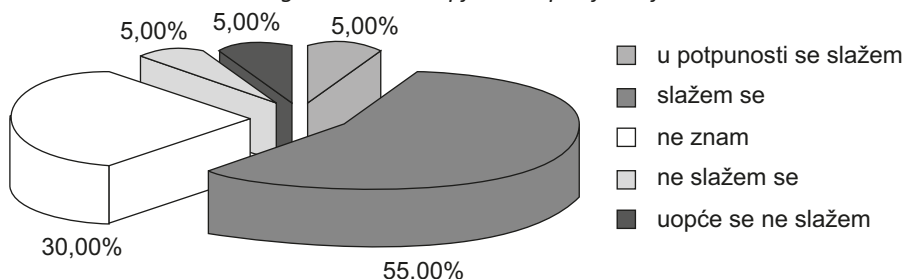
80% učenika i 59,24% roditelja smatra da su izborni predmeti dobro određeni.

Grafikon 29. Izborni predmeti u nastavnom planu i programu su dobro određeni – učenici:

Za 60% učenika i 58,17% roditelja će znanja i vještine koja učenici steknu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti uspješno zapošljavanje, 30% učenika i isto toliko roditelja kaže da ne zna, a ostali smatraju da neće.

Grafikon 30. Znanja i vještine koja stečete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će Vam uspješno zapošljavanje:

Komentari učenika su: da treba biti više predmeta koji su međusobno povezani, da se praktična nastava treba izvoditi na gradilištu i da se treba organizovati više posjeta gradilištu, da se više pažnje treba posvetiti učenicima koji su vizuelni tipovi, da se neke tehničke vježbe koje rade ne trebaju ponavljati u sljedećem razredu, da se na maturskom više pažnje treba posvetiti teoretskom ispitivanju jer pismeni dio može uraditi bilo ko, da se više pažnje treba posvetiti odnosu učenik - profesor, te da se treba povećati broj časova matematike.

Komentari roditelja: potrebno je učenicima osigurati što više kontakta sa firmom koja im može pružiti informacije o stvarnom tržištu rada, osim posjeta firmama nužno je organizovati stažiranje, kurseve, volonterske dane itd., kroz koje će se učenici uključiti u stvarni rad, potrebno je više praktičnog rada, treba uvesti više sadržaja u strane jezike, treba uvesti drugi strani jezik sa stručnijim sadržajem, te treba iz matematike uvesti još stručnih poglavlja.

★ Tradicionalni NPP

Dnevni raspored časova po mišljenju 50% roditelja opterećuje učenike, dok 30% smatra da ih ne opterećuje a 20% roditelja ne zna, a da su predmeti dobro određeni smatra 70% roditelja.

Neki od anketiranih učenika su se izjasnili da bi iz nastavnih planova i programa trebalo izostaviti: sociologiju, geodeziju, demokratiju i ljudska prava, kao i biologiju i hemiju, a da bi se trebali dodati praktična nastava i izborni predmet.

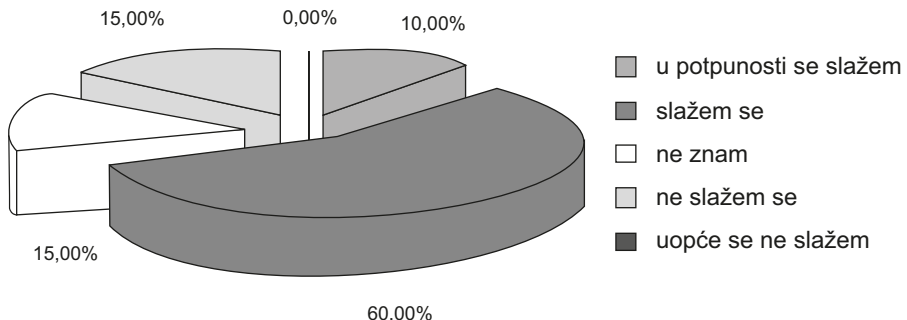
Da je sedmični fond časova dobro planiran po razredima i predmetima smatra 70% učenika i 60% roditelji.

Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose projektovanje, građevinske konstrukcije, informatika i beton.

Kao suvišne predmete učenici navode: sociologiju, biologiju, hemiju, kao i to da je gradivo iz matematike preopširno.

70% učenika i 60% roditelja su za uvođenje izbornog predmeta., 15% učenika nije, a 15% učenika i 40% roditelja ne zna.

Grafikon 31. Nastavnim planom i programom je potrebno omogućiti uvođenje izbornog predmeta – učenici:

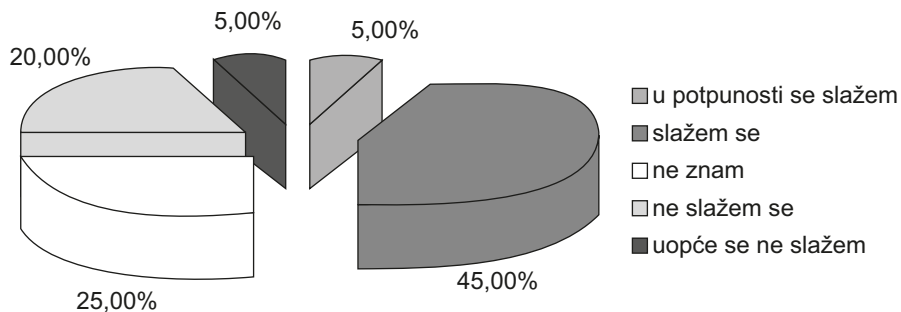

Da će im stečena znanja tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti uspješno zaposlenje smatra 50% učenika i 10% roditelja, ne slaže se 25% učenika i 40% roditelja, a ne zna 25% učenika i 50% roditelja.

Komentari učenika: upitnik može biti koristan, nema viška predmeta, već je problem način rada. Predmeti su zanimljivi, ali se predaju dosadno, smatraju da se nastavni program iz matematike treba prilagoditi učenicima.

Komentari roditelja: potrebno je više pažnje obratiti na stručne predmete, potrebno je više prakse a manje nepotrebnih predmeta, rad nastavnog kadra bi trebao biti bolji, a ocjenjivanje pravednije, smatraju da nije sve u planu i programu, nego i pristupu nastavnog kadra, kako u prenošenju znanja tako i učenicima.

Grafikon 32. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će Vam uspješno zapošljavanje – učenici:

Zanimanje: Zidar - fasader

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

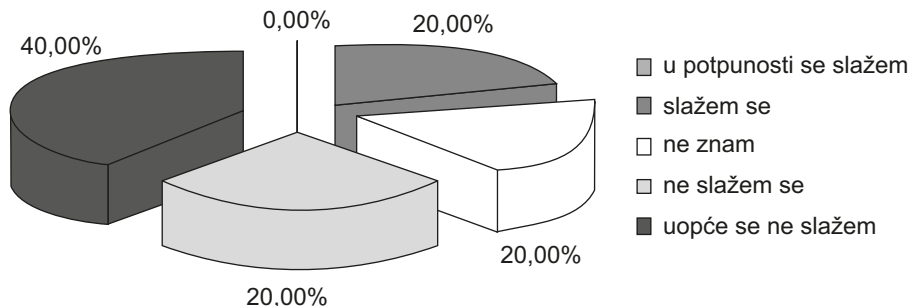
Da dnevni raspored časova mnogo opterećuje učenike smatra 20% učenika, da ih opterećuje smatra 40% učenika i 25% roditelja, da ih ne opterećuje smatra 20% učenika i 75% roditelja, i da ih uopće ne opterećuje smatra 20% učenika.

Praktična nastava je predmet koji najviše doprinosi razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada smatraju i učenici i roditelji.

Za uvođenje izbornog predmeta je 20% učenika, a 80% učenika i 100% roditelja ne zna.

Znanja i vještine koja učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti će im uspješno zapošljavanje smatra 20% učenika i 75% roditelja, ne zna 20% učenika, neće smatra 60% učenika i 25% roditelja.

Grafikon 33. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će Vam uspješno zapošljavanje – učenici:

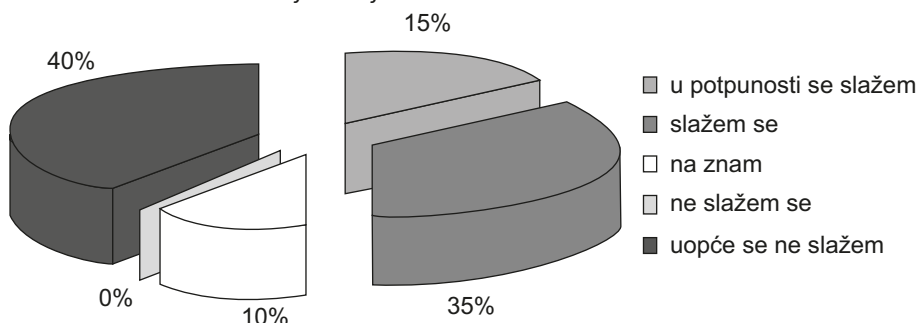

❖ Evaluacija u RS

15% učenika se izjasnilo da ih dnevni raspored u školi opterećuje, dok 40% učenika i 85,71% roditelja smatra da ih dnevni raspored ne opterećuje, a 45% učenika i 14,29% roditelja ne zna.

Znanja koja učenici stječu tokom školovanja omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada po mišljenju 50% učenika i 33,33% roditelja, 40% učenika se ne slaže sa ovom konstatacijom, dok 10% učenika i 66,67% roditelja ne zna.

Grafikon 34 Znanja koja učenici stječu tokom školovanja omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada – učenici:

Zanimanje: Keramičar - teracer

❖ Evaluacija u FBiH

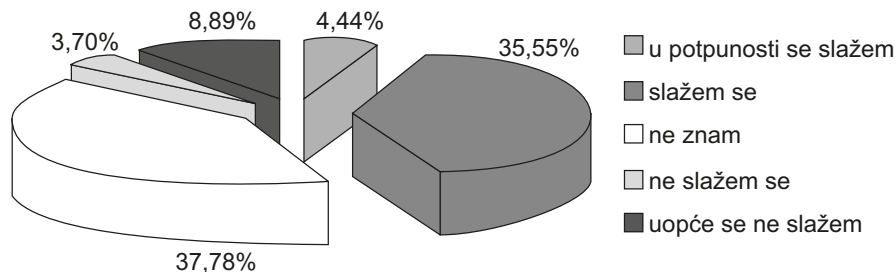
★ Modularni NPP

Učenici su imali različita gledišta kada je u pitanju dnevni raspored časova. 6,67% učenika smatra da ih sedmični raspored časova mnogo opterećuje, 31,12% učenika i 7,40% roditelja smatra da ih opterećuje, 13,34% učenika i 11,10% roditelja ne zna, 28,88% učenika i 70,37% roditelja smatra da ih ne opterećuje, a 20% učenika i 11,11% roditelja smatra da ih uopće ne opterećuje.

Praktična nastava, strani jezik, poduzetništvo i tehnologija zanimanja su predmeti, po mišljenju učenika i roditelja, koji najviše doprinose razvoju sposobnosti učenika bitnih za uključivanje na tržište rada.

Znanja i vještine koja učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti će im uspješno zapošljavanje po mišljenju 40% učenika i 62,95% roditelja, dok 37,78% učenika i 25,92% roditelja ne zna, a oko 12,60% učenika i 11,1% roditelja se ne slaže sa ovom konstatacijom.

Grafikon 35. Znanja i vještine koja učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će im uspješno zapošljavanje – učenici:

Učenici smatraju da im je potrebno više prakse u firmama i da su im potrebne bolje opremljene školske radionice.

Zanimanje: Moler –farbar

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Za 85,71% učenika i sve anketirane roditelje, predmeti koje učenici izučavaju u okviru svog zanimanja su odgovarajući, a za 14,28% učenika predmeti nisu odgovarajući.

Znanja i vještine koja učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju im uspješno zapošljavanje po mišljenju svih učenika i njihovih roditelja.

Zanimanje: Monter suhe gradnje

❖ Evaluacija u FBiH

★ Modularni NPP

Po mišljenju 75% učenika i 87,50% roditelja dnevni raspored ne opterećuje učenike, ne zna 6,25% učenika, dok 18,75% učenika i 12,50% roditelja misli da dnevni raspored opterećuje učenike.

Po mišljenju učenika i roditelja predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada su stručni predmeti, matematika, tehnologija zanimanja, praktična nastava i engleski jezik.

Znanja i vještine koja učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju im uspješno zapošljavanje po mišljenju 87,50% učenika, dok 12,50% učenika ne zna, a odgovori roditelja su u korelaciji sa odgovorima učenika.

Komentari učenika i roditelja odnosili su se na potrebu organizovanja više posjeta firmama i bolju opremljenost škole, sa potrebnom opremom za praktičnu nastavu.

4.3.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA /PREDUZEĆA

Anketiranje društvenih partnera je obavljeno u: Projektnom birou Stari grad Mostar, Društvo za proizvodnju, građevinarstvo i trgovinu "Gradnja" d.o.o. Mostar, Termoelektrana Tuzla, GEO ing d.o.o. Mostar, GD Bisina Mostar, GD Visak Mostar, Sejmen d.o.o. Kladanj, Pjanić d.o.o. Kalesija, Astraplan d.o.o. Brčko, Renovir d.o.o. Brčko, Kodelmont d.o.o. Tuzla, Izograd d.o.o. Sarajevo, Moler d.j.l. Sarajevo, Terasi-sim-rad d.o.o. Sarajevo, Geometar Sarajevo, GT "Komotin" d.o.o. Jajce i Hidrogradnja d.d. Sarajevo.

Na pitanje koliko ste zadovoljni znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u vašem preduzeću, 11,76% ispitanika je odgovorilo da je u potpunosti zadovoljno, 47,05% da je zadovoljno, 29,41% da nije zadovoljno, dok je 11,76% ispitanika bilo neodlučno.

Prema mišljenju društvenih partnera, oblasti u koje bi (za zanimanja koja zapošljavaju) trebalo uvesti promjene u smislu povećanja znanja i vještina svršenih srednjoškolaca su: više praktične nastave, uvođenje više zanatskih zanimanja sa dobrom praksom, uvezivanje teorije i praktičnog rada, uvođenje novih tehnologija i više rada na savremenim uređajima.

Na pitanje da li smatraju da ponuda svršenih srednjoškolaca zadovoljava potrebe za radnom snagom u njihovom preduzeću 11,76% društvenih partnera je odgovorilo da u potpunosti zadovoljava, 41,17% da zadovoljava, 23,52% da ne zadovoljava, 5,88% da uopće ne zadovoljava, dok je 17,64% odgovorilo da ne zna.

Realizaciju praktične nastave može podržati prihvatanjem učenika na praksu 25% partnera, učešćem u opremanju školskih radionica 10% partnera, učešćem u izradi programa praktične nastave 25% partnera, obukom nastavnika praktične nastave za primjenu novih tehnologija 10% partnera, dok 30% partnera nije zainteresovano za bilo koju od ponuđenih aktivnosti.

Dodatni komentari društvenih partnera su bili da praktična nastava bude praktičan rad a ne teorija, da bude više prakse na gradilištima i da se upisuje više zanatskih zanimanja.

Na pitanje da li su upoznati da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu sa zahtjevima EU, 11,76% društvenih partnera je izjavilo da je upoznato, dok je 88,24% partnera izjavilo da nije.

Da znanja i vještine svršenih srednjoškolaca, koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji, nisu na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su na-

stavu slušali po tradicionalnim NPP-ima izjavilo je 17,64% društvenih partnera, dok 82,26% partnera ne zna. Nijedan partner ne misli da su znanja stečena po modularnim programima na višem nivou u odnosu na tradicionalne programe.

Društveni partneri su izjavili: u sklopu školovanja sistem bi morao obezbijediti realnu praksu (jedna sedmica u školi a tri na gradilištu u toku jednog mjeseca); u oblasti građevine nivo stručnosti nakon završene škole dovodi do toga da poslove koje treba obavljati građevinski tehničar trenutno obavljaju diplomirani inženjeri, što smanjuje broj radnih mjesta za tehničare; da treba raditi na motiviranju učenika da upisuju zanimanja kao što su tesar, zidar, armirač i izolater.

Na pitanje koliko ste zadovoljni znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u vašem preduzeću, 11,76% ispitanika u FBiH i DB, a u RS-u 37,50% je u potpunosti zadovoljno, 47,05% u FBiH i DB, a u RS-u 25% je zadovoljno, 29,41% u FBiH i DB, a u RS-u 37,50% nije zadovoljno, dok je 11,76% ispitanika u FBiH i DB neodlučno.

Poslodavci smatraju da je upisna politika u njihovom kantonu/Distriktu Brčko usklađena s potrebama tržišta rada po mišljenju 11,76%, a u RS-u 37,50%. Da nije usklađena smatra 70,58% ispitanika u FBiH i DB, a u RS-u 37,50%. Da nije uopće usklađena smatra 11,76% ispitanika u FBiH i DB, a u RS-u 12,50%, dok 5,88% ispitanika u FBiH i DB, te 12, 50% u RS-u ne zna.

Na pitanje da li žele da učestvuju u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede 29,41 % partnera u FBiH i DB, te 87,50% u RS-u je izjavilo da želi; 29,41% partnera u FBiH i DB nije spremno, 17,64% partnera u FBiH i DB uopće nije spremno, dok njih 23,52% u FBiH i DB, te 12,50% u RS-u ne zna.

Svi društveni partneri u Republici Srpskoj su izjavili da su spremni pomoći u realizaciji praktične nastave prihvatanjem učenika na praksu, dok su odgovori partnera iz FBiH i DB raznoliki.

4.3.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 8

- Nastavnici koji rade po modularnim i tradicionalnim programima smatraju da će znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućiti im uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja.
- Većina nastavnika koji rade po tradicionalnim programima smatra da tradicionalne nastavne planove i programe treba mijenjati.
- Nastavnici koji rade po modularnim i tradicionalnim programima smatraju da prilikom izrade nastavnih planova i programa treba da budu uključeni na prvom mjestu nastavnici, a zatim predstavnici tržišta rada, predstavnici pedagoških zavoda/zavoda za školstvo, te predstavnici privrede i sindikata.

- Nastavnici modularne nastave smatraju da su smjernice za nastavnike dobro definirane, da su izborni predmeti dobro određeni, da su smjernice za projekt sedmicu dobro definirane i da su smjernice za ocjenjivanje precizno definirane.
- Nastavnici koji rade po tradicionalnim programima su za uvođenje projekt sedmice i izbornih predmeta.
- Nastavnici modularne nastave smatraju da zajednički moduli omogućavaju učenicima horizontalnu i vertikalnu prohodnost.
- Nastavnici koji rade po tradicionalnim programima smatraju da im obrazovanje po tim programima ne omogućava horizontalnu i vertikalnu prohodnost.
- Učenici četverogodišnjih zanimanja koji se školuju po modularnim programima i njihovi roditelji smatraju da će im obrazovanje omogućiti uspješno zapošljavanje.
- Učenici četverogodišnjih zanimanja koji se školuju po tradicionalnim programima i njihovi roditelji uglavnom podržavaju uvođenje izbornog predmeta.
- Učenici četverogodišnjih zanimanja koji se školuju po tradicionalnim programima uglavnom misle da im obrazovanje omogućava uspješno zapošljavanje dok su stavovi roditelja suprotni.
- Stečena znanja tokom srednjoškolskog obrazovanja će omogućiti uspješno zaposlenje, smatra 50% učenika i 10% roditelja, ne slaže se 25% učenika i 40% roditelja, a ne zna 25% učenika i 50% roditelja.
- Učenici trogodišnjih zanimanja i njihovi roditelji smatraju da znanja i vještine koja učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju im uspješno zapošljavanje.
- Učenici smatraju da im je potrebno više prakse u firmama i bolje opremljene školske radionice.
- Društveni partneri su uglavnom zadovoljni znanjima učenika koji rade u njihovom preduzeću.
- Oblasti u koje bi trebalo uvesti promjene su: više praktične nastave, uvođenje više zanatskih zanimanja sa dobrom praksom i uvođenje savremene tehnologije.
- Društveni partneri u FBiH i DB uglavnom nisu spremni da učestvuju u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede dok su u RS-u spremni, ali uglavnom podržavaju realizaciju praktične nastave kroz razne vidove.
- Partneri ne misle da su znanja stečena po modularnim programima na višem nivou u odnosu na tradicionalne programe, ali su uglavnom zadovoljni kompetencijama učenika.

4.4. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU

10. Ugostiteljstvo i turizam

4.4.1. OPIS UZORKA U PORODICI 10

Evaluacijom u Federaciji Bosne i Hercegovine obuhvaćeno je 8 srednjih škola a u Republici Srpskoj 13 srednjih škola. Ukupno je u Bosni i Hercegovini anketirana 21 srednja škola.

Tabela 1: PREGLED ŠKOLA

Federacija BiH			Republika Srpska	
Kanton	Mjesto	Škola	Mjesto	Škola
USK	Cazin	JU II srednja škola	Kozarska Dubica	Mješovita srednja škola „Nikola Tesla“
TK	Tuzla	JU Turističko - ugostiteljska škola	Istočno Novo Sarajevo	Srednja škola „28. juni“
ZDK	Zenica	JU Mješovita srednja škola Zenica	Foča	Srednjoškolski centar „Foča“
SBK	Jajce	Srednja strukovna škola »Jajce«	Banja Luka	Ugostiteljsko-trgovinsko-turistička škola
HNK	Mostar	SEUTŠ Mostar	Novi Grad	Srednja škola „Đuro Radmanović“
HNK	Čapljina	Srednja škola Čapljina	Prijedor	Ugostiteljsko-ekonomska škola
KS	Sarajevo	Srednja ugostiteljsko-turistička	Kneževo	Srednja stručna škola „Jovan Dučić“
K 10	Kupres	Srednja škola “Kupres”	Teslić	Srednja mješovita škola „Jovan Dučić“
			Doboj	Upravna, ugostiteljska i škola učenika u privredi
			Vlasenica	Srednjoškolski centar „Milorad Vlačić“
			Pale	Srednjoškolski centar „Pale“
			Vukosavlje	Srednjoškolski centar „Vukosavlje“
			Trebinje	Centar srednjih škola

Tabela 2: PREGLED ZANIMANJA I UZORKA U PORODICI 10

Zanimanje	Nastavnici		Učenici		Roditelji		Poslodavci	
	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS	FBiH	RS
Ugostiteljsko-kulinarski tehničar	84	125		252		155	21	36
Hotelsko / turistički tehničar			133	88				
Ugostiteljski tehničar			18	7				
Kuhar			128	108				
Konobar			32	209	18	132		
Poslastičar			25	25				
UKUPNO	84	125	336	461	246	287	21	36

U navedenim srednjim školama anketirani su učenici III. i IV. razreda sljedećih zanimanja i stručnih zvanja:

- a) kuhar, konobar, poslastičar, III razred; EU VET program :(Cazin, Tuzla, Zenica, Sarajevo, Kupres);
- b) ugostiteljski tehničar, IV razred ; EU VET program: (Cazin, Zenica, Sarajevo, Kupres);
- c) turistički tehničar, IV razred; EU VET program: (Cazin, Tuzla, Sarajevo, Kupres);
- d) kuhar, konobar, III razred; TRADICIONALNI „H“ PROGRAM : (Jajce, Mostar, Čapljina);
- e) hotelijersko-turistički tehničar, IV razred; TRADICIONALNI „H“ PROGRAM : (Jajce, Mostar);
- f) kuhar, konobar, poslastičar ,III razred; MODULARNI RS PROGRAM: (Novi Grad, Prijedor, Kneževo, Banja Luka, Teslić, Doboj, Trebinje, Pale, Foča);
- g) turistički tehničar, IV razred; MODULARNI RS PROGRAM: (Kozarska Dubica, Prijedor, Kneževo, Banja Luka, Doboj, Trebinje, Istočno Novo Sarajevo, Foča, Pale, Vlasenica);
- h) ugostiteljsko-kulinarSKI tehničar, IV razred; MODULARNI RS PROGRAM:(Prijedor, Banja Luka, Teslić, Doboj, Trebinje, Istočno Novo Sarajevo, Pale).

4.4.2. ANKETA NASTAVNIKA

❖ Evaluacija u Federaciji Bosne I Hercegovine

★ Modularni NPP

◆ Nastavnici stručnih predmeta

Anketiran je 31 nastavnik stručno teorijskih predmeta i praktične nastave koji realizira modularni **EU VET NPP**.

Na osnovu rezultata ankete, 90,32% anketiranih nastavnika stručnih predmeta smatraju da je klasifikacija zanimanja, primijenjena u školama anketiranih nastavnika, usklađena sa potrebama tržišta rada, dok je 9,67 % anketiranih suprotnog stava.

Od zanimanje koja su potrebna lokalnoj zajednici, a nedostaju u postojećoj klasifikaciji zanimanja, anketirani navode da su potrebna specijalizovana zanimanja: barmen, roštiljčija, buregdžija, majstor za pečenje itd.

Kao suvišna zanimanja, 6,45% od ukupnog broja anketiranih nastavnika stručnih predmeta navode sljedeće: poslovno pravni tehničari, veterinarski tehničari i ugostiteljski tehničari.

Predmeti u NPP-u jednog zanimanja su adekvatno zastupljeni, smatra 93,55% anketiranih nastavnika stručnih predmeta, dok 6,45% anketiranih ima suprotan stav.

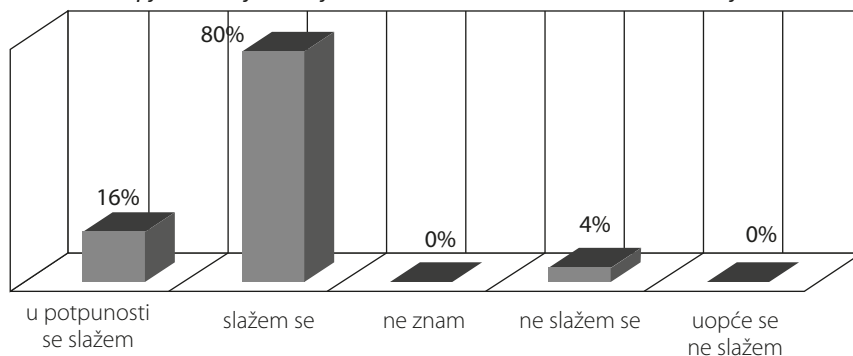
Mali broj anketiranih nastavnika stručnih predmeta (6,45%) je predložio sljedeće promjene: da se uvede treći strani jezik kod ugostiteljskih tehničara kao izborni predmet i da se dodaju predmeti: turistička geografija, biologija, računovodstvo, knjigovodstvo, osnove turizma.

Svi anketirani nastavnici stručnih predmeta smatraju da je sedmični fond časova predmeta koje predaju, dobro planiran u NPP-u.

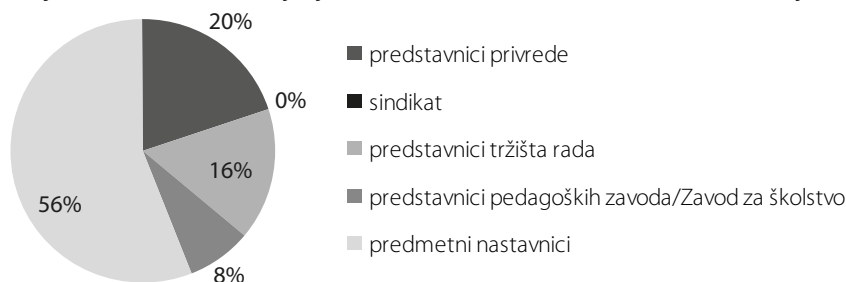
Visok procenat anketiranih (87,10 %) izjasnio se pozitivno o pitanju omjera sedmičnog fonda časovateorije i prakse, te smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, posmatrajući zanimanje, predmet i godinu. Oni koji su suprotnog stava (12,90 % anketiranih) predlažu više časova teorije i stručnih predmeta.

Mišljenje anketiranih nastavnika stručnih predmeta o pitanju uspješnog uključivanja učenika na tržište rada ili dalje školovanje, nakon usvojenih znanja i vještina su sljedeća:

Grafikon 1. Znanja i vještine koje Vaši učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja:

Grafikon 2. Po Vašem mišljenju, u izradi modularnih NPP-a treba da se uključe:

Svi anketirani nastavnici stručnih predmeta smatraju da je broj modula u okviru njihovog predmeta/razreda dovoljan.

92,00% nastavnika smatra da naziv modula i šifra ukazuju na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju, dok 8,00% anketiranih imaju suprotan stav.

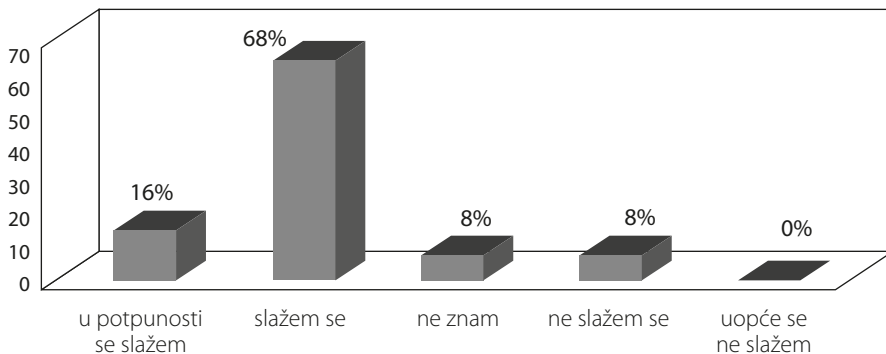
Ciljevi, zadaci i sadržaji modula adekvatno su definirani, smatra 93,55% anketiranih, dok ih je 6,45% suprotnog stava. Oni navode da moduli za strane jezike nisu u funkciji struke, da se učenici opterećuju nekim sadržajima koji se ponavljaju u više modula, smatraju da je potrebno uvođenje tzv. poslovnog jezika i predlažu redefiniranje ciljeva, zadataka i sadržaja svih modula u III. i IV. razredima.

Mali broj anketiranih se u potpunosti slaže da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula (16,00 % anketiranih), dok ih se 84 % slaže sa tom konstatacijom.

Da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane, smatra 96% anketiranih, dok je suprotnog stava njih 4,00%, i po njihovom mišljenju treba redefinirati smjernice za nastavnike u nekim modulima.

Izborni predmeti u okviru zanimanja dobro su određeni, smatra 16,00 % anketiranih, koji se u potpunosti slažu sa tom tvrdnjom, 68,00 % se slaže, 8,00 % anketiranih se izjasnilo da ne znaju, a 8,00% se izjasnilo da se ne slažu sa tom konstatacijom. Prijedlog promjena izbornih predmeta se ogleda u uvođenju: hotelijerstva i italijanskog jezika kao potencijalnih izbornih predmeta.

Grafikon 3: Izborni predmeti u okviru zanimanja dobro su određeni:

Sa konstatacijom da su sadržaji NPP-a/predmeta/modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada u potpunosti se slaže 56,00 % anketiranih, 36,00% se slaže, dok 8,00% anketiranih je odgovorilo da ne zna.

Po pitanju smjernica za projektnu sedmicu 64,00% anketiranih se slaže da su smjernice dobro definirane, 16,00% anketiranih je odgovorilo da ne zna, dok se 20,00% anketiranih nastavnika stručnih predmeta u potpunosti slaže sa konstatacijom da su smjernice za projektnu sedmicu dobro definirane.

22,58% anketiranih se u potpunosti slažu da su uputstva/smjernice za maturu precizna i sveobuhvatna, 74,19% se s tim slaže, dok ih 3,22% ne zna.

9,67% nastavnika se u potpunosti slaže da zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost, 74,19% se slaže, 9,68% ne zna, 3,22% se ne slaže, a 3,22% se uopće ne slaže.

Sa tvrdnjom da su smjernice za ocjenjivanje modula precizno definirane, u potpunosti se slaže 25,80% nastavnika, 70,96% se slaže, dok se 3,22% s tim ne slaže.

Tvrdnja, da zbir svih modula zajedno čine NPP-e jednog zanimanja, potpuno prihvata i podržava 56% nastavnika, dok se 44% nastavnika slaže sa tom tvrdnjom.

Da sedmični/dnevni broj časova uopće ne opterećuje učenika smatra 3,22% nastavnika, 61,29% smatra da ih sedmični broj časova ne opterećuje, 12,90% smatra da ih mnogo opterećuje, 16,12% da ih opterećuje, dok 6,45% nastavnika ne zna.

◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

Anketirana su 22 nastavnika općeobrazovnih predmeta koji realiziraju modularni EU VET NPP.

Na osnovu rezultata ankete, 94,45% anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta smatraju da je klasifikacija zanimanja, primijenjena u školama anketiranih nastavnika, usklađena sa potrebama tržišta rada, dok je 4,45% anketiranih suprotnog stava.

Na pitanje o zanimanjima koja nedostaju i koja su potrebna lokalnoj zajednici nije bilo odgovora.

,18% od ukupnog broja anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta navodi da su suvišna zanimanja: veterinarske tehničari i ugostiteljski tehničari.

Da su predmeti u NPP-u jednog zanimanja adekvatno zastupljeni, smatra 90,90% anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta, dok 9,10% anketiranih ima suprotan stav.

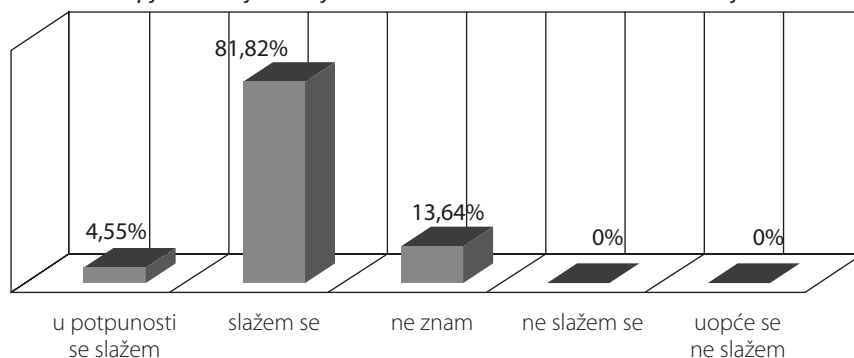
Mali broj anketiranih nastavnika stručnih predmeta (9,09%) predložio je sljedeće promjene: da se izostavi ekonomska grupa predmeta, a da se doda predmet: turistička geografija u III i IV razred.

Za razliku od nastavnika stručnih predmeta, 86,36% nastavnika općeobrazovnih predmeta smatra da je sedmični fond časova predmeta koje predaju dobro planiran u NPP-u, a njih 13,64% ima suprotan stav.

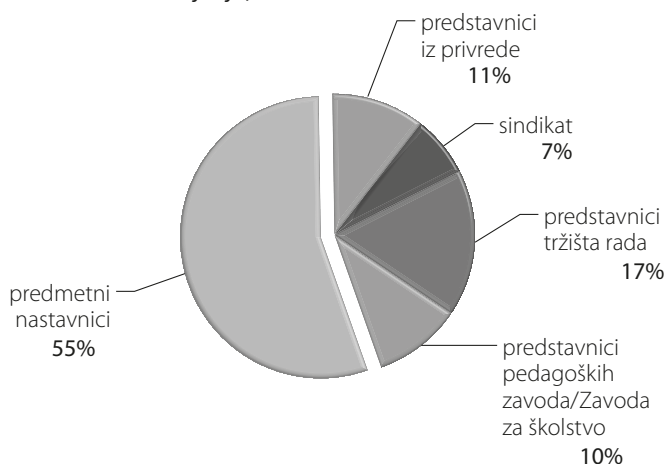
Visok procenat anketiranih izjasnio se pozitivno o pitanju omjera sedmičnog fonda časovateorije i prakse. Čak 95,45% anketiranih smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, posmatrajući zanimanje, predmet i godinu. 4,55% anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta smatra suprotno.

Mišljenje anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta o pitanju uspješnog uključivanja učenika na tržište rada ili dalje školovanje, nakon usvojenih znanja i vještina su sljedeća:

Grafikon 1. Znanja i vještine koje Vaši učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja:

Grafikon 2. Po Vašem mišljenju, u izradi modularnih NPP-a treba da se uključe:

Svi anketirani nastavnici općeobrazovnih predmeta (100%) smatraju da je broj modula u okviru njihovog predmeta/razreda dovoljan.

Jedan anketirani nastavnik je predložio da se treba uvesti modul: „Plivanje“.

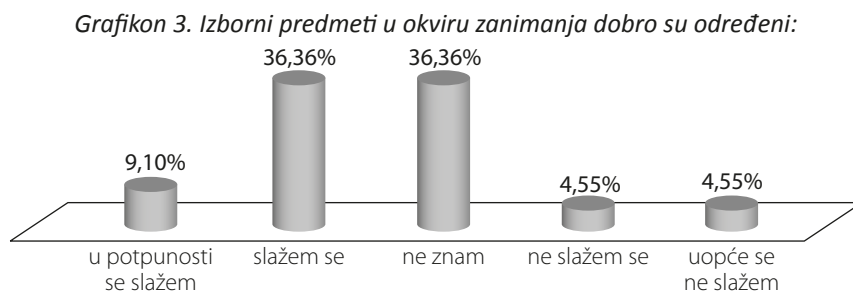
90,90% nastavnika smatra da naziv modula i šifra ukazuju na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju, dok 9,10% anketiranih imaju suprotan stav.

Da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula adekvatno su definirani smatra 90,90% anketiranih, dok njih 9,10% ima suprotnog stava. Oni predlažu redefiniranje ciljeva, zadataka i sadržaja svih modula u III. i IV. razredima.

Mali broj anketiranih se u potpunosti slaže da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula (13,63% anketiranih). Dok ih se 63,64% slaže sa tom konstatacijom, 3,77% ih ne zna, a 13,63% se ne slaže. Jedan anketirani nastavnik općeobrazovnih predmeta (4,45%) smatra da je potrebno izvršiti promjene jedinica u svim modulima.

Da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane, smatra 81,82% anketiranih. 18,18% se ne slažu sa tom konstatacijom, te smatraju da treba u nekim modulima redefinirati smjernice za nastavnike (engleski jezik, općenito strani jezik).

Izborni predmeti u okviru zanimanja dobro su određeni, smatra 9,10% anketiranih, koji se u potpunosti slažu sa tom tvrdnjom, 36,36% se slaže, 36,36% anketiranih se izjasnilo da ne znaju, 4,55% se ne slaže sa tom konstatacijom, a 4,55% se uopće ne slaže. Prijedlog promjena izbornih predmeta se ogleda u uvođenju: turističkih operacija, recepcijskog poslovanja (kod ugostiteljskih tehničara) a kod poslovno pravnih tehničara uvođenju stranog jezika kao izbornog predmeta.

Da su sadržaji NPP-a/predmeta/modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada u potpunosti se slaže 4,55% anketiranih, 68,18% se slaže, dok 27,27% anketiranih kaže da ne zna.

Po pitanju smjernica za projektnu sedmicu, 4,55% anketiranih u potpunosti se slaže da su smjernice dobro definirane, njih 68,18% se slaže, 18,18% anketiranih ne zna, dok se 9,10% anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta ne slaže sa konstatacijom da su smjernice za projektnu sedmicu dobro definirane.

Odgovor o potpunoj saglasnosti je dalo 9,10% anketiranih koji se u potpunosti slažu da su uputstva/smjernice za maturu precizna i sveobuhvatna, 72,73% se s tim slaže, dok ih 18,18% ne zna.

Niti jedan anketirani nastavnik općeobrazovnih predmeta nije se izjasnilo da se u potpunosti slaže da zajednički moduli omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost: 72,73% se slaže, 22,73% ne zna, a 4,55% se uopće ne slaže.

Sa tvrdnjom da su smjernice za ocjenjivanje modula precizno definirane, u potpunosti se slaže 9,10% nastavnika, 63,64% se slaže, 22,73% ne zna, dok se 4,55% s tim uopće ne slaže.

Tvrdnju, da zbir svih modula zajedno čine NPP-e jednog zanimanja, potpuno prihvata i podržava 56% nastavnika, dok se 44% nastavnika slaže sa tom tvrdnjom. Da sedmični/dnevni broj časova uopće ne opterećuje učenika smatra 9,10% nastavnika, 45,45% nastavnika smatra da ih sedmični broj časova ne opterećuje, 27,27% smatra da ih mnogo opterećuje, 13,63% da ih opterećuje, dok 4,45% nastavnika ne zna.

★ Tradicionalni NPP (hrvatski program)

◆ *Nastavnici stručnih predmeta*

Anketirano je 18 nastavnika stručnih predmeta koji realizira tradicionalni nastavni plan program "H" varijanta.

Na osnovu rezultata ankete, 88,89% anketiranih nastavnika stručnih predmeta smatraju da je klasifikacija zanimanja, primijenjena u školama anketiranih nastavnika, usklađena sa potrebama tržišta rada, dok je 11,11% anketiranih suprotnog stava.

Od zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici, a nedostaju u postojećoj klasifikaciji zanimanja, anketirani navode da su potrebna specijalizovana zanimanja: informatičar, grafičar, tesar i medicinari.

16,66% od ukupnog broja anketiranih nastavnika stručnih predmeta navode kao suvišna zanimanja: elektrotehničare, građevince i turistička zanimanja.

Predmeti u NPP-u jednog zanimanja su adekvatno zastupljeni, smatra 77,78% anketiranih nastavnika stručnih predmeta, dok 22,22% anketiranih ima suprotan stav.

Jedan broj anketiranih nastavnika stručnih predmeta predložio je sljedeće promjene: da se izostavi predmet historija-povijest i da se smanji sedmični broj časova iz matematike, a da se uvede više časova fizike i više stručnih ekskurzija.

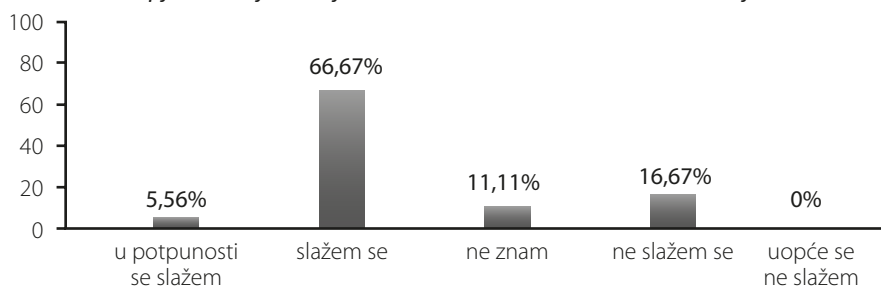
Od ukupnog broja anketiranih nastavnika stručnih predmeta, njih 77,78% smatra da je sedmični fond časova predmeta koje predaju, dobro planiran u NPP-u, dok je njih 22,22 % suprotnog stava i predlažu smanjenje fonda časova iz matematike, te povećanje broja časova geografije, vodeći pri tome računa o sedmičnoj opterećenosti nastavnika i učenika.

O pitanju omjera sedmičnog fonda časova teorije i prakse 87,10 % anketiranih izjasnilo se pozitivno i smatra da je omjer teorije i prakse odgovarajući, posmatrajući zanimanje, predmet i godinu. Suprotnog stava je 16,67 % anketiranih, koji

predlažu povećanje fonda časova u drugom razredu kao i povećanje fonda časova iz prakse za II, III i IV razred.

Mišljenje anketiranih nastavnika stručnih predmeta o pitanju uspješnog uključivanja učenika na tržište rada ili dalje školovanje, nakon usvojenih znanja i vještina su sljedeća: 5,56 % u potpunosti se slaže sa konstatacijom da znanje i vještine koje njihovi učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada i dalji nastavak njihovog školovanja, 66,67 % anketiranih se slaže sa tom konstatacijom, 11,11 % izjavljuju da „ne znaju“, dok se 16,67 % anketiranih izjasnilo da se ne slaže sa tom konstatacijom.

Grafikon 1. Znanja i vještine koje vaši učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja:

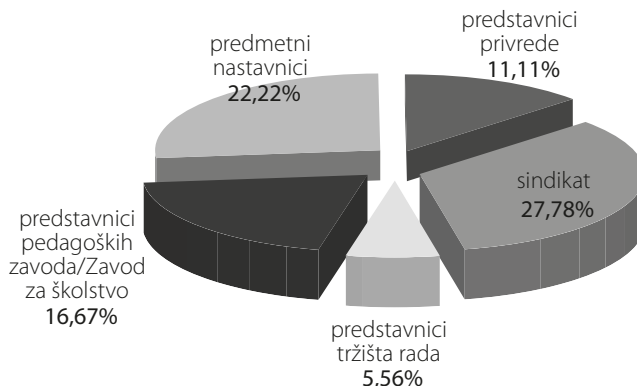

Tradicionalne Nastavne planove i programe ne treba mijenjati, smatra 55,56% anketiranih. Za promjenu tradicionalnih nastavnih planova i programa koje koriste izjasnilo se 44,44% anketiranih nastavnika stručnih predmeta i prakse. Oni smatraju da treba uvesti više časova prakse, te smanjiti ukupan obim gradiva sa jasno artikulisanim ciljevima u svakom modulu.

U izradi, reviziji i promjeni nastavnih planova i programa anketirani nastavnici daju prioritet sindikatu, za što se izjasnilo 27,78% anketiranih a potom, po prioritetima, slijede predmetni nastavnici. Tako misli 22,22% anketiranih. Za predstavnike pedagoških zavoda izjasnilo se 16,67%, za predstavnike privrede 11,11% i za predstavnike tržišta rada 5,56% anketiranih.

Po pitanju broja nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta koje predaju anketirani, njih 88,89% smatra da postoji dovoljan broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta koji predaju. Suprotno mišljenje ima 11,11% anketiranih. Nijedan anketirani nastavnik se nije izjasnilo o eventualnim promjenama sadržaja i preraspodjele fonda časova po razredima.

Grafikon 2. Po Vašem mišljenju, u izradi modularnih NPP-a treba da se uključe:

Ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta koji predaju su precizno definirani. Ovo smatra 77,78% anketiranih nastavnika, dok je njih 22,2 % suprotnog stava. Oni smatraju da je potrebno redefinirati ciljeve, zadatke i sadržaje u odnosu na zbiivanja i zahtjeve tržišta rada. Smatraju da to isto treba učiniti i u odnosu prema potrebama učenika, kada se radi o organizovanju izborne nastave.

Značajan procenat anketiranih nastavnika (72,22%) smatra da su uputstva za izvođenje nastave precizna i sveobuhvatno definirana. Suprotan stav od ovoga je izrazilo 27,78% anketiranih nastavnika, koji predlažu da se sačine novi priručnici za nastavnike i da se više educiraju savjetnici u obrazovanju.

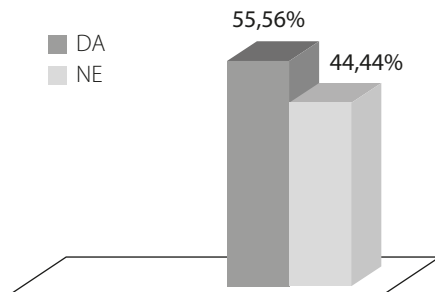
Za uvođenje izbornih predmeta u okviru zanimanja je 83,33% anketiranih nastavnika, dok je 16,67% protiv toga. Nijedan anketirani nastavnik, koji se izjasnio protiv uvođenja izbornih predmeta u okviru zanimanja, nije naveo razlog svog stava.

Prilično je uravnotežen procenat odgovora na pitanje koje se odnosi na izmjene Nastavnih planova i programa i njihovim prilagođavanjima potrebama tržišta rada. Tako 55,56% anketiranih smatra da se u njihovoj školi vrši izmjena Nastavnih planova i programa u skladu sa potrebama tržišta rada, dok je suprotnog stava, čak 44,44% anketiranih, koji nisu naveli obrazloženje svog stava.

Za uvođenje projektne sedmice u tradicionalni nastavni plan i program, kao metodu za razvoj vještina učenika, je 66,67% anketiranih nastavnika, koji se slažu sa tom konstatacijom. U potpunosti se slaže, sa ovom konstatacijom, 16,67% anketiranih, dok je 16,67% anketiranih odgovorilo da ne zna.

Prilikom realizacije nastavnih planova i programa, 61,11% anketiranih nastavnika se izjasnilo da koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa, dok 38,89% anketiranih tvrdi da, prilikom realizacije nastavnog plana i programa ne koristi nastavne metode koje su u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa.

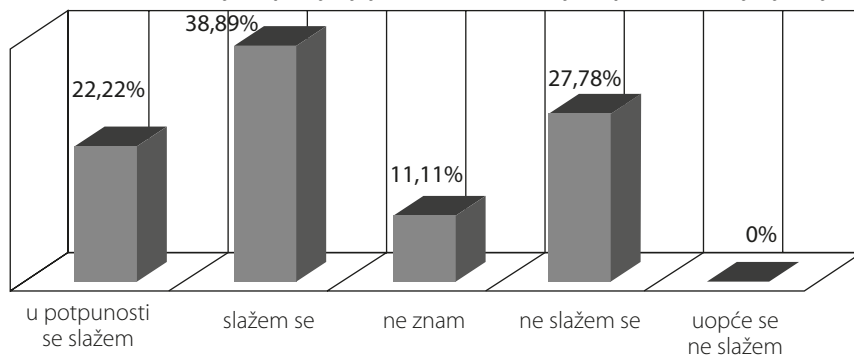
Grafikon 3. U Vašoj školi se vrši izmjena NPP-a u skladu s potrebama tržišta rada:

Sa tvrdnjom da su uputstva za maturu precizno definirana i da se slažu sa tom tvrdnjom, izjasnilo se 77,78% anketiranih nastavnika. 16,67% anketiranih nastavnika je reklo da ne zna, dok se 5,56% anketiranih ne slaže sa tom tvrdnjom. Ni jedan anketirani nastavnik se nije izjasnio da se u potpunosti slaže ili da se uopće ne slaže sa tvrdnjom da su uputstva za maturu precizno definirana.

Veoma značajan procenat anketiranih nastavnika (50%) se u potpunosti slaže ili se slaže sa tvrdnjom da nastavni planovi i programi, koje primjenjuju, ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost. Sa ovom tvrdnjom se ne slaže 16,67% anketiranih nastavnika, dok je 33,33% anketiranih odgovorilo da ne zna.

Grafikon 4. NPP-i koje Vi primjenjujete ne sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje:

Također i odgovori na pitanje o tome da li nastavni planovi i programi koje realizira, sadrže ili ne sadrže detaljna uputstva o ocjenjivanju, 61,11% anketiranih nastavnika u potpunosti se slaže/slaže se da ta detaljna uputstva o ocjenjivanju ne sadrže nastavni planovi i programi koje realiziraju. Suprotnog stava je 27,78% anketiranih, dok ih je 11,11% odgovorilo da ne zna.

Da nastavni planovi i programi koje realiziraju ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja, izjasnilo se 55,56% anketiranih nastavnika. Sa ovom tvrdnjom

se ne slaže 33,33% anketiranih nastavnika, 5,56% anketiranih se uopće ne slaže, dok je 5,56 % anketirani odgovorilo da ne zna.

O pitanju sedmičnog/dnevnog broja opterećenja učenika časovima rezultati su sljedeći: 5,56% smatra da učenike mnogo opterećuje postojeći sedmični/dnevni broj časova, 33,33% smatra da ih opterećuje, 16,67% je odgovorilo da ne zna, 33,33% smatra da ih postojeći broj časova ne opterećuje, dok 11,11% smatra da ih taj broj časova uopće ne opterećuje.

◆ **Nastavnici općeobrazovnih predmeta**

Anketirano je 13 nastavnika općeobrazovnih predmeta koji realiziraju tradicionalni nastavni plan i program, "H" varijanta.

Na osnovu rezultata ankete, 84,61% anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta smatra da je klasifikacija zanimanja, primijenjena u školama anketiranih nastavnika, usklađena sa potrebama tržišta rada, dok je 15,38 % anketiranih suprotnog stava.

Od zanimanje koja su potrebna lokalnoj zajednici a nedostaju u postojećoj klasifikaciji zanimanja, anketirani navode da su potrebna specijalizovana zanimanja: informatičar, grafičar, tesar i medicinari.

Kao suvišna zanimanja, 16,66% od ukupnog broja anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta navode da su to zanimanja: elektrotehničari, građevinci i turistička zanimanja.

Predmeti u NPP-u jednog zanimanja su adekvatno zastupljeni, smatra 76,92% anketiranih nastavnika stručnih predmeta, dok 23,08% anketiranih ima suprotan stav.

Jedan broj anketiranih nastavnika predložio je sljedeće promjene: da se izostave predmeti praksa i historija-povijest i da se smanji sedmični broj časova iz matematike, a da se uvede više časova fizike i više stručnih ekskurzija.

Od ukupnog broja anketiranih nastavnika, njih 69,23% smatra da je sedmični fond časova predmeta koje predaju, dobro planiran u NPP-u, dok je njih 30,77% suprotnog stava. Oni predlažu smanjenje fonda časova iz matematike, te povećanje broja časova geografije, vodeći pri tome računa o sedmičnoj opterećenosti nastavnika i učenika.

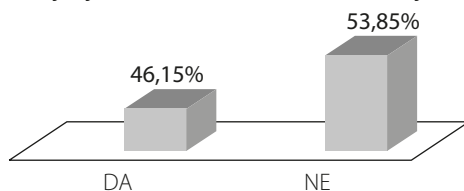
O pitanju omjera sedmičnog fonda časova teorije i prakse 61,54% anketiranih se izjasnilo pozitivno. Oni smatraju da je omjer teorije i prakse odgovarajući, posmatrajući zanimanje, predmet i godinu. Suprotnog stava je 38,46% anketiranih, koji predlažu povećanje fonda časova u drugom razredu kao i povećanje fonda časova iz prakse za II, III i IV razred.

Mišljenje anketiranih nastavnika općeobrazovnih predmeta o pitanju uspješnog uključivanja učenika na tržište rada ili dalje školovanje, nakon usvojenih znanja i

vještina su sljedeća: 69,23% anketiranih se slaže sa konstatacijom da znanje i vještine koje njihovi učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada i dalji nastavak njihovog školovanja. 23,08% anketiranih se ne slaže sa tom konstatacijom, dok je 7,69% izjavilo da ne zna.

Tradicionalne Nastavne planove i programe ne treba mijenjati, smatra 53,85% anketiranih. Za promjenu tradicionalnih nastavnih planova i programa koje koriste, izjasnilo se 46,15% anketiranih nastavnika. Oni smatraju da treba uvesti više časova prakse, te smanjiti ukupan obim gradiva, sa jasno artikuliranim ciljevima u svakom modulu.

Grafikon 1. Po Vašem mišljenju, da li tradicionalne NPP-e koje koristite treba mijenjati:

U izradi, reviziji i promjeni nastavnih planova i programa anketirani nastavnici daju prioritet nastavnicima, za što se izjasnilo 30% anketiranih a potom, po prioriteta slijede: predstavnici privrede i pedagoških zavoda sa po 20% anketiranih, 15% anketiranih smatra da u ovom poslu trebaju učestvovati predstavnici tržišta rada, a 5% smatra da trebaju učestvovati predstavnici privrede.

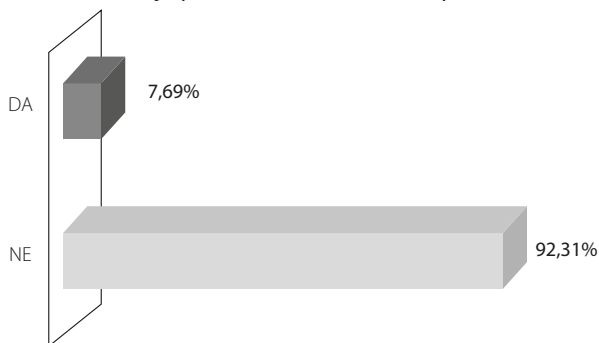
Po pitanju broja nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta koje predaju anketirani, njih 92,31%, smatra da postoji dovoljan broj nastavnih cjelina/jedinica u okviru predmeta koji predaju. Suprotno mišljenje ima 7,69% anketiranih, koji smatraju da treba izvršiti temeljnu analizu i obrazloženje.

Ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta koji predaju su precizno definirani. Ovo smatra 84,61% anketiranih nastavnika, dok ih je 15,38% suprotnog stava i smatraju da je potrebno redefinirati ciljeve, zadatke i sadržaje u odnosu na zbivanja i zahtjeve tržišta rada. Također, oni smatraju da to isto treba učiniti i u odnosu prema potrebama učenika, kada se radi o organizovanju izborne nastave.

Značajan procenat anketiranih nastavnika (76,92%), smatra da su uputstva za izvođenje nastave precizna i sveobuhvatno definirana. Suprotan stav od ovoga je izrazilo 23,08% anketiranih nastavnika, koji predlažu da se sačine novi priručnici za nastavnike i da se više educiraju savjetnici u obrazovanju.

Za uvođenje izbornih predmeta u okviru zanimanja je 92,31% anketiranih nastavnika, dok je 7,69% protiv toga. Nijedan anketirani nastavnik, koji se izjasnio protiv uvođenja izbornih predmeta u okviru zanimanja, nije naveo razlog svog stava.

Grafikon 2. Da li smatrate da je potrebno uvesti izborne predmete u okviru zanimanja:

Procenat odgovora na pitanje koje se odnosi na izmjene nastavnih planova i programa, i njihovom prilagođavanju potrebama tržišta rada je veoma neuravnotežen. Tako 84,61% anketiranih smatra da se u njihovoj školi vrši izmjena nastavnih planova i programa u skladu sa potrebama tržišta rada, dok je suprotnog stava, 15,38 % anketiranih, koji upućuju da treba pitati ministarstvo po ovom pitanju.

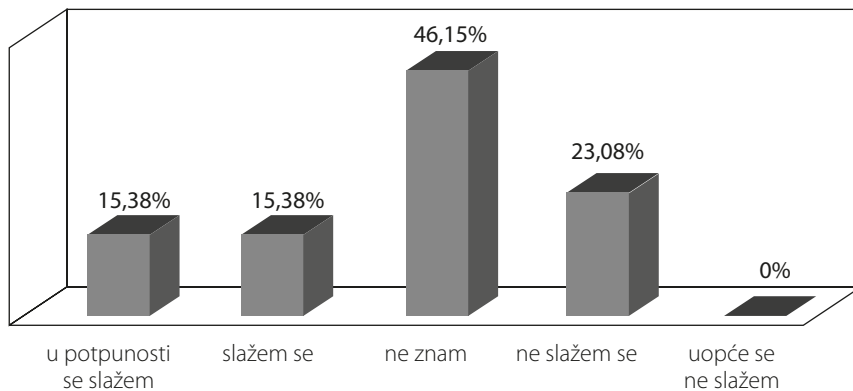
Za uvođenje projektne sedmice u tradicionalni nastavni plan i program, kao metodu za razvoj vještina učenika, je 61,54% anketiranih nastavnika, koji se slažu sa tom konstatacijom. Sa ovom konstatacijom se u potpunosti slaže 15,38% anketiranih, dok se 7,69% anketiranih ne slaže.

Prilikom realizacije nastavnih planova i programa, 84,61% anketiranih nastavnika je izjavilo da koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa, dok 15,38% anketiranih tvrdi da, prilikom realizacije nastavnog plana i programa, ne koristi nastavne metode koje su u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa.

Sa tvrdnjom da su uputstva za maturu precizno definirana i da se slažu sa tom tvrdnjom, izjasnilo se 69,23% anketiranih nastavnika. 15,38% anketiranih nastavnika je odgovorilo da ne zna, dok se njih 15,38% ne slaže sa tom tvrdnjom. Ni jedan anketirani nastavnik se nije izjasnio da se u potpunosti slaže ili da se uopće ne slaže sa tvrdnjom da su uputstva za maturu precizno definirana.

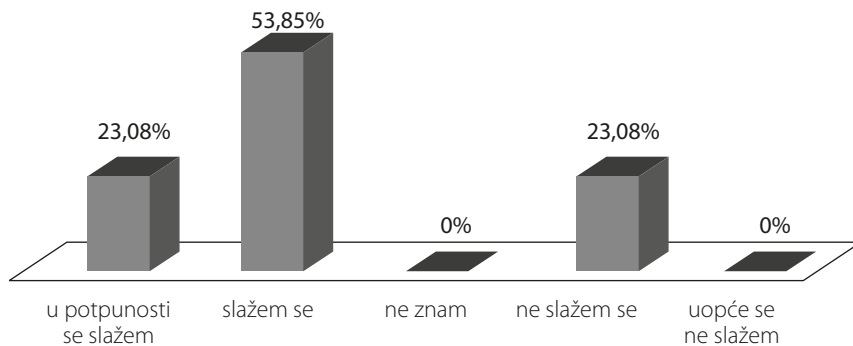
Od ukupnog broja anketiranih nastavnika 30,76% se u potpunosti slaže ili se slaže sa tvrdnjom da nastavni planovi i programi, koje primjenjuju, ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost. Sa ovom tvrdnjom se ne slaže 23,08% anketiranih nastavnika, dok je 46,15% anketiranih odgovorilo da ne zna.

Grafikon 3. NPP-i koje Vvi primjenjujete ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost:

Dajući odgovor na pitanje o tome da li nastavni planovi i programi koje realiziraju sadrže ili ne sadrže detaljna uputstva o ocjenjivanju, 76,93% anketiranih nastavnika u potpunosti se slaže/slaže se da ta detaljna uputstva o ocjenjivanju ne sadrže nastavni planovi i programi koje realiziraju. Suprotnog stava je 23,08% anketiranih, odnosno oni smatraju da nastavni planovi i programi koje realiziraju sadrže detaljna uputstva o ocjenjivanju.

Grafikon 4. NPP-i koje Vi primjenjujete ne sadrže detaljna uputstva za ocjenjivanje:

Da nastavni planovi i programi koje realiziraju, ne omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja, izjasnilo se 38,46% anketiranih nastavnika. Sa ovom tvrdnjom se ne slaže 61,54% anketiranih nastavnika.

O pitanju sedmičnog/dnevnog broja opterećenja učenika časovima rezultati su sljedeći: 7,69% anketiranih smatra da učenike mnogo opterećuje postojeći sedmični/dnevni broj časova, 53,85% smatra da ih opterećuje, 7,69% je odgovorilo da ne zna, a 30,77% smatra da ih postojeći broj časova ne opterećuje.

★ Evaluacija u RS (modularni RS program)

◆ *Nastavnici općeobrazovnih i stručnih predmeta*

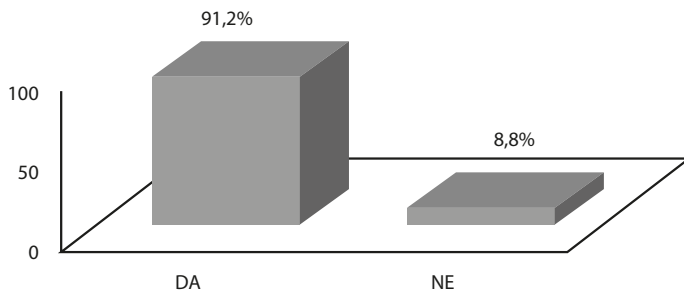
Na osnovu evaluacije anketa koje su radili **nastavnici** (125 nastavnika), koji realiziraju modularne Nastavne planove i programe, dobili smo sljedeće rezultate:

Anketirani nastavnici smatraju da je postojeća nomenklatura zanimanja u školi usklađena sa potrebama tržišta. Za ovaj stav se izjasnilo 87,2% nastavnika, dok 12,8% nastavnika ima suprotan stav. Po njima, zanimanja koja nedostaju su: šumarski tehničar, električar, moler, keramičar, auto-električar, vodoinstalater, ugostiteljski tehničar, prehrambeni tehničar, kuhar, konobar, poslastičar, poljoprivredni tehničar, gimnazija-jezički smjer, vodoinstalater, hemijski i pravni tehničar, elektrotehničar, bravar, automehaničar, autolimar, kuhar.

Smatraju da su suvišna zanimanja: frizer, mašinski tehničar, poljoprivredni tehničar, gimnaziju upisati po jedno odjeljenje, turistički tehničar, zanimanja koja ne nalaze zaposlenja u svojoj struci, trgovci, šumar, ugostiteljsko-kulinarski tehničar.

Visoki procenat anketiranih nastavnika smatra da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP zanimanja (92%), dok 8% anketiranih ima suprotan stav, te predlaže promjene: profesori kuharstva navode da se nauka o ishrani kao predmet treba uvesti u 4. razred kulinarskih tehničara. Profesori stručnih predmeta smatraju da treba izostaviti demokratiju i ljudska prava. Profesori geografije smatraju da treba uvesti predmet opšta geografija u svim zanimanjima, dva časa sedmično, u jednoj od godina školovanja. Profesori koji predaju predmet poznavanje robe smatraju da treba uvesti hemiju i biologiju za sva zanimanja ugostiteljske struke, te uvesti pekarstvo. Dodati poznavanje robe u 3. razred kuhara i konobara. Profesori usluživanja smatraju da za zanimanje konobar treba dodati predmet kuharstvo ili poznavanje jela, jedan čas sedmično.

Grafikon 1. Ukupan sedmični fond časova (predmeta koji predajete) po razredima adekvatno je određen u NPP-u:

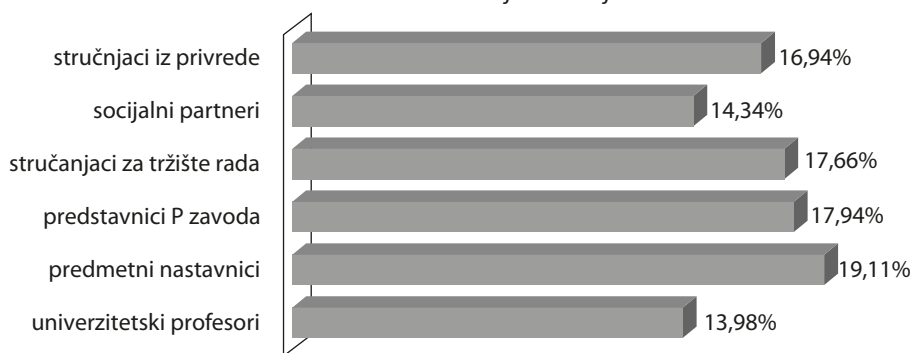

Ukupan sedmični fond časova predmeta koje predaju po razredima je adekvatno određen u NPP. Ovo tvrdi 91,2% anketiranih, dok njih 8,8% ima suprotan stav.

Njihovi prijedlozi promjena fonda časova po razredima (razred i fond časova): profesori koji predaju predmet osnove preduzetništva predlažu da bude više časova stranih jezika i još dva časa preduzetništva. Profesori engleskog jezika smatraju da treba više časova ovog jezika, svi razredi od 1. do 4. bi trebali imati fond od barem tri časa sedmično, jer im je to stručni predmet i od izuzetnog značaja. Agencijsko i hotelijersko poslovanje u prvom razredu da bude 1+1, a u drugom razredu dva časa. Profesori poznavanja robe smatraju da je, umjesto dva časa u 2. razredu, potrebno uvesti tri časa zbog obimnosti gradiva. Profesori njemačkog jezika smatraju da trogodišnje škole trebaju imati drugi strani jezik. Profesori francuskog jezika smatraju da turistički tehničari trebaju imati ovaj predmet tri časa sedmično. Profesori praktične nastave, trećeg stepena, smatraju da treba u 3. razredu dodati jedan čas usluživanja.

Omjer teorije i prakse je odgovarajući, smatra 96,8% anketiranih, dok 3,2% anketiranih ima suprotan stav. Oni predlažu sljedeće promjene: profesori stručnih predmeta smatraju da treba više praktične nastave, te da treba povećati njen kvalitet. Profesori demokratije i ljudskih prava smatraju da je u 3. i 4. razredu potrebno više sati za projekat „Ja građanin“.

Grafikon 2. Nastavnici općeobrazovnih i stručnih predmeta smatraju da u izradi modularnih NPP-a trebaju biti uključeni:

Da znanja i vještine koje učenici stječu tokom školovanja omogućavaju njihovo uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja, misli 70,4% anketiranih nastavnika. Suprotan stav ima 29,4% anketiranih.

Broj modula u okviru njihovog predmeta/razreda je dovoljan. Za ovu konstataciju se izjasnilo 93,6% anketiranih, dok suprotan stav o tome ima 6,4% anketiranih nastavnika. Oni navode sljedeće prijedloge promjena:

Profesori usluživanja smatraju da moduli teorije treba da budu usklađeni sa modulima iz praktične nastave. Profesori njemačkog jezika smatraju da sadržaj u svim modulima treba pojednostaviti (napisati više vježbi, lakše pisati tekstove). Moduli nisu urađeni po knjigama, tako da moduli i knjige u potpunosti odudaraju.

Profesori kuharstva smatraju da modul 7 i 8 treba staviti prije testa. Moduli teorije treba da budu usklađeni sa modulima praktične nastave. Profesori koji predaju predmet osnove preduzetništva smatraju da umjesto 2 treba 4 modula osnova preduzetništva da se izučava u 3. i 4. razredu umjesto u 1. razredu. Profesori praktične nastave trećeg stepena smatraju da treba dodati modul usluživanja u 3. razredu. Profesori engleskog jezika smatraju da treba više časova engleskog jezika. Broj modula je odgovarajući, ali dva časa sedmično nisu dovoljna. Profesori stručnih predmeta smatraju da treba književnosti u prvom, drugom i trećem razredu po 54 časa, a u četvrtom razredu 48 časova. Isto važi i za jezik- iz ruskog jezika uvesti module poslije svake oblasti. Praktična nastava u 4. razredu: spojiti 1. i 2. modul, a 4. je nepotreban. Vrijeme i trajanje modula, sadržaj modula, adekvatno bodovanje, ocjenjivanje. Profesori demokratije i ljudskih prava smatraju da modul „kultura religije“ treba uvesti od početka školske godine, najmanje dva časa sedmično. Profesori predmeta marketing u turizmu smatraju da je projektni modul veza sa praktičnom nastavom. Profesori predmeta osnove turizma i ugostiteljstva smatraju da su na sajtu RPZ-a objavljeni zajednički moduli za sva zanimanja, turistički tehničari izučavaju ovaj predmet u 1. i 2. razredu (4 modula) dok ostali imaju dva modula i izučavaju ga samo u 1. razredu. Profesori poznavanja robe smatraju da su u prvom razredu potrebna dva modula, a u drugom razredu tri modula. Zanimanje konobar: uvesti u 3. razred predmet poznavanje robe (alkoholna i bezalkoholna pića).

Naziv modula i šifra ukazuju na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju, smatra 97,6% anketiranih, dok 2,4% anketiranih ima suprotan stav. Oni predlažu module u okviru predmeta kojima treba promijeniti naziv - profesori kuharstva smatraju da udžbenici nisu prilagođeni strukama. Profesori poznavanja robe predlažu da promjene naziv predmeta za ugostiteljsku struku u roba u ugostiteljstvu. Potrebna je detaljnija razrada oba modula. Profesori srpskog jezika smatraju da treba smanjiti broj časova komunikacije, a treba uvesti gramatiku. Smatraju da se modulu „od romantizma do savremene književnosti,“ treba posvetiti više časova. Profesori njemačkog jezika smatraju da moduli nisu prilagođeni knjigama po kojima se radi u srednjoj školi.

Da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula adekvatno definirani smatra 92,8% anketiranih, a suprotan stav o tome ima 7,2% anketiranih. Oni su dali prijedloga za redefiniranje određenih modula, ciljeva, zadataka i sadržaja.

Profesori usluživanja smatraju da moduli nisu prilagođeni udžbenicima niti strukama. Profesori njemačkog jezika smatraju da treba redefinirati ciljeve, zadatke i sadržaje 7. i 8. modula, a ostale module više prilagoditi knjigama. Profesori kuharstva smatraju da moduli nisu prilagođeni udžbenicima niti strukama. Profesori ruskog jezika smatraju da se trebaju redefinirati ciljevi, zadaci i sadržaji u svim modulima u ruskom jeziku. Profesori osnova turizma i ugostiteljstva smatraju da

treba redefinirati modul 01, 02. Profesori poznavanja robe smatraju da četvrti modul treba podijeliti na dva modula.

Slažu se da pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula. Ovo tvrdi 76% anketiranih, dok 24% anketiranih nastavnika se ne slaže sa tim.

Oni koji se nisu složili sa prethodnim pitanjem navode prijedloge promjena jedinica u modulima gdje to smatraju potrebnim.

Profesori srpskog jezika smatraju da uvod u komunikaciju, vještine istraživanja i prezentacije neke jedinice nisu usklađene sa uzrastom učenika. Profesori engleskog jezika smatraju da jedinice u modulima i njihov sadržaj treba prilagoditi udžbenicima koji se koriste u nastavi. Profesori stručnih predmeta smatraju da sve modularne pojedinačne jedinice treba sistematski navesti i definirati. Profesori osnova turizma i ugostiteljstva smatraju da u modulu 01 treba izbaciti jedinice „Zaštita prirode i društvene sredine“ i „Savremena kretanja na turističkom tržištu“, a u modulu 02 „Ugostiteljsko preduzeće“ i „Planiranje ugostiteljstva“. Profesori poznavanja robe smatraju da se mišljenje odnosi na usvojene module, a ne na one koji su pogrešno objavljeni na sajtu RPZ-a već četiri godine.

Da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane smatra 92% anketiranih, a 8% imaju suprotan stav i navode redefiniranje smjernica za nastavnike.

Profesori srpskog jezika smatraju da nastavnik treba da zadrži pravo prilagođavanja gradiva mogućnostima učenika. Profesori njemačkog jezika smatraju da treba redefinirati smjernice u svim modulima. Profesori srpskog jezika smatraju da treba redefinirati smjernice u književnosti. Moduli su vezani te ih treba sve precizno definirati. Profesori osnova turizma i ugostiteljstva smatraju da treba redefinirati smjernice modula 01, 02. Profesori poznavanja robe smatraju da treba detaljnija razrada smjernica u modulima.

Za tvrdnju da su izborni predmeti u okviru zanimanja adekvatno određeni, izjasnilo se 60,8% anketiranih nastavnika, a 39,2% anketiranih su suprotnog mišljenja.

Oni navode prijedlog promjena izbornih predmeta,

Profesori stručnih predmeta smatraju da treba uvesti osnove turizma i ugostiteljstva kao izborni predmet. Profesori koji predaju marketing u turizmu smatraju da je potrebna promjena u sadržajima iz poslovne prakse.

O ostalim pitanjima iz ankete, nastavnici se:

- Slažu da su sadržaji modula prilagođeni lokalnim potrebama (64,8%).
- Slažu da su smjernice za projektnu sedmicu adekvatne (49,6%).
- Slažu da su uputstva/smjernice za maturu precizne i sveobuhvatne (57,6%).
- Slažu da su zajednički moduli dovoljni i adekvatni za horizontalnu prohodnost (68,8%).

- Slažu da su smjernice za ocjenjivanje modula detaljne i precizne (71,2%).
- Slažu da zbir svih modula zajedno čini cjelinu NPP-a zanimanja (77,6%).
- Smatraju da dnevni raspored časova ne opterećuje učenike (68,8%).

4.4.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA

❖ Evaluacija u Federaciji Bosne i Hercegovine

★ Modularni NPP

Zanimanje: Ugostiteljski tehničar

Evaluacija modularne nastave (EUVET) i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika četvrtih razreda, zanimanja ugostiteljski tehničar**: (18 učenika, od toga 11 muških i 7 ženskih) i (7 roditelja).

Dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje učenike, izjasnilo se 77,78% anketiranih učenika. Isto misli i 28,58% roditelja, kada se radi o dnevnom opterećenju djece brojem časova.

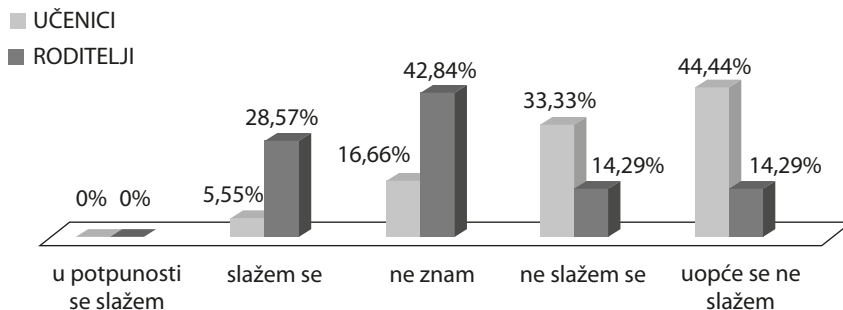
Da su predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući misli 38,89% učenika i 71,43% roditelja. Učenici koji imaju suprotan stav predlažu da: treba izostaviti sociologiju, izborni predmet, kuharstvo, privrednu matematiku i menadžment, a dodati osnove turizma, praktičnu nastavu i turističku geografiju. Roditelji predlažu izostavljanje sociologije, izbornog predmeta i ekologije. Roditelji misle da treba dodati turističku geografiju u sve 4 godine, praksu obavljati u objektima i uvesti još jedan strani jezik.

Sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro je planiran, smatra 33,33% učenika, a roditelji se nisu izjasnili po ovom pitanju. Učenici sa negativnim odgovorima predlažu smanjenje broja časova kuharstva u jednom danu, izbaciti izborni predmet, a ubaciti praksu. Roditelji predlažu smanjenje dnevnog broja časova i povećanje fonda časova prakse.

Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada su: kuharstvo, usluživanje, ekonomika, marketing, praktična nastava i strani jezici. Za roditelje bitni predmeti za uključivanje na tržište rada su: ekonomija, marketing, menadžment, kuharstvo, usluživanje i praksa.

Kao suvišne nastavne predmete anketirani učenici navode sociologiju, privrednu matematiku i ekologiju, jersmatraju da je sve to nepotrebno i nekorisno. Kao suvišne nastavne predmete roditelji navode ekologiju, sociologiju i tjelesni odgoj.

Grafikon 1. Na pitanje dali su Izborni predmeti u nastavnom planu i programu dobro određeni, učenici i roditelji su se izjasnili na sljedeći način:

11,11% anketiranih učenika se slaže da im znanja i vještine koje stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje, a 71,42 % roditelja smatra da znanja i vještine koje učenici stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje ili nastavak školovanja.

Ono što su učenici željeli reći a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je da treba više izleta, da je malo praktične nastave, da imaju višak predmeta, te da je loša organizacija u školi. Roditelji smatraju da postoje propusti u organizaciji prakse, da nedostaje takmičenja iz prakse, da je slaba motivacija učenika, da su manje bitni predmeti obimni i da bitni predmeti odstupaju od sadržaja bitnih za budućnost.

Zanimanje: Turistički tehničar

Evaluacija modularne nastave (EUVET) i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika četvrtih razreda zanimanje turistički tehničari**: (76 učenika, 28 muških i 48 ženskih) i (43 roditelja). Dobiveni su sljedeći podaci:

Dnevni raspored časova opterećuje/mnogo ih opterećuje, smatra 39,48% anketiranih učenika, a približno isto misli i 41,86% roditelja.

Predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja su odgovarajući, misli 76,32% učenika i 83,72% roditelja. Učenici koji se nisu složili s tim da su predmeti u nastavnom planu i programu odgovarajući smatraju da treba izostaviti sociologiju, privrednu matematiku, tjelesni i zdravstveni odgoj, vjeronauku, biologiju s ekologijom, a dodati historiju, geografiju u III. i IV. razredu, francuski jezik i više prakse. Roditelji predlažu izostavljanje privredne matematike i tjelesnog odgoja, te uvođenje geografije, informatike i historije.

Sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima je dobro planiran, smatra 71,05% anketiranih učenika i 79,07% njihovih roditelja. Učenici sa negativnim odgovorima predlažu promjene rasporeda časova, uvođenje više prakse, promjene sadržaja časova, kao i bolje planiranje njemačkog jezika. Roditelji pre-

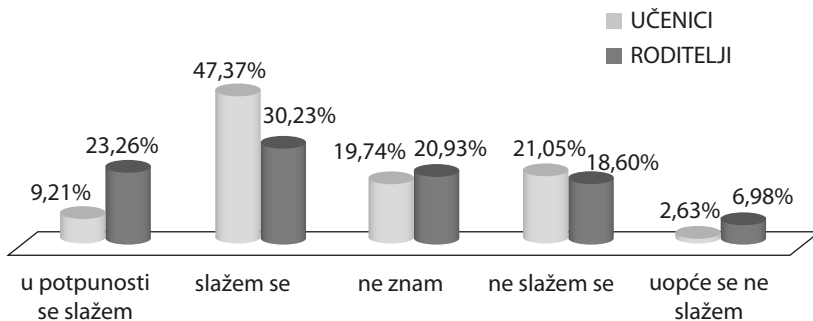
dlažu da se treba posvetiti više pažnje stručnom usavršavanju i praksi, te povećanje stranih jezika sa tri na četiri časa.

Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada za učenike su: menadžment, ekonomija, strani jezici, praksa, osnovi turizma, ugostiteljstvo i stručni predmeti. Za roditelje bitni predmeti za uključivanje na tržište rada su: strani jezici, ekonomija, stručni predmeti, informatika, praksa, menadžment, turizam i turistička geografija.

Kao suvišne nastavne predmete, učenici navode sociologiju (16 učenika) i privrednu matematiku (9 učenika), a razlozi su preobimno gradivo iz sociologije i previše nepotrebnih informacija. Kao suvišne nastavne predmete roditelji navode: sociologiju, historiju, demokratiju i tjelesni odgoj.

Izborni predmeti u nastavnom planu i programu su dobro određeni. Sa ovom konstatacijom u potpunosti se slaže/slaže se 56,58% učenika i 53,49% roditelja.

Grafikon 1. Izborni predmeti u Nastavnom planu i programu su dobro određeni:

Većina učenika, u potpunosti se slaže (13,16%) i slaže se (43,42%) da im znanja i vještine koje stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje ili nastavak školovanja. Sa ovom konstatacijom se u potpunosti slaže (11,63%) i slaže se (41,86%) roditelja.

Ono što su učenici željeli reći a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je: gradivo je preopširno, produžiti pauze između časova, povećati broj časova i bolje organizovati praksu, više stručnih ekskurzija i izleta, časovi tjelesnog odgoja su preglupi, njemački jezik treba da bude isključivo prvi strani jezik, više se posvetiti praksi i radu na terenu, više radionica za mlade. Komentari roditelja su sljedeći: više ozbiljnosti u radu pojedinih profesora, prenaporni časovi, više praktične nastave u objektima, više stručnih predmeta, uskladiti udžbenike sa modernizacijom turizma, riješiti nedostatak profesorskog kadra, češće posjete hotelima, te biologiju svesti na jedan čas.

Zanimanje: Konobar

Evaluacija modularne nastave (EUVET) i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika trećih razreda zanimanje konobar**: 32 učenika i 18 roditelja. Dobiveni su sljedeći podaci:

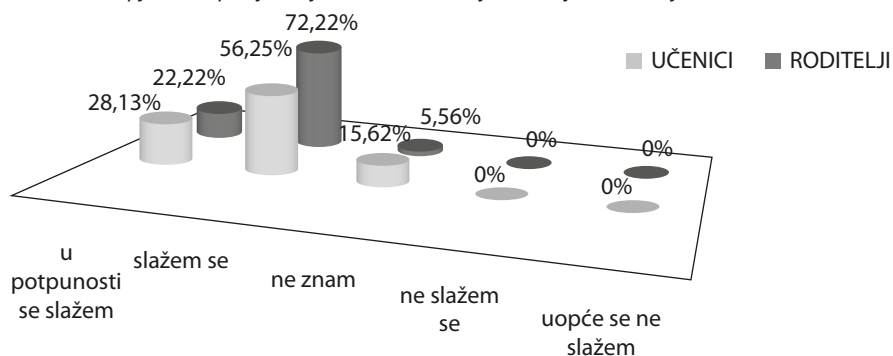
Dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje učenike, smatra 15,63% anketiranih učenika, a isto misli i 22,22% roditelja.

Predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući su, misli 90,63% učenika, dok isto misli i 100 % roditelja. Suprotan stav o ovome ima 9,37% učenika koji smatraju da treba izostaviti predmete: usluživanje i demokratiju i ljudska prava, a dodati predmete: informatiku, geografiju i historiju. Roditelji predlažu uvođenje pedagoško psihološko obrazovanja.

Sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima je dobro planiran, smatra 90,63% učenika i 100% roditelja. Učenici sa negativnim odgovorima predlažu bolju organizaciju nastave.

Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje učenika na tržište rada ili dalje školovanje, prema mišljenju anketiranih učenika, su: praksa, njemački jezik, usluživanje i engleski jezik. Za roditelje, bitni predmeti za uključivanje učenika na tržište rada ili dalje školovanje su: praktična nastava, usluživanje, engleski jezik i njemački jezik.

Grafikon 1. U kojoj mjeri, vještine koje stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja, omogućava uspješno zapošljavanje učenici i roditelji su se izjasnili na sljedeći način:

Kao suvišne nastavne predmete i učenici i roditelji navode demokratiju i ljudska prava.

Da je izborni predmet dobro određen, u potpunost se slaže/slaže se 65,62% učenika i 88,89% roditelja.

Za učenike je sve obuhvaćeno ovim upitnikom a, jedan roditelj smatra da treba posvetiti pažnju obrazovanju roditelja, što je preduslov boljeg obrazovanja djece.

Zanimanje: Kuhar

Evaluacija modularne nastave (EUVET) i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika trećih razreda zanimanje kuhar**: 96 učenika i 76 roditelja. Dobiveni su sljedeći podaci:

Dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje učenike, smatra 34,38% anketiranih učenika. Isto to misli i 23,69% roditelja.

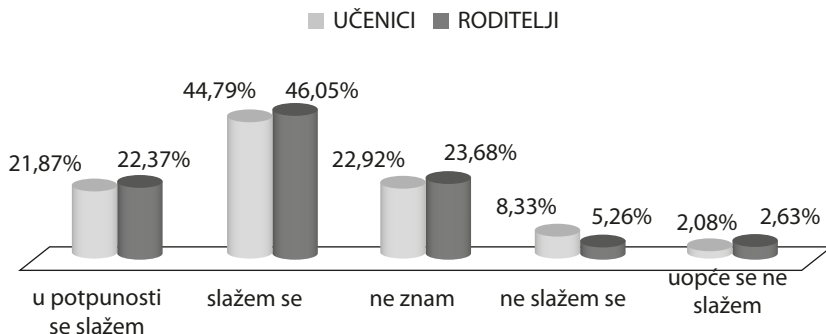
Predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući su, misli 88,54% učenika i 94,74% roditelja. Učenici koji se nisu složili s tim smatraju da treba izostaviti vjeronauku i tjelesni odgoj, a dodati ugostiteljstvo, njemački jezik, francuski jezik, te više praktične nastave u radionicama izvan škole.

Da je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 78,12% učenika i 93,42% roditelja. Učenici sa negativnim odgovorima predlažu smanjenje časova dnevno, više pauze između časova, podjednak dnevni broj časova (ponedjeljak preopterećen dan). Roditelji predlažu da se praktična nastava obavlja vani u firmama i preduzećima i sa manje časova.

Za učenike predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada i eventualno buduće školovanje su: kuharstvo (41 učenik), praksa (44 učenika), nauka o ishrani, ekonomika (5 učenika), engleski jezik (4 učenika), te stručni predmeti, usluživanje i njemački jezik. Za roditelje bitni predmeti za uključivanje na tržište rada i eventualno dalje školovanje su: kuharstvo (26 roditelja), praksa (41 roditelj), stručni predmeti (5 roditelja), te engleski jezik, sport, ekonomija i strani jezici.

Kao suvišne nastavne predmete učenici najčešće navode demokratiju i ljudska prava, tjelesni i zdravstveni odgoj, biologiju i vjeronauku. Demokratiju smatraju politikom. Kao suvišne nastavne predmete roditelji uglavnom navode demokratiju i ljudska prava.

Grafikon 1. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će Vam uspješno zapošljavanje:

Izborni predmeti su dobro određeni smatra 54,17% anketiranih učenika i 68,42% njihovih roditelja.

21,87% anketiranih učenika u potpunosti se slaže a 44,79% se slaže da im znanja i vještine koje stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje. Na isto pitanje u potpunosti se slaže 22,37% i slaže se 46,05% njihovih roditelja.

Ono što su učenici željeli reći, a da nije obuhvaćeno upitnikom je da ima teških modula, te da treba više praktičnog rada na terenu i radionicama. Roditelji su dali sljedeće komentare: praktični rad u školi je dobro organizovan a u objektima djeca samo gule i čiste, potrebno je organizovati takmičenja kuhara, da treba više praktične nastave u radionicama izvan škole, da su pojedini profesori nepravedni kod ocjenjivanja, da je nesrazmjeran odnos teorije i prakse (potrebno je više prakse), potrebno je uskladiti raspored časova sa redom vožnje, treba uvesti francuski jezik, itd.

Zanimanje: Poslastičar

Evaluacija modularne nastave (EUVET) i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika trećih razreda zanimanje poslastičar**: 25 učenika i 25 roditelja. Dobiveni su sljedeći podaci:

Od ukupnog broja anketiranih učenika, njih 11 smatra da ih dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje, što je 44 %. Svi roditelji su odgovorili na pitanje: 8% roditelja smatra da dnevni raspored časova opterećuje njihovu djecu.

Da su predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući misli 100% učenika i 100% njihovih roditelja. Učenici predlažu da treba dodati više časova prakse.

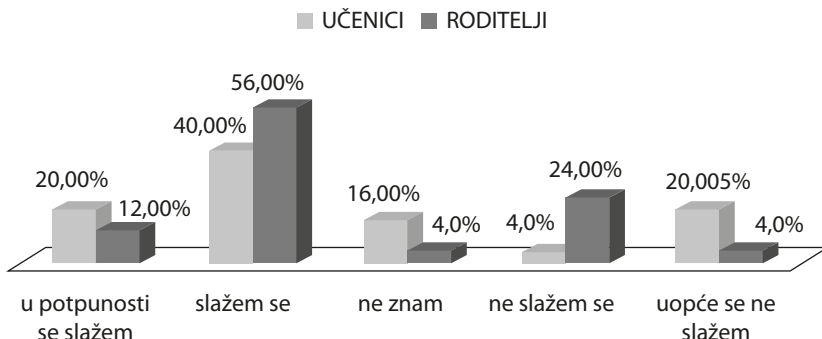
Sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro je planiran smatra 24% anketiranih učenika i 100% njihovih roditelja. Učenici sa negativnim odgovorima predlažu više časova stručnih predmeta.

Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada su: praksa i poslastičarstvo. Za roditelje bitni predmeti za uspješno uključivanje na tržište rada su: praksa, bosanski jezik, strani jezici, matematika i poslastičarstvo.

Kao suvišne nastavne predmete i učenici i roditelji navode demokratiju i ljudska prava.

Izborni predmeti u nastavnom planu i programu su dobro određeni misli 72% anketiranih učenika i 84% njihovih roditelja.

Grafikon 1. Znanja i vještine koja stječete tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućit će Vam uspješno zapošljavanje:

Većina učenika, u potpunosti se slaže (20%) i slaže se (40%) da im znanja i vještine koje stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje, dok se u potpunosti slaže (12%) i slaže se (56%) njihovih roditelja.

Ono što su učenici željeli reći a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je: potrebno je puno više praktičnog rada, uskladiti smjene za održavanje nastave, dok su roditelji dali komentar na obavljanje praktičnog rada (potrebno je više prakse raditi van škole u radionicama priznatih i kvalitetnih firmi i preduzeća).

★ Tradicionalni NPP (hrvatski program)

Zanimanje: Hotelijsko turistički tehničar

Evaluacija tradicionalnih nastavnih planova i programa „H“ varijante i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika četvrtih razreda, zanimanja hotelijsko-turistički tehničar**: 57 učenika i 45 roditelja. Dobiveni su sljedeći podaci:

Da ih dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje misli 63,15% anketiranih, a isto misli i 53,33% njihova roditelja.

Za odgovor, da su predmeti koje izučavaju u okviru svog zanimanja odgovarajući misli 70,18% anketiranih učenika i 93,33% njihovih roditelja.

Učenici koji se nisu složili s tim da su predmeti u nastavnom planu i programu odgovarajući (njih 29,82 %) smatraju da treba izostaviti: vjeronauku, biologiju, ugostiteljstvo i gospodarsko pravo, a dodati: kulturu življenja, politiku, biologiju, filozofiju, praksu, zemljopis i psihologiju. Roditelji predlažu izostavljanje vjeronauke, a uvođenje etike, filozofije i logike.

Sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro je planiran smatra 59,65% anketiranih učenika i 77,78% njihovih roditelja. Učenici sa negativnim odgovorom na ovo pitanje predlažu smanjenje broja časova, manje časova nje-

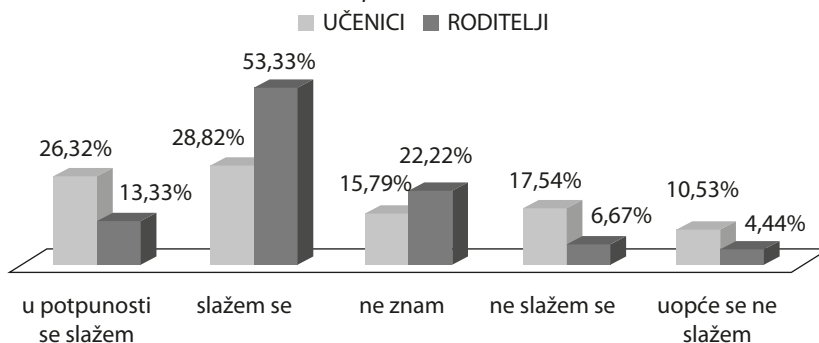
mačkog jezika i manje blok časova. Roditelji predlažu smanjenje dnevnog broja časova uopće.

Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada su: organizacija poslovanja preduzeća, njemački jezik, engleski jezik, stručni predmeti, marketing i turističko poslovanje, smatraju anketirani učenici. Za roditelje, bitni predmeti za uključivanje na tržište rada su: strani jezici, ekonomika poslovanja preduzeća i stručni predmeti.

Kao suvišne nastavne predmete učenici najčešće navode TZO, vjeronauku, povijest i knjigovodstvo, a razlozi su da u njihovim sadržajima ima previše nepotrebnih informacija i definiranja nepotrebnog. Kao suvišne nastavne predmete roditelji navode vjeronauku i TZO.

Za uvođenje izbornog predmeta anketirani učenici i njihovi roditelji izjasnili su se na način prikazan u grafikonu:

Grafikon 1. Nastavnim planom i programom je potrebno omogućiti uvođenje Izbornog predmeta:

Većina učenika, u potpunosti se slaže 28,07% i slaže se 42,11% da im znanja i vještine koje stječu tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućava uspješno zapošljavanje, a u potpunosti se slaže 28,07% i slaže se 42,11% njihovih roditelja.

Ono što su učenici željeli reći a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom je: da imaju puno časova dnevno, potrebno je smanjiti broj časova vjeronauke i njemačkog jezika i uvesti seksualno vaspitanje. Roditelji su prokomentarisali: „Nađite posao djeci“.

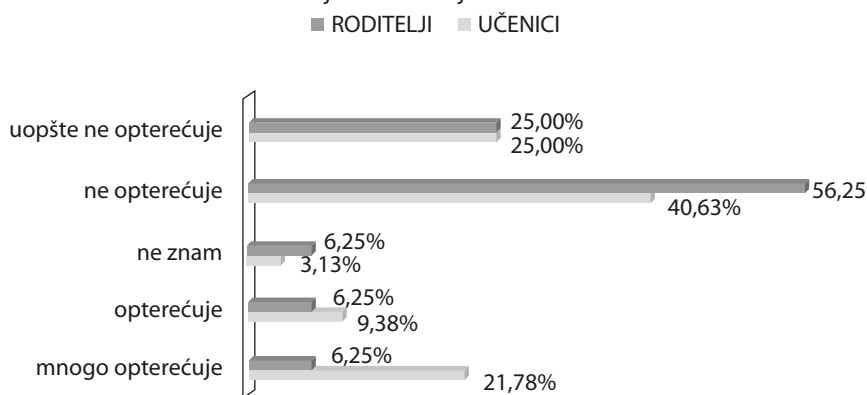
Zanimanje: Kuhar

Evaluacija tradicionalnih nastavnih planova i programa „H“ varijante i anketa koje su radili **učenici i roditelji učenika trećih razreda zanimanja kuhar**: 32 učenika i 32 roditelja. Dobiveni su sljedeći podaci:

Da ih dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje, izjasnilo se 31,16% anketiranih učenika. To isto misli i 12,5% njihovih roditelja.

Predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja, su odgovarajući za 78,13% učenika i 87,50% njihovih roditelja. Učenici koji se nisu složili s tim, da su predmeti u nastavnom planu i programu odgovarajući, smatraju da je potrebno izostaviti TZO, engleski jezik. Pojedinci bi izostavili i više predmeta. Također, ispitanici smatraju da treba dodati više časova prakse i njemačkog jezika. Roditelji smatraju da treba izostaviti zemljopis, matematiku, računalstvo, a dodati praksu i glazbeni odgoj.

Grafikon 1. Koliko dnevni/sedmični raspored školskih časova opterećuje učenike, učenici i njihovi roditelji misle da:

Da je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 78,13% anketiranih učenika i 87,50% njihovih roditelja. Učenici sa negativnim odgovorima nemaju prijedloge promjena. Roditelji koji su odgovorili sa „Ne“ na ovo pitanje, smatraju da trebaju promjene u predmetu kuharstvo i da se treba uvesti predmet seksualno vaspitanje.

Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada za učenike su: kuharstvo, gospodarsko poslovanje, posluživanje, poznavanje robe i engleski jezik, a za roditelje: kuharstvo, gospodarsko posluživanje, poznavanje robe i engleski jezik.

Kao suvišne nastavne predmete učenici navode više pojedinačnih predmeta, a roditelji računarstvo, biologiju, ekologiju i vjeronauku.

Za uvođenje izbornog predmeta je 65,62% anketiranih učenika i 68,76% njihovih roditelja.

Da im znanja koja stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje misli 65,63% anketiranih učenika i 53,13% njihovih roditelja.

Ono što su učenici željeli reći a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom odnosi se na uvođenje više praktične nastave i predmeta seksualni odgoj, dok roditelji traže više prakse, predmet seksualni odgoj i vaspitanja, te više nastave iz kuharstva.

❖ Evaluacija u Republici Srpskoj (modularni RS NPP)

Zanimanje: Turistički i ugostiteljsko-kulinarski tehničar

UČENICI

Na osnovu evaluacije anketa koje su radili **učenici četvrtih razreda, turistički tehničar i ugostiteljsko-kulinarski tehničar**, po modularnom RS programu (252 učenika), dobiveni su sljedeći podaci:

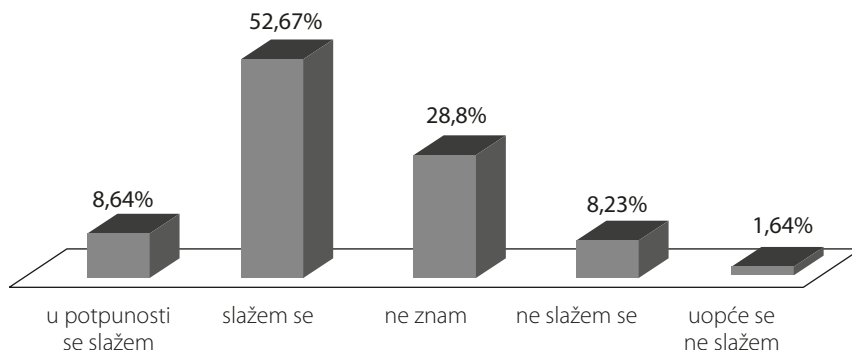
Dnevni raspored časova opterećuje 37,86% anketiranih učenika.

Predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja su adekvatni. To tvrdi 82,3% učenika. Učenici koji se nisu složili s tim da su predmeti u nastavnom planu i programu adekvatni, smatraju da treba uvesti više časova praktične nastave iz stručnih predmeta. Osim toga zahtijevaju uvođenje stranih jezika koje trenutno nemaju (npr. Italijanski jezik, španski jezik).

Ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno je određen, tvrdi 90,53% anketiranih učenika. Predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada su: svi stručni predmeti, strani jezici i geografija, ali bilo je i pojedinačnih odgovora gdje se navode skoro svi nastavni predmeti.

Kao suvišne nastavne predmete najčešće navode: demokratiju i ljudska prava, likovno oblikovanje, fizičko vaspitanje, ali opet se pojavljuju pojedinačni odgovori gdje ima skoro svih predmeta.

Grafikon 1. Znanja koja steješće tokom školovanja omogućavaju ti uspješno uključivanje na tržište rada:

Učenci se slažu da su izborni predmeti adekvatno određeni u NPP. Tu tvrdnju podržava 44,03% učenika.

Oni smatraju da im znanja koja stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada, što potvrđuje 44,03% anketirana učenika.

Ono što su željeli reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, jeste: da je neophodna jednakost svih učenika od strane profesora, uvođenje više časova prakse, uvođenje drugog stranog jezika; profesori bi se trebali više truditi da časovi budu zanimljiviji, da bolje objasne gradivo. Većina učenika je nepismena, pa bi više trebalo obratiti pažnju na jezik i na kulturu.

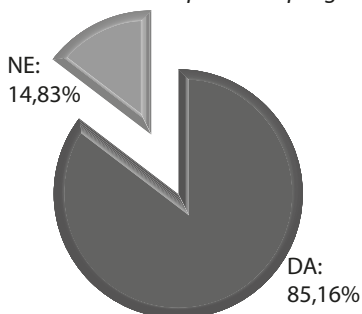
Sadašnja organizacija praktične nastave je nepotpuna i neadekvatna, gradivo koje uče nije u skladu sa njihovim potrebama. Škola bi trebala omogućiti učenicima koji idu na praksu bilo kakav izvor sredstava, simboličnu nadoknadu za rad. Učenci zahtijevaju da se praktična nastava izvodi u visoko kategorizovanim objektima uz prisustvo predmetnog nastavnika. Smatraju da treba razdvojiti zanimanje ugostiteljsko-kulinarski tehničar na ugostiteljske i kulinarske tehničare. Žele više interakcije na času, više izleta za turističke tehničare, te žele više izbornih predmeta.

RODITELJI

Na osnovu evaluacije anketa koje su radili **roditelji učenika četvrtih razreda** (155 roditelja), dobili smo sljedeće rezultate:

Dnevni raspored časova ne opterećuje njihovo dijete smatra 39,35% roditelja, što predstavlja najveću pojedinačnu vrijednost u odnosu na ostale moguće odgovore na to pitanje.

Grafikon 1. Ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno je određen Nastavnim planom i programom:

Predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja njihovog djeteta su adekvatni, prema izjavi 81,93% roditelja. Oni roditelji koji se nisu složili s tim da su predmeti u nastavnom planu i programu adekvatni, smatraju da je potrebno

uvesti više časova stranih jezika, a umanjiti broj časova iz ekonomske grupe predmeta. Smatraju da udžbenici nisu prilagođeni za nastavu turističkog tehničara.

Smatraju da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen. Tu tvrdnju podržava 85,16% anketiranih roditelja.

Oni koji se ne slažu sa ovim stavom smatraju da se promjene trebaju izvršiti kod sljedećih predmeta: ruski jezik, srpski jezik, marketing i praktična nastava.

Prema dobivenim odgovorima, bitni predmeti za uključivanje na tržište rada su: svi stručni predmeti, strani jezici i geografija.

Roditelji najčešće navode sljedeće predmete kao suvišne: demokratiju i ljudska prava, fizičko vaspitanje, strane jezike, ali opet se pojavljuju pojedinačni odgovori gdje su sadržani skoro svi predmeti.

Prema mišljenju više od polovine anketiranih roditelja izborni predmeti su adekvatno određeni u NPP. Taj stav podržava 52,9% anketiranih roditelja.

Znanja koja stječu njihova djeca tokom školovanja omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada. To tvrdi 58,06% anketiranih roditelja.

Ono što su željeli reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je: treba uvesti više prakse iz knjigovodstva, manje osnovnih općih predmeta, uvesti više stručnih predmeta. Roditelji smatraju da treba više osposobiti nastavnike koji stručnim predmetima i praktičnoj nastavi trebaju posvetiti maksimalnu pažnju.

Roditelji žele da se zanimanje ugostiteljsko-kulinarski tehničar razdvoji na ugostiteljski i kulinarski tehničar. Djeci treba više prakse. Žele da njihova djeca imaju više zadaće. Da li će ova anketa imati ikakvog utjecaja na uspješnije školovanje? S obzirom da na Jahorini postoji veliki broj ugostiteljskih objekata zašto se tu ne vrši edukacija djece?

UČENICI

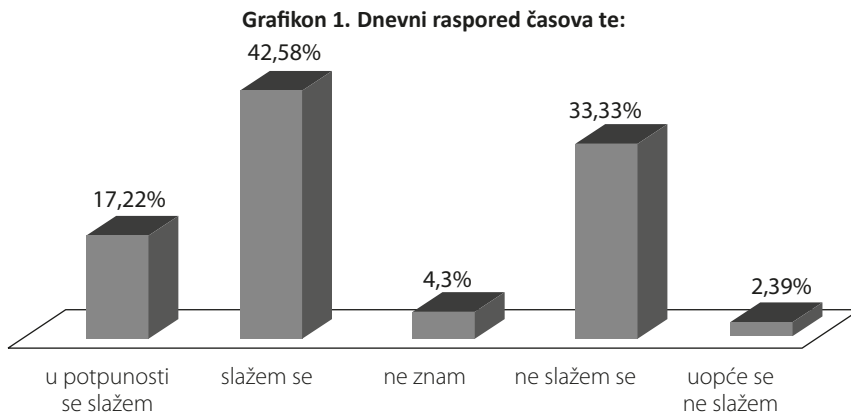
Zanimanje: Konobar, kuhar, poslastičar

Na osnovu evaluacije anketa koje su radili **učenici trećih razreda, kuhar, konobar, poslastičar**, (209 učenika- RS modularni NPP), dobiveni su sljedeći podaci:

Po pitanju rasporeda časova, 42,58 % učenika smatra da ih dnevni raspored časova opterećuje.

Predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja su adekvatni, smatra 97,6% anketiranih učenika ovih zanimanja. Učenici koji se nisu složili s tim da su predmeti u nastavnom planu i programu adekvatni, smatraju da je potrebno uvesti više praktične nastave iz stručnih predmeta i uvesti predmet odbrana i zaštita (mali broj učenika).

Učenci smatraju da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen. Tu tvrdnju podržava 94,74% anketiranih učenika.

Prema mišljenju anketiranih učenika predmeti koji najviše doprinose razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada su: kuharstvo, strani jezici, geografija, praktična nastava i poslastičarstvo.

Kao suvišne nastavne predmete najčešće navode: demokratiju i ljudska prava, umjetničko oblikovanje, te ekologiju i zaštitu životne sredine.

Učenci se slažu se da su izborni predmeti adekvatno određeni u NPP. Sa ovom tvrdnjom se slaže 40,66% anketiranih učenika.

Znanja koja stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada, smatra 67,46% anketiranih učenika.

Ono što su željeli reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je: potrebno je uvođenje više prakse. Željeli bi da škola omogući učenicima koji idu na praksu i da dobiju bilo kakav iznos sredstava za taj rad, da se praktična nastava izvodi u visoko kategorizovanim objektima uz prisustvo predmetnog nastavnika.

Škola treba obezbijediti praksu na stvarnom radnom mjestu, a ne u školi. Žele više interakcije na času, poboljšanje uslova rada i manje insistiranja na teoriji. Smatraju da bi upitnike trebali ispuniti svi učenici u školi, koji bi iznijeli svoje mišljenje o svim predmetima.

RODITELJI

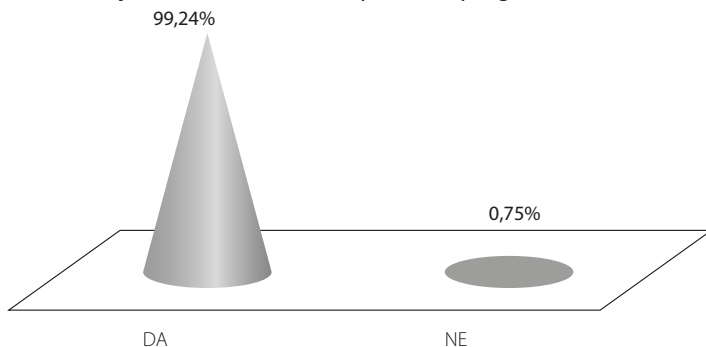
Na osnovu evaluacije anketa koje su radili **roditelji učenika trećih razreda (132 roditelja)**, dobili smo sljedeće rezultate:

Dnevni raspored časova ne opterećuje njihovo dijete. To smatra 49,24% anketiranih roditelja i predstavlja najveću vrijednost odgovora na to pitanje.

Predmeti dati u nastavnom planu i programu zanimanja njihovog djeteta su adekvatni (95,45% roditelja). Roditelji koji se nisu složili s tim da su predmeti u nastavnom planu i programu adekvatni smatraju da treba izostaviti predmet demokratija, a dodati informatiku i kuharstvo.

Roditelji smatraju da je ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno određen. Ovu tvrdnu podržava 99,24% anketiranih. Oni koji su odgovorili sa „Ne“ na ovo pitanje, smatraju da treba povećati praktični dio nastave.

Grafikon 1. Ukupan sedmični fond časova po predmetima i godini izučavanja adekvatno je određen nastavnim planom i programom:

Anketirani roditelji smatraju sljedeće predmete bitnim za uključivanju na tržište rada: praktičnu nastavu, kuharstvo, usluživanje, poslastičarstvo i poznavanje robe. Kao suvišne nastavne predmete roditelji najčešće navode demokratiju i ljudska prava.

Po pitanju izbornih predmeta 62,12% anketiranih roditelja smatra da su izborni predmeti adekvatno određeni u NPP. Ostali su suprotnog stava.

Roditelji se slažuda znanja koja stječu njihova djeca tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada. Ovu tvrdnju prihvata 74,21% anketiranih.

Ono što su željeli reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, jeste: da djeci treba više prakse, da bi djecu nezaposlenih roditelja trebalo osloboditi svih troškova školovanja, te da treba poboljšati uslove za izvođenje praktične nastave.

4.4.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA / PREDUZEĆA

❖ Evaluacija u Federaciji Bosne i Hercegovine

Evaluacija anketa koju su radili društveni partneri za učenike četvrtih razreda: turistički i ugostiteljski tehničar (modularna nastava)

Društveni partneri koji su učestvovali u anketi: Hotel „Terme“ Ilidža-Sarajevo; T. A. „ZOITRRS“ Sarajevo; D.O.O. „Laguna“ – putnička agencija Cazin; Restoran „Fellini“, Sarajevo.

Status anketiranih u preduzeću: šef recepcije, voditelj agencije, vlasnik putničke agencije, stručni saradnik za turizam i koordinator za ugostiteljstvo.

Djelatnost kojom se bave data preduzeća: ugostiteljstvo i turizam.

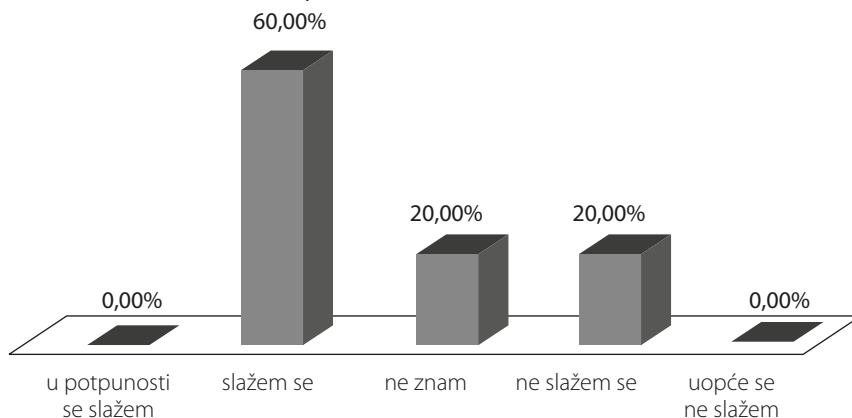
Zanimanja koja zapošljavaju ispitana preduzeća: recepcioneri, konobari, kuhari, poslastičari, sobarice...

Anketirani su zadovoljni znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovom preduzeću. Ovu tvrdnju podržavaju svi društveni partneri ili njih 100%.

Po njihovom mišljenju oblasti srednjoškolskog obrazovanja (za zanimanja koja zapošljavaju) trebaju promjene u smislu boljeg poznavanje stranih jezika, poznavanje BiH, kao i veće znanje o znamenitostima BiH, više praktičnog rada, više znanja iz računovodstva i matematike, više praktičnog rada za konobare i kuhare, bolja komunikacija i ophođenje sa gostima, više znanja stranih jezika (engleski), bolje poznavanje stručne terminologije za ugostiteljstvo i turizam.

Da je upisna politika u kantonima usklađena sa potrebama tržišta rada smatra 60,00% anketiranih, ne zna 20,00% a 20,00% smatra da nije usklađena.

Grafikon 1. Upisna politika u Vašem kantonu/distriktu Brčko BiH usklađena je s potrebama tržišta rada:

Anketirani smatraju da ponuda svršenih srednjoškolaca u potpunosti zadovoljava 20%, zadovoljava potrebe za radnom snagom u njihovom preduzeću 60%, a ne zna 20%.

80,00% anketiranih je spremno da učestvuju u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede.

Pomoć u realizaciji praktične nastave u vidu prihvaćanja učenika na praksu je spremno pružiti 80,00% anketiranih. 20,00% želi učešće u izradi programa praktične nastave.

Ono što žele reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, jeste: da prije svega treba pokušati popularizirati zanimanja i animirati odnosno zainteresirati poslodavce u pokušaju dodjele stipendija za kuhare i konobare.

60% anketiranih je upoznato da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu sa zahtjevima EU.

Samo 20% anketiranih smatra da su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnim NPU-a.

Evaluacija anketa koju su radili društveni partneri za učenike trećih razreda: konobar, kuhar i poslastičar (modularna nastava):

Društveni partneri koji su učestvovali u anketi : Hotel „Bosnia“ Sarajevo; Hotel „Europa“ d.d. Sarajevo; Hotel „International“ Zenica; PPUD „Salčinović“ d.o.o. Zenica; Restoran „Čaradak“ Cazin; Kafe restoran „SWISS“ Cazin; Hotel „Holiday Inn“ Sarajevo; „Globus H“, d.o.o. Zenica.

Status anketiranih u preduzećima: šef uslužnog servisa, VKV kuhar, direktor, izvršni direktor za hranu i piće, rukovodilac hrane i pića, šef smjene, komercijalista, upravnik, kuhar i šef kuhinje.

Djelatnost kojom se bave data preduzeće: ugostiteljstvo i turizam.

Zanimanja koja zapošljavaju ispitana preduzeća: recepcioneri, konobari, kuhari, poslastičari, sobarice...

Znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovom preduzeću, u potpunosti je zadovoljno 16,66% a zadovoljno 41,67% anketiranih društvenih partnera.

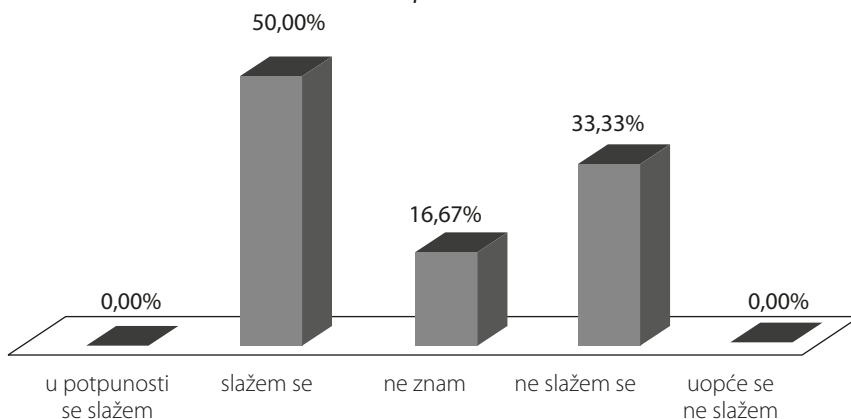
Po njihovom mišljenju u oblasti srednjoškolskog obrazovanja (za zanimanja koja zapošljavaju) trebaju sljedeće promjene: više stručnih znanja, stručne prakse sa mnogo više praktične nastave, potrebna su im nova inovativna znanja, da kuhari uče više o internacionalnim kuhinjama i specijalitetu pojedinih zemalja, posvetiti više pažnje flambiranju, tj. pripremi jela pred gostom, da učenici usvoje više znanja o koktelima, bolje upoznavanje sa dijelovima mesa, tj. odvajanje mesa od kosti, obilazak više restorana, razmišljati o ferijalnoj praksi, povećati broj časova

stranih jezika uz praćenje savremenih trendova, pogotovo u kulinarstvu, ne samo u nacionalnoj, nego i istočnjačkoj, zapadnjačkoj i skandinavskoj kuhinji.

Da upisna politika u kantonima nije usklađena sa potrebama tržišta rada smatra 66,67% anketiranih.

Društveni partneri, njih 50 %, smatra da ponuda svršenih srednjoškolaca zadovoljava potrebe za radnom snagom u njihovom preduzeću.

Grafikon 1. Ponuda svršenih srednjoškolaca zadovoljava potrebe za radnom snagom u Vašem preduzeću:

Anketirani su spremni da učestvuju u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede. Ovu tvrdnju podržava 50% anketiranih.

Spremnost da pruže pomoć u realizaciji praktične nastave u vidu prihvaćanja učenika na praksu izrazilo je 66,67% anketiranih.

Ono što žele reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je da treba uvesti obuku za specijalizaciju u kuharstvu (roštiljdžija, pečenjar, buregdžija).

58,33% anketiranih je upoznato da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu sa zahtjevima EU.

Anketirani društveni partneri, njih 33,33%, smatraju da su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji, na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnim NPP-a.

Evaluacija anketa koju su radili društveni partneri za učenike četvrtih razreda: hotelijersko- turistički tehničar (tradicionalni program) „H“ varijanta:

Društveni partneri koji su anketirani: Hotel „Turist 98“ Jajce, (2 anketirana uposlenika)

Status anketiranih u preduzeću: šanker i recepcioner.

Djelatnost kojom se bavi dato preduzeće: ugostiteljstvo i turizam.

Zanimanja koja zapošljavaju ispitana preduzeća: recepcioneri, konobari, kuhari, poslastičari.

Zadovoljni su znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovom preduzeću (100%).

Po njihovom mišljenju u oblasti srednjoškolskog obrazovanja (za zanimanja koja zapošljavaju) treba uvesti više praktične nastave.

Smatraju da je upisna politika u kantonima nije usklađena sa potrebama tržišta rada. Ovo stanovište podržava 50% anketiranih.

Ponuda svršenih srednjoškolaca zadovoljava potrebe za radnom snagom u njihovom preduzeću (100%).

100% anketiranih ne zna da li bi učestvovali u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede.

Spremni su pomoći u realizaciji praktične nastave u vidu prihvaćanja učenika na praksu, smatra 50% anketiranih, ali su spremni da učestvuju u opremanju školskih radionica (50%).

Nijedan od društvenih partnera koji je anketiran nije upoznat da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu sa zahtjevima EU.

100% anketiranih ne smatra da su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnim NPP-a.

Evaluacija anketa koju su radili društveni partneri za učenike trećih razreda: konobar, kuhar, poslastičar (tradicionalni program) „H“ varijanta:

Društveni partner koji je anketiran: Motel „Plaža“ Jajce, (2 anketirana uposlenika)

Status anketiranih u preduzeću: glavni kuhar i vlasnik motela.

Djelatnost kojom se bavi dato preduzeće: ugostiteljstvo.

Zanimanja koja zapošljavaju ispitana preduzeća: konobari, kuhari, poslastičari.

Zadovoljni su znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovom preduzeću smatraju oba anketirana društvena partnera (100%).

Po njihovom mišljenju u oblasti srednjoškolskog obrazovanja (za zanimanja koja zapošljavaju) trebalo bi više praktične nastave uz proučavanje lokalnih specijaliteti i više praktične nastave za kuhare.

Niti jedan od društvenih partnera ne zna ništa o upisnoj politici u kantonima i njenoj usklađenosti sa potrebama tržišta rada (100%).

Smatraju da ponuda svršenih srednjoškolaca zadovoljava potrebe za radnom snagom u njihovom preduzeću (100%).

Da nisu spremni su da učestvuju u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede, izjasnilo se 50% anketiranih.

Spremni su pomoći u realizaciji praktične nastave u vidu prihvaćanja učenika na praksu (100%).

100 % anketiranih nije upoznato da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu sa zahtjevima EU.

Anketirani nemaju odgovora na pitanje da su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnim NPP-a.

❖ **Evaluacija u Republici Srpskoj**

Evaluacija anketa koju su radili **društveni partneri** (nema broja i naziv društvenih partnera)

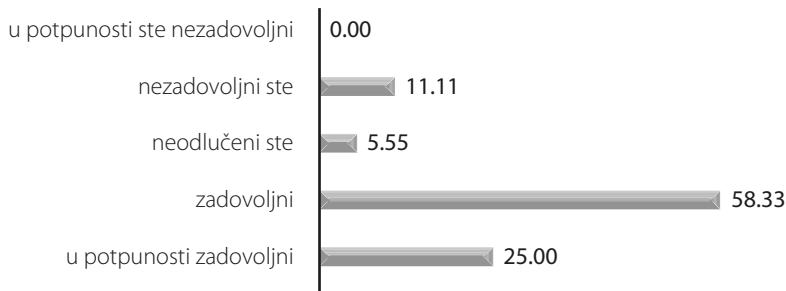
Status anketiranog preduzeću: direktor, vlasnik, poslovođa, radnik, ložičar centralnog grijanja, šef smjene, menadžer hotela, šanker, šef sale, šef kuhinje, vlasnik ugostiteljskog objekta, recepcioner, referent prodaje u turističkoj agenciji i stručni saradnik u turističkoj organizaciji.

Djelatnost kojom se bavi dato preduzeće: proizvodnja stolarije, ugostiteljstvo, mašinstvo i obrada metala, izvođenje šumarskih radova, proizvodnja i distribucija vode, prodaja, prerada drveta, keramika, moleraj, rigips; ugostiteljstvo i turizam, ugostiteljstvo, ugostiteljske usluge, turističke usluge, turistička agencija, hotel i turistička organizacija.

Struka i zanimanje koje zapošljava ispitano preduzeće (od struka ispitanici su naveli): ugostiteljstvo i turizam, ekonomija, pravo i trgovina; a od zanimanja: stolar, bravar, lakirer, modelar, kuhar, konobar, mašinski tehničar, metalostrugar, mašinbravar, šumarski tehničar, sjekači, NK radnici, vodoinstalateri, tokar, varilac, trgovac, trgovinski tehničar, ekonomski tehničar, drvoprerađivač, keramičar, moler. Ugostiteljstvo i turizam: kuhar, konobar, turistički tehničar, ekonomista, trgovac, turistički radnik, vodič, vozač i diplomirani turizmolog.

Anketirani su zadovoljni kompetencijama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovom preduzeću (58,33%).

Grafikon 1. Koliko se zadovoljni kompetencijama svršenih srednjoškolaca koji rade u Vašem preduzeću:

Po njihovom mišljenju oblasti srednjoškolskog obrazovanja (za struke koje zapošljavaju) trebaju promjene u smislu povećanja kompetencija svršenih srednjoškolaca - stvoriti uslove za više praktične nastave. Treba usmjeriti proizvodni program tj. školovati kadrove privrednog karaktera po mogućnosti sa izvedbom praktičnog dijela nastave, naravno, u dogovoru sa postojećim kapacitetom proizvodne industrije u mjestu školovanja. Poboljšati oblasti knjigovodstva, odnosa i komunikacije sa kupcima, prakse i primjene naučenog u radu. Povećati dio praktične nastave u odnosu na teorijski dio. Više časova teorije i prakse za grupu stručnih predmeta: potrebno je povezati teoretsku i praktičnu nastavu, a da bi se to u potpunosti realiziralo potrebno je opremiti savremenim učilima kabinete praktične i teoretske nastave za sve struke i sva zanimanja. Više znanja iz stranih jezika. Potrebno je u NPP pojačati programe stranog jezika, istorije i geografije. Veća samostalnost u radu gotovo u svim oblastima, pogotovo u praktičnoj nastavi i stranim jezicima. Posebnu pažnju posvetiti kulturi ponašanja, načinu komuniciranja i ophođenju prema starijima.

Anketirani smatraju da je upisna politika u RS-u usklađena sa potrebama tržišta rada (33,33%).

Smatraju da ponuda zanimanja zadovoljava potrebe kadrova u njihovom preduzeću (50%).

Spremni su da učestvuju u prilagođavanju nastavnog plana i programa potrebama lokalne privrede (58,33%).

Spremni su pomoći u realizaciji praktične nastave u vidu prihvaćanja učenika na praksu (77,77%).

Ono što žele reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom, jeste:

Uvesti više praktične, a manje teoretske nastave. Na zakonskoj osnovi obavezati preduzeće da omogući stažiranje svršenim srednjoškolcima i eventualnu mogućnost zapošljavanja ili ne proizvoditi, zalediti jedno vrijeme, produkciju nekih prekomjerno školovanih kadrova i smjerova. Potrebno je obavezati sva preduzeća i

zanatske radnje (i državne i privatne) da omoguće stažiranje mladim kadrovima radi lakšeg zapošljavanja. Potrebni kadrovi izlaze iz škole bez praktične nastave koju ne mogu realizirati, jer nemaju nikakve uslove kao što su alat, građevinski objekti, pa i zainteresovanost profesora za njihovo usavršavanje. Potrebno je da se učenici usavršavaju u učenju stranih jezika. Potrebno je uskladiti teoretski i praktični dio nastave, više rada na mjernim instrumentima, praćenje kodova i rokova upotrebe robe. Organizovati rad u svim područjima trgovine (tekstil, bijela tehnika, prehrana) i posjete fabrikama. Pomoći nastavnicima praktične nastave u bilo kom obliku, onaj oblik praktične nastave koji im oni mogu ponuditi i koji od njih očekuju. Mogu pomoći mnogo u tehnološkom i psihološkom pristupu poslu koji ih očekuje po završetku obuke. Upoznati učenike sa dugogodišnjim iskustvom u radu sa kupcima. Sistem obrazovanja prilagoditi potrebama savremenog "društva znanja". U izradi savremenog obrazovnog kurikuluma državni organi treba da identifikuju potrebe privrede i ostvare bližu saradnju sa njima.

4.4.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 10

Zaključna razmatranja istraživanja za porodicu 10. u Federaciji Bosne i Hercegovine

Kod nastavnika stručnih i općeobrazovnih predmeta koji realiziraju EU VET nastavne planove i programe, postoji visok stepen korelacije u tvrdnji da je klasifikacija zanimanja koja se primjenjuje u školama usklađena sa potrebama tržišta rada. Ove korelacije nema u pogledu prijedloga promjena i uvođenja novih zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici. Tako nastavnici stručnih predmeta smatraju da su lokalnoj zajednici potrebna stručna zanimanja i to: barmen, roštiladžija, burekdžija i majstor za pečenja. Nastavnici općeobrazovnih predmeta nisu imali prijedloga po ovom pitanju. Anketirani nastavnici smatraju da su sljedeća zanimanja suvišna: veterinarski tehničar, ugostiteljski tehničar i poslovno pravni tehničar. Smatraju da su predmeti u NPP jednog zanimanja adekvatno zastupljeni s tim da predlažu da se izostave određeni predmeti iz ekonomske grupe a da se uvedu predmeti turistička geografija u III. i IV. razredu, biologija i osnove turizma u ugostiteljsko turističkoj struci. U pogledu planiranja sedmičnog fonda časova u NPP postoji visok stepen korelacije i većina ih smatra da je sedmični fond časova u NPP dobro planiran. Mišljenja su da je odgovarajući omjer sedmičnog fonda časova teorije i prakse, s tim da oni koji imaju suprotan stav predlažu uvođenje većeg broja časova teorije i prakse. Kada je u pitanju kvalitet krajnjeg rezultata obrazovanja učenika, nastavnici smatraju da se, nakon usvojenih znanja i vještina, učenici mogu uspješno uključiti na tržište rada ili dalje školovanje. U izradi modularnih NPP primat daju predmetnim nastavnicima dok je sindikat posljednji na ljestvici prioriteta u izradi modularnih NPP. Potpunu saglasnost nastavnici

stručnih i općeobrazovnih predmeta imaju po pitanju broja modula u okviru njihovog predmeta. Svi smatraju da je taj broj dovoljan. U pogledu sadržaja modula, naziva i šifre modula kao i ciljeva i zadataka modula, nastavnici imaju približno isto mišljenje i većina smatra da su adekvatno definirani. Ista je situacija i u pogledu pitanja da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane. Manji broj nastavnika sa suprotnim stavom smatra da bi moduli stranih jezika trebali biti u funkciji struke, da se u pojedinim modulima ponavlja gradivo, da se ciljevi, zadaci i sadržaji u nekim modulima trebaju redefinirati što se odnosi na III. i IV. razrede. Manji stepen saglasnosti nastavnika stručnih i općeobrazovnih predmeta je po pitanju dali pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula. Većina nastavnika stručnih predmeta ima pozitivan odgovor na to pitanje. Anketirani nastavnici imaju približno isti stav da su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni uz prijedloge da se u ugostiteljsko turističkoj struci kao izborni predmeti uvedu: hotelijerstvo i italijanski jezik. Veći broj anketiranih nastavnika stručnih predmeta smatra da su sadržaji NPP/predmeta/modula prilagođeni lokalnom potrebama tržišta rada. Smjernice za projektnu sedmicu su dobro definirane i podržane od većine anketiranih kao i uputstva i smjernice za maturu koja su, prema većini anketiranih, precizna i sveobuhvatana. Također visok stepen korelacije se nalazi i u stavovima anketiranih u pogledu omogućavanja horizontalne i vertikalne prohodnosti, zahvaljujući zajedničkim modulima koji omogućavaju brze izmjene NPP. Slažu se sa stavom da su smjernice i uputstva za ocjenjivanje modula precizno definirane te da sedmični i dnevni broj časova uglavnom ne opterećuje učenike.

Nastavnici stručnih i općeobrazovnih predmeta koji realiziraju tradicionalne NPP-e (hrvatski program) smatraju da je klasifikacija zanimanja koja se primjenjuje u njihovim školama, usklađena sa potrebama tržišta rada, navodeći da je potrebno uvesti nova zanimanja za potrebe lokalne zajednice kao što su: grafičari, medicinari, informatičari, tesari. Smatraju da su predmeti jednog zanimanja adekvatno zastupljeni sa prijedlogom da se izostavi historija i smanji broj časova matematike a da se uvede više stručnih ekskurzija i časova fizike. Po njihovom mišljenju sedmični fond časova koje predaju, dobro je planiran, omjer sedmičnog fonda časova teorije i prakse je odgovarajući. Mišljenja su da se učenici koji završe obrazovanje mogu uspješno uključiti na tržište rada, da tradicionalne NPP treba mijenjati (smatra više od 50% anketiranih), dok su im podijeljeni stavovi o prioritetima koji subjekti trebaju učestvovati u izradi, reviziji i promjeni NPP-a. Nastavnici stručnih predmeta prioritet daju sindikatu, a nastavnici općeobrazovnih predmeta predmetnim nastavnicima. Smatraju da postoji dovoljan broj nastavnih cjelina u okviru predmeta koji predaju, da su ciljevi, zadaci i sadržaji u okviru predmeta koji predaju precizno definirani kao i uputstva za izvođenje nastave, uz preporuku

da se više trebaju educirati savjetnici u obrazovanju. Visok stepen saglasnosti imaju po pitanju da se trebaju uvesti izborni predmeti u okviru zanimanja, za razliku od stavova koji se odnosi na pitanje izmjene NPP-a i njihovog prilagođavanja potrebama tržišta rada. Većina nastavnika je za uvođenje projektne sedmice u tradicionalni NPP. Veći broj nastavnika općeobrazovnih predmeta prilikom realizacije NPP-a koristi nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa dok to nije slučaj sa nastavnicima stručnih predmeta. Smatraju da su uputstva za maturu precizno definirana. Veliki broj ih smatra da NPP-i koji primjenjuju ne omogućava horizontalnu i vertikalnu prohodnost, da ne sadrže detaljna uputstva o ocjenjivanju ali da omogućavaju brze izmjene nastavnih sadržaja. Imaju različit stav po pitanju dnevne-sedmične opterećenosti broja časova.

Roditelji i učenici koji se obrazuju po modularnom NPP-u imaju različite stavove kada je u pitanju opterećenost učenika sedmičnim – dnevnim rasporedom časova. Učenici smatraju da ih taj broj časova opterećuje dok većina roditelja smatra da ih ne opterećuje, što se odnosi na anketirane učenike i roditelje za zanimanje ugostiteljski tehničar. Odgovori učenika i roditelja ostalih zanimanja su uglavnom u korelaciji i ravnoteži. Većina roditelja misli da su predmeti u okviru zanimanja odgovarajući dok većina učenika smatra suprotno i predlažu da se izostave predmeti: vjeronauka, ekologija, tjelesni i zdravstveni odgoj, demokratija i ljudska prava, izborni predmet a da se uvede predmet turistička geografija. Roditelji smatraju da bi trebalo uvesti još jedan strani jezik, usluživanje i više prakse koja se treba obavljati u renomiranim firmama i preduzećima. I učenici i roditelji smatraju da je sedmični fond školskih časova po razredima i predmetima dobro planiran. Po ovom pitanju roditelji učenika koji se obrazuju za ugostiteljskog tehničara se nisu izjasnili. Visok stepen korelacije u stavovima učenika i roditelja ogleda se u odgovoru koji su predmeti bitni i koji najviše doprinose razvoju sposobnosti učenika za uključivanje na tržište rada. To su: kuharstvo, usluživanje, ekonomija, marketing, praktična nastava i strani jezici. Učenici i roditelji smatraju da su suvišni predmeti sociologija, ekologija, tjelesni odgoj, demokratija i ljudska prava i vjeronauka. I jedni i drugi smatraju da je izborni predmet dobro određen, izuzev većeg broja roditelja učenika, zanimanja „ugostiteljski tehničar“, koji smatraju suprotno. Visok stepen saglasnosti se vidi i u odgovorima da učenicima usvojena znanja i vještine nakon obrazovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje. Suprotan stav od ovoga imaju učenici koji se obrazuju za ugostiteljske tehničare. Prema mišljenju učenika i roditelja potrebno je više stručnih izleta i ekskurzija, uvođenje većeg broja časova prakse, da postoje propusti u organizovanju prakse, te da treba ukinuti nebitne predmete, organizovati više takmičenja, posvetiti pažnju obrazovanju roditelja i izbjeći svaki oblik diskriminacije. Također se zalažu za uvođenje francuskog jezika za ovo zanimanje.

Roditelji učenika i učenica koji se obrazuju po tradicionalnom programu, na hrvatskom jeziku, smatraju da dnevni raspored časova opterećuje/mnogo opterećuje učenike, izuzev roditelja i učenika zanimanja kuhar koji imaju suprotan stav. Smatraju da su predmeti u NPP-u odgovarajućeg zanimanja, s tim da je potrebno izostaviti: tjelesni odgoj, vjeronauku, biologiju, etiku, filozofiju i računalstvo, a da treba uvesti predmete: kultura življenja, seksualno obrazovanje, politiku i više časova prakse i stranih jezika. Sedmični fond časova po razredima i predmetima je dobro planiran, ali se predlaže da se smanji broj blok časova i broj časova dnevnog opterećenja učenika. Smatraju da značajnu ulogu u razvoju sposobnosti i vještina učenika koji su bitni za uključivanje na tržište rada imaju predmeti: kuharstvo, gospodarsko poslovanje, usluživanje, strani jezici, turističko poslovanje i poznavanje robe. Kao suvišne predmete učenici i roditelji navode sljedeće: vjeronauku, ekologiju, biologiju, tjelesni odgoj i povijest. Pozitivan stav o uvođenju izbornog predmeta izrazili su i učenici i roditelji. Smatraju da im znanja koja stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno zapošljavanje. Potrebno je uvesti više časova prakse, seksualni odgoj, više časova stručnih predmeta i stranih jezika.

Anketirani društveni partneri odgovaraju djelatnosti (zanimanjima) iz oblasti ugostiteljstva i turizma, za porodicu 10. U anketi su učestvovali predstavnici renomiranih ugostiteljsko turističkih objekata kao što su: Hotel „Terme“ Ilidža-Sarajevo; T. A. „ZOITRRS“ Sarajevo; D.O.O. „Laguna“ – putnička agencija Cazin; Restoran „Fellini“ Sarajevo; Hotel „Bosnia“ Sarajevo; Hotel „Europa“ d.d. Sarajevo; Hotel „International“ Zenica; PPUD „Salčinović“ d.o.o. Zenica; Restoran „Čaradak“ Cazin; Kafe restoran „SWISS“ Cazin; Hotel „Holiday Inn“ Sarajevo; „Globus H“, d.o.o. Zenica. Status anketiranih u navedenim objektima je raznovrstan i obuhvata šefove recepcije, voditelje agencija, vlasnike agencija, stručne saradnike za turizam, koordinateure za ugostiteljstvo, šefove uslužnog servisa, VKV kuhare, direktore za hranu i piće, šefove smjena, komercijaliste, šefove kuhinje i sl. Većina anketiranih u svojim firmama, zapošljava: recepcionere, konobare, kuhare, poslasičare i ostala zanimanja iz oblasti ugostiteljstva i turizma. Većina anketiranih je zadovoljna znanjima i vještinama svršenih srednjoškolaca koji rade u njihovom preduzeću. Po njihovom mišljenju u oblasti srednjoškolskog obrazovanja (za zanimanja koja zapošljavaju) trebaju promjene u smislu boljeg poznavanje stranih jezika, poznavanje BiH, više znanja o znamenitostima BiH, više praktičnog rada, više znanja iz računovodstva i matematike, više praktičnog rada za konobare i kuhare, bolja komunikacija i ophođenje sa gostima, bolje poznavanje stručne terminologije za ugostiteljstvo i turizam. O upisnoj politici u kantonima i usklađenosti sa potrebama tržišta rada mišljenja su podijeljena. Ponudu svršenih srednjoškolaca i potreba za radnom snagom u njihovom preduzeću, anketirani smatraju zadovoljavajućom. Većina anketiranih je spremna da učestvuje u prilagođavanju nastavnih planova i programa potrebama lokalne privrede. Pomoć u realizaciji

praktične nastave u vidu prihvaćanja učenika na praksu, spremni su pružiti skoro svi anketirani. Mali broj želi učešće u izradi programa praktične nastave. Različiti su stavovi o onome što žele reći, a da nije obuhvaćeno ovim upitnikom. Bitno je izdvojiti mišljenje da treba pokušati popularizirati zanimanja i animirati odnosno zainteresirati poslodavce u pokušaju dodjele stipendija za kuhare i konobare prije svega. Većina je saglasna sa stavom da praktičnom radu treba posvetiti puno više pažnje. Mali broj anketiranih je upoznat da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu sa zahtjevima EU. Mišljenja su podijeljena po pitanju da li su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca koji su nastavu slušali po modularnoj metodologiji na višem nivou u odnosu na svršene srednjoškolce koji su nastavu slušali po tradicionalnim NPP-a.

Zaključna razmatranja istraživanja za porodicu 10. u Republici Srpskoj

Uzorak anketiranih učenika, nastavnika, roditelja i društvenih partnera je zadovoljavajući i može poslužiti za donošenje relevantnih mišljenja, zaključaka i preporuka. Postojeća nomenklatura zanimanja u školi usklađena je sa potrebama tržišta rada, smatraju nastavnici stručnih i općeobrazovnih predmeta. Zanimanja za koja navode da nedostaju su: ugostiteljski tehničar, prehrambeni tehničar, kuhar, konobar, poslastičar, poljoprivredni tehničar, dok suvišnim zanimanjima smatraju: turistički tehničar, ugostiteljsko-kulinarski tehničar i zanimanja koja ne nalaze zaposlenja u svojoj struci. Smatraju da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u. Mali broj anketiranih ima suprotan stav, te predlažu promjene: profesori kuharstva navode da se nauka o ishrani kao predmet treba uvesti u 4. razred kulinarskih tehničara. Profesori stručnih predmeta smatraju da treba izostaviti demokratiju i ljudska prava. Profesori geografije smatraju da treba uvesti predmet opšta geografija u svim zanimanjima dva časa sedmično u jednoj od godina školovanja. Profesori koji predaju predmet poznavanje robe smatraju da treba uvesti hemiju i biologiju za sva zanimanja ugostiteljske struke, uvesti pekarstvo, dodati poznavanje robe u 3. razred kuhara i konobara. Profesori usluživanja smatraju da za zanimanje konobar treba dodati predmet kuharstvo ili poznavanje jela, jedan čas sedmično. Ukupan sedmični fond časova predmeta koje predaju po razredima adekvatno je određen u NPP-u. Njihovi su prijedlozi da se izvrši promjena fonda časova po razredima u sljedećim predmetima: osnovi preduzetništva, strani jezik, agencijsko i hotelijersko poslovanje, poznavanja robe i praktična nastava. Slažu se da je omjer teorije i prakse odgovarajući. Oni koji su suprotnog stava smatraju da treba povećati broj praktične nastave. Dok profesori demokratije i ljudskih prava smatraju da je u 3.i 4. razredu potrebno više časova za projekat „Ja građanin“. Većina smatra da im znanja i vještine koje učenici stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja. Broj modula u okviru njihovog predmeta/razreda je dovoljan. Smatraju da moduli teorije treba da budu usklađeni sa modulima iz praktične nastave, te da nazivi

modula i šifra ukazuju na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju. Ciljevi, zadaci i sadržaji modula adekvatno su definirani, a oni sa suprotnim stavom dali su prijedloge za redefiniranje određenih modula, ciljeva, zadataka i sadržaja. Profesori usluživanja smatraju da moduli nisu prilagođeni udžbenicima niti strukama. Profesori njemačkog jezika smatraju da treba redefinirati ciljeve, zadatke i sadržaje 7. i 8. modula, a ostale module više prilagoditi knjigama. Profesori kuharstva smatraju da moduli nisu prilagođeni udžbenicima niti strukama. Profesori ruskog jezika smatraju da se trebaju redefinirati ciljevi, zadaci i sadržaji svim modulima u ruskom jeziku. Profesori osnova turizma i ugostiteljstva smatraju da treba redefinirati modul 01 i 02. Profesori poznavanja robe smatraju da četvrti modul treba podijeliti na dva modula. Pojedinačne jedinice koje čine sadržaj modula odgovaraju sadržajima i definiranim ciljevima modula. Oni koji se nisu složili sa prethodnim pitanjem navode prijedloge promjena jedinica u modulima, gdje to smatraju potrebnim. Profesori srpskog jezika smatraju da uvod u komunikaciju, vještine istraživanja i prezentacije neke jedinice nisu usklađene sa uzrastom učenika. Profesori engleskog jezika smatraju da jedinice u modulima i njihov sadržaj treba prilagoditi udžbenicima koji se koriste u nastavi. Profesori stručnih predmeta smatraju da sve modularne pojedinačne jedinice treba sistematski navesti i definirati. Profesori osnova turizma i ugostiteljstva smatraju da u modulu 01 treba izbaciti jedinice „Zaštita prirode i društvene sredine“ i „Savremena kretanja na turističkom tržištu“, a u modulu 02 „Ugostiteljsko preduzeće“ i „Planiranje ugostiteljstva“. Profesori poznavanja robe smatraju da se mišljenje odnosi na usvojene module, a ne na one koji su pogrešno objavljeni na sajtu RPZ-a već četiri godine. Većina smatra da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane. Oni sa suprotnim stavom navode prijedloge za redefiniranje smjernica za nastavnike: Profesori srpskog jezika smatraju da nastavnik treba da zadrži pravo prilagođavanja gradiva mogućnostima učenika. Profesori njemačkog jezika smatraju da treba redefinirati smjernice u svim modulima. Profesori srpskog jezika smatraju da treba redefinirati smjernice u književnosti, moduli su vezani te ih treba sve precizno definirati. Profesori osnova turizma i ugostiteljstva smatraju da treba redefinirati smjernice modula 01 i 02. Profesori poznavanja robe smatraju da treba detaljnija razrada smjernica u modulima. Većina anketiranih je stava da su izborni predmeti u okviru zanimanja adekvatno određeni, dok oni koji su suprotnog mišljenja navode prijedlog promjena izbornih predmeta: profesori stručnih predmeta smatraju da treba uvesti osnove turizma i ugostiteljstva kao izborni predmet. Profesori koji predaju marketing u turizmu smatraju da je potrebna promjena u sadržajima iz poslovne prakse. O ostalim pitanjima iz ankete, većina nastavnika se slaže: da su sadržaji modula prilagođeni lokalnim potrebama, da su smjernice za projektnu sedmicu adekvatne, da su uputstva/smjernice za maturu precizne i sveobuhvatne, da su zajednički moduli dovoljni i adekvatni za horizontalnu prohodnost, da su smjernice za ocjenjivanje

modula detaljne i precizne, da zbir svih modula zajedno čini cjelinu NPP zanimanja i da dnevni raspored časova ne opterećuje učenike.

Manje od polovine anketiranih učenika i roditelja smatra da dnevni raspored časova nije opterećavajući. Visok stepen saglasnosti je postignut kod roditelja i učenika oko tvrdnje da su predmeti dati u NPP-u zanimanja adekvatni, s tim da predlažu uvođenje više praktične nastave, stručnih predmeta, drugih stranih jezika (talijanski, španski), a mali broj učenika traži uvođenje predmeta odbrana i zaštita. Određen broj roditelja smatra da treba izvršiti određene promjene u predmetima: ruski jezik, srpski jezik, marketing i praktična nastava. Bitni predmeti za uključivanje na tržište rada su: svi stručni predmeti, praktična nastava, strani jezici i geografija; a suvišni su: demokratija i ljudska prava i fizičko vaspitanje. Od ukupnog broja anketiranih učenika i roditelja oko polovine smatra da su izborni predmeti adekvatno određeni u NPP-u. Ostali su suprotnog stava. Većina se slaže sa konstatacijom da znanja koja učenici stječu tokom školovanja omogućavaju im uspješno uključivanje na tržište rada. Ono što su željeli reći a da nije obuhvaćeno upitnikom je: potrebno više praktične nastave, drugog stranog jezika, poboljšati organizaciju praktične nastave, omogućiti učenicima koji rade praksu simboličnu naknadu za rad, razdvojiti zanimanje ugostiteljsko kulinarski tehničar na ugostiteljski i kulinarski tehničar, uvesti više interakcije na času, više izleta i stručnih ekskurzija, više izbornih predmeta, bolje osposobiti nastavnike za rad, za praktičnu nastavu koristiti visokokategorisane objekte uz obavezno prisustvo nastavnika, osloboditi svih troškova školovanja djecu nezaposlenih roditelja te poboljšati uslove za izvođenje praktične nastave.

Društveni partneri anketirani u RS-u predstavljaju zadovoljavajući uzorak za evaluaciju i donošenje zaključaka i prijedloga. Status anketiranih društvenih partnera su: direktor, vlasnik, poslovođa, šef smjene, menadžer hotela, šanker, šef sale, šef kuhinje, recepcioner, referent prodaje u turističkoj agenciji i stručni saradnik u turističkoj organizaciji. Djelatnosti kojim se bave data preduzeće su: ugostiteljstvo, turizam, turističke agencije, hotelijerstvo i drugi poslovi vezani za ugostiteljstvo i turizam (porodica 10.). Struke i zanimanja koja zapošljavaju anketirani društveni partneri su: konobari, kuhari, poslastičari, turistički tehničari, ekonomisti, turistički vodiči i pekari. Većina anketiranih društvenih partnera zadovoljna je kompetencijama svršenih srednjoškolaca koji rade kod njih, ali predlažu određene promjene u smislu povećanja kompetencija svršenih srednjoškolaca. Osnovno je stvoriti uslove za više i kvalitetniju praktičnu nastavu. Potrebno je povezati teoretsku i praktičnu nastavu, ali onda kada budu savremenim učilima opremljeni kabineti praktične nastave. U tom cilju je značajno sačiniti kvalitetnije programe za strane jezike i stručne predmete. Posebnu pažnju treba posvetiti kulturi ponašanja i načinu komunikacije i ophođenja prema starijima. Mali broj društvenih partnera (nešto iznad 30% anketiranih) smatra da je upisna politika u RS-u usklađe-

na sa potrebama tržišta rada. Društveni partneri su spremni pomoći u realizaciji praktične nastave prvenstveno u vidu prihvaćanja učenika na praksu. Ono što su željeli reći, a nije obuhvaćeno ovim upitnikom, je: uvesti više praktične nastave, smanjiti broj teoretske nastave, na osnovu zakona obavezati preduzeća da omoguću stažiranje svršenim srednjoškolicima i eventualnu mogućnost zapošljavanja, usavršavati učenje stranih jezika, uskladiti praktični i teorijski dio nastave, prilagoditi sistem obrazovanja savremenim oblicima „društva znanja“, te da u izradi savremenog obrazovnog kurikulumu državni organi identifikuju potrebe privrede i ostvare bližu saradnju sa njima.

4.4.6 ZAKLJUČNA RAZMATRANJA ISTRAŽIVANJA ZA PORODICU 10. U BOSNI I HERCEGOVINI

Na osnovu analiza zaključnih razmatranja istraživanja za porodicu 10. u FBiH i RS nije moguće izvesti potpuno objektivne zaključke za kompletnu analizu jer postoje mnoge nedorečenosti, nedosljednosti i kontradiktornosti u odgovorima na istim pitanjima koje su dali anketirani učenici, nastavnici i roditelji. Navest ćemo samo one najznačajnije prijedloge i zaključke do kojih se moglo doći.

1. Svi su saglasni da treba uvesti veći broj časova praktične nastave u skladu sa potrebama tržišta rada, koja bi se izvodila u reprezentativnim ugostiteljsko-turističkim objektima sa neposrednim stručnim nadzorom zaposlenika škole.
2. Za potrebe lokalne zajednice predlaže se uvođenje novih zanimanja (specijalističkih zanimanja) kao što su: barmen, roštiljdžija, burekdžija, pečenjar - majstor za pečenje, a zanimanje ugostiteljsko-kulinarski tehničar da se podijeli na ugostiteljskog tehničara i kulinarskog tehničara.
3. Nastavne predmete nauku o ishrani, pekarstvo, poznavanje jela, strane jezike, redefiniirati njihove sadržaje i ciljeve i prilagoditi ih potrebama savremenih zahtjeva ugostiteljstva i turizma, a dodati nove predmete kultura življenja, seksualno obrazovanje i politiku. U okviru postojećih predmeta dodati obavezne module iz lijepog ponašanja, odnosno bontona i bontona u ugostiteljstvu i turizmu. Također, savremene trendove u ugostiteljstvu i turizmu obavezno ugraditi u postojeće ili potpuno nove module.
4. Razmisliti o rezultatima ankete koji kažu da su suvišni sljedeći predmeti: demokratija i ljudska prava, vjeronauka, sociologija, fizičko – tjelesni odgoj, biologija i ekologija. Potrebno je izvršiti ozbiljniju analizu po ovom pitanju.
5. Kod izrade modularnih nastavnih planova i programa prioritet treba dati stručnjacima iz privrede i nastavnicima koji realizira Nastavne planove i programe. Prilikom izrade obavezno voditi računa o potrebama tržišta rada i savremenim tehnologijama i dostignućima u oblasti ugostiteljstva i turizma. Broj modula i sedmični broj časova učenika treba uskladiti.

6. Prijedlog većine anketiranih je da se izvrše određena redefiniranja strukture i NPP izbornih predmeta, gdje se predlaže da se kao izborni predmet uvedu osnove ugostiteljstva, hotelijerstvo, francuski i drugi jezici.
7. Za sva zanimanja u ugostiteljsko turističkoj struci potrebno je više planiranih izleta, posjeta sajmovima, stručnih ekskurzija, razmjena učenika i nastavnika sa srodnim školama u Bosni i Hercegovini i inostranstvu.
8. Na osnovu prijedloga društvenih partnera potrebno je obezbijediti mogućnosti za edukaciju šire društvene zajednice o značaju, mjestu i ulozi ugostiteljstva i turizma kao privredne grane. Obezbiđediti uslove za minimalnu nadoknadu učenicima za njihov angažman u obavljanju praktične nastave kao vid motivacije učenika. Stvoriti pretpostavke i mogućnosti za uspostavljanje saradnje sa razvijenim turističkim zemljama i destinacijama za obavljanje ferijalne prakse učenika i razmjenu učenika i nastavnika.
9. Stvoriti zakonsku osnovu da za otvaranje ugostiteljsko - turističkog objekta bilo kojeg tipa i namjene, preduslov mora biti stručna kvalifikacija iz oblasti ugostiteljstva i turizma.
10. Potrebno je voditi računa, te naći modele i načine mogućnosti finansijske i druge pomoći u realizaciji praktične nastave za one učenike koji u porodici nemaju nikog aktivno zaposlenog.
11. Preporučujemo da sa svim ovim analizama budu upoznati svi ili bar većina srednjoškolskih prosvjetnih radnika u Bosni i Hercegovini.

4.5. REZULTATI ANALIZE ZA PORODICU

11. Ekonomija, pravo, administracija i trgovina

4.5.1. OPIS UZORKA U PORODICI 11.

Zanimanja:

EUVET program, četverogodišnja zanimanja: ekonomski tehničar – finansijsko računovodstveni smjer, ekonomski tehničar – komercijalni smjer, ekonomski tehničar, poslovno pravni tehničar i trgovački tehničar.

EUVET program, trogodišnje zanimanje: prodavač.

Tradicionalni program, četverogodišnja zanimanja: ekonomski tehničar, ekonomist i komercijalist.

Tradicionalni program, trogodišnje zanimanje: prodavač.

Škole (8 škola) uključene u istraživanje na prostoru FBiH:

- JU Mješovita srednja škola Bihać
- Srednja škola fra Martina Nedića Orašje
- JU Srednja ekonomska škola Tuzla
- Srednja škola Busovača
- Srednja ekonomsko-ugostiteljsko-turistička škola Mostar
- Srednja strukovna škola Ruđera Boškovića Ljubuški
- Srednjoškolski centar Vogošća
- Srednja ekonomska škola Livno

Na području Distrikta Brčko istraživanje je vršeno u JU Ekonomska škola Brčko.

U Republici Srpskoj istraživanje je vršeno u tridesetosam škola.

Tablica 1: Pregled zanimanja i primjene NPP-a u porodici 11.

	zanimanje	NPPP
Federacija Bosne i Hercegovine	Ekonomski tehničar – finansijsko računovodstveni smjer	EUVET
	Ekonomski tehničar – komercijalni smjer	EUVET
	Ekonomski tehničar	EUVET, Tradicionalni
	Ekonomist	Tradicionalni
	Komercijalist	Tradicionalni
	prodavač	EUVET, Tradicionalni
Distrikt Brčko	Poslovno-pravni tehničar	Modularni NPP BD
	Ekonomski tehničar	Modularni NPP BD
	Trgovački tehničar	Modularni NPP BD

Republika Srpska	Poslovno-pravni tehničar	EUVET,NPP RPZ
	Ekonomski tehničar	NPP RPZ
	Trgovački tehničar	NPP RPZ
	Trgovac	NPP RPZ
	Poslovni sekretar	NPP RPZ

Sudjelovanje u istraživanju:

U FBiH modularni program: 49 nastavnika, 167 učenika, 156 roditelja i 8 društvenih partnera.

U FBiH tradicionalni program: 60 nastavnika, 164 učenika, 124 roditelja i 13 društvenih partnera.

U Distriktu Brčko: 35 nastavnika, 80 učenika, 73 roditelja i 4 društvena partnera.

U Republici Srpskoj prema EUVET programu sudjelovalo je 57 nastavnika, 117 učenika, 113 roditelja i 17 društvenih partnera.

Prema programu Ministarstva za zanimanja IV stupnja sudjelovalo je 494 nastavnika, 1193 učenika, 1114 roditelja i 127 društvenih partnera.

4.5.2. ANKETA NASTAVNIKA

❖ EVALUACIJA U FBiH

★ Modularni NPP

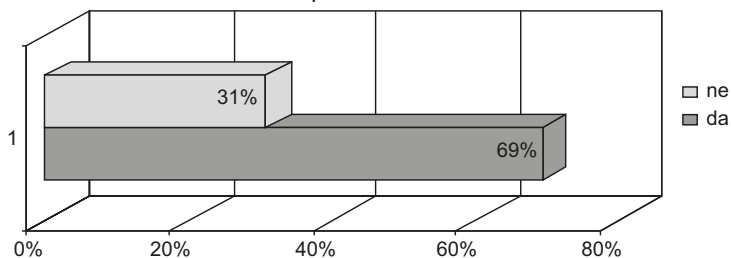
Nastavnici općih i stručnih predmeta: ukupno 57 nastavnika

Analiza po pitanjima iz upitnika.

Pitanja br.1,2,3,4

Odgovor: Klasifikacija zanimanja je odgovarajuća i usklađena je s potrebama tržišta rada smatra 69% ispitanika. Da je suvišno zanimanje prodavač, a da nedostaje zanimanje carinskih tehničara, te da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u smatra 69 % ispitanika.

Grafikon 1. Smatrate li da je klasifikacija zanimanja primijenjena u Vašoj školi usklađena s potrebom tržišta rada:

Pitanje br.5

Odgovor: Izostaviti i smanjiti fond časova opterećenja učenika, ekonomiku poduzeća, vjeronauku, dodati više časova opće matematike, marketinga i praktične nastave.

Pitanje br. 6,7

Odgovor: Da je sedmični fond časova dobro planiran smatra 77,5 % nastavnika, a 22,5% ispitanih smatra da treba smanjiti broj časova ekonomike poduzeća, a povećati broj časova matematike u 1. i 2. razredu.

Pitanje br. 8,9,10

Odgovor: Da je omjer časova teorije i prakse smatra 82% nastavnika, a da znanja i vještine koje učenici stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja slaže se i u potpunosti se slaže 86% nastavnika.

Pitanje br.11,

Odgovor po rangu: Predstavnici pedagoških zavoda/Zavoda za školstvo, nastavnici, predstavnici tržišta rada i predstavnici iz privrede, te sindikat.

Pitanje br.12,

Odgovor: Broj modula u okviru predmeta je dovoljan, smatra 84% nastavnika.

Pitanje br.14,15,16,20

Odgovor : Naziv modula pokazuje na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju smatraju svi ispitanici, da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani smatra 92% nastavnika, a da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno su i sveobuhvatno definirane smatra 86% nastavnika.

Pitanje br. 22

Odgovor: Da su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni slaže se 57% nastavnika, 14% se slaže u potpunosti, a 14% ih se ne slaže.

Pitanje br. 23 .

Odgovor: Da su sadržaji NPP-a/predmeta/modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada slaže se 45% nastavnika, 14% ih se potpuno slaže, a ne zna 29%.

Pitanje br. 25

Odgovor: U potpunost se slaže 8%, slaže se 45%, ne zna 32%, ne slaže se 14%.

Pitanje br. 26

Odgovor: U potpunosti se slaže 22%, slaže se 50%, ne zna 10%, dok se ne slaže 22% nastavnika.

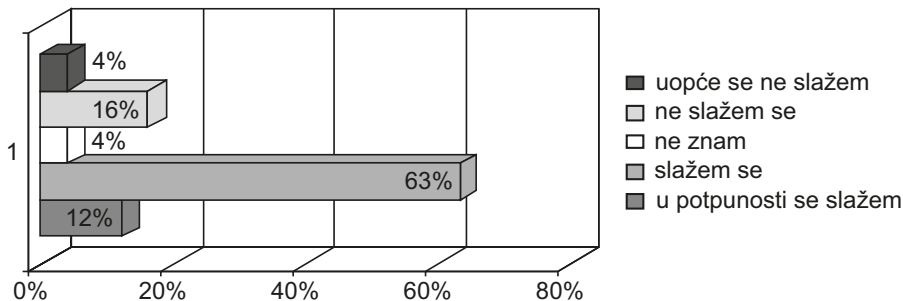
Pitanje br. 27

Odgovor: U potpunosti se slaže 14%, slaže se 49%, ne zna 22%, dok se ne slaže 8%, a 6% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 28

Odgovor: U potpunosti se slaže 14%, slaže se 63%, ne zna 4%, dok se ne slaže 8%, a 4 % nastavnika se uopće ne slaže.

Grafikon 2. Smjernice za ocjenjivanje modula precizno su definirane:

Pitanje br. 29

Odgovor: U potpunosti se slaže 30%, slaže se 51%, ne zna 8%, ne slaže se 10%, a 4% nastavnika.

Pitanje br. 30

Odgovor: Sedmični/dnevni broj časova mnogo opterećuje učenike, smatra 4% nastavnika, opterećuje smatra 34%, a ne opterećuje 57% nastavnika. 4% nastavnika smatra da ih uopće ne opterećuje.

★ Tradicionalni NPP

Nastavnici općih i stručnih predmeta: ukupno 57 nastavnika

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br. 1,2,3,4

Odgovor: Klasifikacija zanimanja je odgovarajuća i usklađena je s potrebama tržišta rada smatra 78% ispitanika. Nepotrebna zanimanja su prodavač, ekonomski i strojarski tehničar, nedostaje tehničkih, zanatskih i zdravstvenih zanimanja, a da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u smatra 82% nastavnika.

Pitanje br.5

Odgovor: Smanjiti fond časova privredne matematike i vjeronauke, a povećati broj časova marketinga i praktične nastave.

Pitanje br. 6,7,8,9

Odgovor: Da je sedmični fond časova dobro planiran smatra 70% nastavnika, a 30% ispitanih smatra. Da treba povećati broj časova financijske matematike i stručne prakse, a da je omjer teorije i prase odgovarajući, smatra 67% nastavnika.

Pitanje br. 10,11,12

Odgovor: Znanja i vještine koje učenici stječu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja slaže se 68% i u potpunosti se slaže 12% nastavnika, a ne slaže se 13%. Da tradicionalne NPP-e treba mijenjati misli 58% nastavnika i oni traže više časova praktične nastave. Da ne treba mijenjati tradicionalne NPP-e misli 42 %.

Pitanje br. 13

Odgovor po rangu: nastavnici, predstavnici pedagoških zavoda/Zavoda za školstvo, predstavnici tržišta rada i predstavnici iz privrede, te sindikat.

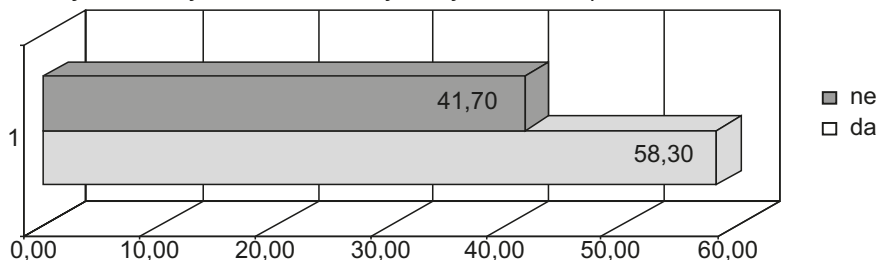
Pitanje br. 14,15,16,17,18,19,20

Odgovor: Da je broj nastavnih cjelina u okviru predmeta zadovoljavajući smatra 82% nastavnika, da su ciljevi i zadaci precizno definirani smatra 90% nastavnika. 10% ih smatra da u svim predmetima treba redefinirati ciljeve zadatke i sadržaje, a da su uputstva precizna i dobro definirana misli 85% nastavnika. Da je potrebno uvesti izborne predmete u okviru zanimanja misli 85% nastavnika.

Pitanje broj 22

Odgovor :Vrlo približna su razmišljanja nastavnika o potrebi izmjene NPP u skladu s potrebama tržišta rada.

Grafikon 3. Izmjena NPP-a u Vašoj školi je u skladu s potrebama tržišta rada:

Pitanje br. 24

Odgovor: U potpunost se slaže 28%, slaže se 4 %,ne zna 20%, a ne slaže se 3%.

Pitanje br. 25

Odgovor: Da se u realizaciji sadržaja NPP-a koriste nastavne metode u skladu sa zahtjevima savremenog pristupa misli 73% nastavnika.

Pitanje br. 26

Odgovor: U potpunosti se slaže 27%, slaže se 50%, ne zna 15%, dok se ne slaže 8% nastavnika.

Pitanje br. 27

Odgovor: U potpunosti se slaže 8%, slaže se 23%, ne zna 28%, ne slaže 32%, a 8% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 28

Odgovor: U potpunosti se slaže 15%, slaže se 40%, ne zna 13%, dok se ne slaže 30%, a 2% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 29

Odgovor: U potpunosti se slaže 8%, slaže se 30%, ne zna 18%, ne slaže 38%, a 5% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 30

Odgovor: U potpunosti se slaže 2 %, slaže se 38%, ne zna 8%, dok se ne slaže 47 %, a 5% nastavnika se uopće ne slaže.

❖ EVALUACIJA U DISTRIKTU BRČKO

★ Modularni NPP Distrikta Brčko

Nastavnici općih i stručnih predmeta: ukupno 57 nastavnika

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanja br.1,2,3,4

Odgovor: Klasifikacija zanimanja je odgovarajuća i usklađena je s potrebama tržišta rada smatra 80% ispitanika, kao suvišno zanimanje je prodavač, a nedostaje carinskih tehničara. Da je adekvatna zastupljenost predmeta u NPP-u smatra 77% ispitanika.

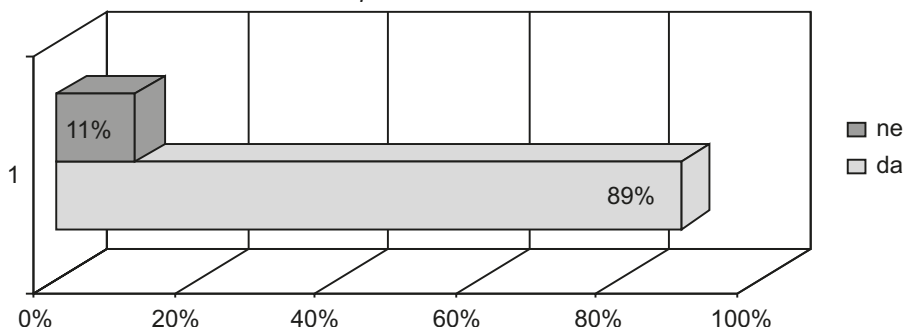
Pitanje br.5

Odgovor: Izostaviti i smanjiti fond časova opterećenja učenika, ekonomiku poduzeća, vjeronauku, povećati broj časova opće matematike, marketinga i praktične nastave.

Pitanje br. 6,7

Odgovor: Da je sedmični fond časova dobro planiran smatra 89% nastavnika, a dio ispitanih smatra da treba smanjiti broj časova ekonomike poduzeća, a povećati broj časova matematike u 1. i 2. razredu.

Grafikon 4. Sedmični fond časova predmeta koji predajete (po razredima) je dobro planiran u NPP-u:

Pitanje br. 8,9,10

Odgovor: Da je omjer časova teorije i prakse zadovoljavajući smatra 86% nastavnika, a da znanja i vještine koje učenici steknu tokom školovanja omogućavaju uspješno uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja slaže se 60% nastavnika. U potpunosti se slaže 20%, a ne slaže se 11% nastavnika.

Pitanje br.11,

Odgovor po rangu: Predstavnici pedagoških zavoda/Zavoda za školstvo, nastavnici, predstavnici tržišta rada i predstavnici iz privrede, te sindikat.

Pitanje br.12,

Odgovor: Broj modula u okviru predmeta je dovoljan, smatra 86% nastavnika.

Pitanje br.14,15,16,20

Odgovor : Naziv modula pokazuje na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju, smatraju svi ispitanici, a da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani smatra 92% nastavnika, a da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane, smatra 86% nastavnika.

Pitanje br.14,15,16,17,18,19,20

Odgovor : Naziv modula apsolutno pokazuje na sadržaje koji se u okviru njega izučavaju, smatraju svi ispitanici. Da su ciljevi, zadaci i sadržaji modula dobro definirani smatra 91% nastavnika, a da su smjernice za nastavnike u okviru modula precizno i sveobuhvatno definirane, smatra 88% nastavnika.

Pitanje br. 22

Odgovor: Da su izborni predmeti u okviru zanimanja dobro određeni, slaže se 54% nastavnika, 20% se slaže u potpunosti, 12% ih se ne slaže, a 2% se uopće ne slaže.

Pitanje br. 24.

Odgovor: Da su sadržaji NPP-a/predmeta/modula prilagođeni lokalnim potrebama tržišta rada, slaže se 31% nastavnika. 17% ih se potpuno slaže, ne zna 34%, dok se ne slaže 14%.

Pitanje br. 25

Odgovor: U potpunost se slaže 17% nastavnika, slaže se 54%, ne zna 12%, ne slaže se 9%, a uopće ne slaže 2%.

Pitanje br. 26

Odgovor: U potpunosti se slaže 23%, slaže se 49%, ne zna 17%, dok se ne slaže 22% nastavnika.

Pitanje br. 27

Odgovor: U potpunosti se slaže 12%, slaže se 40%, ne zna 25%, dok se ne slaže 14%, a 9% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 28

Odgovor: U potpunosti se slaže 17%, slaže se 54%, ne zna 6%, dok se ne slaže 12%, a 9% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 29

Odgovor: U potpunosti se slaže 37%, slaže se 46%, ne zna 6%, dok se ne slaže 12%, a 9% nastavnika se uopće ne slaže.

Pitanje br. 30

Odgovor: Sedmični/dnevni broj časova učenike mnogo opterećuje, smatra 6% nastavnika, opterećuje smatra 33%, a ne opterećuje 46% nastavnika. 6% nastavnika smatra da ih uopće ne opterećuje.

❖ EVALUACIJA U REPUBLICI SRPSKOJ

Četverogodišnja zanimanja u kojima je vršena evaluacija:

EUVET program: poslovno pravni tehničar.

RPZ program: ekonomski tehničar, trgovački tehničar i poslovni sekretar.

Trogodišnje zanimanje trgovac, RPZ program.

Tablica 2. Pregled ispitanika u RS

Redni broj	Zanimanje	Nastavnici	Roditelji	Učenici	Društveni partneri
1	EUVET programi	57	117	113	17
2	Programi RPZ-a četvrti stupanj	494	1193	1114	127
3	Programi RPZ-a treći stupanj	150	189	174	30

U evaluaciju je uključeno 38 škola:

Regija Banja Luka

- Ekonomska škola Banja Luka
- Srednja stručna i tehnička škola Gradiška
- SŠC „Čelinac“ Čelinac
- SŠC „Nikola Tesla“ Kotor Varoš
- SŠC „Jovan Dučić“ Kneževo
- Mašinska škola Mrkonjić Grad
- SŠC „Petar Kočić“ Šipovo
- SŠC „Lazar Đukić“ Ribnik
- SŠ „Prnjavor“ Prnjavor
- ŠC „Petar Kočić“ Srbac

Regija Prijedor

- MSŠ „Nikola Tesla“ K. Dubica
- SŠC Kostajnica
- SŠ „Đuro Radmanović“ Novi Grad
- Ugostiteljsko ekonomska škola Prijedor

Regija Doboј

- SMŠ „Jovan Dučić“ Teslić
- SŠ „Nikola Tesla“ Brod
- Srednja škola za radnička zanimanja Derвента
- Ekonomska i trgovinska škola Doboј
- SŠC „Petrovo“ Petrovo
- SŠC „Nikola Tesla“ Vukosavlje
- SŠC „Jovan Cvijić“ Modriča
- SŠ „Nikola Tesla“ Šamac

Regija Bijeljina

- SŠC „Vuk Karadžić“ Lopare
- Ekonomska škola Bijeljina
- Srednja stručna škola Janja
- SŠ „Mihajlo Petrović Alas“ Ugljevik
- Gimnazija i stručna škola Zvornik
- SŠ „P.P Njegoš“ Šekovići
- Srednjoškolski centar Milići

Regija Foča

- Gimnazija i srednja stručna škola I. Ilidža
- SŠ „Rogatica“ Rogatica

- SŠ „Ivo Andrić“ Višegrad
- SŠC „P.P.Njegoš“ Čajniče
- SŠC „Golub Kureš“ Bileća
- SŠC „Pero Slijepčević“ Gacko
- SŠC „Aleksa Šantić“ Nevesinje
- SŠC „Svetozar Ćorović“ Ljubinje
- Centar srednjih škola Trebinje

4.5.3. ANKETA UČENIKA I RODITELJA

❖ EVALUACIJA U FBIH

★ Modularni NPP

Četverogodišnja zanimanja: ekonomski tehničar – finansijsko računovodstveni smjer, ekonomski tehničar – komercijalni smjer i ekonomski tehničar.

Tablica 3. Pregled ispitanika u FBIH

Zanimanje	Muških	Ženskih	Ukupno
Ekonomski tehničar – finansijsko računovodstveni smjer	9	17	26
Ekonomski tehničar –komercijalni smjer	11	32	43
Ekonomski tehničar	12	7	19

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Dnevni raspored časova mnogo opterećuje, smatra 32% ispitanika, opterećuje smatra njih 49%, a ne opterećuje smatra 14% učenika.

Pitanje br.2,4

Odgovor: Da su predmeti koji se izučavaju u okviru zanimanja odgovarajući tvrdi 87% učenika, a da je fond časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 71,5% učenika.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose ekonomika poduzeća, knjigovodstvo i ekonomska matematika, a suvišni su TZK i vjeronauka.

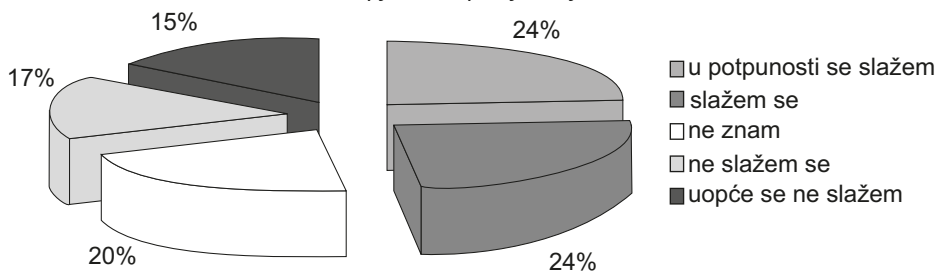
Pitanje br.8

Odgovor: Izborni predmeti su dobro određeni, slaže se 60% učenika, u potpunosti se slaže 12,5%, a ne slaže se 15% učenika.

Pitanje br.9

Odgovor: Stečena znanja i vještine će omogućiti uspješno zapošljavanje, u potpunost se slaže 24% učenika, isto toliko ih se slaže, 20% učenika ne zna, dok se 17% ne slaže, a 15% uopće ne slaže.

Grafikon 5. Znanja i vještine stečene tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti će uspješno zapošljavanje:

★ Modularni NPP

Trogodišnje zanimanje – prodavač

Anketa je provedena u JU Mješovita srednja škola Bihać. Treći razred zanimanje prodavač koji pohađa 21 učenica.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Da dnevni raspored časova mnogo opterećuje, smatra 10% ispitanika, da opterećuje smatra njih 10%, a dane opterećuje smatra 48% učenika.

Pitanje br.2,4

Odgovor: Da su predmeti koji se izučavaju u okviru zanimanja odgovarajući, i da je fond časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 100% učenica.

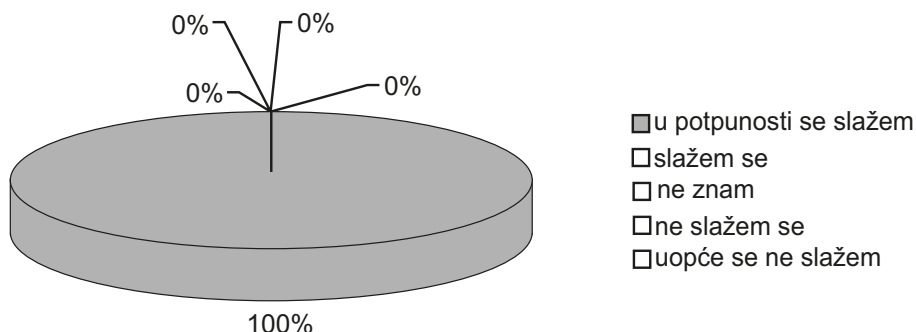
Pitanje br.8

Odgovor: Da su izborni predmeti dobro određeni slaže se 90% učenica, a ne zna 10% učenica.

Pitanje br.9

Odgovor: Stečena znanja i vještine će omogućiti uspješno zapošljavanje, u potpunost se slažu sve učenice.

Grafikon 6. Znanja i vještine stečene tokom srednjoškolskog obrazovanja omogućiti će uspješno zapošljavanje:

ANALIZA RODITELJA

Anketa je provedena među 156 roditelja.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Mnogo opterećuje 15%, opterećuje 37%, ne zna 10%, ne opterećuje 29%, uopće ne opterećuje 9%.

Pitanje br.2

Odgovor: Da 92%, ne 8%.

Pitanje br.3

Odgovor: Treba izostaviti: vjeronauku i sociologiju; a dodati: više praktične nastave i ekonomske matematike.

Pitanje br.4

Odgovor: Da 88%, ne 12%.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose ekonomika poduzeća, knjigovodstvo, praksa, menadžment, marketing i trgovinsko poslovanje, a manje bitni predmeti su TZK, sociologija i vjeronauka.

Pitanje br.8

Odgovor: U potpunosti se slaže 26%, slaže se 53%, ne zna 12%, ne slaže se 7%, a uopće se ne slaže 2% ispitanika.

Pitanje br.9

Odgovor: U potpunosti se slaže 24%, slaže se 48%, ne zna 12%, ne slaže se 14%, a uopće se ne slaže 3%.

★ Tradicionalni NPP

Četverogodišnja zanimanja: ekonomski tehničar, ekonomist i komercijalist.

Tablica 4. Pregled ispitanika

Zanimanje	Muških	Ženskih	Ukupno
Ekonomski tehničar	10	33	43
Ekonomist	31	63	94
Komercijalist	10	23	33

Analiza po pitanjima iz upitnika:

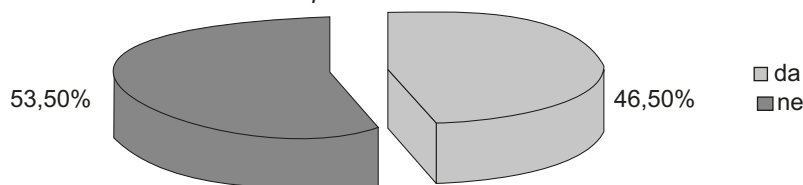
Pitanje br.1

Odgovor: Da dnevni raspored časova mnogo opterećuje smatra 17% učenika, da opterećuje smatra njih 48,5%, a da ne opterećuje 25% učenika.

Pitanje br.2,4

Odgovor: Da su predmeti u okviru zanimanja odgovarajući smatra 73,5% učenika, da je sedmični fond časova po razredima dobro planiran tvrdi 46,5% učenika. a da nije misli 53,5% učenika.

Grafikon 7. Sedmični fond časova predmeta koji predajete (po razredima) je dobro planiran u NPP-u:

Pitanje br.3

Odgovor: Predmeti koje treba izostaviti iz NPP-a su: tehnologija s ekologijom, sociologija, kemija, fizika, biologija ,poznavanje robe i strojopis; a treba dodati više časova informatike.

Pitanje br.5

Odgovor: Treba smanjiti sedmični broj časova,uvesti više časova prakse i stranih jezika.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uključivanje na tržište rada najviše doprinose: poduzetništvo, knjigovodstvo, marketing, ekonomika poduzeća i privredno pravo: a suvišni su: kemija, tehnologija, strojopis, energetika, sociologija i bankarsko poslovanje.

Pitanje br.8

Odgovor: Da su izborni predmeti dobro određeni u potpunost se slaže 15% učenika, slaže se njih 38 %, ne zna 23%,a ne slaže se 18% učenika.

Pitanje br.9

Odgovor: Da će stečena znanja i vještine omogućiti uspješno zapošljavanje u potpunost se slaže 9% učenika, slaže se 42%, ne zna 2 %, a 19% se ne slaže.

Trogodišnje zanimanje: Prodavač

Tablica 5. Pregled ispitanika

Zanimanje	Muških	Ženskih	Ukupno
Prodavač	5	19	24

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Da dnevni raspored časova mnogo opterećuje smatra 33% učenika, da opterećuje smatra njih 50%, a ne opterećuje 12,5%.

Pitanje br.2,4

Odgovor: Da su predmeti koji se izučavaju u okviru zanimanja odgovarajući smatra 87,5% učenika, a da je fond časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 67% učenika.

Pitanje br.3

Odgovor: Predmet koji treba izostaviti je privredna matematika.

Pitanje br.5

Odgovor: Treba smanjiti sedmični broj časova.

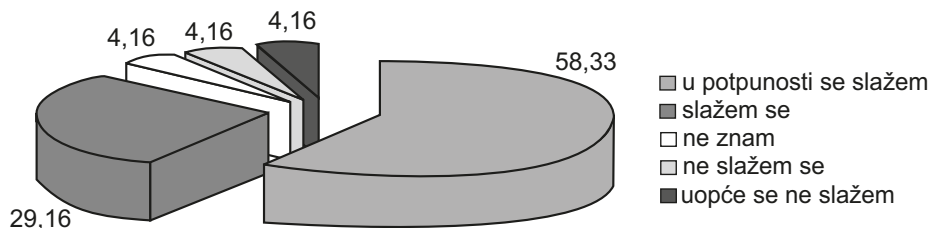
Pitanje br.8

Odgovor: Da su izborni predmeti dobro određeni u potpunosti se slaže 58% učenika, slaže se njih 29%, a ne zna i ne slaže se po 4% učenika.

Pitanje br.9

Odgovor: Da će stečena znanja i vještine će omogućiti uspješno zapošljavanje u potpunost se slaže 58% učenika, slaže se 29%,a ne zna, ne slaže se i uopće se ne slaže po 4% učenika.

Grafikon 8. Stečena znanja i vještine će omogućiti uspješno zapošljavanje:

ANALIZA RODITELJA

Anketa je provedena među 156 roditelja.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Mnogo opterećuje 11%, opterećuje 40%, ne zna 15%, ne opterećuje 27%, uopće ne opterećuje 7%.

Pitanje br.2

Odgovor: Da 91%, ne 9%.

Pitanje br.3

Odgovor: Izostaviti kemiju.

Pitanje br.4

Odgovor: Da 90%, ne 10%.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose: ekonomika poduzeća, knjigovodstvo, marketing i matematika; a manje bitni su: vjeronauka, kemija, biologija i etika.

Pitanje br.8

Odgovor: U potpunosti se slaže 8%, slaže se 51%, ne zna 26%, ne slaže se 12%, uopće se ne slaže 3%.

Pitanje br.9

Odgovor: U potpunosti se slaže 6%, slaže se 36%, ne zna 28%, ne slaže se 26%, uopće se ne slaže 4%.

❖ EVALUACIJA U DISTRIKTU BRČKO

Četverogodišnja zanimanja: ekonomski tehničar, trgovački tehničar i poslovno pravni tehničar.

Tablica 6. Pregled ispitanika

Zanimanje	Muških	Ženskih	Ukupno
Trgovački tehničar	11	16	27
Poslovno pravni tehničar	13	14	27
Ekonomski tehničar	9	17	26

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Da dnevni raspored časova mnogo opterećuje smatra 15% učenika, da opterećuje smatra njih 55%, ne zna 11%, a da ne opterećuje smatra 18% učenika.

Pitanje br.2,4

Odgovor: Da su predmeti koji se izučavaju u okviru zanimanja odgovarajući tvrdi 87% učenika, a da je fond časova po razredima i predmetima dobro planiran smatra 68% učenika, dok 30% učenika smatra da nije dobro planiran.

Pitanje br.5,6,7

Odgovor: Navedeno u pojedinačnim tablicama, u masi neznatno.

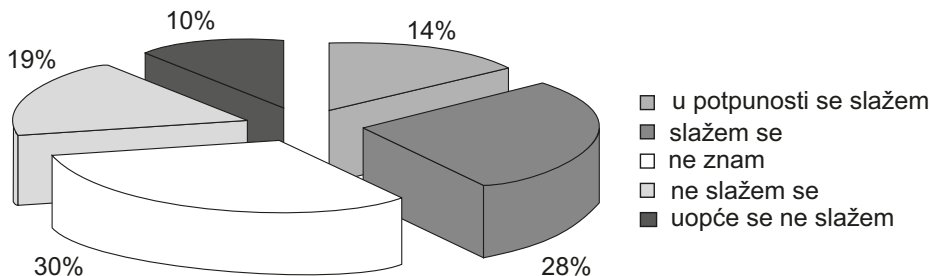
Pitanje br.8

Odgovor: Izborni predmeti su dobro određeni, slaže se 49% učenika, ne zna 19%, u potpunosti se slaže 18%, ne slaže se 7% učenika, a 7% se uopće ne slaže.

Pitanje br.9

Odgovor: Da će stečena znanja i vještine će omogućiti uspješno zapošljavanje u potpunost se slaže 14%, slaže se 28%, ne zna 30%, ne slaže se 19%, a uopće se ne slaže 10% učenika.

Grafikon 9. Stečena znanja i vještine će omogućiti uspješno zapošljavanje:

ANALIZA RODITELJA

Anketa je provedena među 73 roditelja.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Mnogo opterećuje 11%, opterećuje 45%, ne zna 8%, ne opterećuje 26%, uopće ne opterećuje 10%.

Pitanje br.2

Odgovor: Da 89%, ne 11%.

Pitanje br.3

Odgovor: Izostaviti sociologiju.

Pitanje br.4

Odgovor: Da 87%, ne 13%.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose: praksa, marketing menadžment i računovodstvo;a manje bitni su: sociologija i statistika.

Pitanje br.8

Odgovor: U potpunosti se slaže 16%, slaže se 63%, ne zna 14%, ne slaže se 5%, uopće se ne slaže 2%.

Pitanje br.9

Odgovor: U potpunosti se slaže 15%, slaže se 53%, ne zna 12%, ne slaže se 17%, uopće se ne slaže 3%.

❖ EVALUACIJA U REPUBLICI SRPSKOJ

EUVET program, četverogodišnja i trogodišnja zanimanja

Analiza po pitanjima iz upitnika, anketirano je 117 učenika.

Pitanje br.1

Odgovor: Ne opterećuje i uopće ne opterećuje 91%, ne zna 9% učenika.

Pitanje br.2

Odgovor: Da 84%, ne 16%.

Pitanje br.3

Odgovor: Predmete pravo i ekonomija sa 4 sata-modula rastaviti na po 2 sata-modula.

Pitanje br.4

Odgovor: Da 90%, ne 10%.

Pitanje br.5

Odgovor: Smanjiti sedmični fond časova.

Pitanje br.6

Odgovor: Knjigovodstvo, praktična nastava PZV, ekonomija, poslovna informatika.

Pitanje br.7

Odgovor: demokratija i ljudska prava i kultura religija.

Pitanje br.8

Odgovor: Slaže se i u potpunosti se slaže 61%, ne zna 14%, ne slaže se 25% učenika.

Pitanje br.9

Odgovor: Slaže se i u potpunosti se slaže 72%, ne zna 17%, ne slaže se 11 %.

Pitanje br.10

Odgovor:

- Sadržaji predmeta u NPP-u su zanimljivi.
- Uslovi rada u školi su izuzetno dobri, škola je opremljena savremenim nastavnim pomagalicama.
- Profesori su stručni, korektni prema svim učenicima i uvažavaju učenike.
- Omogućeno je sudjelovanje u izradi projekata, povezivanje sa drugim školama u zemlji i inostranstvu, sudjelovanje na sajmovima i putovanja u inostranstvo.

ANALIZA RODITELJA

Anketa je provedena među 113 roditelja.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanja br.1,2,3,4,5,6,7,8,9

Odgovori su u korelaciji sa odgovorima učenika.

Pitanje br.10

Odgovor: Veoma smo zadovoljni stečenim obrazovanjem našeg djeteta, kao i NNP –om koji nudi vaša škola i radom vašeg nastavnog osoblja.

Program RPZ, četverogodišnja zanimanja

Analiza po pitanjima iz upitnika, anketirano je 1193 učenika.

Pitanje br.1

Odgovor: Opterećuje i mnogo opterećuje 62%, ne zna 8%, ne opterećuje i uopće ne opterećuje 30% učenika.

Pitanje br.2,3

Odgovor: Da 72%, ne 28%. Treba izostaviti: sociologiju, filozofiju, demokratiju, kulturu religija i ruski jezik; a dodati: više stručnih predmeta i praktične nastave.

Pitanje br.4,5

Odgovor: Da 82%,ne 18%. Smanjiti sedmični broj časova.

Pitanje br.6

Odgovor: Knjigovodstvo, ekonomija, informatika, praktična nastava PZV, pravo.

Pitanje br.7

Odgovor: Suvišni predmeti su: sociologija, filozofija, ekologija, geografija, demokratija i kultura religija.

Pitanje br.8

Odgovor: Slaže se i u potpunosti se slaže 72%, ne zna 15%, ne slaže se i u potpunosti se ne slaže 13%.

Pitanje br.9

Odgovor: Slaže se i u potpunost se slaže 56%, ne zna 20%, ne slaže se i u potpunosti se ne slaže 24%.

Pitanje br.10

Odgovor:

- Više stručnih a manje općeobrazovnih predmeta.
- Više prakse i informatike na računarima u kabinetima.
- Smanjiti dnevno opterećenje učenika sa više predmeta – raspored časova.
- Uvesti savremene metode učenja i tehnike ocjenjivanja (časova dosadni, profesori nezainteresirani, omalovažavaju učenike, nervozni, nepravedni u ocjenjivanju i dr.).

ANALIZA RODITELJA

Anketa je provedena među 1114 roditelja.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Opterećuje i mnogo opterećuje 52%, ne zna 14%, ne opterećuje i uopće ne opterećuje 34%.

Pitanje br.2

Odgovor: Da 81%, ne 19%.

Pitanje br.3

Odgovor: Treba izostaviti: sociologiju, filozofiju, demokratiju i ljudska prava i ruski jezik; a dodati: praksu, više časova stručnih predmeta i matematike.

Pitanje br.4,5

Odgovor: Da 85%, ne 15%. Smanjiti fond časova.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose: praksa, informatika, ekonomika i knjigovodstvo; a manje bitni

su: sociologija, filozofija, demokratija i ljudska prava, kultura religija, ekologija i ruski jezik.

Pitanje br.8

Odgovor: Slaže se i u potpunost se slaže 69%, ne zna 21%, ne slaže se i uopće se ne slaže 10%.

Pitanje br.9

Odgovor: Slaže se i u potpunost se slaže 59%, ne zna 19%, ne slaže se i uopće se ne slaže 22%.

Pitanje br.10

Odgovori:

- Smanjiti fond časova općeobrazovnih, a povećati fond časova stručnih predmeta.
- Primijeniti savremene (interaktivne) metode rada i ocjenjivanja.
- Poboljšati uslove rada i opremljenost škola, posebno kod predmeta praktična nastava.
- Poboljšati odgovornost profesora i pravednost prema svim učenicima, povezati školu sa privredom i tržištem rada.

Program RPZ, trogodišnja zanimanja

Analiza po pitanjima iz upitnika, anketirano je 189 učenika:

Pitanje br.1

Odgovor: Opterećuje i mnogo opterećuje 52%,ne zna 7%, ne opterećuje i uopće ne opterećuje 41%.

Pitanje br.2,3

Odgovor: Da 85%,ne 15%. Izostaviti demokratiju i kulturu religija, a dodati stručne predmete.

Pitanje br.4,5

Odgovor: Da 95%, ne 5%.

Pitanje br.6

Odgovor: Trgovačko poslovanje, ekonomika trgovine, ekonomija i praktična nastava.

Pitanje br.7

Odgovor: Suvišni predmeti su demokratija i kultura religija.

Pitanje br.8

Odgovor: Slaže se i u potpunosti se slaže 66%,ne zna 23%, ne slaže se i uopće se ne slaže 11%.

Pitanje br.9

Odgovor: Slaže se i u potpunosti se slaže 86%, ne zna 8%, ne slaže se i uopće se ne slaže 6%.

Pitanje br.10

Odgovor: Omogućiti zapošljavanje.

ANALIZA RODITELJA

Anketa je provedena među 174 roditelja.

Analiza po pitanjima iz upitnika:

Pitanje br.1

Odgovor: Opterećuje i mnogo opterećuje 28% ne zna 18%, ne opterećuje i uopće ne opterećuje 54%.

Pitanje br.2

Odgovor: Da 95%, ne 5%.

Pitanje br.3

Odgovor: Treba izostaviti: demokratiju i ljudska prava, a dodati više časova stručnih predmeta.

Pitanje br.4,5

Odgovor: Da 94%, ne 6%. Smanjiti fond časova.

Pitanje br.6,7

Odgovor: Razvoju sposobnosti bitnih za uspješno uključivanje na tržište rada najviše doprinose: praksa, ekonomija i knjigovodstvo; a manje bitni su: demokratija i ljudska prava, kultura religija, ekologija i ruski jezik.

Pitanje br.8

Odgovor: slaže se i u potpunosti se slaže 80%, ne zna 15%, ne slaže se i uopće se ne slaže 5%.

Pitanje br.9

Odgovor: Slaže se i u potpunosti se slaže 84%, ne zna 9%, ne slaže se i uopće se ne slaže 7%.

Pitanje br.10

Odgovor:

- Smanjiti fond časova općeobrazovnih, a povećati fond časova stručnih predmeta.
- Primijeniti savremene (interaktivne) metode rada i ocjenjivanja.
- Poboljšati uslove rada i opremljenost škola, posebno kod predmeta praktična nastava.

- Poboljšati odgovornost profesora i pravednost prema svim učenicima, povezati školu sa privredom i tržištem rada.

4.5.4. ANKETA DRUŠTVENIH PARTNERA/PODUZEĆA

❖ ZAJEDNIČKA EVALUACIJA U FBiH , DISTRIKTU BRČKO I REPUBLICI SRPSKOJ

Zajednička analiza urađena je zbog malog uzorka analiziranih društvenih partnera u FBiH (21) i Distriktu Brčko (4)

Upitnik za društvene partnere

Pitanje br.4

Odgovor: U potpunosti zadovoljava 18%, zadovoljava 39%, neodlučnih 19%, nezadovoljnih 14% i potpuno nezadovoljnih 10%.

Pitanje br.5

Odgovor: Više praktičnog rada, sudjelovanje u projektima, omjer općeobrazovnih i stručnih predmeta treba biti u korist stručnih predmeta i praktične nastave.

Pitanje br.6

Odgovor: U potpunosti usklađena 2%, usklađena 7%, ne zna 38%, nije usklađena 31%, uopće nije usklađena 22%.

Pitanje br.7

Odgovor: U potpunosti zadovoljava 22%, zadovoljava 40%, ne zna 16%, ne zadovoljava 10% i uopće ne zadovoljava 12%.

Pitanje br.8

Odgovor: U potpunost želi 17%, želi 39%, ne zna 25%, nije spreman 10%, uopće ne želi 9%.

Pitanje br.9

Odgovor: Prihvatanjem učenika na praksu 74%, sudjelovanjem u opremanju školskih radionica 12,5%, sudjelovanjem u izradi programa praktične nastave 8%, obukom nastavnika 4,5%, nisu zainteresirani 1%.

Pitanje br.11

Na pitanje o upoznatošću društvenih partnera da se u nekim školama u BiH primjenjuju modularni NPP-i u skladu s zahtjevima EU, 31% odgovara da, 69% ne.

Pitanje br.12

Odgovor: Da su znanja i vještine svršenih srednjoškolaca koji su nastavu slušali po modularnoj tehnologiji, na višoj razini u odnosu na svršene srednjoškolce koji su

nastavu slušali po tradicionalnom NPP –u smatra 18%, ne smatra 32%, a čak 50% ispitanika tvrdi da im nije poznato.

4.5.5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA KOMISIJE ZA PORODICU 11

❖ ZAJEDNIČKA EVALUACIJA – EKONOMIJA, PRAVO I TRGOVINA

Četverogodišnja zanimanja- modularno:

Zaključci i preporuke:

- NPP prilagođen potrebama privrede i tržišta rada te nastavka školovanja.
- Moduli kvalitetno urađeni s razrađenim rezultatima učenja i smjernicama za nastavnike.
- Nastava organizirana putem blok časova.
- Obavlja se kontinuirana edukacija nastavnika za primjenu interaktivnih metoda rada i tehnika ocjenjivanja.
- Osigurana moderna nastavna sredstva.
- Praktična nastava se izvodi u modernim kabinetima uz ostvaren visok stupanj saradnje s poslodavcima.
- Povećati fond časova praktične nastave i fond časova stručnih predmeta u odnosu na općeobrazovne predmete.
- Stjecanje znanja primjenjivih u praksi.
- U NPP ubaciti više časova informatike i stranih jezika.

Preporuke nastavnika:

- Uvođenje novih zanimanja (bankarski tehničar, komercijalni tehničar, zdravstvenih i zanatskih zanimanja).
- U NPP-u smanjiti broj časova općeobrazovnih predmeta, a povećati broj časova stručnih predmeta (statistika, matematika, knjigovodstvo, poslovna informatika, marketing i menadžment).
- Predmetni profesori traže povećanje broja modula i časova za svoje predmete.
- Dnevni i sedmični raspored časova opterećuje učenike.

Preporuke učenika:

- Smanjiti sedmični fond časova.
- Dnevni fond časova opterećuje učenike.
- U NPP unijeti više stručnih predmeta i praktične nastave, a smanjiti broj časova općeobrazovnih predmeta.
- Kvalitetnije uraditi raspored časova.
- Uvesti savremene metode rada i tehnike ocjenjivanja.

Preporuke roditelja:

- Treba smanjiti opterećenje učenika fondom časova.
- Povećati fond časova stručnih predmeta i praktične nastave u odnosu na opće-obrazovne predmete.
- Dnevni raspored časova opterećuje učenike.
- Poboljšati uslove rada, opremljenost škola, te osigurati povezivanje škola s tržištem rada.

Preporuke društvenih partnera:

- Povećati udio prakse i stručnih predmeta na račun općeobrazovnih predmeta.
- Stvoriti bolje uslove za rad, opremiti kabinete i učionice savremenom opremom.
- Potreba stjecanja funkcionalnih znanja primjenjivih u praksi.
- U NNP unijeti više časova informatike i stranih jezika
- Upisna politika nije u skladu s potrebama tržišta rada.

Trogodišnje zanimanje prodavač - modularno:

Zaključci i preporuke:

- Upisnu politiku prilagoditi potrebama tržišta rada, smanjiti upis učenika za zanimanje prodavač.
- Prijedlozi promjena NPP-a.
- Smanjiti opterećenje učenika sedmičnim fondom časova.
- Smanjiti dnevno opterećenje učenika fondom časova, uvođenjem blok časova.
- Povećati broj časova stručnih predmeta i praktične nastave, a smanjiti broj časova općeobrazovnih predmeta (demokratija i ljudska prava, kultura religija, ruski jezik, TZK i vjeronauku).
- U modulima kvalitetnije uraditi ishode učenja i smjernice za nastavnike.
- Potreba stjecanja funkcionalnih znanja primjenjivih u praksi.
- Poboljšati uslove rada, opremljenost škola, osigurati povezivanje škola s tržištem rada.

Četverogodišnja zanimanja- tradicionalno

Zaključci i preporuke:

- Uvođenje novih zanimanja (bankarski tehničar, komercijalni tehničar, zdravstvenih i zanatskih zanimanja).
- Upisnu politiku prilagoditi potrebama tržišta rada.

Prijedlozi promjena NPP-a:

- Smanjiti opterećenje učenika sedmičnim fondom časova.
- Smanjiti dnevno opterećenje učenika uvođenjem blok časova.
- Osigurati kvalitetnije uslove rada, opremanje učionica i kabineta savremenim nastavnim sredstvima i pomagalicama.

- Povećati fond časova praktične nastave i fond časova stručnih predmeta u odnosu na općeobrazovne predmete (ekologija, geografija, sociologija, filozofija, energetika, biologija, kemija, fizika, vjeronauka, kultura religija, demokratija i ljudska prava i tehnologija s ekologijom).
- Stjecanje znanja primjenjivih u praksi.
- U NPP ubaciti više časova informatike i stranih jezika.
- Raditi na povezivanju škola sa privredom i tržištem rada.

Preporuke nastavnika:

- Uvođenje novih zanimanja (bankarski tehničar, komercijalni tehničar, zdravstvenih i zanatskih zanimanja).
- U NPP-u smanjiti broj časova općeobrazovnih predmeta, a povećati broj časova stručnih predmeta (statistika, matematika, knjigovodstvo, poslovna informatika, marketing i menadžment).
- Predmetni profesori traže povećanje broja modula i časova za svoje predmete.
- Dnevni i sedmični raspored časova opterećuje učenike.

Preporuke učenika:

- Smanjiti sedmični fond časova.
- Dnevni fond časova opterećuje učenike.
- U NPP unijeti više stručnih predmeta i praktične nastave, a smanjiti broj časova općeobrazovnih predmeta.
- Kvalitetnije uraditi raspored časova.
- Uvesti savremene metode rada i tehnike ocjenjivanja
- Većina učenika koji nastavu slušaju po tradicionalnom NPP-om nije upoznata s modularnim NPP-om.

Preporuke roditelja:

- Treba smanjiti opterećenje učenika fondom časova.
- Povećati fond časova stručnih predmeta i praktične nastave, u odnosu na općeobrazovne predmete.
- Dnevni raspored časova opterećuje učenike.
- Poboljšati uslove rada, opremljenost škola, osigurati povezivanje škola s tržištem rada.

Preporuke društvenih partnera:

- Povećati udio prakse i stručnih predmeta na račun općeobrazovnih predmeta.
- Stvoriti bolje uslove za rad, opremiti kabinete i učionice savremenom opremom.
- Potreba stjecanja funkcionalnih znanja primjenjivih u praksi.
- U NNP unijeti više časova informatike i stranih jezika.
- Upisna politika nije u skladu s potrebama tržišta rada.

Trogorodišnja zanimanja: tradicionalno

Zaključci i preporuke:

- Upisnu politiku prilagoditi potrebama tržišta rada, smanjiti upis učenika za zanimanje prodavač.

Prijedlozi promjena NPP-a:

- Smanjiti opterećenje učenika sedmičnim fondom časova.
- Smanjiti dnevno opterećenje učenika fondom časova, uvođenjem blok časova.
- Povećati broj časova stručnih predmeta i praktične nastave, a smanjiti broj časova općeobrazovnih predmeta (demokratija i ljudska prava, kultura religija, etika, TZK i vjeronauka).
- Potreba stjecanja funkcionalnih znanja primjenjivih u praksi.
- Poboljšati uslove rada, opremljenost škola, osigurati povezivanje škola s tržištem rada.

5. ZAKLJUČAK I OPĆE PREPORUKE

Zaključci potkomisija za evaluaciju:

Na osnovu provedene evaluacije i analize rezultata ankete četiri grupe ispitanika za svih pet porodica zanimanja, a u skladu sa ciljevima i kriterijima evaluacije, evidentno je da za neka pitanja postoji visok stepen saglasnosti (značajna korelacija), za neka ne postoji saglasnost ili su stavovi oprečni.

Nastavnici, učenici i roditelji pokazuju visok stepen saglasnosti (značajna korelacija) u stavovima da:

- Tradicionalni NPP nisu fleksibilni, teško se mijenjaju ili prilagođavaju potrebama tržišta rada, ne prate promjene i razvoj tehnologija, ne omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost, a učenici nisu aktivni sudionici obrazovnog procesa.
- Modularni NPP-i imaju prednost u odnosu na tradicionalne NPP jer omogućavaju integraciju i veze među nastavnim planovima i programima, dozvoljavaju ponovno uključivanje u školovanje, omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost u okviru jedne ili više porodica, omogućavaju stalni razvoj nastavnih planova i programa i brzo reagovanje na promjene u društvu i tehnologiji i promovišu ideju učenja kroz cijeli život.
- Pored postojećih, treba uvesti i nova zanimanja koja su potrebna tržištu rada u posmatranim porodicama.
- Treba smanjiti fond časova općeobrazovnih predmeta uz povećanje fonda časova za stručno teorijske predmete i praktičnu nastavu.
- Treba iz NPP svih zanimanja u SSO BiH izbaciti predmete vjeronauka i demokratija i ljudska prava (kod pojedinih porodica zanimanja dati su prijedlozi za još neke općobrazovne predmete),.
- Neophodno je uvesti (kod NPP gdje ne postoje) izborne predmete.

U iskazanim stavovima učenika i roditelja prisutan je visok stepen korelacije da su u odnosu na tradicionalne NPP, modularni NPP-i usmjereniji ka učenicima, da su interesantniji i omogućavaju postizanje boljih rezultata.

Također, visok stepen korelacije u stavovima učenika i roditelja ogleda se u odgovoru koji su predmeti bitni i koji najviše doprinose razvoju sposobnosti učenika za uključivanje na tržište rada. Kao suvišne predmete učenici i roditelji navode

sljedeće: vjeronauku, demokratiju i ljudska prava, ekologiju, biologiju, povijest/istoriju... Pozitivan stav o uvođenju izbornog predmeta izrazili su i učenici i roditelji. Smatraju da je potrebno povećati broj časova praktične nastave, časova stručnih predmeta, stranih jezika i seksualnog odgoja. I učenici i roditelji se slažu da i firme u kojima učenici izvode praksu i školske radionice trebaju biti bolje opremljene.

Roditelji i učenici (bez obzira na vrstu primijenjenog NPP-a) imaju različite stavove kada je u pitanju opterećenost učenika sedmičnim – dnevnim rasporedom časova. Učenici smatraju da ih taj broj časova opterećuje dok većina roditelja smatra da ih ne opterećuje.

Ako izvršimo korelaciju stavova društvenih partnera i nastavnika, evidentno je da obje ispitaničke grupe smatraju da:

- Modularni NPP-i imaju prednost u odnosu na tradicionalne NPP.
- Prilikom izrade NPP, obavezno treba voditi računa o potrebama tržišta rada i savremenim tehnologijama i dostignućima. Broj modula i sedmični broj časova učenika treba uskladiti.
- Neophodno je uvesti više zanatskih zanimanja sa dobro organizovanom praktičnom nastavom uz primjenu savremenih tehnologija.
- Učenicima je potrebno više funkcionalnih znanja primjenjivih u praksi, više praktične nastave i efikasnije povezivanje sa teorerijskim znanjima.
- Više pažnje se mora posvetiti metodologiji i uslovima za izvođenje praktične nastave, bilo da se organizuje u školi ili kod poslodavaca.
- Treba omogućiti kontinuiranu obuku nastavnika i ostalih učesnika a posebnu pažnju posvetiti obuci nastavnika praktične nastave.

U vezi aktivnosti na izradi novih NPP-a, reviziji i promjeni postojećih NPP-a podijeljeni su stavovi o prioritetima i učesnicima ovih aktivnosti. Neki nastavnici i predstavnici društvenih partnera smatraju da kod izrade modularnih nastavnih planova i programa prioritet treba dati stručnjacima iz privrede, a neki nastavnici smatraju da prioritet treba dati nastavnicima koji realiziraju nastavne planove i programe.

Na osnovu iznijetih zaključaka potkomisija, i provedenih evaluacionih koraka proističu preporuke.

Nastavni planovi i programi

Dosadašnja iskustva u primjeni NPP pokazala su da modularni nastavni planovi i programi imaju niz prednosti u odnosu na tradicionalne.

Nastavni planovi i programi urađeni po modularnoj metodologiji omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost u okviru jedne ili više porodica. Modularni nastavni planovi i programi omogućavaju pokretljivost učenika na teritoriji Bosne

i Hercegovine, bez polaganja dopunskih ispita u okviru iste porodice i istog zanimanja.

Problem vertikalne i horizontalne prohodnosti trebalo bi riješiti donošenjem modularnih nastavnih planova što prije za sva zanimanja.

Za razvijene i primijenjene modularne NPP potrebno je uspostaviti sistem monitoringa i interne i eksterne evaluacije kako u fazi pilot primjene tako i kontinuirano u fazi potpune implementacije a sistemskim mjerama omogućiti potpuno uspostavljanje mehanizama za praćenje i ocjenjivanje dostignutih standarda.

Standardi zanimanja

Kako bi stečena kvalifikacija odgovarala zahtijevanim kompetencijama radnog mjesta potrebno je sagledati praktične aspekte: kako utvrditi novu klasifikaciju zanimanja, koja su to nova moderna zanimanja koja se traže na tržištu rada, ne samo u BiH nego i širem okruženju, koja zanimanja nisu potrebna, kako će se uključiti socijalni partneri u utvrđivanje standarda zanimanja, na koji način će se pratiti, evaluirati i osavremenjavati moduli u NPP.

Dakle, potrebno je **pristupiti** utvrđivanju standarda zanimanja i prema njima stalno usklađivati obrazovne programe u skladu sa kvalifikacijskim okvirom i to ne samo za redovne učenike nego i za odrasle.

Standardi zanimanja su kriteriji koje mora zadovoljiti pojedinac da bi mogao obavljati određeni posao. Razvoj tehnologije zahtijeva stalno usklađivanje i razvijanje novih standarda u skladu sa razvojem preduzeća.

Ažuriranje standarda treba da se vrši na inicijativu poslodavaca, škola i svih društvenih partnera. Proces ažuriranja i donošenja novih standarda, planova i programa, treba svesti na najkraće moguće vrijeme.

Obuka nastavnika i menadžmenta

Nastavni kadar u SS obrazovanju treba kontinuirano obučavati, a posebnu pažnju posvetiti obuci nastavnika stručno teorijske i praktične nastave. Da bi se obezbijedilo da učenik bude u centru zbivanja potrebna je obuka o izvođenju nastave po modularnoj metodologiji.

Potrebno je obezbijediti uslove za stjecanje profesionalnih kompetencija nastavnika kao i za napredovanje nastavnika u svojoj profesiji, a svaki nastavnik mora dobiti šansu da prati razvoj i napredak u svojoj stručnoj oblasti.

Takođe treba uspostaviti i sistem kontinuirane obuke i mehanizama za praćenje stručnog usavršavanja menadžmenta u školama, za svaku školsku godinu na nivou države/entiteta/kantona/DB što će pomoći obezbjeđivanju optimalnih uslova za rad škole i implementaciji obrazovne reforme.

Veza tržišta rada i srednjeg stručnog obrazovanja

Da bi se osigurala veza između srednjeg stručnog obrazovanja i tržišta rada potrebna je stalna saradnja predstavnika poslodavaca, sindikata i obrazovnih vlasti, odnosno osnivanje tripartitnih savjetodavnih vijeća gdje ne postoje i/ili oživljavanje njihovog rada gdje postoje.

Kroz uspostavljanje dijaloga treba pokretati inicijative za uvođenjem novih zanimanja, reviziju postojeće nomenklature zanimanja i osavremenjavanje postojećih zanimanja, a u proces monitoringa, evaluacije i ocjenjivanja, pored obrazovnih institucija, uključiti predstavnika privrede.

Obezbjeđivanje kvaliteta

Za kvalitet u obrazovanju vezana su četiri ključna pojma: obezbjeđivanje kvaliteta, unaprijeđivanje kvaliteta, evaluacija kvaliteta i upravljanje kvalitetom.

Za BiH je veoma važno obezbjeđivanje sistema kvaliteta u SS obrazovanju kako na sistemskom nivou (nivo BiH/entitet/kanton/DB) tako i na nivou davaoca usluge obrazovanja (škole/drugi davaoci usluga).

Kroz ciklus obezbjeđenja kvaliteta i faze planiranja, implementacije, evaluacije i povratne sprege daju se odgovori na kritična pitanja odgovornima za sistem SS obrazovanja i obuke, akterima u školi, i društvenim partnerima, omogućava porođenje na svim nivoima, pruža cjelovita slika svih segmenata SS obrazovanja i obuke, daju povratne informacije za dalje planiranje i unapređuje obrazovni sistem.

Za obezbjeđivanje kvaliteta u SS obrazovanju BiH važno je:

- Razraditi procedure, početi provođenje eksternog ocjenjivanja i uspostaviti standarde postignuća.
- Definirati procedure uvođenja novih zanimanja, revizije i modernizacije postojećih zanimanja.
- Razviti sistem, procedure i standarde eksterne evaluacije i samo-evaluacije u obrazovnim institucijama.
- Uspostaviti kvalitetan sistem obuke usavršavanjem nastavnika i izdavanjem licenci, usavršavanjem nastavnih metoda i novih formi učenja u skladu sa načelima cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih.
- Uspostaviti standarde za polaganje završnog ispita, ocjenjivanja i izdavanja "certifikata" kao potvrde stečene kvalifikacije.
- Uskladiti aktivnosti u SS obrazovanja BiH sa ciljevima, strategijama i dokumentima donesenih od Vijeća Evrope.

Pri planiranju i realizaciji narednih reformskih aktivnosti u oblasti SSO u BiH od velike pomoći je Evropski referentni okvir za osiguranje kvaliteta za VET.

Evropski referentni okvir za osiguranje kvaliteta za VET (Okvir) pruža pomoć zemljama članicama i zainteresovanim stranama da dokumentuju, razvijaju, nadgledaju, vrše procjenu i usavrše efikasnost svojih VET mjera/odredbi kao i praksu upravljanja kvalitetom. Može da se primjeni na VET sistem i na VET provajdere, i prilagodljiv je različitim nacionalnim sistemima legislativama i praksom.

Okvir dopunjuje rad na aspektima osiguranja kvaliteta Evropskog okvira kvalifikacija ([European Qualifications Framework \(EQF\)](#)) i Evropskog kreditnog sistema za VET ([European Credit System for VET \(ECVET\)](#)). On nastavlja rad na ranijem evropskom radu na sistemu obezbjeđenja kvaliteta kao što je Zajednički okvir obezbjeđenja kvaliteta ([Common Quality Assurance Framework – CQAF](#)) i Evropska mreža za obezbjeđenje kvaliteta u VET (ENQA-VET).

Okvir:

- Uključuje potrebu redovnog monitoringa (uključujući interne i eksterne mehanizme evaluacije) i izvještavanja o progresu.
- Koristi zajedničke kriterije o kvalitetu i indikativne deskriptore za podršku monitoringa i izvještavanja.
- Naglašava važnost zajedničkih indikatora u podršci evaluaciji, monitoringu i osiguranju kvaliteta VET sistema i provajdera.

Okvir prati set od 10 indikatora koji se mogu koristiti kao “tool box” od strane zemalja, dok rade na adaptaciji i razvijanju svog VET sistema.

Opće zaključne preporuke

Srednjoškolsko obrazovanje omogućava isticanje ne samo formalnih kvalifikacija, već i kompetencija, osposobljavanje za preuzimanje odgovornosti za isticanje znanja, razvoj individualnosti i fleksibilnosti u promjeni zanimanja, te uspostavljanje ravnoteže između zahtjeva okruženja, ličnih mogućnosti, interesa i potreba. Srednje stručno obrazovanje mora da ima jasno definirane ciljeve sa savremeno oblikovanim NPP-ima koji osiguravaju teoretska znanja i razvoj praktičnih sposobnosti.

Za svaki nivo obrazovanja treba uspostaviti standard zanimanja, omogućiti isticanje stručne kompetencije, način organizacije obrazovanja, ulaz, izlaz i povratak u obrazovanje, te mogućnost nastavka obrazovanja na višim nivoima. Vrlo je važna pozicija svakog nivoa u okviru cjeloživotnog obrazovanja bilo da se radi o povratku u redovni sistem obrazovanja ili o isticanju zanimanja polaganjem ispita. Danas je to naročito važno s obzirom na postojanje jedinstvenog Evropskog kvalifikacionog okvira za cjeloživotno učenje.

Kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi treba obezbijediti materijalni uslove i kadrovsku strukturu onih koji podučavaju.

Broj i raspored stručnih škola u BiH i programa koje nude je neadekvatan, često nije u korelaciji sa potrebama lokalne i/ili šire društvene zajednice i tržišta rada.

Zato je potrebno aktivnije uključiti obrazovne i privredne subjekte pojedine regije i timskim radom doći do funkcionalne mreže stručnih škola koja će biti u funkciji razvitka privrede lokalne sredine i šire društvene zajednice.

Da bi se to ostvarilo potrebne su nam dobro opremljene stručne škole koje bi bile nosioci obrazovanja na kantonalnom ili regionalnom nivou. One bi se mogle organizovati i kao obrazovni centri u kojima bi se obrazovali ne samo redovni učenici iz te zajednice, već i razne grupe i pojedinci kojima je potrebno stručno osposobljavanje i usavršavanje. Škole - tehnološke centre treba osposobiti da raznovrsnim oblicima i sadržajima obrazovanja odgovore na brz razvoj tehnologija i na zahtjeve tržišta rada te da u svakom trenutku mogu pružiti obrazovno-savjetodavne usluge. Nužno je da oprema tih centara bude savremena i na jednakom ili čak višem tehnološkom nivou od većine privrednih subjekata.

Ove centre u organizacijskom i finansijskom pogledu moraju podržati svi partneri zainteresovani za obrazovanje: država, lokalne zajednice, komore, udruženja poslodavaca i slične asocijacije.

Prilog

CD sa instrumentima evaluacije (upitnici), tabelarnim i grafičkim prikazom analize podataka za 5 porodica zanimanja.